

**VYSOKÁ ŠKOLA
FINANČNÍ A SPRÁVNÍ**

Edice SCIENCEpress

Forenzní postupy a řízení kvality

Karel Lehmert, Jiří Straus

Vysoká škola finanční a správní, a.s.

Karel Lehmert

Jiří Straus

Forenzní postupy a řízení kvality

Praha 2024

Vzor citace:

LEHMERT, Karel a Jiří STRAUS. *Forenzní postupy a řízení kvality*. [Online]. Praha: VŠFS, 2024. Edice SCIENCEpress. ISBN 978-80-7408-275-7.

RNDr. PhDr. Karel Lehmert, Ph.D., MBA, LL.M., prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc.

Forenzní postupy a řízení kvality

Katedra kriminalistiky a forenzních disciplín

Fakulta právních a správních studií

Vysoká škola finanční a správní, a.s.

Estonská 500

101 00 Praha 10

straus@email.cz

RECENZENTI:

doc. JUDr. Mgr. František Vavera, Ph.D., LL.M.

doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D.

Vydala Vysoká škola finanční a správní, a.s., v edici SCIENCEpress

Estonská 500, 101 00 Praha 10

Tel.: 210 088 800

www.vsfs.cz

Vydání odborné publikace bylo schváleno vědeckou redakcí nakladatelství VŠFS.

Vydavatelský redaktor Mgr. Petr Mach

Počet stran 183

Vydání první, Praha, 2024

Tato publikace neprošla redakční úpravou. Nakladatelství Vysoké školy finanční a správní neručí za obsahovou stránku publikace. Za autorské dílo zodpovídá autor.

© Vysoká škola finanční a správní, a.s., 2024

ISBN 978-80-7408-275-7

Obsah

Předmluva	5
Metodologický postup práce	6
I. Právní a odborná problematika znalecké činnosti	8
1. Legislativní rámec	8
2. Forenzní věda	12
3. Systém řízení jakosti	23
3.1 Procesy řízení	23
3.2 Management systému jakosti	30
II. Systematika procesů znalecké činnosti	39
4. Znalecká činnost	39
5. Zadávání znaleckých úkolů	50
6. Náležitosti znaleckého posudku	55
7. Hodnocení a přebírání znaleckých výsledků	59
8. Interpretace znaleckých výsledků a podání vysvětlení	63
9. Odpovědnost znalce, důsledky nepravdivého posudku	80
10. Behaviorální analýza rozhodovacích procesů v justici	85
11. Manipulativní techniky v justičním prostředí	97
12. Kritické myšlení jako nezbytná součást znaleckého hodnocení	117
III. Řízení kvality forenzních procesů	123
13. Definice znaleckého ústavu	124
14. Politika kvality znaleckého ústavu	126
15. Management řízení jakosti	128
16. Předmět řízení kvality	131
17. Ochrana důvěrných informací	133
18. Nestrannost, nezávislost a věrohodnost	134
19. Řízení a organizace znaleckého ústavu	136
19.1 Interní komunikace	136
19.2 Řízení dokumentů	137
19.3 Řízená dokumentace – interní.....	138
19.4 Řízená dokumentace – externí	141
20. Přezkoumání nabídek, poptávek a znaleckých posudků	142
21. Nákup služeb a dodávek	144
21.1 Výběr položek nákupu	144
21.2 Vlastní postupy nákupu služeb a dodávek	144
21.3 Postup hodnocení dodavatelů.....	145

22. Služba zákazníkovi	146
22.1 Odpovědnost	146
22.2 Postupy a dokumentace	146
22.3 Náležitosti znaleckého posudku	147
22.4 Evidence posudků	149
23. Stížnosti	150
23.1 Odpovědnost	150
23.2 Postup řešení stížností	150
23.3 Řízení neshodné práce	151
23.4 Zlepšování	153
23.5 Opatření k nápravě	153
23.6 Preventivní opatření	154
24. Řízení záznamů	156
24.1 Odpovědnost	156
24.2 Členění záznamů	156
24.3 Vlastní postup řízení záznamů	156
24.4 Formální stránka formulářů	157
24.5 Zásady vedení záznamů	157
25. Interní audity	158
25.1 Odpovědnost	158
25.2 Vlastní postupy provádění interních auditů	158
25.3 Plánování interních auditů kvality	159
25.4 Příprava interního auditu kvality	159
25.5 Provedení auditu na místě	160
25.6 Vyhodnocení, konzultace	160
25.7 Dokumentace auditu	162
25.8 Kvalifikace interních auditorů	162
26. Přezkoumání systému managementu	163
26.1 Odpovědnost	163
26.2 Vlastní postupy pro přezkoumávání systému managementu kvality ...	163
Závěr	165
Literatura	167
Příloha	174
Souhrn	180
Summary	182

Předmluva

Veřejná moc byla z principu věci již od starověku definovaná službou veřejnosti, obci (občanské společnosti žijící v rámci vymezeného městského státu, řec. *polis*) jako politika. Ovšem moc nad ostatními vede méně kvalitní osobnosti, zejména nesocializovaného typu, k pocitu moci nad ostatními díky jejich charakteristicky maladaptivními vzorci chování. Tyto vzorce představují extrémní odchylky od způsobů vnímání či utváření vztahů k dalším osobám. Výrazným prvkem je absence inhibičních mechanismů potřebných k eliminaci a zejména blokování společensky nepřijatelného chování. Zjevnou demonstraci rozvoje tohoto sociálně deviantního chování tak lze pozorovat i u politiků či jiných veřejně činných osob, kdy se s prodlužujícím časem ve veřejně exponované funkci dostavuje stále silnější pocit beztrestnosti a nadřazenosti vůči „obyčejným“ lidem.

Publikace je určena primárně pro soudní znalce jako příručka přinášející komplexní informace o znalecké činnosti podle nové právní úpravy a justičního prostředí, v kterém mají své závěry prezentovat. Svě si tak najdou nejen samotní soudní znalci, ale i laboratoře či znalecké kanceláře nebo ústavy tvořící podklady pro vyšetřování či justiční rozhodování. Vedení těchto provozů tím dostává do ruky jednoduchou kuchařku, podle které není problém příslušný provoz akreditovat a zároveň udržet v chodu efektivní systém řízení jakosti. Monografie může být užitečná i pro studenty nejrůznějších oborů nebo zájemce z řad laické veřejnosti. Věříme, že naleznou užitečné informace, které jim pomohou porozumět podstatě forenzních činností v reálném prostředí.

Metodologický postup práce

Metodologie této práce je založena na kvalitativním výzkumu, neboť ve srovnání s kvantitativními daty, která zachycují strukturované informace, jsou kvalitativní data nestrukturovaná a mají větší hloubku. Dokáží odpovědět na položené otázky, mohou pomoci formulovat hypotézy a budovat porozumění situačnímu prostředí.

Kvalitativní výzkum je tedy informativní formou vytěžování zdrojů, neboť nevysvětluje působení zkoumaného fenoménu, ale pouze popisuje situaci či reflektuje důkazní materiál poskytující následně analytické výsledky k popisu zkoumaného fenoménu. Kvalitativní výzkum je založen na disciplínách společenských věd. Metody kvalitativního výzkumu proto umožňují hloubkové a další sondování a dotazování respondentů na základě jejich odpovědí, kdy se tazatel/výzkumník snaží porozumět i jejich motivaci a pocitům. Kvalitativní výzkum je definován jako „studium povahy jevů“, včetně „jejich kvality, různých projevů, kontextu, ve kterém se objevují, nebo perspektiv, z nichž je lze vnímat“, avšak s vyloučením „jejich rozsahu, frekvence a místa v objektivně určený řetězec příčin a následků“.¹ Tuto formální definici lze doplnit pragmatičtějším pravidlem – kvalitativní výzkum obecně zahrnuje data ve formě slov spíše než čísel.² I když to není vždy explicitně řečeno, kvalitativní metody odrážejí jiné základní výzkumné paradigma než kvantitativní výzkum (např. konstruktivismus nebo interpretivismus v protikladu k pozitivismu). Výběr metod může vycházet z příslušné základní teorie nebo teoretického rámce používaného výzkumníkem.³

Myšlenkový směr, který je základem kvalitativního výzkumu, nepředpokládá žádnou objektivní hierarchii důkazů a metod. To znamená, že každá volba jedné nebo kombinované metody musí být založena na výzkumné otázce, kterou je třeba zodpovědět, a na kritickém posouzení, s ohledem na to, zda nebo do jaké míry toho může zvolená metoda splnit – tj. „shoda“ mezi otázkou a metodou.⁴

---

¹ PHILIPSEN, H., VERNOOIJ-DASSEN, M. 2007. Kwalitatief onderzoek: nuttig, onmisbaar en uitdagend. In L. PLBJ & H. TCo (Eds.), In: *Kwalitatief onderzoek: Praktische methoden voor de medische praktijk*. [Qualitative research: useful, indispensable and challenging. In: *Qualitative research: Practical methods for medical practice*] (pp. 5–12). Houten: Bohn Stafleu van Loghum [online]. Dostupné z: <https://neurorespract.biomedcentral.com/articles/10.1186/s42466-020-00059-z#ref-CR1>

² PUNCH, K. F. 2013. Introduction to social research: Quantitative and qualitative approaches. London: Sage.

³ PUNCH, K. F. 2013. Introduction to social research: Quantitative and qualitative approaches. London: Sage.

⁴ RUSSELL, C. K., GREGORY, D. M. 2003. Evaluation of qualitative research studies. Evidence Based Nursing, 6(2), pp. 36–40.

Je nezbytné, aby tato rozhodnutí byla dokumentována, když jsou přijímána, a kriticky diskutována při podávání zpráv o metodách a výsledcích.

Pro kvalitativní výzkum byla vyvinuta řada hodnotících kritérií a seznamů, které se liší svým zaměřením a komplexností.^{5,6,7} Žádný z nich však nebyl povýšen na „zlatý standard“ v oboru. Proto byla při řešení výzkumné otázky zvolena v rámci kvalitativního výzkumu směsná cesta sběru informací z více zdrojů s následnou analýzou. Deskriptivní analýza umožnila efektivním způsobem navrhnout a připravit řešení formalizovaným textem na bázi standardní konstrukce normativního textu pro řešení systému jakosti.

---

⁵ MAYS, N., POPE, C. 2000. Assessing quality in qualitative research. *BMJ*, 320(7226), pp. 50–52.

⁶ RUSSELL, C. K., GREGORY, D. M. 2003. Evaluation of qualitative research studies. *Evidence Based Nursing*, 6(2), pp. 36–40.

⁷ SHENTON, A. K. 2004. Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22, pp. 63–75.

I. Právní a odborná problematika znalecké činnosti

1. Legislativní rámec

Znalecká problematika je natolik rozsáhlá, že zvládnout každý obor či specializaci, byť jen povrchně, je reálně nemožné. Znalec posuzující (nejen) trestnou činnost by v současné době měl mít povědomost o mnoha oborech a udržovat si odborný přehled umožňující vyhledat a porozumět odborným textům ke specifické otázce, která se však z principu věci nemůže týkat jen jednoho oboru. Úzká specializace je v moderním způsobu posuzování spíš překážkou, neboť znalec nemusí správně zohlednit veškeré souvislosti při multidisciplinárním propojení. I pachatelé nemusí mít pochopení pro jednostranné zaměření znalců či laboratorních analytiků, neboť jim fantazie a příležitost umožní aplikovat třeba binární hrozbu. Ani měkké, humanitní obory, využívané zhusta i v civilních sporech, nejsou svým zaměřením černobílé, ale široce propojené. A proto by měl znalec hodnotící problematiku předmětu znaleckého zkoumání mít kromě akademických znalostí i fantazii umožňující imaginaci i nejnepravděpodobnějších scénářů. Kombinace více znalců s různým zaměřením, sdružených ve znaleckém ústavu, je v současné době tou nejefektivnější cestou k získání plastického obrazu právě díky pohledu na jednu věc z různých úhlů.

Od 1. ledna 2021 je výkon znalecké činnosti upraven především zákonem č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech (ZZKÚ), s prováděcími vyhláškami Ministerstva spravedlnosti ČR, např. vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v platném znění. Požadavky práva na důkazní prostředek vychází ze základní nutnosti věrohodnosti a prokazatelnosti, kde na důkazní prostředek jsou kladeny nároky na:⁸

- přípustnost,
- věrohodnost,
- úplnost,
- spolehlivost.

Různé právní systémy různých zemí definují důkazy odlišně, avšak na výše uvedených premisách se civilizované právní systémy směřující alespoň

---

⁸ Home Office UK 2020. *Evidence in criminal investigations*. Ver. 5.0.

deklaratorně ke spravedlnosti shodují. Tato pochybnost je záměrná, neboť ačkoliv zákonné požadavky na provedení důkazu, akceptované a prováděné vyšetřujícími orgány, směřují obvykle ke kvalitnímu produktu, jejich hodnocení ze strany justičních orgánů je různé, mnohdy velmi subjektivní. Vnímání důkazních prostředků jednotlivými orgány se tak může lišit.⁹

Důkazní materiály slouží jako základní podklad justičním a správním orgánům pro vynášení verdiktu. Důkazem je věc nebo postup, které mohou přispět k objasnění projednávané věci v průběhu řízení.

Znalecké posuzování je z odborného pohledu jen málokdy ryze sólová práce. V současné době je stále propagovanější komplexní přístup k řešení odborné problematiky, vyžadující multidisciplinární řešení zohledňující plastičnost problému. Jednooborová řešení jsou čím dál častěji předmětem dlouhých „soubojů“ posudků, které výrazně zatěžují systém i účastníky. Praxe ukazuje, že zásadním způsobem záleží na lidech. Je-li odborný problém od počátku uchopen progresivně smýšlejícími osobami, je možné získat dostatek důkazního materiálu již v počátku. Obvykle není úplně vše ztraceno ani v případě osvíceného pohledu na případ v pozdějších fázích, ale možnost zajištění důkazního materiálu je nepřímou úměrnou prodlužující se časové ose. Přímá úměra se oproti tomu uplatňuje při porovnání prodlužujícího času a odbornosti znalce, nutné pro analýzu důkazního materiálu i dalších zdrojů, a vyřídění použitelných informací pro konstrukci vhodné hypotézy. Bývá naprosto nezbytné konzultovat řadu specialistů, neboť je málo reálné očekávat možnost individuální tvorby znaleckého posudku. A to je klíčový rozdíl oproti tradičním oborům, kdy znalec vypracovává znalecký posudek nejčastěji sám.

Ani u ekonomických specializací znalec není sólovým hráčem – nebo by být alespoň neměl. Ačkoliv se nejedná o ryze exaktní obory jako v případě technických věd a jsou jen obtížně číselně definovatelné – byť ekonomické obory tak vypadají, jsou ovlivňovány vysokou řadou proměnných, nejsou to obory tak subjektivní jako sociální vědy, např. psychologie či psychiatrie. Znalec je spíš „managerem“ lidských zdrojů. Vhodně formulovanými dotazy na specialisty řady oborů i vyšetřující orgány může získat dostatek podkladů, aby pečlivou analýzou našel logickou souvislost zejména proto, že v řadě případů lze jako markant rozeznat absenci nějakého znaku. Takto logický řetězec formulovaný do pracovní

---

⁹ LEHMERT, K., AMBROZOVÁ, E., KOLEŇÁK, J. 2021. Znalecké posuzování trestné činnosti v CBRNe oblasti. In: *Sborník 6. mezinárodní konference o trestněprávních a kriminalistických aspektech dokazování*, Praha: VŠFS.

hypotézy lze pak zpětně potvrzovat. To je protiklad ve srovnání s běžnými postupy deduktivní analýzy, kdy sebrané důkazy vytváří důkazní řetězec korunovaný nálezem.¹⁰

Znalecký posudek je odborný rozbor problému, určeného zadavatelem posudku písemným zadáním, který odpovídá na otázky dané znalci (fyzické či právnické osobě) zadavatelem. Znalecký posudek je definován formálním strukturou, uvedenou v příslušné legislativě, konkrétně § 28 ZZKÚ a prováděcí vyhlášce. Znalecký posudek musí být ve vztahu k problematice i definovaným otázkám úplný, pravdivý a přezkoumatelný. Kromě odůvodněných případů též musí být zpracován v souladu s obecně uznávanými postupy a standardy daného oboru a odvětví. V souladu s obecně uznávanými postupy a standardy obsahuje závěr posudku jednoznačné odpovědi na položené otázky; pokud podklady nebo metoda neumožňují znalci vyslovit jednoznačný závěr, uvede znalec skutečnosti snižující přesnost závěru, tj. míru nejistoty.

Znalecký posudek se podává v listinné podobě nebo, souhlasí-li s tím zadavatel, v elektronické podobě; lze jej podat též ústně do protokolu. Podává-li se znalecký posudek v listinné podobě, musí být každé jeho vyhotovení vlastnoručně podepsané a musí být připojen otisk znalecké pečeti. Podává-li se znalecký posudek v elektronické podobě, musí být každé jeho vyhotovení podepsáno kvalifikovaným elektronickým podpisem, musí být připojen certifikát pro elektronický podpis, na kterém je kvalifikovaný elektronický podpis založen a který obsahuje jméno znalce nebo název znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu a označení „znalec“, „znalecká kancelář“ nebo „znalecký ústav“, a musí být opatřen kvalifikovaným elektronickým časovým razítkem. Certifikát, na kterém je založeno elektronické časové razítko, musí mít platnost nejméně 5 let ode dne vyhotovení znaleckého posudku. Znalec má povinnost vyhotovit stejnopis znaleckého posudku podaného v listinné podobě a uchovat jej nejméně po dobu 10 let ode dne podání znaleckého posudku. Znalec má povinnost uchovat znalecký posudek podaný v elektronické podobě se všemi náležitostmi podle § 27 odst. 2 ZZKÚ nejméně po dobu 10 let ode dne podání znaleckého posudku.

V případě, že byl znalecký posudek zpracován znaleckým ústavem, musí být podepsán znalcem nebo oprávněnou osobou (viz § 7 odst. 1 písm. c) nebo § 7 odst. 2 ZZKÚ). Též musí být ve znaleckém posudku uvedeno, kdo se podílel na

---

¹⁰ LEHMERT, K., AMBROZOVÁ, E., KOLEŇÁK, J. 2021. Znalecké posuzování trestné činnosti v CBRNe oblasti. In: *Sborník 6. mezinárodní konference o trestněprávních a kriminalistických aspektech dokazování*, Praha: VŠFS.

jeho zpracování a kdo je povinen znalecký posudek na žádost orgánu veřejné moci osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit. Na poslední stranu znaleckého posudku připojí znalec znaleckou doložku, která obsahuje označení seznamu, v němž je zapsán, označení oboru a odvětví, popřípadě specializaci, ve kterých je oprávněn podávat znalecké posudky, a číslo položky, pod kterou je znalecký posudek zapsán v evidenci znaleckých posudků Ministerstva spravedlnosti ČR. Znalec je povinen znalecký posudek na žádost orgánu veřejné moci, před nímž má být znalecký posudek použit, osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit. Znalec je povinen užívat znaleckou pečeť výlučně k označení znaleckých posudků. Obdobně platí uvedené povinnosti i pro znaleckou kancelář a znalecký ústav jako osoby právnické.

2. Forezní věda

Forezní věda je kritickým prvkem systému justice v rozvinutých právních systémech. Forezní vědci, tj. v našem právním prostředí i soudní znalci, zkoumají a analyzují důkazy z míst činu i jinde, aby získali objektivní zjištění, která mohou pomoci při vyšetřování a stíhání pachatelů trestných činů nebo zbavit nevinného člověka podezření. Ve zkratce lze definovat forezní vědy jako praktickou aplikaci vědního základu na právní záležitosti.¹¹

Ve skutečnosti, navzdory mediálnímu obrazu a nehledě na nepopiratelný dopad důkazů DNA, se forezní věda – konkrétněji, ale nikoliv výhradně, forezní identifikační věda nebo kriminalistika – dostala v posledních letech pod silný tlak (PCAST, 2016). Některé z vážnějších justičních omylů, které vyšly najevo v několika zemích v posledních desetiletích, byly považovány za přinejmenším částečně spojené s nedostatečnými standardy forezní expertizy nebo chybnými interpretacemi jinak správných zjištění. To, co bylo dlouho považováno za osvědčené a důvěryhodné forezní identifikační postupy, jako je daktyloskopie, odorologie či forezní polygrafie, nyní údajně postrádá spolehlivý vědecký základ a tradiční tvrzení forezní identifikační vědy začala být odmítána jako logicky neudržitelná. Kritici poukazují na absenci spolehlivého empirického základu a silně subjektivní charakter některých forezních identifikačních metod. Výraznou výjimkou jsou forezní důkazy DNA, které od svého počátku před nějakými třiceti lety velmi těžily z podrobného zkoumání, kterému byly vystaveny běžnými (neforezními) vědci z příbuzných oborů, jako jsou buněční biologové, populační genetici a statistici. Soudci také stále více kritizovali forezní důkazy získané moderní vědou. Relativně raným příkladem tohoto je Daubertovo rozhodnutí ve Spojených státech (Daubert v. Merrell Dow 1993, 113 S. Ct. 2796-2798). Současně v rámci větších národních forezních laboratoří tyto mají často prakticky monopol na produkci forezních důkazů, byť byly v posledních desetiletích zavedeny systémy zajišťování kvality i v oblasti forezní práce. Ty zahrnují akreditaci standardizovaných metod a technik nezávislou třetí stranou, jako je Národní akreditační rada v Nizozemsku, a certifikaci odborníků, jako v případě nizozemského registru soudních znalců. Země jako Spojené království, Spojené státy americké a Nizozemsko zaznamenaly prudký nárůst počtu univerzit nabízejících magisterské diplomy v oboru forezních věd.¹²

---

¹¹ BROEDERS, A. P. A. 2004. Forensisch onderzoek van A tot Z. Justitiële Verkenningen, 30(1).

¹² BROEDERS, A. P. A. 2004. Forensisch onderzoek van A tot Z. Justitiële Verkenningen, 30(1).

Forenzní ekonomika, zejména účetní obory, se týkají analýzy a rekonstrukce finančních transakcí s cílem určit jejich legitimitu, např. v případech podezření na podvod, korupci nebo praní špinavých peněz. V soukromé sféře mohou být služby forenzního účetního primárně vyhledány s cílem předejít nebo minimalizovat finanční ztrátu nebo poškození pověsti, spíše než zjistit úplný skutkový stav případu. Nepokojná organizační situace, ztráta kontroly v průběhu vyšetřování či jeho dlouhé trvání jsou některé z důvodů, proč nemusí být podezření na nečisté praktiky nahlášeno policii. Sociální nevýhody účastníků procesu jsou zřejmé – nerovnost vůči podezřelým z trestných činů jiných než „bílých límečků“, absence dopadů obecné a specifické prevence, nedostatek kontrol shromažďování a interpretace důkazů, chybějící statistiky speciálních druhů kriminality a podkopávání důvěryhodnosti výkonu spravedlnosti.¹³

Aplikace statistických metod a technik se v posledních letech stává v trestním právu stále běžnější. Důkazní hodnota vědeckých a technických důkazů je stále více vyjadřována ve smyslu hodnoty vzácnosti nebo četnosti vlastností sdílených zkoumanými a referenčními vzorky, jako je tomu v případě srovnávání profilů DNA. Pro výpočet hodnoty vzácnosti nebo pravděpodobnosti náhodné shody (tj. pravděpodobnosti shody, pokud buněčný materiál pochází od náhodného člena příslušné podezřelé populace) je nezbytné použití statistických metod. Další otázky, které mohou zahrnovat použití statistických informací, zahrnují existenci více než náhodného vztahu mezi určitými skutečnostmi, jako jsou úmrtí starších lidí v pečovatelském domě během směn konkrétní sestry, očekávaná frekvence úmrtí dvou nebo více dětí v rodině nebo epidemiologické šetření o možné souvislosti mezi užíváním určitých potravin, nápojů, předepsaných nebo nelegálních drog a výskytem zdravotních problémů.¹⁴

Forenzní vědy ale mají i své limity. Těmi je právě kvalifikované vyhodnocování informací získaných kriminalistickou prací. Forenzní věda, nebo konkrétněji problémy ve forenzní vědě, mohou přispět k mnoha nesprávným odsouzením, jak je vidět v téměř polovině (45 %) případů zproštění viny DNA a jedné čtvrtině (24 %) všech zproštění viny ve Spojených státech. Tato statistika, zpracovaná v rámci projektu Innocence, zkoumala cca 360 soudních kauz ve Spojených státech za účelem vyhodnocení slabých a silných stránek forenzních disciplín:

---

¹³ BROEDERS, A. P. A. 2007. Principles of forensic identification science. In: T. Newburn, T. Williamson and A. Wright (eds.), *Handbook of Criminal Investigation*. Willan Publishing.

¹⁴ BROEDERS, A. P. A. 2004. Forensisch onderzoek van A tot Z. *Justitiële Verkenningen*, 30(1).

- **Nespolehlivá nebo neplatná forenzní disciplína** – některé forenzní metody používané při vyšetřování trestných činů nemohou trvale poskytovat přesné výsledky; porovnání markantů kousnutí je příkladem analýzy, která je nespolehlivá a nepřesná.
- **Nedostatečná validace metody** – některé z používaných forenzních disciplín mohou být schopny konzistentně produkovat přesné výsledky, ale nebyl proveden dostatečný výzkum, který by prokázal platnost. Přesnost metody by měla být stanovena pomocí velkých, dobře navržených studií. Bez těchto studií nelze výsledky analýzy interpretovat. Analýza otisků bot jako základ identifikace jedinečného zdroje otisku je příkladem metody, která nebyla dostatečně ověřena.
  - ✓ Forenzní expertiza nepřesně zhodnotí podobnost mezi důkazy z místa činu a důkazy od jednotlivce („podezřelého“ či „zájmové osoby“). Příklady zahrnují svědectví, která naznačují, že soubor prvků je jedinečný; nebo nadhodnocují, jak vzácné nebo neobvyklé by bylo vidět tyto prvky, což naznačuje, že je docela pravděpodobné, že zdrojem důkazů je podezřelý; a jiná svědectví nesdělují všechny možné závěry, které mohou vzniknout při maskování při forenzním testování.
  - ✓ Někdy forenzní expertiza podceňuje, bagatelizuje nebo opomíjí význam analýzy, která stanoví, že jednotlivec by měl být vyloučen jako možný podezřelý. Příkladem je svědectví, že analýza je „neprůkazná“, když ve skutečnosti analýza vyloučila podezřelého.
  - ✓ Forenzní expertiza mnohdy nezahrnuje informace o omezeních metod používaných v analýze, jako je chybovost metody a situace, ve kterých se metoda ukázala a nebyla platná.
- **Chybovost** – jako každý může i forenzní odborník dělat chyby, včetně záměny vzorků nebo kontaminace vzorků. Ty se mohou vyskytovat v jakémkoli typu vědeckého nebo laboratorního testování, dokonce i v dobře rozvinutých a dobře ověřených oborech.
- **Falešné výsledky** – v některých případech si forenzní analytici vymysleli výsledky, skryli osvobozující důkazy nebo oznámili výsledky, když testování nebylo provedeno.

První velkou vědeckou institucí, která tento problém plošně prozkoumala, byla Národní akademie věd (NAS) ve své zprávě „Posílení forenzní vědy ve

Spojených státech: Cesta vpřed“.¹⁵ Tato zpráva poznamenala, že „*nepřesné nebo přehnané expertní svědectví někdy přispělo k použití chybných nebo zavádějících důkazů*“. Rovněž analýza zjistila, že některé forenzní techniky, zejména ty, které se zabývají porovnáváním vzorů nebo znaků (jako jsou otisky běhounu pneumatik, stopy po kousání, vlákna nebo vlasy), nebyly podrobeny dostatečnému vědeckému hodnocení a nebyly tak validovány. Analýza též uvedla, že vědecký základ pro vyšetřování žhářství by měl být posílen.

Stejné obavy byly zopakovány a rozšířeny ve zprávě z roku 2016 „*Forensic Science in Criminal Courts: Ensuring Scientific Validity of Feature – Comparison Methods*“ a dodatku Prezidentské rady poradců pro vědu a technologii.¹⁶ Tato zpráva zkoumala výzkum, který je základem konkrétních forenzních srovnávacích disciplín, hodnotila jejich přesnost a spolehlivost a dávala doporučení různým federálním agenturám k posílení těchto disciplín. Mezi doporučeními byla potřeba lepších zdrojů na podporu justičního vzdělávání vzhledem k měnícímu se prostředí při hodnocení forenzních důkazů a stavu ověřování různých forenzních technik:

- Zajištění toho, aby Národní institut pro standardy a technologie (NIST), přední nezávislá vědecká agentura s odbornými znalostmi v oblasti měření, prováděl vědecká hodnocení platnosti forenzních disciplín.
- Navýšení finančních prostředků na výzkum ve vědeckých agenturách a institucích v souladu s dobře vypracovaným strategickým plánem k vytvoření nebo posílení základních vědních oborů forenzních věd.
- Vypracování přísných národních standardů, doporučení pro dokumentaci forenzních věd a pokynů pro zprávy a svědectví pro ty forenzní disciplíny, u nichž se ukázalo, že jsou založeny na robustní a spolehlivé vědě.
- Podporovat justiční vzdělávání a další snahy o zajištění toho, aby budoucí rozhodnutí o přípustnosti zvažovala platnost forenzního testu obecně a platnost testu, jak je použit v konkrétním daném případě.

Celosvětově jsou forenzní vědy základním kamenem vyšetřování soudnictví používaného všemi moderními kriminálními a justičními službami k řešení všech

---

¹⁵ NATIONAL RESEARCH COUNCIL (NRC). 2009. *Strengthening Forensic Science in the United States: A Path Forward*. Washington, DC: The National Academies Press. Citováno 24-09-2022. [online]. Dostupné z: <https://doi.org/10.17226/12589>.

¹⁶ PCAST. 2016. President's Council of Advisors on Science and Technology. *Forensic Science in Criminal Courts: Ensuring Scientific Validity of Feature-Comparison Methods*, Report to the U.S. President. Citováno 04-09-2022. [online]. Dostupné z: www.whitehouse.gov/blog/2016/09/20/pcast-releases-report-forensic-science-criminal-courts

typů trestných činů a právních procesů při přinášení spravedlnosti obětem. Prostřednictvím forenzních odborných znalostí, služeb a důkazního řetězce může i ten nejmenší důkaz poskytnout neocenitelné informace a přinést spolehlivé důkazy soudu. Forenzní vědy poskytují mimořádně účinné způsoby, jak urychlit vyšetření zločinu tím, že případy staví na fyzických důkazech, nikoli pouze na doznání a svědectví. Forenzní analýza může pomoci vytvořit propojení s dalšími vyšetřováními, což může pomoci v krátkém časovém rámci identifikovat nejen zločinecké sítě nadnárodního a mezinárodního organizovaného zločinu, obchodování s lidmi a převaděčství migrantů a nezákonné obchodování, ale i ekonomickou kriminalitu či zabezpečit stabilitu podniku v obchodní při.

V trestních a občanskoprávních procesech zajišťovací řetězec zajišťuje integritu důkazů předložených u soudu. Forenzní důkazní řetězec se vztahuje na celou historii důkazů, což mohou být jakékoli artefakty (dokumenty, DNA, otisky prstů, fotografie, střelné zbraně, drogy atd.), včetně jejich podrobného chronologického záznamu o tom, jak byly shromážděny/zabaveny, přijaty do úschovy, zdokumentovány, analyzovány, převedeny, uloženy, posouzeny a zlikvidovány.

Aby byl každý důkaz předložený soudu přípustný, musí být ověřena integrita jeho důkazního řetězce. Cílem tohoto procesu je zaručit, že důkazy nebyly zkresleny, podstrčeny nebo zkresleny. Pokud se k informacím dostane nesprávná osoba, jejich přenos trvá příliš dlouho, označí je nesprávně nebo s nimi náhodně jakýmkoli způsobem manipuluje, mohou být životně důležité důkazy považovány za nepřípustné.

Forenzní statistici vyvíjejí a testují své modely, zatímco skupina intuitivních specialistů pokračuje ve forenzních svědectvích v případech bez matematických kontrol jejich závěrů. Právní systém právem preferuje algoritmickou odbornost před intuitivní odborností, ale když není jasné, že algoritmy odvádějí lepší práci, otázka se stává obtížnější. Logický závěr ukazuje, že:

- poznatky intuitivních odborníků mohou velkou měrou přispět k modelům vytvořeným počítačovými experty;
- odborníci pracující na bázi intuice mají povinnost provádět mnohem více výzkumu přesnosti svých metod, včetně kruhového testování odborné způsobilosti;
- zdravá kombinace spolupráce a konkurence postupně vede ke zlepšení v oboru a konvergenci kolem těch metod, které se osvědčují; ovšem

intuitivní praktici forenzních oborů mohou mít velkou zásluhu na modelech vytvořených statisticky založenými počítačovými experty.¹⁷

Kriminalistika a forenzní vědy

Kriminalistika jako věda má svůj počátek na konci 19. století, v té době se kriminalistika vyvíjela ze dvou zdrojů, jedním z nich byly empirické poznatky získané v policejní praxi a dále dílčí poznatky z jiných, zejména přírodních a technických věd. V období svého formování vycházela jednoznačně z kriminalistické praktické činnosti a jejich potřeb objektivního zjišťování pravdy o trestném činu a jeho pachateli. Ve svých počátcích nebyla kriminalistika pokládána za vědeckou disciplínu, ale pouze za určitou metodiku nebo umění v boji se zločinem.¹⁸ V tomto období vystačila prostým a jednoduchým přebíráním metod a prostředků z oblastí jiných, bouřlivě se rozvíjejících vědních disciplín. V dalším období neustrnula na úrovni pouze prostého přizpůsobování poznatků technických, přírodních a společenských věd své potřebě. Vymezila svůj předmět zkoumání, rozvinula vlastní vědeckou činnost, na jejímž základě došla k řadě významných poznatků, které nyní tvoří ucelený systém.¹⁹

Velký význam při vzniku kriminalistiky je připojován osobnosti Hanse Grosse, který se pokusil o začlenění kriminalistiky do systému věd. Mimochodem Hans Gross jako první použil pojmu „Kriminalistika“ („Kriminalistik“) a sepsal první učebnici kriminalistiky. „Příručka pro vyšetřující soudce“ (v originále „Handbuch für Untersuchungsrichter“), vyšla ve Štýrském Hradci v roce 1893 a byla určena k tomu, aby se stala první učebnicí vědecké kriminalistiky.²⁰

Kriminalistiku lze vymezit jako samostatný vědní obor, který zkoumá a objasňuje zákonitosti vzniku, zániku, vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných skutečností, a vypracovává podle potřeb trestního zákona a

---

¹⁷ SOLAN, L. M. 2013. Intuition versus Algorithm: The Case of Forensic Authorship Attribution. *Journal of Law and Policy*, pp. 551-576. [online]. [cit. 14-09-2022]. Dostupné z: www.researchgate.net/publication/255698723_Intuition_versus_Algorithm_The_Case_of_Forensic_Authorship_Attribution#fullTextFileContent

¹⁸ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. 2001. Kriminalistika. Praha: C. H. Beck, s. 6.

¹⁹ STRAUS, J. 2000. Kriminalistika a policejní vědy. Bezpečnostní teorie a praxe, zvláštní číslo, s. 194.

²⁰ V roce 1893 vydal svou nejslavnější knihu, nazývanou „Biblií kriminalistiky“, Handbuch für Untersuchungsrichter (Příručka pro vyšetřující soudce). Náklad této knihy byl ihned rozprodán, v roce 1895 proto následovalo další vydání. Tato kniha byla pak ještě vícekrát vydávána i po Grosseově smrti, naposledy v roce 1977 v Berlíně.

trestního řádu metody, postupy, prostředky a operace v zájmu úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.²¹

Kriminalistika je vzhledem ke svému obsahu, formám výzkumu, samostatným značně rozsáhle interdisciplinárním vědním oborem. Kriminalistika využívá velkého množství metod a poznatků jiných oborů, které tvůrčím způsobem aplikuje na svůj předmět zkoumání. Vytváří kombinace poznatků v zájmu úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti. K vědním oborům, jejichž vybrané poznatky jsou v různé míře tvůrčím způsobem využívány, patří zejména fyzikálně matematické a technické obory, biologie, medicína, psychologie, psychiatrie a další. Důležité je dále využívání poznatků ze speciálních oborů, jako bioniky, biomechaniky, biochemie, kybernetiky, soudního inženýrství aj.

Žádná věda, vědní disciplína, se nezabývá problematikou vzniku, shromažďování a využívání stop a soudních důkazů v procesu odhalování a předcházení trestné činnosti a nelze proto exaktně kriminalistiku zahrnout jako specializaci do některé z nich. Kriminalistika není ani právní vědou ani ryze technickým oborem, ale je to samostatná vědní disciplína, která má své místo v systému věd.

Kriminalistika primárně zkoumá kriminalistickou stopu, ale velmi obecně lze konstatovat, že kriminalistická věda patří do skupiny věd zabývajících se zločinností, společně s trestněprávní vědou, kriminologií, penologií a různými forenzními vědami, jakými jsou nepochybně soudní lékařství, soudní psychologie a psychiatrie, soudní inženýrství atp. Reálné objekty zkoumání této skupiny věd jsou povětšinou shodné. Jedná se zejména o následující objekty - trestné činy a jejich následky, pachatele trestných činů, činnost pachatelů trestných činů, činnost pracovníků policie, státních zastupitelstev a soudů, činnost znalců, znaleckých institucí a obětí trestných činů.

Kriminalistika jako vědecká disciplína však zkoumá tyto objekty z hledisek sobě vlastních, specifických okruhů zákonitostí, které nejsou zkoumány žádnou jinou vědní disciplínou. Jedná se o dva následující okruhy zákonitostí objektivního světa, které jsou specifickým **předmětem** kriminalistické vědy. Za prvé to jsou zákonitosti vzniku a zániku kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky relevantních informací. Za druhé to jsou zákonitosti vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, jiných soudních důkazů

---

²¹ STRAUS, J. a kol. 2012. *Úvod do kriminalistiky*, 3. rozšířené vydání, Plzeň: A. Čeněk.

a kriminalisticky relevantních informací v zájmu rychlého, úplného a objektivního odhalování, vyšetřování a prevence trestných činů.

Kriminalistika má velmi blízko k právním vědám, tedy vědám o právu. Nejblíže pak k trestnímu právu hmotnému a procesnímu, stejně jako k součásti správního práva - bezpečnostnímu právu. Tato skutečnost vede některé teoretiky k úvahám o tom, že kriminalistika je jakýmsi pomocným vědním oborem nauky o trestním právu, tedy právní disciplínou. Začlenění kriminalistiky do oblasti právních věd je typickým pro sovětské, nyní ruské, pojetí kriminalistiky.

V některých zemích, např. Francie, Švýcarsko, se akcentuje technický pohled na kriminalistiku („police technique“), v jiných zemích (USA, Anglie) se zdůrazňuje vědecké zázemí („forensic science“). V německy hovořících zemích je obsah kriminalistiky vymezován stejně jako u nás.²²

Většina českých a slovenských kriminalistů však vychází z poznatku, že kriminalistika není vědou o právu ani o právních vztazích. Trestní právo hmotné i procesní je propojeno s kriminalistickou vědou i praxí tím, že vymezuje jeden z konkrétních objektů poznání - trestný čin. Současně vytváří právní rámec a nepřekročitelné limity pro využívání kriminalistických metod, prostředků, postupů a doporučení uplatňovaných v kriminalistické praxi. Přitom se kriminalistika a trestní právo procesní vzájemně ovlivňují.

Někteří autoři zastávají názor, že vztah mezi trestním právem procesním a kriminalistikou je vztahem obsahu a formy. Vycházejí z předpokladu, že obsah tvoří kriminalistické metody a forma je určována trestním řádem. V této souvislosti je třeba podotknout, že metody kriminalistické praxe, jakožto metody poznání, jsou platné bez ohledu na právní systém toho kterého státu, jakož i bez ohledu na zákonnou právní úpravu na určitém teritoriu a v určité době. Jednou z úloh kriminalistiky je zkoumání a zdokonalování metod, postupů a operací kriminalistické praxe. Tyto metody, postupy a operace pak podle požadavků trestního řádu platného na určitém území a v určité době se transformují do podoby procesních úkonů a taktiky jejich provádění.

V současné době je kriminalistika vzhledem k obsahu a formám výzkumu samostatným a rozsáhle interdisciplinárním vědním oborem. Využívá vybraných metod a poznatků jiných oborů, jež aplikuje na svůj předmět zkoumání (zákonitostí vzniku, shromažďování, využívání stop a soudních důkazů), a vytváří kombinace poznatků v zájmu úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení

---

²² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. 2001. *Kriminalistika*. Praha: C. H. Beck, s. 6.

trestné činnosti. K vědním oborům, jejichž vybrané poznatky jsou v různé míře tvůrčím způsobem využívány, patří zejména fyzikálně matematické a technické obory, biologie, medicína, psychologie, psychiatrie, řízení, pedagogika a další. Důležité je dále využívání poznatků ze speciálních oborů, jako bioniky, biochemie, kybernetiky, soudního inženýrství nebo nově se rozvíjejícího, velmi progresivního oboru forenzní biomechaniky.

Kriminalistická věda přebírá také část poznatků jiných věd v nezměněné podobě a využívá je, především se jedná o **forenzní vědy**, jako jsou soudní lékařství, soudní psychiatrie, forenzní psychologie, soudní inženýrství a v poslední době také forenzní biomechanika.²³ Forenzní vědy jsou obecně vymezeny jako vědy, které se aplikují při vyšetřování a dokazování v trestních i civilních řízeních před státními orgány. Jde o postupy vedoucí k prokázání identity osob, pravosti listin a podobně.²⁴

Forenzní vědy se konstituovaly na bázi znaleckého zkoumání, pro potřeby vyšetřování jsou relativně nezávislé na původních vědeckých základech. Forenzní disciplíny začaly postupně vyvíjet vlastní výzkumnou činnost na poznatkové bázi nejen svých mateřských oborů, ale také generalizací získaných zkušeností ze znalecké činnosti. Tím se velmi těsně přimkly ke kriminalistice. Objevují se názory, že by bylo možné chápat forenzní disciplíny jako součást kriminalistické vědy v širším smyslu, ale tento přístup není zatím naší kriminalistickou komunitou akceptován. Většinou se namítá, že přece jen velkou část poznatků čerpají forenzní disciplíny ze svých mateřských disciplín. Nesporné však je, že kontakt kriminalistiky a forenzních disciplín je mimořádně těsný, navzájem obohacující, a určit přesnou hranici mezi nimi není v podstatě možné.

Pojem forenzní vědy je citován v západní literatuře, např. **American Academy of Forensic Sciences** (AAFS) ji definuje takto: „Forenzní věda je aplikace vědeckých principů a technologických postupů pro účely spravedlnosti ve studiu a řešení trestních a občanských otázek“.²⁵ V tomto pojetí zahrnuje AAFS kriminalistiku jako jednu z forenzních věd.

Podle slovníku cizích slov²⁶ znamená slovo „forenzní“ jako „vztahující se k použití vědeckých a technologických postupů při zajišťování, prokazování a vyšetřování skutečnosti a ověřování důkazů v rámci trestního i občanského

---

²³ STRAUS, J. 1999. *Forenzní biomechanika*. Praha: PA ČR, 256 s.

²⁴ https://cs.wikipedia.org/wiki/Forenzn%C3%AD_v%C4%9Bdy [cit. 11-02-2015].

²⁵ <http://www.aafs.org/>

²⁶ KLIMEŠ, L. 1981. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN, s. 183.

práva“. Původní význam slova *forezní* je odvozeno z latinského *forensis*, což znamená fórum. V antickém Římě byly případy obvinění z trestného činu prezentovány před skupinou lidí na veřejném fóru, ve kterém obviněný i žalobce přednesli své argumenty a na jejich základě pak bylo usneseno rozhodnutí. V americkém pojetí slovo *forensis* znamená vztahující se k právu.²⁷ V českém pojetí je pojem *forezní* často nahrazován pojmem *soudní* (např. soudní lékařství).

Vymezení pojmu „forezních věd“ není jednotné, jen stručnou analýzou literárních zdrojů lze vymezit několik definicí:²⁸

- *Forezní věda znamená využití přírodních věd ve věcech práva. Forezní vědy využívají poznatky fyziky, chemie, biologie a dalších vědeckých principů a metod. Forezní věda se zabývá stanovením identifikace objektu. Forezní vědci mohou prezentovat své výsledky jako soudní znalci u soudu.*²⁹
- *Slovo "forezní" znamená "vztahující se k zákonu"; forezní vědy řeší právní otázky, a to za použití vědeckých principů.*³⁰
- *Forezní vědy využívají metod a technik základních věd k řešení právních otázek. Forezní vědci jsou často označováni za „laboratorní vědce“, přesněji soudní znalce, jsou to kriminalisté, kteří pracují s fyzickými důkazy shromážděnými na místech trestných činů.*³¹
- *Forezní věda je vědecká analýza a dokumentace důkazů vhodných pro soudní řízení.*³²

Forezní vědy jsou tedy vědy, které se zabývají vývojem a aplikací specifických metod na vědeckém základě, které napomáhají při vyšetřování a dokazování trestných činů. Podnětem k vytvoření a aplikaci forezních disciplín byl zejména technický rozvoj a s ním i rozvoj nových, technicky promyšlenějších způsobů, jak páchat trestné činy.

V posledních dvaceti letech se objevuje řada terminologických a teoretických otázek spojených s používáním pojmu „forezní“. Naskytá se otázka, jaký je **vztah kriminalistiky a forezních věd z pohledu současné kriminalistické**

---

²⁷ Definition of Forensic Science. All about forensic science [online], [cit. 30-01-2015]. Dostupné z: <http://www.all-about-forensic-science.com/definition-of-forensic-science.html>

²⁸ Definition of Forensic Science. All about forensic science [online], [cit. 30-01-2015]. Dostupné z: <http://www.all-about-forensic-science.com/definition-of-forensic-science.html>

²⁹ Midwest Forensics Resource Center at the U.S. Dept. of Energy.

³⁰ Hall Dillon, Bureau of Labor Statistics.

³¹ California Criminalistics Institute.

³² Hamilton County Forensic Center.

teorie. V posledních dvaceti letech se v naší kriminalistické a bezpečnostní literatuře často hovoří o forezních vědách. Před rokem 1989 se u nás o forezních vědách uvažovalo pouze v případech pronikání příbuzných vědních oborů do kriminalistického zkoumání a teprve s otevřením hranic a přísunem zahraniční literatury se postupně začala přejímat terminologie „západu“, kde se používá pojem „Forensic science“ nebo „Forensische Wissenschaften“.

Obecně se uvádí, že kriminalistická věda přebírá také část poznatků jiných věd v nezměněné podobě a využívá je, především se jedná o forezní disciplíny. Podle mého názoru se v naší kriminalistické literatuře pojem „forezní“ vyměnil za dříve využívaný pojem „kriminalisticko-technický“. A to v řadě oborů kriminalistických zkoumání. Naopak kriminalisticko-taktické metody nejsou přejímány jako forezní. Zcela běžně se používají pojmy forezní balistika, forezní antropologie, forezní biologie, ale nemluví se např. o forezním výsledku, forezním experimentu, forezní rekognici atd. Lze dovozovat, že forezní vědy, tak jak jsou v některých zemích chápány, lze nahradit synonymem „kriminalisticko-technické aplikace“.

Z našeho pohledu je kriminalistika jako věda širší vědecká disciplína a podle mého názoru zahrnuje i forezní vědy. Kriminalistika zahrnuje nejen kriminalisticko-technické metody, ale také kriminalisticko-taktické metody a dále jednotlivé metodiky vyšetřování konkrétních trestných činů a obecně teoretické otázky kriminalistiky.

Z celkového hlediska lze spatřovat dva světové pohledy na pojetí kriminalistiky. V zemích anglosaského práva, zejména ve Velké Británii a USA, je kriminalistika označována pojmem *forensic science*. Pojetí kriminalistiky je založeno především na přírodovědném a technickém zkoumání a je kladen důraz na technické a kriminalistické zkoumání stop.

V zemích kontinentálního práva se více frekventuje pojem „kriminalistika“, který zahrnuje nejen oblast technického zkoumání, ale také i kriminalistickou taktiku a metodiku. Některé státy tak kladou důraz na technickou stránku (Francie) a jiné zas prosazují vědecký základ (USA). V současnosti se však s rostoucí globalizací prosazuje stále více pojem „*criminalistics*“ a dochází tak k postupnému sjednocování přístupů a terminologie.

3. Systém řízení jakosti

3.1 Procesy řízení

Proces řízení kvality je mechanismus pracovního toku v organizaci, který zajišťuje, že výstupy týmu jsou „vhodné pro daný účel“. Začátek procesu řízení kvality zahrnuje stanovení cílů kvality pro „plánování kvality“. Plánovaná úroveň kvality je označována jako „profil cílového produktu kvality“. Proces plánování kvality může být řízen:³³

- požadavky zákazníka, známé také jako „hlas zákazníka“,
- platné normy a předpisy,
- obchodní cíle,
- způsob výroby,
- oblast klíčové odpovědnosti zaměstnance,
- interakce s jinými procesy.

Poté jsou stanoveny tři klíčové procesy za účelem měření, vykazování a zlepšování skutečné kvality výstupů. Tyto tři procesy jsou důležitými součástmi procesu řízení kvality.³⁴

- zajištění kvality (QA) je způsob, jak předcházet chybám a závadám ve vyráběných produktech a vyvarovat se problémům při dodávání produktů nebo služeb zákazníkům, který ISO 9000 definuje jako „součást řízení kvality zaměřené na poskytování důvěry, že požadavky na kvalitu budou splněny“;
- kontrola kvality (QC) je proces, při kterém subjekty kontrolují kvalitu všech faktorů podílejících se na výrobě. ISO 9000 definuje řízení jakosti jako „Součást řízení kvality zaměřenou na plnění požadavků na kvalitu“;
- proces neustálého zlepšování (zkráceně CIP nebo CI) je neustálé úsilí o zlepšování produktů, služeb nebo procesů.

---

³³ VAROL, D. 2021. DMAIC explained: Using Six Sigma in Quality Management. Scilife. [online], [cit. 24-06-2022]. Dostupné z: <https://www.scilife.io/blog/dmaic-six-sigma-in-quality-management>

³⁴ CRUICKSHANK, M. 2003. Total Quality Management in the higher education sector: A literature review from an international and Australian perspective, *Total Quality Management & Business Excellence*, 14:10, pp. 1159-1167. [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1478336032000107717>

Existuje několik důvodů, proč organizace zavádějí proces řízení kvality:³⁵

- zlepšení spokojenosti zákazníků;
- externí požadavky a předpisy (státní, mezinárodní);
- větší konzistence v úkolech a činnostech, které jsou součástí výroby produktů a služeb;
- zvýšení efektivity procesů;
- snížení plýtvání;
- zlepšit využití zdrojů.

Formální metodou managementu kvality v projektovém řízení je metodika zlepšování kvalitativních postupů, která se používá pro zlepšování stávajících výkonů. Dříve používaný *Total Quality Management* (TQM) je koncept managementu používaný již několik desetiletí pro zlepšení konkurenceschopnosti, efektivity a ziskovosti. Původně se TQM používal v soukromém podnikatelském sektoru, ale v dnešní době se uplatňuje i ve veřejném sektoru. Slibované úspěchy se však nedostavily v takové míře, aby si získal přízeň v dostatku organizací. Proto byly připraveny a následně zavedeny nové koncepty, jako je „*Six Sigma*“ a „*Lean Production*“. Současně existující obavy o environmentální, sociální a etické otázky ovlivňovaly kvalitní pohyb různými způsoby. Jedním z nich je řízení kvality systémy, které jsou dnes často integrovány s jinými „subsystémy“ řízení. Dalším příkladem je zaměření na zainteresované strany a účastníky, které v posledních letech ovlivnilo hnutí kvality, aby přijalo rozšířené zaměření managementu řízení kvality oproti zákaznickému zaměření TQM. Rozšiřuje se tak oblast aplikace managementu kvality směrem k obchodnímu managementu.³⁶

Realizační proces je skryt pod akronymem DMAIC – *Define, Measure, Analyze, Improve a Control*, tedy *Definovat, Měřit, Analyzovat, Zlepšit a Kontrolovat*. Ačkoliv je nedílnou součástí přístupu *Six Sigma*, obecně lze proces DMAIC implementovat jako samostatný postup zlepšování kvality nebo jako součást jiných iniciativ zlepšování procesů (Varol, 2021). Aby bylo možné určit, kdy a kde lze použít proces DMAIC, je třeba nejprve určit, kdy je vhodná strukturovaná metoda pro řešení problémů. Toto je důležitý krok v primární fázi „*Definování*“ a může mít dlouhodobý vliv na úspěch celého hodnocení a řízení kvality.

---

³⁵ VAROL, D. 2021. DMAIC explained: Using Six Sigma in Quality Management. Scilife. [online], [cit. 24-06-2022]. Dostupné z: <https://www.scilife.io/blog/dmaic-six-sigma-in-quality-management>

³⁶ KLEFSJÖ, B., BERGGUIST, B., GARVARE, R. 2008. Quality management and iness excellence, customers and stakeholders: Do we agree on what we are talking about, and does it matter?, *The TQM Journal*, 20(2), pp. 120-129.

DMAIC obecně používá projektový tým, který se snaží zlepšit stávající procesy. DMAIC poskytuje strukturu, protože každá fáze procesu obsahuje úkoly a nástroje, které povedou tým k nalezení případného řešení. I když proces DMAIC může být sekvenční, není striktně lineární. Tento proces podporuje projektové týmy, aby byly schopny udělat krok zpět v případě potřeby dalších informací.³⁷ Běžně se studie dle metodologie DMAIC používá jako součást většího projektu k vytvoření „průlomových zjištění“ v organizaci. Každý projekt je personálně zajištěn organizačnímu pracovníkovi a týmu předmětových odborníků.

Jakmile je projekt definován zadavatelem (vedením), je jmenován projektový tým. První věcí je vytvoření projektového plánu, kterým se pak tým řídí po celou dobu projektu. Tento projektový plán zahrnuje 5 fází metodiky DMAIC – *Definovat, Měřit, Analyzovat, Zlepšit a Kontrolovat*. Tým bude používat specifické nástroje k práci v každé fázi DMAIC. Ve vybraných případech na základě rozhodnutí organizačního pracovníka (a zcela v jeho kompetenci) se může volit i jiná forma řešení, neboť dogmatické řízení není vždy ideální.³⁸

Integrace řídicích subsystémů pro otázky řešení v oblastech jako je kvalita, životní prostředí, pracovní prostředí, bezpečnost a sociální odpovědnost považuje za důležité mnoho manažerů a akademiků. Tento vývoj může být urychlen pokračující harmonizací mezinárodních norem pro řízení infrastruktury subsystémů, reprezentované např. ISO 9001 (kvalita), ISO 14001 (životní prostředí) a SA 8000 (sociální odpovědnost včetně pracovního prostředí).³⁹ Přestože si uvědomujeme organizační přínosy takovéto integrace infrastruktury, integrace standardů systému managementu není dostatečná pro zdůvodnění asimilace managementu jakosti jako akademické disciplíny do podnikového managementu. Integrace systémů je tak spíše prostředkem k dosažení vnitřní organizační efektivity.⁴⁰

Velká část evoluce managementu kvality byla řízena neakademickým personálem z řad konzultačních pracovníků velkých korporací. Nedostatek teoretického základu a zjevná plasticita konceptu, který sám o sobě byl neustále nadivoko vylepšován⁴¹ (Hellsten & Klefsjö, 2000), následně evolučně způsobil

---

³⁷ VAROL, D. 2021. DMAIC explained: Using Six Sigma in Quality Management. *Scilife*. [online], [cit. 24-06-2022]. Dostupné z: <https://www.scilife.io/blog/dmaic-six-sigma-in-quality-management>

³⁸ VAROL, D. 2021. DMAIC explained: Using Six Sigma in Quality Management. *Scilife*. [online], [cit. 24-06-2022]. Dostupné z: <https://www.scilife.io/blog/dmaic-six-sigma-in-quality-management>

³⁹ KARAPETROVIC, S. 2002. Strategies for the integration of management systems and standards. *The TQM Magazine*, 14 (1), pp. 61-67.

⁴⁰ KLEFSJÖ, B., BERGGUIST, B., GARVARE, R. 2008. Quality management and business excellence, customers and stakeholders: Do we agree on what we are talking about, and does it matter?, *The TQM Journal*, 20(2), pp. 120-129.

⁴¹ HELLSTEN, U., KLEFSJÖ, B. 2000. TQM as a management system consisting of values, techniques and tools. *The TQM Magazine*, 12(4), pp. 238-244.

značné potíže. Foley shrnuje kritiku následujícím způsobem (k čemuž uvádí i mnoho referencí):⁴² „Po několika desetiletích energické (a často průkopnické) propagace v rozvíjející se literatuře není řízení kvality všeobecně ani široce přijímáno, nemá přijatou nebo dohodnutou definici, nemá teoretický rámec; nenašlo místo v mainstreamové západní manažerské literatuře, když selhal slíbený výsledek a je následně plný debat a zmatků ohledně definice kvality.“ Dalo by se však namítnout, že nedostatek jednotných teoretických rámců a dohodnuté definice nejsou problémy, které jsou jedinečné pro management kvality. Stejná kritika by mohla být zaměřena na mnoho manažerských disciplín, např. řízení lidských zdrojů, řízení znalostí a řízení služeb.⁴³ Skoro o dvě dekády dál je ale situace již výrazně lepší a dnes se dá hovořit o standardizovaném systému, který je obecně přijímán jako běžný základ a takřka nutnost pro systémy řízení státní, korporátní i neziskové. Dahlgard-Park ve své době nachází vývoj a transformaci vnímání managementu kvality jako jeho nejsilnější známku životaschopnosti a možná také nejlepšího způsobu strategie přežití.⁴⁴ Vývoj mu dal za pravdu, když je dnes certifikace systémů kvality naprosto běžná.

V počátcích zavádění standardizace byl systém managementu jakosti svými zastánci často uváděn jako univerzální způsob, jak dosáhnout efektivní konkurenceschopnosti a finanční zpětné vazby bez ohledu na kontext zařazení cílové organizace. Určující faktory zde byly například velikost, organizační sektor a národně kulturní prostředí organizace. Migrace zapojení systému kvality do nových oblastí a sektorů byly prováděny příliš často nejasným způsobem nebo na základě nedorozumění či osobami s nízkou předběžnou znalostí problematiky, kdy se mohly objevit překážky v realizaci. V počátcích implementace byly problémy se zaváděním managementu kvality mnoha jeho zastánci. Generalizované zavádění „*Lean Production*“ s japonským podtextem nebo „*Six Sigma*“ s americkým pozadím by mohla jen s obtížemi vyhovovat organizacím v jiných částech světa nebo dokonce vyhovovat kultuře firem v nesourodých oborech. Zavedení systému řízení kvality z jiného kulturního prostředí zahrnuje razantní kulturní změnu a zároveň sociální obtíž, které se málokdy věnuje dostatek pozornosti. Díky dogmatickému a rigidně normativnímu řízení zejména

---

⁴² FOLEY, K. 2004. *Five Essays on Quality Management – Presented in honour of Homer Sarasohn*. Standards Australia International Ltd., Sydney, Australia.

⁴³ KLEFSJÖ, B., BERGGUIST, B., GARVARE, R. 2008. Quality management and business excellence, customers and stakeholders: Do we agree on what we are talking about, and does it matter?, *The TQM Journal*, 20(2), pp. 120-129.

⁴⁴ DAHLGAARD-PARK, S.M. 2007. Consistency and transformation in the quality movement. *The TQM Magazine*, 18:3, pp. 213-215.

v různých systémech (státní, korporátní či neziskový) čas, zdroje a práce potřebné pro úspěšnou implementaci byly v minulosti často podceňovány.^{45, 46}

Zdá se, že mnoho problémů souvisejících s implementací managementu jakosti závisí na konzultantech, kteří po několik desetiletí ignorovali mnoho potenciálních politických, psychických či behaviorálních obtíží s implementací v organizacích. Foley dokonce uvádí, že „*prvotní literatura a úvodní prezentace řízení kvality efektivně mlčí o tom, jak mimořádně obtížné (a nákladné) by to mohlo být a jak dlouho by mohlo trvat implementovat do systému řízení kvality nutné změny chování personálu a kulturní požadavky.*“⁴⁷

V posledních letech, zejména koncem uplynulé dekády, se rozsah systému řízení jakosti změnil z orientace na „*spokojenost zákazníka*“ v něco širšího. Tato tendence může být způsobena rostoucím zaměřením na níže postavené stupně řízené společnosti. Hlavní je, jak se řídicí management rozhodne definovat koncept zákazníků, nezákaznických zúčastněných osob a dalších zainteresovaných stran.⁴⁸

Samotný normalizovaný systém ISO 9001 prosazuje poměrně vyhraněnou definici zákazníka, interního nebo externího, jako „*organizace nebo osoby, která obdrží produkt*“. Kupující někdy není zákazník dle této definice, protože osoby kupujícího a příjemce se mohou lišit. V kritériích dle Baldrige „*zákazník*“ znamená „*skutečné a potenciální uživatele produktů a služeb vaší organizace*“.⁴⁹ Bergman & Klefsjö definuje zákazníky širším způsobem jako „*ty, pro které chceme vytvářet hodnotu*“.⁵⁰ Pojem hodnoty se zde vztahuje k hodnotovým řetězcům, nikoli k finančním řetězcům v organizaci. Juranova definice uvádí zákazníka jako „*každého, kdo je ovlivněn produktem nebo procesem použitým k výrobě produktu*“⁵¹ – a tím je ještě širší. Mezilehlá definice, která se jeví jako užitečná

---

⁴⁵ LAU, R. S. M., ANDERSON, C. A. 1998. A three-dimensional perspective of total quality management. *International Journal of Quality and Reliability Management*, 15(1), pp. 85-98.

⁴⁶ HANSSON, J., KLEFSJÖ, B. 2003. A core value model for implementing Total Quality Management in small organizations. *The TQM Magazine*, 15(2), pp. 71-81.

⁴⁷ FOLEY, K. 2004. *Five Essays on Quality Management – Presented in honour of Homer Sarasohn*. Standards Australia International Ltd., Sydney, Australia.

⁴⁸ KLEFSJÖ, B., BERGGUIST, B., GARVARE, R. 2008. Quality management and business excellence, customers and stakeholders: Do we agree on what we are talking about, and does it matter?, *The TQM Journal*, 20(2), pp. 120-129.

⁴⁹ NIST, 2005. *Criteria for performance excellence*, National Institute for Standard and Technology, Gaithersburg.

⁵⁰ BERGMAN, B. & KLEFSJÖ, B. 2003. *Quality from Customer Needs to Customer Satisfaction*. 2nd Ed., Studentlitteratur, Lund.

⁵¹ JURAN, J. 1988. *Quality Control Handbook*. 4th Ed. McGraw-Hill, New York.

svou vyvážeností, určuje zákazníky jako jednotlivce nebo organizace přijímající produkt v procesu jeho životního cyklu.⁵²

Protisměrně orientovaní jednotlivci nebo organizace se ve stejném procesu nazývají dodavatelé. Zákazníci a dodavatelé mohou být interní nebo externí, v závislosti na organizačních hranicích skutečného procesu. Tato definice se nevztahuje na otázky finančních toků, ale pouze k převodu produktů, jako je zboží nebo služby. To znamená, že např. že vlastníci nebo akcionáři nejsou zahrnuti jako zákazníci. Koncept zákazníka by samozřejmě mohl být sestaven tak, aby zahrnoval požadavek peněžní transakce, to jest, že zákazník znamená kupujícího produktu. Negativním důsledkem širokých definic zákazníků může být to, že se liší z pohledu mnohých zainteresovaných subjektů jako „*osoba, která nakupuje zboží nebo služby v obchodě nebo podniku*“.⁵³

Časté použití slova „*zákazník*“, které se liší od uvedených definic, běžně přináší dezinterpretace nebo dokonce umožňuje vznik nedůvěry mezi obchodníkem a zákazníkem. Na druhou stranu příliš úzká definice může bránit užitečné aplikaci systému managementu kvality v rámci organizace. A tím se nám zcela zřejmě definuje vztah mezi účastníky soudního procesu = zákazníky a soudcem = dodavatelem právního produktu. Jediný zádrhel je, že soudci se ve svém myšlení ještě nedostali z období kmenových civilizací, kdy šaman byl nedotknutelný a mohl podvádět po libosti.

Termín „*zúčastněná strana*“ (angl. *stakeholder*) je často připisován autorské dvojici Freeman a Reid,⁵⁴ ačkoliv o fenoménu pojednával již Follett v roce 1918.⁵⁵ Termín je široce používán pro ty osoby, které mají v organizaci podíl. Freeman & Reid v roce 1983 tedy uvádí zainteresované strany jako „*jakékoliv identifikovatelné skupiny nebo jednotlivce, kteří mohou ovlivnit dosažení cílů organizace nebo kdo je ovlivněn dosažením cíle uvnitř organizace.*“⁵⁶ Klefsjö definuje zainteresované strany jako „*všechny ty, kteří mají zájem o organizaci, její*

---

⁵² KLEFSJÖ, B., BERGGUIST, B., GARVARE, R. 2008. Quality management and business excellence, customers and stakeholders: Do we agree on what we are talking about, and does it matter?, *The TQM Journal*, 20(2), pp. 120-129.

⁵³ KLEFSJÖ, B., BERGGUIST, B., GARVARE, R. 2008. Quality management and business excellence, customers and stakeholders: Do we agree on what we are talking about, and does it matter?, *The TQM Journal*, 20(2), pp. 120-129.

⁵⁴ FREEMAN, R. E., REED, D. L. 1983. Stockholders and stakeholders: a new perspective on corporate governance. *California Management Review*, XXV3.

⁵⁵ FOLLET, M. P. 1918. *The new state*. Penn State University Press, reprint 1998.

⁵⁶ FREEMAN, R. E., REED, D. L. 1983. Stockholders and stakeholders: a new perspective on corporate governance. *California Management Review*, XXV3.

činnost a její úspěchy“.⁵⁷ NIST říká, že zainteresované strany jsou „všechny skupiny, které jsou nebo by mohly být ovlivněné jednáním a úspěchem organizace“.⁵⁸ Zde se nám také jasně profiluje postavení soudního znalce v celém systému.

Inspirován Foleyem,⁵⁹ Klefsjö navrhuje používat termín „primární zainteresované strany“ pro ty aktéry, kteří poskytnou organizaci nezbytné prostředky nebo podporu a mohl by je zpětně stáhnout, což vede k významným důsledkům pro organizaci.⁶⁰ Příklady primárních zainteresovaných stran mohou zahrnovat zákazníky, zaměstnance, investory, akcionáře či vládu. Zúčastněné strany (angl. *stakeholders*) lze zejména odlišit od ostatních zainteresovaných aktérů tak, že mají jak prostředky, aby upozorňovali na své potřeby a zároveň možnosti razantně jednat, pokud jejich potřeby nejsou uspokojeny. Někteří aktéři, přestože přímo neposkytují potřebné prostředky nebo podporu cílovým organizacím, stále mohou mít dostatečný vliv, aby si zasloužili být považováni za více než jen pouhé hráče. Tyto sekundární zúčastněné strany zahrnují nevládní organizace, akademické instituce či akademiky osobně, média, subjekty spravedlivého obchodu (angl. *fair trade bodies*), ekologické nátlakové skupiny a další jednotlivce nebo organizace, které mohou ovlivnit zúčastněné strany, aby jednaly jejich jménem, pokud jsou narušeny jejich nároky či nedostatečně saturovány jejich potřeby a očekávání. Zúčastněné strany jsou tedy ty, které mají zájem na činnosti organizace, jejich výstupech nebo výsledcích, ačkoli tyto strany nemají pravomoc nebo nástroje k tomu způsobit nepřijatelné narušení činnosti organizace nebo ovlivnit primární zainteresované strany tak učinit.⁶¹

Rozšířením definice od zákazníka na širší koncepty zúčastněných a zainteresovaných stran, velká část teoretického pojetí systému managementu

---

⁵⁷ KLEFSJÖ, B., BERGGUIST, B., GARVARE, R. 2008. Quality management and business excellence, customers and stakeholders: Do we agree on what we are talking about, and does it matter?, *The TQM Journal*, 20(2), pp. 120-129.

⁵⁸ NIST, 2005. *Criteria for performance excellence*, National Institute for Standard and Technology, Gaithersburg.

⁵⁹ FOLEY, K. 2004. *Five Essays on Quality Management – Presented in honour of Homer Sarasohn*. Standards Australia International Ltd., Sydney, Australia.

⁶⁰ KLEFSJÖ, B., BERGGUIST, B., GARVARE, R. 2008. Quality management and business excellence, customers and stakeholders: Do we agree on what we are talking about, and does it matter?, *The TQM Journal*, 20(2), pp. 120-129.

⁶¹ KLEFSJÖ, B., BERGGUIST, B., GARVARE, R. 2008. Quality management and business excellence, customers and stakeholders: Do we agree on what we are talking about, and does it matter?, *The TQM Journal*, 20(2), pp. 120-129.

kvality by tak měla být kontinuálně použitelná, ačkoli mohou být nutné různé aktualizace spojené s vývojem systému řízení v čase.^{62, 63, 64}

Přestože existují různé definice kvality, mnoho moderní pojetí definic zahrnuje kvalitativní a subjektivní hodnocení zákazníky, jako například „*vhodnost k použití*“, „*hodnota pro zákazníky*“ nebo „*spokojenost a potěšení zákazníka*“.⁶⁵ Management kvality je pak interpretován jako řízení kvality, tedy něco blízkého systému orientovanému na spokojenost zákazníka. S úzkou definicí pojmu zákazníka, jako je příjemce nebo kupující, se řízení kvality jednoznačně stává důležitou součástí podnikového managementu. To by se dalo přirovnat k jiným oblastem řízení v rámci organizace, jako je finanční řízení, řízení dodavatelského řetězce, řízení vnitropodnikových procesů apod. Řízení kvality lze interpretovat pomocí širší definice zákazníka jako „*management orientovaný na spokojenost zúčastněných stran, nebo dokonce management pro spokojenost všech oprávněných zúčastněných a zainteresovaných stran*“.⁶⁶ Lze tedy oprávněně pracovat s fikcí, že management kvality by se měl zaměřit na kvalitu, a když budeme při podnikovém řízení operovat s širším pojetím tohoto konceptu, je možné oprávněně říct, že systém řízení kvality není shodný s podnikovým managementem, ale je jeho nedílnou součástí.

3.2 Management systému jakosti

Systém řízení jakosti je souborem podnikových procesů, které pomáhají organizaci zůstat v souladu se zákonnými, podzákonnými a normativními předpisy a dodávat produkty, které trvale dosahují spokojenosti zákazníků. Efektivní systém řízení kvality převádí účel a cíle organizace do politik a zdrojů, což pomáhá každému členovi organizace přijmout standardní operační postupy (SOP). Existují tři důležité důvody, proč zavést systém managementu kvality:⁶⁷

---

⁶² RADDER, L. 1998. Stakeholder delight: the next step in TQM. *The TQM Magazine*, 10(4), pp. 276-280

⁶³ GARVARE, R., ISAKSSON, R. 2001. Sustainable development: extending the scope of business excellence models. *Measuring Business Excellence*, 5(3).

⁶⁴ EDGEMAN, R. L., HENSLER, D. A. 2005. QFD and the BEST Paradigm: Deploying Sustainable Solutions. *World Review of Science, Technology and Sustainable Development*, 2(1), pp. 49-59.

⁶⁵ KLEFSJÖ, B., BERGGUIST, B., GARVARE, R. 2008. Quality management and business excellence, customers and stakeholders: Do we agree on what we are talking about, and does it matter?, *The TQM Journal*, 20(2), pp. 120-129.

⁶⁶ KLEFSJÖ, B., BERGGUIST, B., GARVARE, R. 2008. Quality management and business excellence, customers and stakeholders: Do we agree on what we are talking about, and does it matter?, *The TQM Journal*, 20(2), pp. 120-129.

⁶⁷ KELDERMAN, E. 2021. 9 Core Elements of a Quality Management System (QMS)? Qualio. [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: <https://www.qualio.com/blog/the-9-core-elements-of-a-quality-management-system>

- zajistit konzistentní standardy,
- prokázat transparentnost pro regulační orgány,
- definovat kvalitu v organizaci.

Systém managementu jakosti je formalizovaný systém, který dokumentuje procesy, postupy a odpovědnosti za dosahování firemní politiky a cílů jakosti. Koordinuje a řídí aktivity organizace za účelem splnění požadavků zákazníků a regulačních požadavků.⁶⁸ Mít zavedený formální systém řízení kvality je požadavkem v mnoha odvětvích, kde je bezpečnost a kvalita prvořadá. V těchto odvětvích státní orgány očekávají, a mnohdy i legislativně nařizují, že společnosti pohybující se v daných oborech budou mít zavedené systémy kvality, které odpovídají příslušným normám a předpisům, než budou moci své produkty legálně prodávat.

Mnoho systémů řízení kvality (zejména v průmyslu zdravotnických prostředků) stále zůstává papírových a funguje jako systém indexovaných souborů v reálném světě, které obsahují:⁶⁹

- zásady a manuály kvality,
- standardní operační postupy (SOP),
- certifikace,
- evidence projekční a vývojové činnosti,
- hlášení o neshodě,
- záznamy CAPA,
- další povinná dokumentace.

Systém řízení kvality je mnohostranný soubor procesů, které se dotýkají každé části vývoje, počínaje cíli na vysoké úrovni až po každodenní operace. Začíná tím, že definuje kvalitu jako dynamický koncept, který je v konečném důsledku určen očekáváním a spokojeností zákazníků. Systém řízení kvality poskytuje organizacím rámec pro vytváření a udržování vztahů se zákazníky na základě pochopení preferencí a potřeb zákazníka. Spokojenosti zákazníků je dosaženo pomocí vhodného řízení kvality prostřednictvím sladění lidí, procesů a technologií v průběhu životního cyklu produktu.⁷⁰

---

⁶⁸ BYRNE, J. 2022. What's the difference between a QMS, eQMS and an eDMS? Cognidox. [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: <https://www.cognidox.com/blog/qms-eqms-edms-whats-the-difference>

⁶⁹ BYRNE, J. 2022. What's the difference between a QMS, eQMS and an eDMS? Cognidox. [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: <https://www.cognidox.com/blog/qms-eqms-edms-whats-the-difference>

⁷⁰ KELDERMAN, E. 2021. 9 Core Elements of a Quality Management System (QMS)? Qualio. [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: <https://www.qualio.com/blog/the-9-core-elements-of-a-quality-management-system>

V systému dokumentace vedené pouze na papírové bázi se soubory aktualizují ručně a používají se pro registraci, vedení záznamů, vyšetřování, interní a externí audity. Regulační orgány a jejich notifikované orgány tyto papírové záznamy osobně prověřují před vydáním/zrušením certifikací nebo zasláním varovných dopisů vyžadujících v případě potřeby nápravná opatření. Nevýhody papírových systémů jsou dobře definovány – vyžadují hodně disciplíny, času a zdrojů, aby byly aktuální a zároveň efektivně využívané zainteresovanými pracovníky. Díky nutnosti manuální aktualizace je riziko chyby, úmyslné či neúmyslné, poměrně vysoké.

Použití rámcových procesů řízení k zajištění konzistentní kvality není novinkou, ale účel systémů jakosti se v posledních letech mírně vyvinul od jejich zavádění dvě dekády zpět. Organizace, zejména v oblasti přírodních věd a vzdělávání, využívají rámce systému řízení kvality k řízení efektivity procesů, optimalizaci úsilí o neustálé zlepšování a přijímání dat pro rozhodování na základě důkazních prostředků. Organizace ve vysoce regulovaných odvětvích jako je vzdělávání, farmaceutický průmysl či specializované odborné expertízy se řídí certifikací podle celosvětově uznávaných norem jako je ISO 9001, aby zlepšily kvalitu prostřednictvím transparentnosti, dokumentace a systémových přístupů ke zlepšování formou deklarování hodnocení zpětné vazby.⁷¹

Systém managementu kvality je soubor obchodních procesů a postupů, jejichž cílem je zajistit, aby kvalita produktů nebo služeb splňovala – nebo převyšovala – očekávání zákazníků. Takové systémy jsou typicky opakovatelné a měřitelné a spoléhají na koncept neustálého zlepšování. Mezinárodní standard ISO 9001 je příkladem systému managementu kvality. Existuje mnoho různých typů systémů řízení kvality, z nichž každý má své výhody a nevýhody. Některé z nejběžnějších jsou dle Mezinárodní organizace pro normalizaci (ISO):⁷²

- Standardizované systémy – ty se opírají o zavedené normy a řídí se dohodnutými kodexy a předpisy. Příklady zahrnují certifikace ISO, jako je ISO 9001. Aby podnik prošel normami ISO, musí splnit všechny požadavky týkající se kvality a dokumentace, a také auditů. Certifikace ISO je pro většinu podniků dobrovolná. V určitých odvětvích a odvětvích však může jít o zákonný nebo smluvní požadavek.
- Celkové řízení kvality – je rámec řízení, který se opírá o nepřetržité celopodnikové úsilí o zajištění dlouhodobé loajality a úspěchu zákazníků. Klade důraz na procesní měření a kontroly jako prostředek neustálého zlepšování.

---

⁷¹ KELDERMAN, E. 2021. 9 Core Elements of a Quality Management System (QMS)? Qualio. [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: <https://www.qualio.com/blog/the-9-core-elements-of-a-quality-management-system>

⁷² International Standard Organization (ISO). [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org

- Neustálé zlepšování kvality – tento systém se zaměřuje spíše na neustálé přírůstkové zlepšování než na procesy a funkce. Důraz je kladen na týmy a jednotlivce a jejich význam při zajišťování kvality produktů a služeb. Jedním z nejpopulárnějších nástrojů neustálého zlepšování je čtyřstupňový model kvality, cyklus Plan-Do-Check-Act (PDCA).
- Six Sigma – jedná se o metodologii řízenou daty, která se zaměřuje na zlepšování procesů. V rámci tohoto přístupu jsou procesy definovány, měřeny, analyzovány, zdokonalovány a řízeny tak, aby bylo dosaženo maximální kvality.

Systém řízení kvality definuje minimální standardy pro typy dokumentace nezbytné pro podporu řízení kvality, které nemusí odrážet všechny dokumenty potřebné pro přesnou kontrolu kvality. To obecně zahrnuje cíle kvality, příručku kvality, postupy, dokumentaci procesů a vedení záznamů. Systémy správy dokumentů musí obsahovat všechny důkazy nezbytné k objektivnímu prokázání výkonnosti systému řízení kvality. Základní prvky systémů managementu kvality mají ve svém jádru několik klíčových prvků (ISO):⁷³

- politika kvality,
- kvalitativní cíle,
- manuál kvality,
- postupy kvality, pokyny a záznamy,
- kontrola dokumentů,
- organizační struktura a odpovědnosti,
- správa dat,
- procesy,
- spokojenost zákazníků,
- neustálé zlepšování.

Tyto prvky dohromady tvoří systém, který definuje očekávání, odpovědnosti a činnosti potřebné k dosažení očekávané kvality produktů nebo služeb. Ideální systém managementu kvality by měl být snadno integrovatelný a použitelný, měl by splňovat požadované standardy kvality a prokazovat soulad se zásadami, postupy atd. Měl by být také dostatečně flexibilní, aby se mohl měnit a přizpůsobovat, jak se podnikové procesy zlepšují. K dosažení těchto principů musí kandidátská organizace přijmout řadu interdisciplinárních kontrol kvality. Devět základních prvků systémů kontroly kvality by mělo zahrnovat cíle kvality, příručku kvality, organizační odpovědnosti, správu dat a další postupy (ISO):⁷⁴

⁷³ International Standard Organization (ISO). [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org

⁷⁴ International Standard Organization (ISO). [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org

1. Politika a cíle jakosti

Před počátkem vytváření systému managementu kvality by prvním krokem mělo být navrhnout politiku kvality a navázat na ni další cíle. I když spolu úzce souvisí, jsou to různé části systému managementu kvality, které fungují ruku v ruce.

2. Politika jakosti

Prvoplánově je třeba definovat, co znamená kvalita v cílové společnosti, a to formulováním politiky kvality. Politika kvality může být také posláním, hodnotami nebo prohlášením cílové společnosti. Její formulace umožňuje nastavit očekávání napříč organizací, od vedoucích pracovníků po provozní vedení a zaměstnance. Formulace zásad politiky kvality znamená její škálovatelnost a flexibilitu pro případ, že se normy ISO změní nebo budou aktualizovány a budete potřebovat provést úpravy.

3. Cíle jakosti

Vytvoření cílů jakosti je společným požadavkem norem řízení jakosti včetně ISO 9001. Tyto cíle jsou navrženy tak, aby povzbudily organizace k definování strategických cílů a účelu řízení jakosti. Cíle převádějí vizi organizace do praxe tím, že vytvářejí spojení mezi požadavky zákazníků a konkrétními, měřitelnými a dosažitelnými cíli. Dobře napsané cíle dávají smysl iniciativě systému managementu kvality a vytvářejí firemní kulturu orientovanou na zákazníka. Cíle kvality by měly poskytnout jasnou vizi pro každého člena organizace, aby pochopili účel společnosti a hodnotu systému řízení kvality. Cíle by měly poskytovat jasnou metriku pro měření pokroku oproti strategickým cílům, včetně časové osy pro dosažení a měřitelného parametru zlepšení.

4. Příručka kvality

Příručka kvality je definována jako primární dokumentace systému řízení kvality. Uvádí motivaci pro přijetí rámce systému řízení kvality a roli managementu kvality v organizaci. Požadavky ISO 9000 na příručku kvality předepisují, že tento dokument by měl:⁷⁵

- popsat rozsah systému řízení kvality v organizaci,
- definovat podrobnosti o požadavcích standardu nebo rámce systému řízení kvality,

---

⁷⁵ International Standard Organization (ISO). [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org

- uvést všechny prvky systému řízení kvality, které jsou vyloučeny z implementace,
- odkazovat na specifické postupy jakosti používané v rámci organizace,
- definovat vizuální dokumentaci kritických procesů formou vývojového diagramu,
- popsat zásady a cíle kvality organizace.

5. Organizační struktura a odpovědnosti

Systém řízení kvality by měl obsahovat jasný a aktualizovaný model struktury organizace a odpovědnosti všech jednotlivců v organizaci. V kontextu systému řízení kvality termín „*organizace*“ popisuje jak personál, tak organizační strukturu. Pro společnost zabývající se humanitními či přírodními vědami v raných fázích životního cyklu vývoje produktu může organizační struktura obsahovat následující položky (ISO):⁷⁶

- personál,
- zařízení,
- informační systémy,
- nástroje pro hodnocení,
- vybavení,
- logistika – nákup a inventarizace,
- procesní kontroly,
- dokumenty a záznamy.

Dokumentace organizační struktury by se měla zabývat celým životním cyklem produktu pomocí technik, jako jsou vývojové diagramy, které zobrazují „*cestu pracovního postupu*“. Definování odpovědností vyžaduje organizační schéma s jasně definovanými rolami, které lze propojit se standardními operačními postupy (SOP).

6. Správa dat

Kvalita a dostupnost dat jsou kritické pro úspěch systémového rámce řízení kvality s ohledem na neustálé zlepšování a preventivní činnosti kontroly kvality. Organizace s neefektivními postupy správy dat se mohou setkat s nekonzistentní kvalitou produktů, provozní neefektivitou, riziky dodržování předpisů, špatnou spokojeností zákazníků a nízkou ziskovostí. Organizace musí být schopna poskytnout smysluplné datové důkazy o účinných kontrolách

---

⁷⁶ International Standard Organization (ISO). [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org

kvality. Systémy správy dat by měly začít definováním typů dat shromažďovaných organizací a zdroji třetích stran. Zásady pro správu dat by se měly týkat typů dat, zdrojů, metod sběru, odpovědnosti, ukládání, likvidace a analýzy. Typy dat požadovaných k prokázání efektivního výkonu řízení kvality se mohou mezi organizacemi výrazně lišit. Minimálně by však měl obsahovat následující zdroje (ISO):⁷⁷

- spokojenost zákazníků;
- výkon dodavatele;
- monitorování produktů a procesů;
- neshodné procesy;
- trendy;
- preventivní nebo nápravná opatření.

7. Procesní postupy

Klíčový přístup systému řízení k samotné kontrole kvality spočívá ve vytvoření standardizovaných, replikovatelných procesů. Standardy pro řízení kvality vyžadují, aby organizace identifikovaly a definovaly všechny organizační procesy, které využívají jakýkoli zdroj k transformaci vstupů na výstupy. Prakticky každá odpovědnost v organizaci může být spojena s procesem, včetně nákupu. Definice organizačních procesů by měla vytvořit obraz o tom, jak procesy slouží organizaci a jak se prolínají se zdroji, jako jsou zaměstnanci, stroje nebo technologie. Po identifikaci procesů mohou organizace začít definovat standardy a metriky úspěchu (ISO):⁷⁸

- identifikujte organizační procesy;
- definujte procesní standardy;
- stanovte metody měření úspěchu;
- dokumentujte standardizovaný přístup k zajištění kvalitního výstupu;
- řídit neustálé zlepšování.

8. Spokojenost zákazníků s kvalitou produktu

Základní složkou systému řízení kvality je požadavek, aby organizace sledovaly spokojenost zákazníků a zjišťovaly, zda je dosaženo cílů kvality. Některé normy nepředepisují konkrétní metody měření spokojenosti zákazníků, protože definice kvality produktu a dostupná data se mohou mezi organizacemi výrazně lišit. Prvním krokem k vytvoření systémů monitorování

---

⁷⁷ International Standard Organization (ISO). [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org

⁷⁸ International Standard Organization (ISO). [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org

spokojenosti zákazníků by měla být definice vhodných metod pro měření postojů a stížností zákazníků. To může zahrnovat (ISO):⁷⁹

- průzkumy spokojenosti;
- reklamační řád;
- analytické aplikace pro měření trendů spokojenosti;
- manažerskou kontrolu spokojenosti zákazníků.

Neustálý tlak na zlepšování systémového řízení kvality diktuje, že kontinuální zlepšování je odpovědností celé organizace. ISO 9001 jasně říká, že vedení by mělo hrát klíčovou roli při zavádění kultury založené na kvalitě. Článek 5.1.1 ISO 9001 uvádí, že *„vrcholové vedení musí prokázat vedení a závazek s ohledem na systém řízení kvality tím, že převezme odpovědnost za účinnost.“* Navrhování organizačních procesů tak, aby splňovaly standardy kontroly kvality s ohledem na neustálé zlepšování, vyžaduje jasnou dokumentaci kontrol v celé organizaci nejen formou interních auditů. Dokumentace ke zlepšení by měla obsahovat minimálně (ISO):⁸⁰

- postupy plánování kvality;
- požadavky na shodu;
- bezpečnostní provedení;
- myšlení založené na riziku;
- nápravné opatření (CAPA);
- postupné a průlomové zlepšování;
- inovace;
- hodnocení a audit QMS.

9. Nástroje kvality

Kontrola a kalibrace nástrojů používaných k měření kvality jsou nedílnou součástí úspěchu systémů řízení kvality. Pokud se k ověřování produktů nebo procesů používají stroje nebo zařízení, musí být toto zařízení pečlivě kontrolováno a kalibrováno podle průmyslových standardů. V závislosti na přístroji to může zahrnovat periodickou kalibraci nebo kalibraci před každým měřením. Návrh systému řízení kvality v rámci organizace by měl diktovat jasnou politiku pro údržbu nástrojů kvality na základě národně nebo mezinárodně uznávaných norem pro každý kus kvalitního zařízení. Tato dokumentace by měla řešit (ISO):⁸¹

---

⁷⁹ International Standard Organization (ISO). [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org

⁸⁰ International Standard Organization (ISO). [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org

⁸¹ International Standard Organization (ISO). [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org

- intervaly pro kalibraci přístroje;
- uznávané standardy pro kalibraci přístrojů;
- pokyny výrobce pro seřízení;
- postupy pro identifikaci a dokumentaci kalibrace;
- kontroly proti neoprávněné manipulaci nebo nastavení po kalibraci;
- způsoby ochrany nástrojů a zařízení před poškozením.

Kromě těchto požadavků by měl systém řízení kvality řešit účinnou dokumentaci výsledků kalibrace, včetně postupů pro vedení úplných záznamů činností a výsledků kalibrace. Kontrola a správa dokumentů – definice dokumentu v organizaci řízené kvalitou je podle ISO široká. Zahrnuje všechny záznamy o (ISO):⁸²

- komunikace;
- důkaz;
- shoda řízení kvality;
- sdílení znalostí.

Efektivní vedení záznamů je zásadní pro kvalitně vedený systém řízení kvality, schopnost získat certifikaci podle mezinárodních norem řízení kvality a dodržování potřebných předpisů. Během formulace návrhu systému řízení kvality by organizace měla vytvořit specifické formy záznamů v rámci organizace a zásady pro vytváření, uchovávání a úpravy dokumentů. Zatímco standardy řízení kvality obvykle nepředepisují metodu pro správu dokumentů, schopnost zachytit a uchovat všechny podpůrné důkazy je obecně nejlépe dosažena pomocí softwaru systémů řízení kvality (ISO).⁸³

---

⁸² International Standard Organization (ISO). [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org

⁸³ International Standard Organization (ISO). [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org

II. Systematika procesů znalecké činnosti

4. Znalecká činnost

Znalecké hledisko je možné vždy zpochybnit, stejně jako znalecky zpochybnit získané výsledky. Nerovnoměrná primární kontaminace, nevhodná profilace, sekundární kontaminace vzorku, špatná příprava vzorku, nevhodná analytická metoda, neporozumění výsledkům analýzy, neadekvátní interpretace v dalších stupních; to vše přináší možnost znevěrohodnění výsledků. A pokud je vše procesně i odborně v pořádku, znalec odvedl i ve svém zkoumání dobrou práci – pak je zde ještě prosté odmítnutí výsledků, prohlášení o podjatosti nebo cokoliv jiného.

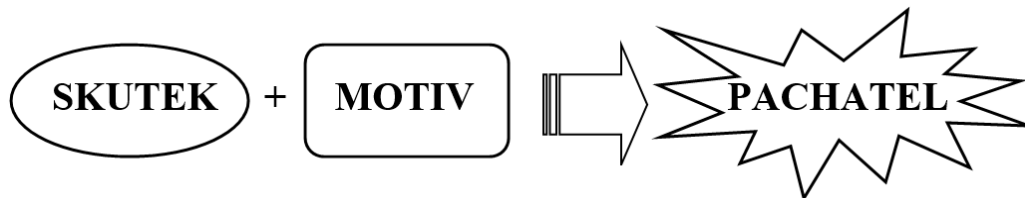
Základním problémem je až udivující nezáměr adresátů výsledků znalecké práce o její věrohodnost. Nežřídko se stane, že výsledky mravenčí práce jsou umlčeny zvučnějším jménem jiné organizace, i když tato demonstruje výsledky naprosto nesmyslné. Je neštěstím přírodních oborů, že ačkoliv by jednoduchým formulacím měl efektivně porozumět každý i minimálně vzdělaný člověk, funkční gramotnost je v oblasti justice často nedostatečná. Požadavku jednoduchých formulací umožňující pochopení všem účastníkům právního řízení lze vyhovět jen do omezené míry. Multidisciplinárnější problematika sdružuje jak přírodně, tak technické názvosloví a o to víc si vyžaduje aktivní snahu o vzájemné porozumění ze strany všech účastníků, kdy nelze opomenuté znalosti suplovat obsáhlým slovníkem pojmů uvádějícím znalecký posudek. Expertní znalosti soudních znalců jsou v každém řešeném případě podrobovány zkouškám ze strany soudu i zúčastněných stran sporu, a proto kvalitní odborná příprava je klíčová pro zdařilé vysvětlení základní problematiky, kterou obvykle chápou i studenti střední školy.

Znalecká činnost je v česko-slovenském kulturně právním prostředí formována jako samostatná kriminalistická činnost, rozdělená mezi policejní, akademické a soukromé expertní pracovníky. Toto je historicky dané nedostatečným rozsahem policejních kapacit v nerutinních oborech a určitou rigiditou systému, neschopného pružně reagovat na moderní specializace i postupy v oborech. Znalecká činnost je v mezinárodním prostředí spojená s dalšími činnostmi jak na místě činu, tak i v následné analýze do jednoho celku forenzních činností, které jsou do českého jazyka nepřesně překládané jako „kriminalistika“. Kriminalistika je založená na základní rovnici pracující s motivem

jako zdrojem pohnutek vedoucím k činu, tj. vychází spíše z behaviorálních důvodů. Forezní (tj. znalecká) činnost je mnohem specializovanější, založená na exaktních důkazech získaných pomocí různých vědeckých disciplín.

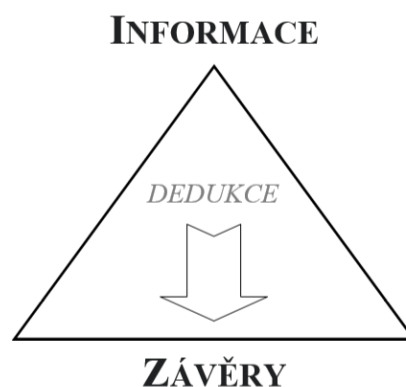
Obr. 1: Behaviorální model kriminalistického zkoumání

Zdroj: autor, 2022

Forezní specialisté shromažďují, uchovávají a analyzují vědecké důkazy v průběhu různých fází vyšetřování. Zatímco někteří forezní vědci ohledávají místo činu (angl. „*crime scene examiners*“), aby sami shromáždili důkazy, jiní zastávají roli laboratorních pracovníků a provádějí analýzy materiálů, které jim předloženy v rámci důkazního řetězce (angl. „*crime scene investigators*“). Ještě další se podílejí na analýze numerických či kauzálních dat pro použití při vyšetřování či objasňování skutečných událostí a mohou být zaměstnání jako specialisté ze soukromých firem, akademické obce nebo jako státní zaměstnanci (angl. „*forensic analyst*“).

Obr. 2: Deduktivní proces práce s informacemi

Zdroj: autor, 2022

Nejčastější metoda forezní práce je z počátku investigativního procesu dedukce. K dispozici je jen málo informací, které je třeba smysluplně utřídit do logických řetězců možných variant, aby vyšetřující personál mohl stanovit

vyšetřovací verze. Čím víc informací je k dispozici díky výsledkům ohledání, dotazování a forenzních analýz, tím více jich lze zpracovat v rámci existujících vyšetřovacích verzí. Následně je tato široká paleta informačních závěrů podrobena sekundární kritické analýze, z které na konci celého procesu vyjde jedna nejpravděpodobnější varianta.

Dedukce je logický proces odvození konkrétního závěru z obecně platných tvrzení nebo axiomů. V kontextu forenzních věd se dedukce používá k vyvození specifických závěrů o důkazech a událostech na základě obecně uznávaných principů a znalostí. Deduktivní metody ve forenzních vědách jsou klíčové pro analyzování důkazů a sestavování koherentního obrazu o tom, co se stalo při trestných činech. Závěry deduktivního uvažování jsou vždy jisté, stoprocentní.

Jak dedukce funguje ve forenzních vědách:

- Stanovení výchozích principů: Forenzní analytik začíná s obecnými zásadami nebo znalostmi, které jsou široce akceptovány v dané disciplíně, například fyzikálními zákony, biologickými principy nebo chemickými vlastnostmi materiálů.
- Pozorování a sběr důkazů: Důkazy jsou shromažďovány na místě činu nebo v laboratoři. Tyto důkazy mohou zahrnovat otisky prstů, DNA, krevní stopy, zbraně, elektronické záznamy a další.
- Aplikace deduktivního uvažování: Na základě shromážděných důkazů a výchozích principů forenzní experti použijí dedukci k určení, jak se důkazy navzájem propojují a co tyto spojitosti znamenají v kontextu případu. Například, pokud je na místě činu nalezena krevní skvrna s DNA, která odpovídá podezřelému, dedukce může vést k závěru, že podezřelý byl přítomen na místě činu.
- Formulace závěru: Dedukce vede k logickým závěrům, které mohou pomoci určit, co se stalo, jak se to stalo a kdo je pravděpodobně odpovědný. Tento proces je zásadní pro sestavení případu, který může být prezentován u soudu.

Dedukce je zásadní pro forenzní vědy, protože umožňuje analytikům přistupovat k důkazům systematicky a objektivně. Pomáhá minimalizovat předsudky a subjektivní interpretace důkazů tím, že vychází z obecně uznávaných principů a směřuje ke konkrétním, logicky podloženým závěrům.

V praxi je deduktivní uvažování často kombinováno s induktivním uvažováním, kde forenzní znalci mohou používat specifické důkazy k formulaci

širších teorií, které jsou poté testovány a potvrzovány pomocí dalších důkazů. Tento integrovaný přístup zvyšuje spolehlivost a přesnost forenzní analýzy.

Vedle deduktivního přístupu ve forenzních vědách je stejně důležité i induktivní uvažování. Dedukce a indukce jsou základní metody obecně poznávací ve forenzních vědách.

Indukce je metoda logického myšlení, která ve forenzních vědách hraje zásadní roli, stejně jako dedukce. Zatímco dedukce začíná obecnými principy a směřuje k specifickým závěrům, indukce funguje opačně: začíná se specifickými pozorováními nebo důkazy a směřuje k formulaci obecnějších teorií nebo hypotéz.

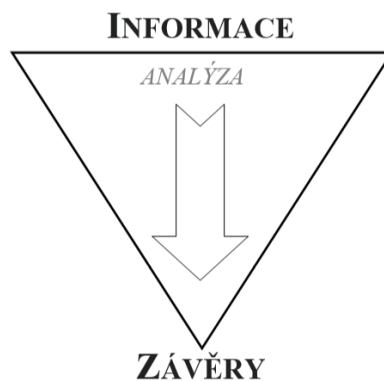
Jak indukce funguje ve forenzních vědách:

- **Pozorování** - Induktivní proces začíná shromažďováním specifických důkazů na místě činu nebo v laboratoři. To může zahrnovat vše od DNA, otisků prstů, krvavých stop, zbraní až po analýzu elektronických dat.
- **Identifikace vzorců** - Analytici vyhledávají vzorce nebo opakující se prvky ve shromážděných důkazech, což může vést k prvním hypotézám o tom, jak mohly důkazy vzniknout nebo jak jsou vzájemně spojené.
- **Formulace hypotéz** - Na základě pozorovaných vzorců a podobností forenzní odborníci formulují hypotézy, které vysvětlují původ a vztahy mezi důkazy. Tyto hypotézy pak slouží jako základ pro další testování a ověřování.
- **Testování hypotéz** - Hypotézy jsou testovány dalším shromažďováním a analýzou důkazů nebo pomocí experimentálních forenzních technik. Validace hypotéz umožňuje expertům posunout se od individuálních důkazů k obecnějšímu porozumění případu.

Indukce je klíčová pro vyvozování nových teorií a přístupů ve forenzních vědách, kde je často nutné pracovat s omezenými nebo neúplnými informacemi. Induktivní myšlení umožňuje odborníkům rozšířit rozsah vyšetřování a přistupovat k řešení případů kreativně a inovativně. Ve forenzních vědách je obvykle nejúčinnější kombinovat induktivní a deduktivní myšlení. Indukce pomáhá formovat hypotézy z konkrétních důkazů, zatímco dedukce je používána k testování těchto hypotéz pomocí obecně uznávaných principů a metodik. Tento integrovaný přístup zvyšuje pravděpodobnost přesného a spolehlivého vyřešení případu.

Závěry induktivního uvažování jsou vždy pravděpodobné.

Obr. 3: Analytický proces práce s informacemi

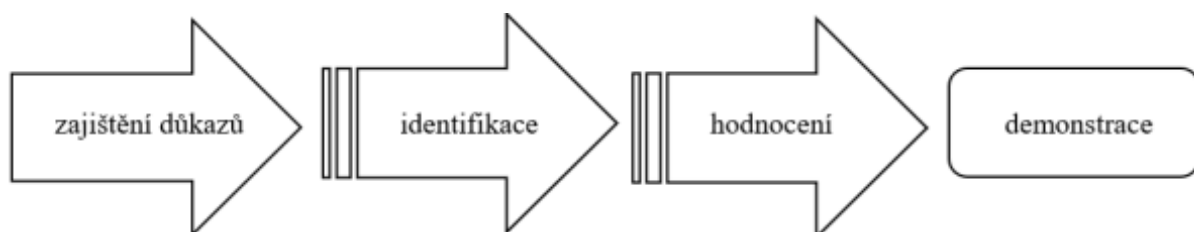

Zdroj: autor, 2022

Kromě své úlohy analytiků následně forenzní experti svědčí před soudními senáty v trestních i občanskoprávních věcech a mohou pracovat jak pro obžalobu, tak pro obhajobu. I když jakákoli odborná oblast může být technicky vzato „forenzní“, určité specializace si postupem času vyvinuly vlastní odvětví tak, aby zahrnovaly forenzně validní postupy, zatímco jiné specializace postupují rigidně vědecky validními postupy k zajištění objektivitu výsledků.

Bazální postup zpracování důkazního materiálu je založený na prokazatelně neovlivněném procesu získání, identifikace a interpretace dat, nazývaném „důkazní řetězec“ (angl. „chain of evidence“). Dále uvedený model je modifikací Polittova modelu (1984), diskutovaného v *Proceedings of the National Information Security Conference* jako jednoduchý procesní model pro právě vznikající digitální forenzní obor.⁸⁴ Tento model činnosti lze systémově určit jako základní model činnosti soudního znalce, neboť obsahuje všechny postupové body, které je třeba pro správně provedené znalecké zkoumání realizovat.

Obr. 4: Důkazní řetězec

Zdroj: autor, upraveno autorem dle Polittova modelu, 1984

⁸⁴ SALEEM, S., POPOV, O., BAGILLI, I. 2014. Extended Abstract Digital Forensics Model with Presevation and Protection as Umbrella Principles. [online], [cit. 30-09-2022]. *Procedia Computer Science*, Vol. 35, 2014, pp. 812-821. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2014.08.246>

První fází forenzního zpracování dat je jejich získání, kdy jsou důkazy získávány se souhlasem úřadů a právně přijatelným způsobem. Následuje krok jejich identifikace, kdy jsou všechny primárně zajištěné důkazy analyzovány a výsledky analýzy pak převedeny do formátu srozumitelného člověku. Následující fáze interpretace těchto výsledků je založena na zjištění nejistoty shromážděných důkazů, hodnocení relevance pro vyšetřovaný případ a jejich interpretaci v širších souvislostech. Posledním krokem je demonstrace zjištěného nálezu a následného posudku, kdy jsou předloženy všechny získané důkazy dožadujícímu orgánu, popř. následně demonstrovány v průběhu řízení.

Výše uvedený obecný model vychází principiálně z postupů popsanych v „*Příručce pro koronery, policejní úředníky, vojenské policisty*“, zpracované zakladatelem kriminalistiky jako vědného oboru, rakouským juristou Hansem Grossem v roce 1893.⁸⁵ S vývojem moderních kriminalistických metod, odklonem od intuitivního vyšetřování a potřebou teoretického popisování se v roce 2001 jako jeden z výstupů Digital Research Workshops (dfrws.org) pro digitální forenzní pracovníky objevil graficky zpracovaný postup forenzní práce DFRWS, založený na osvědčených postupech světových policejních sborů a přednášený i v rámci vzdělávacích postupů INTERPOLu. Na tomto modelu již v jeho upravené verzi lze detailněji nahlédnout jednotlivé fáze práce s informacemi, zaměřené zejména na exaktní znalecké obory, v kterých přichází v úvahu přímo práce s důkazním materiálem. Znalec by měl mít vždy jistotu, neohledá-li si důkazní prostor sám, že důkazy byly zajištěny procesně a forenzně správně, aby je bylo možné validně využít k další analýze.

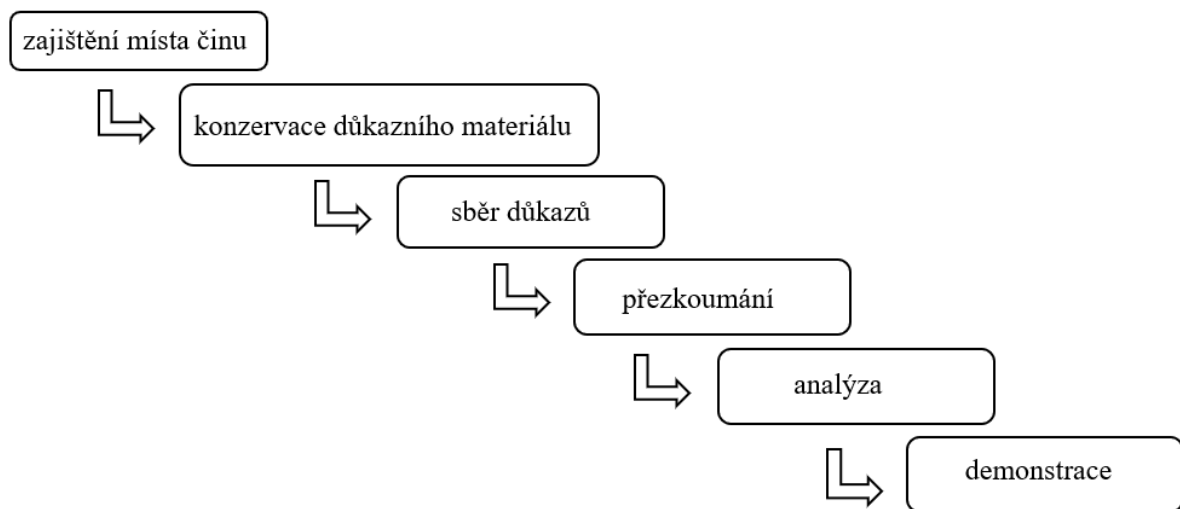
Univerzální model DFRWS byl velmi robustní, neboť šlo jen o podrobnější popis výše uvedeného s ověřením platnosti postupů po desítky let kriminalistické praxe v různých částech světa. Ačkoliv byl prezentován jako obecný a „technologicky nezávislý“ model, již o rok později v roce 2002 se M. Reith, C. Carr, G. Gunsch inspirovali a rozpracovali tento model do specifické podoby abstraktního digitálního forenzního modelu ADFM.⁸⁶

---

⁸⁵ GROSS, H. 1893. *Handbuch für Untersuchungsrichter, Polizeibeamte, Gendarmen u.s.w.* EOD Network, reprint, 2020.

⁸⁶ TAHIRI, S. 2016. Digital forensics models. INFOSEC Institute. [online], [cit. 24-09-2022] Dostupné z: <https://resources.infosecinstitute.com/topic/digital-forensics-models/>

Obr. 5: Pokročilá varianta DFRWS modelu

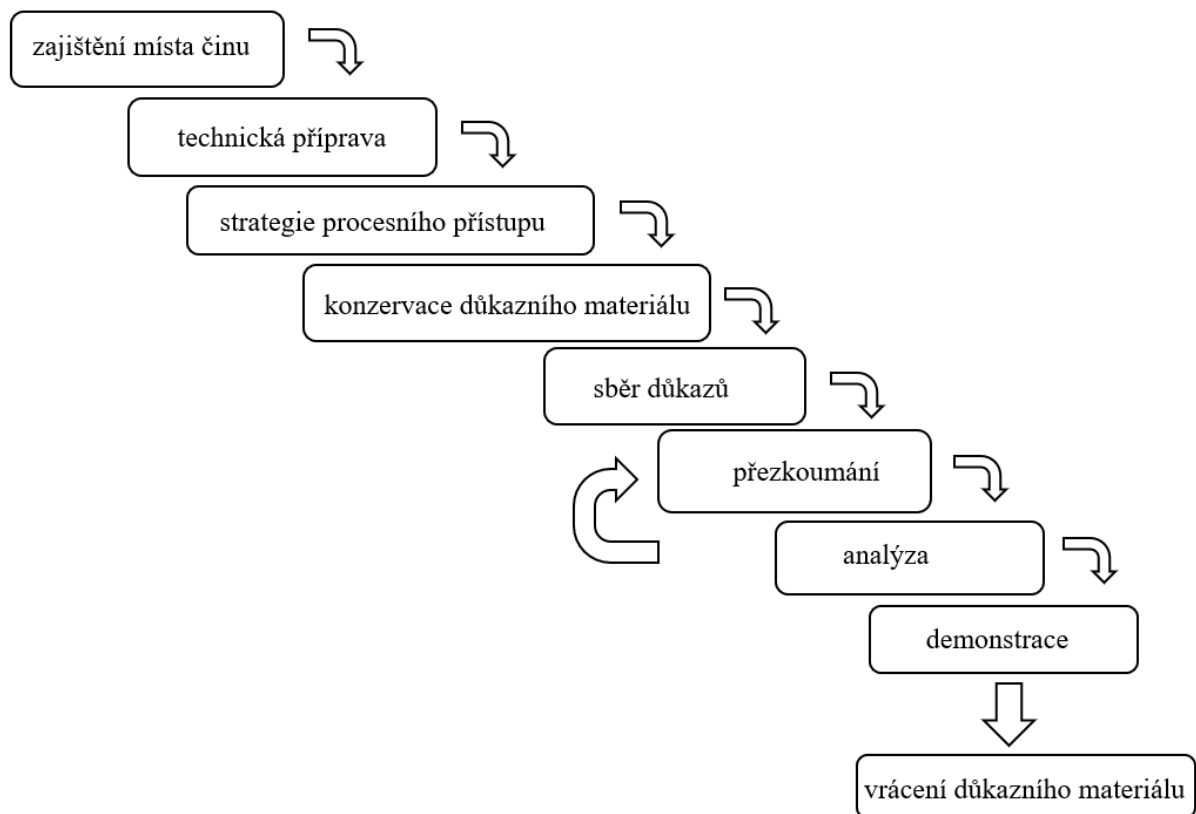
Zdroj: autor, upraveno autorem dle Tahiri, 2016

Rozšíření předchozího DFRWS modelu o krok technické přípravy umožňuje zavedení standardizovaného modulu pro přípravu technických i právních nástrojů k prohlídce, monitorování a podporu správy ITC. Na tento krok navazuje další nový modul strategického procesního přístupu, který má za cíl maximalizovat sběr důkazních údajů a zároveň minimalizovat dopad na oběť formulováním procesních přístupů a postupů. V následující fázi je nutné všechna získaná data izolovat a zabezpečit, aby zůstala zachována ve skutečném stavu vhodnou konzervací – zálohováním, uložením referenčních vzorků apod.

Všechny získané digitální důkazy jsou duplikovány a fyzická podoba místa činu je zaznamenána na základě standardizovaných postupů v následující fázi sběru. V průběhu přezkoumání je provedena hloubková systémová analýza k vyhledání důkazů vztahujících se k aktuálnímu případu – zde dochází ke zpracování podkladů a vzorků, následně zkoumaných tradičními laboratorními analýzami. Demonstrace výsledků zahrnuje interpretaci analýzou získaných dat a shrnutí pro účely právního posouzení. Pak přichází třetí krok – vrácení důkazních materiálů, který uzavírá proces vyšetřování vrácením fyzických a digitálních důkazů správnému vlastníku.⁸⁷

⁸⁷ TAHIRI, S. 2016. Digital forensics models. INFOSEC Institute. [online], [cit. 24-09-2022]. Dostupné z: <https://resources.infosecinstitute.com/topic/digital-forensics-models/>

Obr. 6: Abstraktní forenzní model ADFM

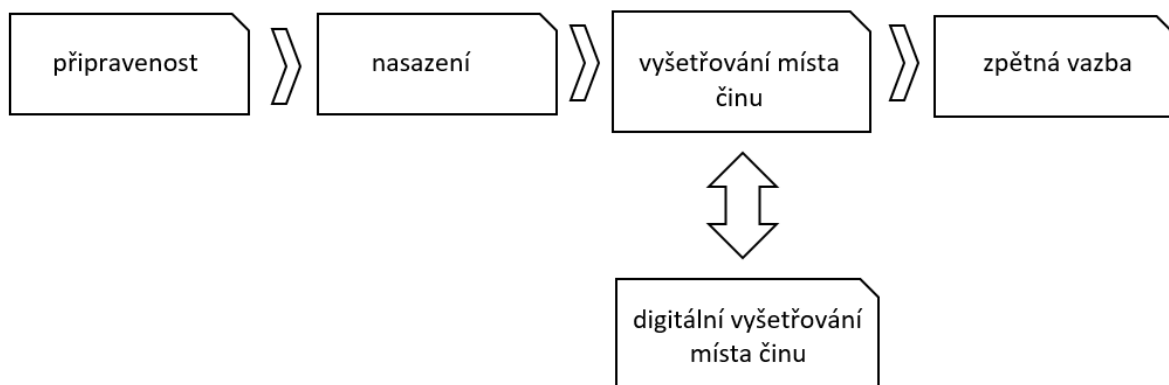
Zdroj: autor, upraveno autorem dle Tahiri, 2016

Nejdůležitější přidanou hodnotou tohoto modelu, na rozdíl od vyšetřovacího modelu DFRWS, jsou komplexní postupy před a po vyšetřování. Tyto obecné modely, v podstatě jen graficky popisující existující kriminalistickou praxi, byly v roce 2003 vylepšeny Carrierem a Spaffordem s cílem integrovat do existujících teoretických procesních modelů všechny postupy a zmapovat tak pro potřeby IT forenzních specialistů digitální vyšetřovací proces.

Vznikl tak model IDIP, skládajícím se z 5 obecných modulů a dohromady 17 fází. Pokud abstrahujeme ITC zaměření pátého modulu, pak lze místo něj dosadit jakoukoliv specializaci. Předchozí modely jsou v principu skryty v modulu „vyšetřování místa činu“, kdy fáze „připravenosti“ a „nasazení“ zahrnují odbornou přípravu personálu včetně vybavení potřebným technickým materiálem a rozhodovací proces mezi oznámením skutku a příjezdem na místo činu.⁸⁸

⁸⁸ TAHIRI, S. 2016. Digital forensics models. INFOSEC Institute. [online], [cit. 24-09-2022]. Dostupné z: <https://resources.infosecinstitute.com/topic/digital-forensics-models/>

Obr. 7: Forezní model IDIP

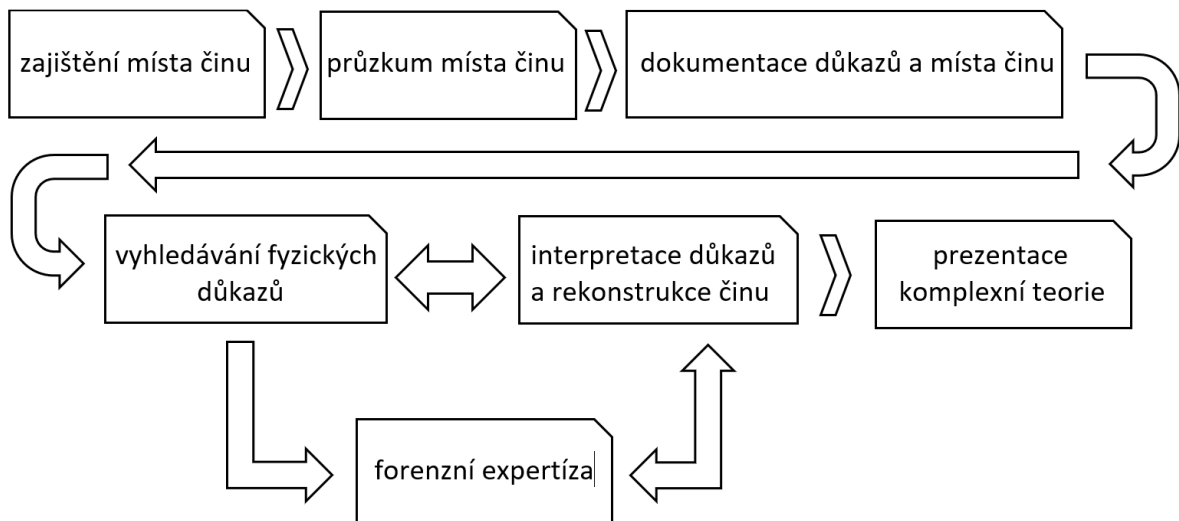

Zdroj: autor, upraveno autorem dle Tahiri, 2016

Poslední fáze „zpětné vazby“ se realizuje až po uzavření případu, kdy je celý proces revidován za účelem nalezení bodů možného zlepšení a identifikace nových postupů nebo nových požadavků na školení.

Pokud vývojový graf IDIP modelu aplikujeme na standardní forezní činnosti, lze původní modul „digitálního vyšetřování místa činu“ nahradit znaleckou expertízou obecně a nadřazený modul „vyšetřování místa činu“ lze potom podrobněji rozpracovat do následujícího grafu:

Obr. 8: Aplikace IDIP modelu na standardní kriminalistickou činnost

Zdroj: autor, upraveno autorem dle Tahiri, 2016

Tento model potom znalci dává jasně definovanou pozici v celém systému vyšetřování a zároveň forezní expertízu vhodně řadí do procesu vymáhání práva jako významný prvek napomáhající zodpovědět odborné otázky nutné pro

objasnění skutkového děje. Znalci v souladu českou právní úpravou totiž nepřísluší samotnému sbírat důkazy v trestním řízení s výjimkou účasti na úkonech specifikovaných v § 107 odst. 1 tr. řádu. Proto tedy lze uvedené schéma považovat za ucelený kriminalistický model činnosti s vhodně zařazenou pozicí znaleckého zkoumání v celém procesu objasňování skutku.

Forenzní vědecké techniky popisují řadu vědních oborů způsobem dostatečně validním, aby bylo možné jejich výsledky použít průkazným způsobem v trestním nebo občanskoprávním, popř. správním řízením. Jako všechny vědecké postupy, i forenzní techniky podléhají vývoji vědeckých metod. Některé forenzní techniky, o kterých se věřilo, že byly vědecky podložené v době, kdy byly používány, se později ukázaly, že mají mnohem menší nebo žádnou vědeckou hodnotu.⁸⁹

Forenzní odontologie (stomatologie) sloužila nejméně ve třech případech k usvědčení lidí z vraždy, kteří však byli později osvobozeni důkazní analýzou DNA. Studie Americké rady forenzní odontologie z roku 1999 zjistila 63% míru falešné positivity. Studie byla založena na neformálním workshopu během setkání ABFO, který mnoho členů nepovažovalo za platné vědecké prostředí.⁹⁰

FBI využívala výsledky srovnávací analýzy olova kulek od roku 1963 na základě teorie, že každá šarže munice měla chemické složení tak odlišné, aby kulku bylo možné vysledovat zpět k této definované šarži nebo dokonce konkrétní krabici. Interní studie FBI a konfirmační externí studie Národní akademie věd zjistily, že technika byla nespolehlivá kvůli nesprávné interpretaci a FBI v roce 2005 test opustila.⁹¹

Forenzní odorologie (metoda pachové identifikace) je ve vážném podezření, že průkazy pachové identifikace nelze považovat za forenzně významné. K tomu se vyjádřilo i 14 českých vědců, kteří tuto metodu hodnotí jako z vědeckého hlediska zcela nevěrohodnou. Postup, kdy je psovod dopředu informován o pozici jednotlivých vzorků, odporuje zcela racionálně aktuálním vědeckým poznatkům.

---

⁸⁹ SAKS, M. J., FAIGMAN, D. L. 2008. Failed forensics: how forensic science lost its way and how it might yet find it. *Annual Review of Law and Social Science*. 4: 149–171. DOI: 10.1146/annurev.lawsocsci.4.110707.172303

⁹⁰ McROBERTS, F. 2004. From the start, a faulty science. *Chicago Tribune*, 19-10-2004. [online], [cit. 26-09-2022]. Dostupné z: www.chicagotribune.com/news/specials/chi0411290148nov29,1,2796064.story

⁹¹ SOLOMON, J. 2007. FBI's Forensic Test Full of Holes. *The Washington Post*. 18-11-2007, p. A1. [online], [cit. 30-09-2022]. Dostupné z: www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2007/11/17/AR2007111701681.html

V tomto ohledu panuje naprostý názorový soulad, a to nejen v relevantní komunitě české, ale i mezinárodní.⁹²

Již v roce 2000 bylo vědeckým zkoumáním izraelského výzkumníka Dana Frumkina prokázáno, že lze podvrhnout DNA využívaný jako „zlatý standard“ dokazování v trestních případech.⁹³ Extrakcí nepatrného vzorku genetického materiálu z pramenů vlasů a následným vložením DNA do krevních buněk, které byly zbaveny všech genetických markerů jejich skutečného majitele, nový krevní vzorek obsahoval genetický otisk první osoby. V roce 2003 zástupci odborné vědecké veřejnosti v USA konstatovali, že při odběru vzorku DNA může dojít k jeho zkreslení či kontaminaci, a následně i špatnému vyhodnocení, kdy justiční orgány napříč USA revokovaly dotčená justiční řízení. Na základě těchto informací byla ve Velké Británii v roce 2007 revalidována inovativní a vysoce citlivá metodika DNA LCN (*low chain numbers*) v rámci procesu s podezřelými z bombového útoku v Omaghu, což vedlo k revalidaci této metody i v dalších zemích.

Výsledky detekce alkoholu v dechu či nejčastějších psychoaktivních látek ve vzorcích krve, moče, slin apod. se ukázaly jako náhodné a jejich ověření laboratorní analýzou toto jen potvrdilo, protože úroveň znalostí a dovedností osob oprávněných v této oblasti je často diskutabilní, stejně jako je schopnost interpretace získaných výsledků ze strany trestních i správních orgánů. Kazuistika (Lehmert, 2016) ukazuje řadu případů falešně pozitivních či negativních výsledků v reálném životě. Ovlivnění výsledků testů ze slin, krve i moči je možné prostřednictvím běžně dostupných potravin, potravinových doplňků, kosmetiky či léčiv. Závěry je tedy vhodné přijímat s mnohem větší opatrností, než je zvykem.

Z obecného pohledu lze tedy charakterizovat znaleckou expertízu jako vysoce specializovaný úkon nejen z pohledu vědeckého, ale v širším kontextu i právního, aby byla zajištěna validita získaných poznatků, které pak slouží laickému názoru soudce k porozumění odborné problematice.

---

⁹² PINC, L. 2021: Prohlášení vědců k metodě pachové identifikace, prováděné za použití služebních psů Policie ČR. Spolek Šalamoun. [online], [cit. 30-09-2022]. Dostupné z: <https://ekonomickydenik.cz/wp-content/uploads/2021/08/prohlaseni-vedcu-k-metode-pachove-identifikace-vodoznak.pdf>

⁹³ POLLACK, A. 2009. DNA Evidence Can Be Fabricated, Scientists Show. The New York Times. 17-08-2009. [online], [cit. 06-02-2017]. Dostupné z: www.nytimes.com/2009/08/18/science/18dna.html

5. Zadávání znaleckých úkolů

Znalecký posudek je jeden z možných důkazů zejména v soudním, někdy i ve správním řízení. Jeho účelem je získat informace, které jsou pro dané řízení podstatné a které závisí na odborných znalostech. Znalecký posudek není závazným nástrojem právního řešení, jakkoliv je při správném provedení obvykle jediným způsobem vědeckého objasnění předmětu či podstaty sporu. Strany sporu si mohou nechat zpracovat své znalecké posudky, kde se mohou závěry i výrazně lišit. Až případný soud rozhodne, zda se k závěrům některého znaleckého posudku přikloní, nebo si nechá vypracovat další.

Preferovanou volbou dle textace legislativních předpisů je odborné vyjádření, neboť to se zpracovává vždy, pokud to složitost posuzované otázky nevyklučuje, jak praví § 105 odst. 1 tr. ř., jenž stanovuje, že *„je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření“*. V určitých případech je však přizvání znalce nezbytné, jak uvádí § 105 odst. 4, § 110, § 115, § 116 odst. 1 a 2, § 118 tr. ř. Odborné vyjádření pro potřeby trestního řízení je formálně jednodušším, lacinějším a pružnějším právním nástrojem, neboť umožňuje i použití specialistů v oborech, které nejsou kodifikovány v seznamu znaleckých oborů a nejsou k nim tedy vedeni formální znalci. Ovšem i znalec je oprávněn vypracovat odborné vyjádření. Obdobná situace je i v občanskoprávních řízeních, kde § 127 o. s. ř. vychází ze stejného modelu jako v případě trestního zákoníku, ovšem kromě povinných případů. I zde je preferovaným řešením objasnění odborných otázek odborné vyjádření, teprve v případě složitosti posuzované otázky zjevně převyšující běžnou úroveň odborného vyjádření nebo je-li pochybnost o správnosti již podaného odborného vyjádření, přizve soud znalce.

Volba zpracovatele znaleckého posudku vychází z definice předmětu znaleckého úkolu. Znalecký posudek musí být vypracován pouze znalcem jmenovaným pro obor, popř. specializaci, která pokrývá předmět znaleckého zkoumání. Seznam znaleckých oborů a odvětví je definován ve vyhlášce č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví.

Znalec, zapsaný v seznamu znalců Ministerstva spravedlnosti ČR, je povinen vykonávat znaleckou činnost osobně, řádně a ve stanovené lhůtě. Nesmí podat znalecký posudek, může-li pro jeho poměr k věci, orgánům provádějícím řízení,

účastníkům či k jejich zástupcům vzniknout důvodná pochybnost o jeho nepodjatosti. V to se řadí i vyjádření znalce k věci jiné osobě než zadavateli před tím, než je podán znalecký posudek zadavateli. Mlčenlivost je nutná i poté, není-li znalec zadavatelem mlčenlivosti zproštěn. Jakmile se znalec dozví o skutečnostech, které by mohly zavdat podezření z podjatosti a pro které by mohl být vyloučen, je jeho povinností toto oznámit neprodleně. O případném vyloučení znalce rozhoduje orgán, který jej pro znalecký úkon ustanovil.

Odepření podání posudku a důvody, pro které znalci nemůže být podání posudku uloženo, platí obdobně jako v případě svědka. ZZKÚ uvádí konkrétnější výčet důvodů, pro které může znalec zpracování posudku odmítnout. Jde především o případy, kdy mu počet ani povaha zadaných, dosud nezpracovaných znaleckých posudků neumožňují podat další znalecký úkon s odbornou péčí a včas nebo mu závažné zdravotní okolnosti, rodinná situace, mimořádné či neočekávané pracovní povinnosti neumožňují vykonat úkon s odbornou péčí a včas. Tyto skutečnosti bude znalec povinen prokázat při odmítnutí zpracování znaleckého posudku, pakliže k tomu bude vyzván.

Prvotní náklady za vypracování znaleckého posudku nese zadavatel a musí být uhrazeny znalci po ukončení znaleckých úkonů, pokud se doložkou nedohodne jinak. O úhradě soudních nákladů včetně nákladů za vypracování konkrétního znaleckého posudku rozhodne soud, pokud se nedohodnou protistrany jinak.

Odměna za vypracování znaleckého posudku se dělí na segment nákladů a samotného znalečného. Náklady, účelně vynaložené v souvislosti se znaleckými úkony, jsou cestovní výdaje, věcné náklady, náklady spojené s přibráním pomocníků, náhrada ušlé mzdy při předvolání a další definované náklady. Náklady na konzultanta jsou vyúčtovatelné pouze tehdy, je-li zadavatelem odsouhlasen. Tyto náklady musí být prokazatelně vyúčtovány. Hodnoty hodinové sazby za samotné znalečné, tedy přímo čas využitý znalcem pro studium podkladů, ohledání předmětu zkoumání, zpracování samotného posudku, jsou definované vyhl. č. 504/2020 Sb.

Určitý prvek právní jistoty je demonstrovatelný i přiložením kopie písemné objednávky znaleckého úkolu znalci, který též znalce určitým způsobem chrání před možným podezřením z manipulace zadání znaleckého úkolu. V zadání znaleckého úkolu se musí objevit následující nezbytné skutečnosti:

- identifikace zadavatele znaleckého úkolu;
- kontaktní osoba zadavatele znaleckého úkolu;

- fakturační údaje subjektu hradícího náklady spojené s vypracováním znaleckého posudku;
- písemný souhlas plátce nákladů se zahájením znaleckých úkonů podle požadavků zadavatele, není-li zadavatel znaleckého posudku současně plátcem nákladů;
- jasně formulované znalecké otázky;
- údaj, pro jaké účely má být znalecký posudek použit;
- skutečnosti, které mohou mít dle názoru zadavatele vliv na přesnost závěru znaleckého posudku;
- vyjádření požadavku na průběžné informace, např. z prvotního ohledání, včetně souhlasu s úhradou parciálních nákladů za toto ohledání, i kdyby následně nebyl vypracován znalecký posudek;
- v případě potřeby zásahu do integrity zkoumaného předmětu informovaný písemný souhlas s demontáží, odebráním vzorků, porušením záruční pečeti apod. včetně akceptace konsekvencních právních a záručních následků;
- datum a podpis zadavatele; je-li plátce odlišný od zadavatele, pak podpis plátce;
- podklady spojené s posuzovanou záležitostí (přílohou).

Samotné zadání znaleckého posudku (tj. znalecká otázka) je upravené § 40 odst. 1 vyhl. č. 505/2002 Sb. Zde vyhláška přímo ukládá zadavateli povinnost formulace znalecké otázky odborně, nikoliv triviálně. Odbornost znalecké otázky tkví ve vědecké formulaci dotazovaného faktu (tj. *questio facti*), ale neměla by být zaměřena do oblasti právní (tj. *questio iuris*). Právní problematika je záležitostí soudu, který by ji měl znát. Předmětná vyhláška tímto předpokládá odbornou erudici zadavatele. Vůbec nepředpokládá existenci prostých lidí, kteří nejsou schopni formulovat znaleckou otázku vědeckým způsobem. Toto nedokáže ani soudce, státní zástupce či advokát jako předpokládaný odborník v oblasti práva, neznalý však oboru jiného – a podle toho také vypadá nejen (často manipulativní) formulace zadání znaleckých posudků či odborných vyjádření ze strany úřední. Jak by potom měl naplnit literu práva laik... Určitou formou ochrany znalce je právě § 40 odst. 2 vyhl. č. 505/2020 Sb., který vyžaduje po zadavateli uvedení skutečností, jež mohou mít podle jeho názoru vliv na přesnost závěru znaleckého posudku.

Svědomitý soudní znalec by měl interně podrobit každou poptávku znaleckého posudku přezkoumání. Přezkoumávání lze realizovat jednáním zainteresovaných stran za účelem vyjasnění obsahu poptávky, nabídky nebo zadáním znaleckého posudku a dosažením shody potřeb nebo požadavků jedné strany s možnostmi strany druhé. Ačkoliv přezkoumání poptávky či zadání znaleckého posudku provádí zejména znalecké kanceláře či znalecké ústavy, určitou formu přezkoumání by měl provádět i samostatný znalec. Pro realizaci politiky přezkoumání lze uplatnit následující opatření:

- požadavky zákazníků včetně znaleckých otázek jsou odpovídajícím způsobem stanoveny, dokumentovány a pochopeny;
- objednávka znaleckého posudku s jasně definovanými znaleckými otázkami je, včetně všech požadavků definovaných legislativou, prokazatelně akceptována zápisem pod unikátním alfanumerickým pořadovým kódem do interní dokumentace;
- znalec je od 1. 1. 2021 povinen provést zápis do evidence znaleckých posudků do 5 pracovních dnů ode dne zadání znaleckého posudku nebo ode dne, kdy nastala skutečnost, ke které se povinnost zápisu váže; Ministerstvo spravedlnosti ČR však v současné době nemá k dispozici systém evidence znaleckých posudků, jímž bude podle zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech (dále jen ZZKÚ), nahrazeno vedení znaleckého deníku;
- zda má znalec potřebné zdroje i schopnosti pro plnění těchto požadavků jak využitím vlastních zdrojů, tak zapojením externích konzultantů.

Jakékoliv odlišnosti požadavku či nabídky od písemné objednávky s definovanými znaleckými otázkami jsou dořešeny před zahájením prací. O takových přezkoumáních, včetně údajů o všech změnách, by si znalec pro vlastní ochranu měl vést záznamy. Zadavatel musí být prokazatelně upozorněn zejména tehdy, kdy zadané znalecké otázky jsou nevhodně formulovány, např. manipulativně, návodně či odborně nerealizovatelně. Pokud zadavatel i tak trvá na původním znění znaleckých otázek, je znalec oprávněn mu odmítnout zakázku, aby nebyla zpochybněna jeho věrohodnost a neovlivnitelnost.

Do elektronické evidence znaleckých posudků vedené Ministerstvem spravedlnosti ČR znalec zapisuje základní údaje o každém zpracovaném posudku jak před započítím, tak i po dokončení:

- den zadání znaleckého posudku;
- den podání, případně den vysvětlení nebo doplnění znaleckého posudku;

- předmět znaleckého posudku;
- obor a odvětví, případně specializaci, ve kterých má být podán znalecký posudek;
- označení zadavatele znaleckého posudku;
- označení znalce a osob, které se podílely na jeho zpracování (tj. konzultantů);
- termín pro vyhotovení znaleckého posudku;
- příslušné jednací číslo orgánu veřejné moci;
- údaj o vyúčtovaném a přiznaném znalečném.

Záznamy jsou vedeny též o případných jednáních se zadavateli, která se týkají jejich požadavků nebo výsledků práce v průběhu realizace objednávky (znaleckého zkoumání). Dojde-li během plnění zakázky ke změnám nebo úpravám požadavků nebo způsobu plnění, je o tom druhá strana neprodleně informována. Zadavatel je informován o jakýchkoli potenciálních odchylkách od objednávky či zadání znaleckého posudku včetně příloh a dodatků. Pokud je potřeba po zahájení prací objednávku znaleckého posudku či smlouvu doplnit, pak je celý proces přezkoumávání zopakován včetně akceptace a doplnění zápisu do interní dokumentace.

Objednávky znaleckých posudků jsou přijímány písemně nebo elektronicky; stejně tak jsou akceptovány. Přijaté objednávky jsou evidovány v knize zakázek, kde je objednávka znaleckého posudku u znalecké kanceláře nebo znaleckých ústavů akceptována podpisem vedoucího znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu. Oprávnění k přezkoumávání zakázek včetně objednávek znaleckých posudků a odborných vyjádření má vedoucí znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu. Přezkoumání zahrnuje zjištění, zda znalecký ústav schopen splnit objednávku v daném rozsahu, odbornosti, specializaci, popř. termínu. Záznamem o přezkoumání je podpis vedoucího znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu v knize zakázek v kolonce „Pozn.“.

V případě, že v průběhu realizace zakázky dojde k jakýmkoli odchylkám od smlouvy/objednávky, je zadavatel znaleckého posudku neprodleně informován – provádí se záznam do spisu vedeného ke znaleckému případu. Dojde-li k nutnosti změnit původní smluvní dokument (zadání, např. formulaci znaleckých otázek) v průběhu realizace zakázky, realizuje se proces přezkoumání smluvního dokumentu ve shodě s výše uvedeným postupem znovu.

6. Náležitosti znaleckého posudku

Znalecký posudek musí být úplný, pravdivý a přezkoumatelný. Pokud je zadáno vypracování písemného znaleckého posudku, může být následně přezkoumán jiným znalcem nebo znaleckým ústavem. Soudce může komukoli uložit povinnost, aby se ke znalci dostavil, předložil mu potřebné předměty a podal nutná vysvětlení.

Ve správním řízení se znalecké posudky vypracovávají převážně písemně, ale také zde lze znalce jen vyslechnout. V občanském soudním řízení může soud znalce pouze vyslechnout, případně si může vyžádat jen potvrzení nebo odborné vyjádření. V trestním řízení se posudek zpracovává většinou také písemně, nebo je znalcem diktován do protokolu. Znalec je přitom oprávněn nejen nahlížet do spisu, ale také být přítomen výslechům a klást otázky nebo navrhnout provedení dalších důkazů.

Písemný znalecký posudek musí obsahovat tyto náležitosti:

- titulní stranu,
- zadání,
- výčet podkladů,
- nález,
- posudek,
- odůvodnění v rozsahu umožňujícím přezkoumatelnost znaleckého posudku,
- revize postupu (v případě přezkoumávání jiného posudku),
- závěr,
- znaleckou doložku,
- otisk znalecké pečeti,
- přílohy potřebné k zajištění přezkoumatelnosti znaleckého posudku včetně kopie objednávky znaleckého posudku (v případě znaleckého ústavu či kanceláře s vyznačeným datem akceptace a podpisem vedoucího).

Posudek musí obsahovat popis zkoumaného materiálu, popřípadě jevů, souhrn skutečností, k nimž přihlížel, a výčet otázek, na které má odpovědět, včetně odpovědí na ně. Znalec se může zabývat pouze těmi skutečnostmi, k jejichž posouzení je třeba jeho odborných znalostí.

Titulní strana obsahuje unikátní identifikaci pořadí znaleckého posudku (např. číslo položky v evidenci znaleckých posudků); označení znalce jménem, adresou, identifikačním číslem; rozsah znaleckého oprávnění v podobě

jmenování v příslušném oboru/odvětví/specializace; zadavatel, popř. plátce; předmět znaleckého zkoumání; počet vyhotovení; pořadové číslo výtisku; datum vyhotovení; počet stran celkem; počet stran příloh/údaj, že přílohy nejsou.

Zadání znaleckého posudku uvádí účel znaleckého posudku, odborné otázky zadavatele a skutečnosti sdělené znalci zadavatelem, které mají vliv na přesnost závěru posudku.

Stanovení metodiky a soupis podkladů definuje metodický rozsah postupu znalce při zjišťování údajů a jejich analýze, výčet vybraných zdrojů dat poskytnutých zadavatelem či získaných z jiných zdrojů včetně publikací potřebných ke zpracování znaleckého posudku. Zde je prostor pro definování věrohodnosti zdrojových údajů a dat.

Nálezová část znaleckého posudku popisuje postup při sběru dat, ať již autorský nebo převzatý, jejich zpracování a souhrn použitelný v dalších fázích znaleckého zkoumání. Zejména v trestněprávních věcích platí, že znalec není oprávněn sám sbírat důkazy (s výjimkou účasti na úkonech, připuštěné v odst. 1 § 107 tr. ř.). Může toliko uvádět důkazy zajištěné již dříve při použití odborných poznatků a metod, odpovídajících postupům uznávaným v příslušné vědecké disciplíně. Použití inovativních metod není vyloučeno, avšak je třeba je dobře validovat a nejlépe i křížově prověřit s metodami již standardizovanými.

Samotný posudek stručně definuje zkoumaný problém, popisuje detailně postup znalce při práci s daty (analýze či dedukci) a uvádí zjištěné výsledky v rozsahu a způsobu umožňujícím přezkoumatelnost znaleckého posudku. Výsledky znaleckého zkoumání jsou následně interpretovány do známých skutečností tak, aby uživatel znaleckého posudku coby laik byl schopen zařadit zjištěné závěry do souvislostí v rámci řešeného případu. Zde je nejdůležitější bod znalecké činnosti, neboť jen dobrý znalec zvládne vysvětlit odborné závěry laikům tak, aby nedošlo k jejich zkreslení. K tomu slouží i sumarizace posudku, kde jsou odborné závěry shrnuty stručně a výstižně jazykovou formou vhodnou pro laického čtenáře.

V případě přezkoumávání jiného posudku se zařazuje i kapitola revize postupu. Existence rozporů mezi jednotlivými důkazy není neobvyklá, přičemž v takové situaci je soudní i správní orgán povinen důkazní postup řádně popsat a logicky i věcně přesvědčivě odůvodnit, jakým způsobem se s těmito rozpory vypořádal a z jakých důvodů uvěřil jedné z vzájemně protichůdných skutkových verzí. Na základě důkazního návrhu účastníka na vypracování znaleckého posudku tudíž soud nechá vypracovat nejen požadovaný znalecký posudek, ale v případě pochybností o jeho správnosti též revizní znalecký posudek. Revize již provedeného znaleckého posudku je zaměřena na potvrzení, vyvrácení, doplnění či upřesnění jednotlivých závěrů dříve předloženého (jiného) znaleckého

posudku tak, aby byly poskytnuty všechny skutečnosti potřebné k rozhodnutí věci zejména ve chvíli, kdy je z tohoto jiného znaleckého posudku patrné, že:

- znalec zpracovávající jiný posudek nerozumí problematice,
- zpracovaný posudek obsahuje zjevně nepravdivé nebo zavádějící závěry,
- předložený posudek obsahuje odborně nepřesné nebo nesprávné informace,
- v nálezové či posudkové části jsou uvedeny nesprávné ceny či odhady,
- posudek je zaujatý, nepřezkoumatelný.

Závěrečná kapitola se skládá z opětovné citace znaleckých otázek včetně odpovědí na ně, uvedení míry nejistoty posudku v podobě skutečností snižujících jeho přesnost či ovlivňujících správnosti závěru, pokud byl přibrán konzultant, tak jeho identifikaci, rozsah zapojení a důvod jeho přibrání.

Následuje znalecká doložka skládající se z identifikace jmenování znalce včetně oboru/odvětví/specializace, identifikaci znaleckého posudku v evidenci znaleckých posudků Ministerstva spravedlnosti ČR a znaleckou doložkou o uvědomění si následků vědomě nepravdivého posudku.

Pak již následuje jen podpisová doložka v podobě data vyhotovení znaleckého posudku, podpisu znalce a otisku znalecké pečeti složené ze státního znaku, jména znalce a oboru/odvětví/specializace určeného jmenování. Přílohy znaleckého posudku, potřebné k zajištění přezkoumatelnosti znaleckého posudku včetně kopie objednávky znaleckého posudku, následují až za podpisovou doložkou. Posudek musí být nerozborně sešit, strany očíslovány, sešivací šňůra připevněna k poslední straně a přetištěna znaleckou pečeti.

Vyžaduje-li to povaha věci, je zpracovatel znaleckého posudku oprávněn přibrat se souhlasem zadavatele konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek. Tato okolnost spolu s důvody, které k ní vedly, musí být uvedena ve znaleckém posudku.

Znalecký posudek musí být kromě odůvodněných případů zpracován v souladu s obecně uznávanými postupy a standardy daného oboru a odvětví. V souladu s obecně uznávanými postupy a standardy obsahuje závěr posudku jednoznačné odpovědi na položené otázky; pokud podklady nebo metoda neumožňují zpracovateli vyslovit jednoznačný závěr, uvede znalec skutečnosti snižující přesnost závěru, tj. stanoví míru nejistoty.

V případě znaleckého posudku zpracovaného znaleckým ústavem musí být tento podepsán vedoucím znaleckého ústavu a znalcem nebo osobou uvedenou v § 7 odst. 1 písm. c) ZZKÚ a dále musí být ve znaleckém posudku uvedeno, kdo se podílel na jeho zpracování a kdo je povinen znalecký posudek na žádost

orgánu veřejné moci osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit. Znalecký posudek zpracovaný znaleckým ústavem musí být vzat na vědomí postupem upraveným vnitřními předpisy znaleckého ústavu. Údaj o akceptaci znaleckého posudku v něm musí být uveden, a to včetně data a podpisu odpovědné osoby, tj. vedoucího znaleckého ústavu.

Znalecký posudek se podává v listinné podobě nebo, souhlasí-li s tím zadavatel, v elektronické podobě; lze jej podat též ústně do protokolu. Při podání znaleckého posudku ústně do protokolu se uvedou též údaje, které jsou předmětem znalecké doložky. Podává-li se znalecký posudek v listinné podobě, musí být každé jeho vyhotovení vlastnoručně podepsané znalcem či v případě institucionálního zpracování zpracovatelem a vedoucím znaleckého ústavu; musí být připojen otisk znalecké pečeti. Znaleckou pečeti lze opatřit pouze znalecký posudek.

Podává-li se znalecký posudek v elektronické podobě, musí být každé jeho vyhotovení podepsáno kvalifikovaným elektronickým podpisem, musí být připojen certifikát pro elektronický podpis, na kterém je kvalifikovaný elektronický podpis založen; musí být opatřen kvalifikovaným elektronickým časovým razítkem. Certifikát, na kterém je založeno elektronické časové razítko, musí mít platnost nejméně 5 let ode dne vyhotovení znaleckého posudku.

Znalec i znalecký ústav mají povinnost vyhotovit stejnopis znaleckého posudku podaného v listinné podobě a uchovat jej nejméně po dobu 10 let ode dne podání znaleckého posudku. Znalecký posudek podaný v elektronické podobě mají povinnost uchovat se všemi náležitostmi nejméně po dobu 10 let ode dne podání znaleckého posudku.

7. Hodnocení a přebírání znaleckých výsledků

Znalecký posudek je důkaz jako každý jiný, nemá žádné výlučné postavení. Ačkoliv znalci přistupují obvykle ke své práci vážně a svědomitě, Gaussova křivka se uplatňuje i zde, a jisté procento znaleckých posudků je a vždy bude chybné. Díky tomu tak dochází, selže-li i následné hodnocení důkazu soudcem, k justičním omylům. Nález Ústavního soudu České republiky k hodnocení znaleckých posudků jako produktu odborné práce ve vztahu k justičnímu procesu říká:

„Znalecký posudek je nutno hodnotit stejně pečlivě, jako každý jiný důkaz, ani on nepožívá žádné větší důkazní síly a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale též věcné správnosti. Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování závěrů znalce. Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku, slepě důvěřovat závěrům znalce, by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle svého vnitřního přesvědčení, privilegovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou správnost soudního rozhodování na znalce; takový postup nelze z ústavněprávních hledisek akceptovat.“⁹⁴

Nejen laická veřejnost, ale i justice či orgány činné v trestním řízení často přistupují ke znaleckým posudkům buď s nekritickou důvěrou, nebo naopak (obvykle v obtížněji uchopitelných oborech) s absurdní nedůvěrou. Absence kritického myšlení, spojená často se snahou přenášet na znalce zodpovědnost za řešení stále širší palety problémů, vede až k nežádoucím důsledkům, zejména když by řešení postačovala prostá úvaha. Mnohdy se též objevuje opačný model, kdy znalec není schopen odbornou problematiku vysvětlit tak, aby ji posluchač-neodborník dokázal porozumět, a pak bývají i kvalitní znalecké posudky odmítány justicí či orgány činnými v trestním řízení. Využití znaleckého aparátu vyžaduje totiž mimořádné osobnostní kvality jak u soudců, tak i orgánů činných v trestním řízení, neboť je nutná dostatečná pokora před odbornými znalostmi, kterým posuzovatel sám nerozumí, má je ale posoudit a kvalifikovaně o nich rozhodnout.

Znalecký posudek jako důkazní prostředek podléhá zásadě volného hodnocení důkazů, a tedy nejsou stanovena žádná kodifikovaná pravidla, jak důkazy hodnotit a jak k nim přihlížet. To však neznamená, že by soud ve svých úvahách či rozhodování mohl vybírat, které z provedených důkazů bude hodnotit a které ne či které vezme na vědomí a které opomine. Byť i tato praxe v české

---

⁹⁴ Sp. zn. III. ÚS 299/06.

justici existuje... Jak vyplývá z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2010, „Procesnímu právu účastníka navrhnout důkazy odpovídá povinnost soudu nejen o vznesených návrzích (včetně návrhů důkazních) rozhodnout, ale také – pokud jim nevyhoví – ve svém rozhodnutí vyložit proč a z jakých důvodů tak činí. Neakceptování důkazního návrhu účastníka řízení lze založit pouze třemi důvody. Prvním je argument, podle něhož tvrzená skutečnost, k jejímuž ověření nebo vyvrácení je navrhován důkaz, nemá relevantní souvislost s předmětem řízení. Dalším je argument, podle kterého důkaz není s to ani ověřit ani vyvrátit tvrzenou skutečnost čili ve vazbě na toto tvrzení nedisponuje vypovídací kapacitou. Konečně třetím je pak nadbytečnost důkazu, tj. argument, podle něhož určité tvrzení, k jehož ověření nebo vyvrácení je důkaz navrhován, bylo již v dosavadním řízení bez důvodných pochybností s praktickou jistotou ověřeno nebo vyvráceno.“⁹⁵

Z pohledu soudu jakožto přímého posuzovatele – a v důsledku obvykle i konečného uživatele – pak existují dva pohledy na kvalitativní hodnocení znaleckých expertiz. Hodnocení znaleckého posudku jako produktu expertízy lze rozdělit dle jednoho způsobu vnímání znalecké práce na hodnocení formálních aspektů, anebo odborné, kdy jsou hodnoceny vědecké metody a východiska zkoumání předmětu znaleckého posudku. Toto rozdělení je kodifikováno i judikaturou Nejvyššího soudu ČR, kdy v rozsudku ze dne 21. října 2009 vydaném v občanskoprávní věci se praví, že „znalecký posudek (§ 125, 127 o. s. ř.) soud sice hodnotí jako každý důkaz podle § 132 o. s. ř., odborné závěry v něm obsažené však hodnocení soudem podle § 132 o. s. ř. nepodléhají“.⁹⁶ Nejvyšší soud zde měl zcela zřejmě (v mnoha případech nepochybně důvodné) pochybnosti o kvalitě a oprávnění soudců hodnotit vědecká východiska a metody, s kterými znalec pracoval.

Proti tomuto limitujícímu přístupu pak stojí druhá názorová skupina soudců, kteří se domnívají, že soudce by měl hodnotit znalecký posudek ve všech aspektech včetně odborných. Tedy nejen z pohledu formálního, jak je posudek zpracován, ale z pohledu celého procesu znaleckého zkoumání a utváření znaleckého důkazu ve formě:

- právní přípustnosti znaleckého důkazu,
- relevance znaleckého posudku,
- věrohodnosti znaleckého posudku.

Jak ovšem může soudce – jednooborový specialista v (obvykle úzké) oblasti práva – porozumět jiným vědeckým oborům natolik, aby dokázal zhodnotit odbornou práci specialistů, kteří se svým oborům věnují dlouhá léta?

---

⁹⁵ Sp. zn. 5 Tdo 31/2010.

⁹⁶ Sp. zn. 22 Cdo 1810/2009.

Zákonnost znaleckého důkazu se posuzuje ve vztahu k předepsaným pravidlům provádění znaleckého důkazu dle příslušných právních předpisů. Některé právní chyby jsou dodatečně zhojitelné, jiné vedou až k úplnému znehodnocení znaleckého důkazu jeho nicotností.

Základními hodnotícími kritérii je dle trestního řádu:

- odst. 1 § 105 tr. ř. – složitost posuzované odborné otázky určující buď nutnost přibrání znalce, nebo dostatečnost odborného vyjádření;
- statut přibraných osob podávajících vysvětlení – znalec či oprávněná instituce;
- možnost podjatosti a z toho vyplývající vyloučení přibraného znalce;
- řádné poučení znalce o následcích vědomě nepravdivého znaleckého posudku;
- náležitosti znaleckého posudku dle tr. řádu a ZZKÚ obsahem i formou;
- a zejména zda znalec nepřekročil hranice své odborné kompetence dle odst. 1 § 107 tr. ř. (hodnocení důkazů, řešení právních otázek, sbírání důkazů s výjimkou účasti na vyjmenovaných úkonech).

Diskutabilní je hodnocení odborné znalecké činnosti ze strany právníka-laika v často opakovaných argumentech na použití odborných poznatků a metod spadajících do jiné specializace, než ve které je znalec jmenováním kvalifikován. V dnešním multidisciplinárním světě je tento argument ryzím anachronismem, neboť vysoká specializace jednotlivých vědních oborů si vyžaduje mezioborové propojení k pochopení širších souvislostí, zejména mají-li tyto být vysvětleny laikům v oboru. Řada znaleckých oborů má znalce ustanovené jak v obecném směru či odvětvích, tak ale i ve specializacích. To je dané potřebou specializovaných znalostí a odborných zkušeností, které obecně kvalifikovaný znalec nemusí mít. Proto je třeba dobře volit znalce i podle specializace, např. referencemi dle výzkumné či publikační aktivity. Oproti tomu „pověst“ v oboru či médiích se až příliš často ukazuje jako špatný referenční titul, zvláště v malém českém prostředí, kde mohou být uplatňovány nejrůznější zájmy při úmyslné diskreditaci expertů nekonvenujících zaběhlému modelu či zvyklostem společenství.

Ovšem i odborník musí, zejména v oblasti přírodních či společenských věd, až příliš často propojit více vědních oborů či alespoň poznatků z nich, aby mohl vhodnou metodikou dospět k odpovědi na požadovanou otázku. Jinak totiž může snadno dojít k formulaci nesprávných závěrů, pokud by znalec musel být příliš rigidní v aplikaci jen povolených vědomostí. K tomu se váže i odpověď, obvykle formulovaná příliš zeširoka, která pak zavdává důvod k námitce na řešení jiné otázky než tázané.

Důkazní význam znaleckého posudku je založen na zvážení, zdali vůbec provedená expertíza může či bude nějak přispívat k objasnění skutkového stavu v dané věci. Dá se posuzovat jak z odborného pohledu (tj. jestli je vůbec v moci vědy vyvodit nějaké nové poznatky o předmětu dokazování), tak i z pohledu právní relevance, kdy je třeba posoudit vztah mezi subjektem dokazování a znaleckého zkoumání. Důkazní význam by měl být posuzován zadavatelem již před zadání znaleckého zkoumání, aby se předešlo průtahům v řízení a nevhodnému nakládání s prostředky vynaloženými na znalecké zkoumání. Stejně tak je třeba důkladné úvahy nad relevancí znaleckého posudku při formulování účelu znaleckého posudku a otázek ke znaleckému zkoumání.

Důkazní relevanci posudku mohou výrazně ovlivnit i zdroje, z kterých znalec vychází. Byť znalec zpracuje posudek kvalitně, může vycházet z nepravdivých či nerelevantních zdrojů. Nemusí v tom být ze strany znalce úmysl či neschopnost, ale může to být i důsledek umělé manipulace ze strany zadavatele. Znalec tak zpracuje logicky správný, avšak věcně chybný posudek. Horší variantou je opominutí některých zdrojů znalce – nejhůř pak úmyslné opominutí. Ovšem často je důvodem opominutím některých zdrojů čerpání informací jen od jedné strany sporu, kdy druhá strana nemá možnost prezentovat své stanovisko a předložit informační zdroje vysvětlující její postoj. To by mohlo častokrát vést k podstatné změně znaleckého posudku.

Věrohodnost znaleckého posudku je z hodnocených kritérií nejvíce diskutabilním prvkem. Základním axiomem je tvrzení, že znalecký posudek je pravdivý, pokud je v souladu s realitou. Posuzovatel však naráží na požadavek hospodárnosti a redukci průtahů, neboť validita jakéhokoliv zkoumání se ve vědeckém světě zjišťuje opakováním procesu zkoumání pro získání shodných výsledků. To však v podmínkách právních procesů není vždy možné, byť je cílem dokazování zajistit objektivní pravdu jako skutkový stav věci bez důvodných pochybností v rozsahu nezbytném pro kvalifikované rozhodnutí. Vyšetřující orgány se nemohou, a ani nesmí, přesvědčit samy o pravdivosti poskytnutého znaleckého zkoumání porovnáním s paralelní expertizou. Tím by totiž byla ohrožena jejich objektivita – a navíc nejsou k tomu ani odborně způsobilé. Možnosti justičních orgánů jsou v tomto ohledu mnohem širší.

8. Interpretace znaleckých výsledků a podání vysvětlení

Znalec je odborníkem ve svém oboru, obvykle velmi specializovaném, který se mu věnuje dlouhá léta a do hloubky. Expertní komunita, v které se znalec pohybuje, tak determinuje i způsob myšlení a komunikace. Proto je nezbytnou součástí posudkové části znaleckého posudku i interpretace výsledků, která propojí ryze vědecké výsledky znaleckého zkoumání se širším obrazem skutkových dějů a zejména přetlumočí tyto vědecké výsledky do jazykové a slohové struktury pochopitelné laikům. Typickým příkladem je interpretace výsledků laboratorní analýzy (tj. striktně číselných hodnot) do větných celků popisujících dějovou linii na základě těchto výsledků zjistitelnou. A zde se právě uplatňuje druhá část znalecké expertízy, kdy kromě vědecké odbornosti musí být znalec i zdatným lingvistou, aby laikům dokázal stručně a jasně vysvětlit skutek i své myšlenky. To je tedy cílem interpretační části posudku a následně i podávaného vysvětlení.

Znalec by v takovém okamžiku měl být i schopným a trpělivým učitelem. Musí být schopen vysvětlit svou odbornost, často studovanou celé dekády, jednooborovým právníkům, kteří v lepším případě rozumí právu. Proto by znalec měl být připraven velmi jednoduše – jak pro děti ze základní školy, neboť s takovou mentalitou a odborností se na druhé straně může setkat – vysvětlit i složité či nepopulární postupy a závěry. A podobně jako na základní škole nebýt frustrován, že jeho i několikaměsíční snaha může přijít nazmar nepochopením ze strany orlů práva.

Znalec se v posudku může vyjadřovat jen k otázkám skutkovým, a nikoliv k otázkám právním, o kterých rozhoduje pouze soud. Pokud by tak učinil, jedná se o manipulativní tvrzení, kterého by se měli v správním či soudním řízení vyvarovat všechny strany včetně soudce či oprávněného správního úředníka. Zejména ve specializovaných oborech důvodně hrozí nebezpečí podvědomého ovlivnění názoru rozhodující osoby, která by se pak mohla ztotožnit s názorem znalce, a tím by došlo k ovlivnění konečného rozhodnutí ve věci. Byť tato vada nevyklučuje předmětný znalecký posudek jako důkaz, je na straně poškozené na obdobnou manipulaci překročením znalcových kompetencí upozornit.

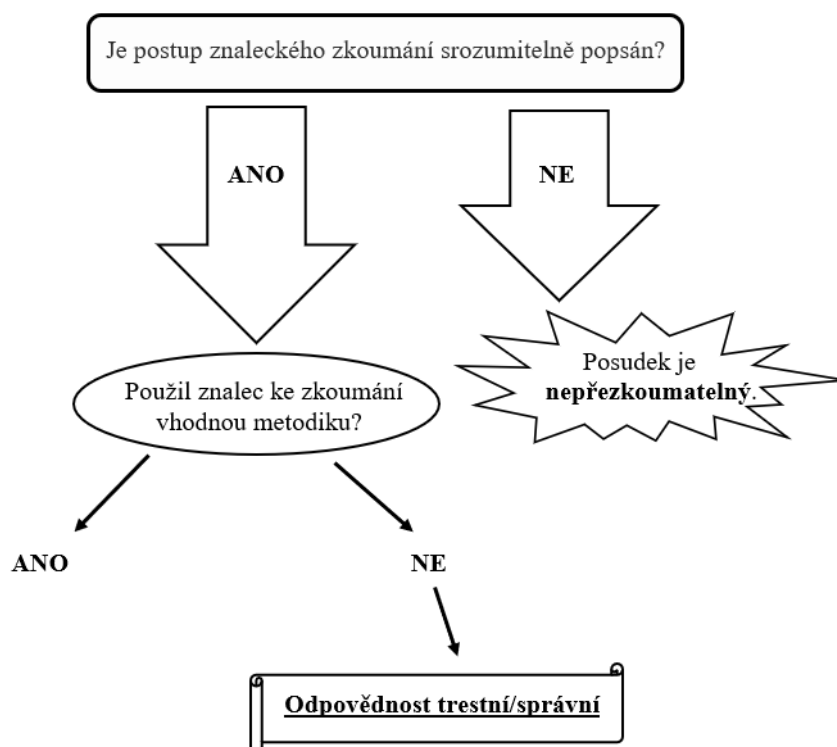
Další typickou vadou posudku, je-li zpracován na zadání stranou řízení, je čerpání informací jen od jedné strany sporu. K tomu může dojít úmyslně nepředáním informací zadavatelem. Pokud zadavatel hodlá předložit posudek zpracovaný ve vlastní režii jako důkaz a je si jistý, že posudek pro něj vyzní příznivě, může se pokusit eliminovat námítky protistrany na neobjektivitu posudku tím, že ji ke zpracování posudku prokazatelně přizve a umožní jí tak, aby se k posuzované věci vyjádřila a argumentovala svými podklady. Častým trikem

vyzvané protistrany je však odmítnutí spolupráce bez nařízené povinnosti ze strany soudu a následné napadení posudku pro neobjektivitu – soudy pak rády těmto námitkám vyhoví. Je tedy na znalci, aby pečlivě výzvy ke spolupráci i jejich odmítnutí dokumentoval a v posudku dokladoval, čímž vyloučí úmyslnou neobjektivitu znaleckého zkoumání.

Samotné podání vysvětlení je v případě bezvadného posudku prosté. Byl-li posudek vypracovaný písemně, stačí znalci se na něj do protokolu odvolat, a tak jej stvrdit. Obvykle se ale v přípravném řízení od výsledku znalce obvykle upouští, není-li pochybnosti o správnosti, spolehlivosti a úplnosti posudku. V souladu s ustanovením odst. 2 § 127 o. s. ř., existuje-li pochybnost o správnosti posudku nebo je-li posudek nejasný nebo neúplný, je nutno požádat znalce o vysvětlení. Kdyby to nevedlo k výsledku, soud nechá znalecký posudek přezkoumat jiným znalcem. Obdobné je i ustanovení § 109 tr. ř. u trestněprávních řízení. Pokud bylo přibráno k posouzení věci více znalců a došli k souhlasným závěrům, prezentuje tyto závěry ten, kterého sami určili. Pokud se ale závěry liší, pak je třeba vyslechnout v souladu s odst. 2 § 108 tr. ř. každého z nich zvlášť.

Obr. 9: Přezkoumatelnost znaleckého posudku (MŠp)

Zdroj: autor, 2022

Jsou-li zjištěny důvodné pochybnosti o věcné správnosti znaleckého posudku, nelze jej nahradit vlastním názorem správního úřadu či soudu. Naopak musí být uloženo znalci, aby podal vysvětlení, posudek doplnil nebo jinak

odstraní jeho nedostatky, popřípadě aby vypracoval nový znalecký posudek, nebo musí soud či správní úřad ustanovit jiného znalce, aby věc posoudil a případně se vyjádřil i ke správnosti již dříve podaného posudku. Je tedy absolutně nepřipustné přezkoumat znalecký posudek a po nalezení domnělé věcné vady posudku prohlásit, že znalecký posudek není věrohodný a nelze jej v řízení, ať soudním či správním, použít. Z toho důvodu musí být znalecký posudek formulován jako záznam o postupu znaleckého zkoumání, který názorně demonstruje logickou návaznost jednotlivých kroků či úkonů znaleckého zkoumání. Existují-li nějaká nepopsaná (či nepopsatelná) místa znaleckého zkoumání v celém logickém řetězci, musí na ně znalec v zájmu vlastní ochrany transparentně upozornit.

K tomu existuje poměrně rozsáhlá judikatura, kde se obdobná otázka řeší již takřka 40 let. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek uvádí naprosto pregnantně, že *„pokud měl soud při rozhodování k dispozici dva znalecké posudky s rozdílnými závěry o té samé otázce, musí je vyhodnotit v tom smyslu, který z nich a z jakých důvodů vezme za podklad svého rozhodnutí a z jakých důvodů nevychází ze závěrů druhého znaleckého posudku; pro tuto úvahu je zapotřebí vyslechnout oba znalce. Jestliže by ani takto nebylo možné odstranit rozpory v závěrech znaleckých posudků, třeba dát tyto závěry přezkoumat jinému znalci, vědeckému ústavu nebo jiné instituci.“*⁹⁷ Nejvyšší správní soud se zabíral touto problematikou, když ve svém rozsudku ze dne 1. 7. 2010 uvádí, že *„rozpory a nesrovnalosti v uvedených znaleckých posudcích lze odstranit v první řadě prostřednictvím výsledku znalce, popřípadě znalců obou. Pokud by ani tyto výsledky nevedly k objasnění nejasností, bylo by namíste přistoupit k dalšímu znaleckému zkoumání nebo reviznímu znaleckému posouzení.“*⁹⁸ Na konkrétní problematiku správního práva navázal Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 18. 5. 2011 odůvodněním,⁹⁹ ve kterém poukazuje na existenci důkazních rozporů a zejména na absenci zjištění úplného a správného skutkového stavu ze strany správních orgánů ve chvíli, kdy tyto sice dospěly k závěru o vině stěžovatele, avšak přesvědčivě neodstranily rozpory mezi rovnocennými znaleckými posudky.

Samotná lingvistická dovednost při vyjadřování znaleckých postupů a závěrů je mnohdy důležitější než expertiza samotná. Soudní znalec své poznatky srozumitelně prezentuje laikům, nikoliv kolegům na vědeckém poli. Vhodná je i dobrá pedagogická průprava znalce, neboť musí citlivě pracovat s různou úrovní laiků a patřičně si tyto laiky edukovat, aby byli schopni v průběhu procesu

---

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soud SSR z 15. 7. 1982, sp. zn. 4 Cz 13/82, publ. R 45/84 Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek.

⁹⁸ Sp. zn. 7 Afs 50/2010-60.

⁹⁹ Sp. zn. 7 As 4/2011-79.

dokazování pochopit obsah posudku a plnohodnotně se zapojit do procesu dokazování a hodnocení důkazů. Tím hraje soudní znalec klíčovou roli pro dodržení pravidel spravedlivého procesu.

Nelze samozřejmě po soudci, volně se pohybujícím po povrchu řady vysoce specifických problematik, chtít, aby tyto obory hluboce ovládal. Stejně tak to nelze chtít po dalších profesionálních účastnících procesu – ať již advokátech, státních zástupcích či policistech. Avšak alespoň bazální orientace v často využívaných vědních disciplínách (např. genetika, toxikologie, ekonomika, psychologie, kriminalistika, lékařství aj.) je výhodou, neboť jim umožňuje nejen porozumět znalci, ale i si udělat alespoň základní obraz vlastního náhledu na celou věc, kterou jim pak znalecká expertiza vhodně dokreslí. Řada z uvedených profesí získává potřebné základy těchto oborů již v průběhu pregraduálního vzdělávání, ovšem kontinuální profesní vzdělávání (samostudium či organizované kurzy) je k udržení odborné kondice klíčové. Velkou roli též hraje zkušenost na straně znalce i posuzovatelů, která může ukázat důvěryhodnost obou stran. V řadě oborů znaleckých expertíz je vhodná i standardizace metod znaleckého zkoumání, ať již na základě mezinárodně validovaných metod či prostřednictvím akreditovaných nebo autorizovaných postupů.

Jazyková struktura znalecké expertízy se projevuje nejen v posudku samém, ale i v projevu znalce při ústním podání vysvětlení či posudku rovnou do protokolu. Expert, obvykle se pohybující v sociální bublině jiných specialistů, je zvyklý na řeč plnou odborných termínů. Řada znalců však není schopná přepnout do módu „vysvětlení laikům“ – nebo to prostě neumí. Ostražitosti je třeba v okamžiku, kdy jako produkt znaleckého zkoumání je předložen text obsahově nesrozumitelný pro kvantum cizojazyčných termínů (např. latinsky či anglicky), nevysvětlených zkratk, tajuplných symbolů či záhadných jednotek. Zde se obloukem vracíme k již řečenému – spravedlivý proces může být zaručen jen tehdy, když jsou účastnické strany i soudce schopni porozumět a pochopit obsah znaleckého posudku, zúčastnit se procesu dokazování a učinit na základě získaných informací odpovídající závěry. Nezbytností je dobrá struktura posudku jako takového, nyní již závazně kodifikovaná v legislativě, a zejména dobře didakticky zvládnutá technika demonstrace vývoje znaleckého zkoumání prostřednictvím grafů, tabulek, vývojových postupů a dobře vysvětlovaných výpočtů. Kde je to možné, je výhodou i dobře zpracovaná obrazová dokumentace s konkrétními fotografiemi (např. zvětšenými výřezy) v samotném textu a základní fotodokumentací v příloze.

Nemá-li hodnotitel, zadavatel či jiný uživatel znaleckého posudku potřebné, byť jen elementární, znalosti pro hodnocení odborné expertízy, není třeba zoufat. Stále je ještě možnost si je doplnit *ad hoc* dle potřeby samostudiem. To

je nezbytný základ pro další konzultaci s odborníky, kteří sice nemusí být soudními znalci a jejich informace či zjištění tedy nemají procesní váhu, avšak poskytnou-li informace abstraktního rázu, je jejich pomoc jako odborných poradců neocenitelná. V zahraničí je takto organizovaný institut odborných poradců pro policejní složky, kde speciálně vyškolení policisté jako taktičtí poradci slouží velitelským strukturám k poskytování odborných rad. Podstatou jejich činnosti je znalost palety odborníků na tu kterou problematiku a zejména schopnost odborné názory zestručnit a přeložit do jazyka pochopitelného orgánům činným v trestním řízení.

Interpretace znaleckých závěrů

Teorie kriminalistické identifikace je učením o obecných principech ztotožňování různých objektů podle jejich odrazů, a to za účelem získání trestně procesních a jiných důkazů. Z tohoto důvodu má obecný význam jak pro kriminalistickou vědu, kriminalisticko-praktickou činnost, tak i pro teorii trestně procesního dokazování. Učení o kriminalistické identifikaci je speciální kriminalistickou teorií a kriminalistická identifikace je specifická metoda kriminalistické praktické činnosti. Cílem kriminalistické identifikace je určení vztahu objektu ke stopě nebo jinému zobrazení. Zjistit totožnost v kriminalistice znamená stanovit, že na určitém odrážejícím objektu se zobrazil určitý odražený objekt.

Mezi krajními hranicemi individuální identifikace a určením skupinové příslušnosti je možné v některých případech zúžit množinu hledaných objektů na základě výpočtu hladiny pravděpodobnosti. Pravděpodobnostní hledisko vytváří jakýsi „filtr, který propouští“ jen ty objekty, které splňují jisté a definované podmínky.¹⁰⁰ Pojem stochastické, tj. pravděpodobnostní zúžení skupinové příslušnosti se objevuje v kriminalistické literatuře již v minulosti, např. Růža uvažoval o možnosti využití pravděpodobnostního hlediska při kombinaci různých druhů textilních vláken (mikroskop).¹⁰¹ Pomocí teorie podmíněné pravděpodobnosti dospěl k matematickému stupni identifikačního pohledu na objekt.

V posledních letech se začínají využívat v procesu identifikace stochastické modely. Zejména jsou velmi dobře rozpracovány v analýze DNA. Identifikace osoby podle genetického profilu je dnes ve forenzních vědách a justici přijímána jako zcela standardní a přesná metoda, ale za některých okolností může její spolehlivost výrazně klesat a identifikační hodnotu lze pak vyjádřit stochastickým

---

¹⁰⁰ STRAUS, J. 1996. Stochastická identifikace v kriminalistice. *Kriminalistika*, 2.

¹⁰¹ RŮŽA, J. 1981. *Mikroskopy*. Praha: Kriminalistický ústav.

modelem.¹⁰² Pojem stochastický (z řec. *stochastiké techné*, umění uhádnout, trefit se) znamená náhodný, nahodilý. Protikladem je deterministický. Klasický příklad stochastického jevu je házení hrací kostkou nebo mincí, protože výsledek se nedá jednotlivě předvídat, nicméně velké množství takových jevů se dá zkoumat statisticky co do pravděpodobnosti výsledků.

V řadě případů nelze dospět k završení identifikačního zkoumání a dovést proces kriminalistické identifikace do stadia individuální identifikace. Těchto případů je řada, jedná se např. o následující příčiny:

- objekt, který přijímá kriminalistickou stopu, nemá vhodné vlastnosti a stopa následně nevykazuje dostatek specifických identifikačních znaků,
- objekt, který vytváří kriminalistickou stopu, má velký počet funkčních částí, které se postupně odrážejí, jejich odrazy se vzájemně překrývají a vytvářejí tak nevyhodnotitelnou změť znaků (např. pily, pilníky, brusné kotouče, úhlové brusky), ke stejné situaci dojde i v případě opakovaného působení odráženého objektu na jednom místě (zhmožděné stopy),
- v časovém období od vzniku kriminalistické stopy do vzniku srovnávacího materiálu došlo k výrazným změnám odráženého objektu,
- pracovníkům policie se nezdařilo sestavit soubor prověřovaných objektů tak, aby jeho součástí byl i objekt hledaný,
- hledaný objekt již neexistuje (např. pachatel po spáchání trestné činnosti spálil rukavice),
- pracovníci policie se dopustili hrubých chyb (např. při zajišťování a zasílání stop, jejich zkoumání apod.) a znemožnili tak provedení individuální identifikace - jedná se o typickou subjektivní příčinu, která může mít za následek vyvození odpovědnosti vůči viníkům.

S problémem stochastické shody, tj. „stochastické identifikace“ souvisí i **problematika kategorických a pravděpodobnostních závěrů znalce (znaleckých posudků)**. U znalců, nejen u nás, neexistuje jednotný názor na stupně verbálního vyjádření nekategorických závěrů, u soudců je pak problém vyrovnat se s pravděpodobným závěrem u důkazů, jenž je rozhodující.

Pravděpodobnost, že nastane určitý děj, nebo že při daném rozptylu vstupních hodnot se hodnoty výsledku výpočtu budou pohybovat v určitém rozmezí, je možno stanovit na základě zákonů matematické teorie pravděpodobnosti. Výpočty provedené v celém rozmezí hodnot, jak je obvyklé

---

¹⁰² SLOVÁK, D., ZVÁROVÁ, J. 2011. *Stochastické modely v procesu identifikace*. EJBI – Ročník 7, číslo 1, s. 44-50.

např. při analýze dopravních nehod, jsou často brány tak, jako by v celém tomto rozmezí hodnoty měly všechny stejnou pravděpodobnost.¹⁰³

Zejména v trestním řízení to má jistě své opodstatnění vzhledem k presumpci nevinny resp. principu „*in dubio pro reo*“ – v pochybnostech ve prospěch. Ve skutečnosti je však podstatně vyšší pravděpodobnost u hodnot, jež se blíží průměru (střední hodnotě), a podstatně menší je pravděpodobnost u těch, jež jsou od průměru dále - čím dále, tím je pravděpodobnost nižší. U tzv. normálního rozdělení pravděpodobnosti je grafickým vyjádřením této skutečnosti známá Gaussova křivka normálního rozdělení.

Při slovním vyjádření stupně pravděpodobnosti právníci obvykle rozlišují:

0 %	nemožnost, aby děj nastal
do 50 %	možnost, že děj nastal
50–60 %	pravděpodobnost, že děj nastal
60–70 %	převažující pravděpodobnost, že děj nastal
70–85 %	velká (vysoká) pravděpodobnost, že děj nastal
85–97 (99) %	velmi vysoká pravděpodobnost, že děj nastal
97 (99) % a více	pravděpodobnost hraničící s jistotou
100 %	jistota, že děj nastal

Z matematického hlediska je při určování pravděpodobnosti třeba vycházet z teorie chyb a počtu pravděpodobnosti; zde za obvyklý interval spolehlivosti (tzv. technická jistota) bereme, jak výše uvedeno, průměrnou hodnotu $\pm 2,5 s$, což reprezentuje pravděpodobnost 98,76 %.

Rozdílná bude zřejmě možnost aplikace pravděpodobných závěrů znalce v různých druzích řízení. Pokud celý rozsah použitých vstupních hodnot (např. z literatury) bude znamenat jednoznačný právní závěr, nebude ekonomické usilovat o jejich další zpřesnění. Pokud by však rozsah výsledků znaleckého posudku zasahoval při právním hodnocení do různých záběrů právních, bude třeba uvážít, zda příp. jak je možno vstupní údaje (příp. i matematické modely) upřesnit, a projednat další postup (rovněž i z hlediska ekonomického).

Jsou obory, kdy lze vyjádřit shodu zcela jasně **kvalitativně**, lze vyjádřit nějakým číslem (daktyloskopie, genetika), pak jsou obory, které jsou založeny na přesném technickém zkoumání markantů ve stopě a srovnávacím materiálu (identifikujících objektech), např. v oborech trasologie, kriminalistické balistiky, mechanoskopie. V těchto oborech se nejprve posuzují např. rozměry a poté

---

¹⁰³ BRADÁČ, A. a kol. 1997, 1999. Soudní inženýrství. Brno: CERM.

markanty, které vznikly nahodile, např. používáním nebo opravami. V komplexu těchto markantů může znalec vyjádřit **míru pravděpodobnostní shody**.

Závěry znaleckého zkoumání lze rozdělit na dvě skupiny. Jednak na obory, kde výsledek je možné opřít o exaktně a konkrétně vyjádřené hodnoty. Např. závěr v daktyloskopické identifikaci určený dostatečným počtem markantů (10 a více) je závěr o jednoznačné identifikaci osoby. Dále to jsou obory, které jsou založeny na přírodovědném a technickém zkoumání, ale výsledek identifikačního zkoumání závisí na vnitřním přesvědčení znalce. Pravděpodobný závěr znalce je pouze kvalifikovaný odhad znalce na hodnocené podklady a zjištěné skutečnosti. Stanovení pravděpodobnostních závěrů znalce je potřeba hodnotit vždy velmi obezřetně.

Bayesova pravděpodobnost

Využití statistického a obecně matematického aparátu v kriminalistické identifikaci je velmi často spojováno s nechtí porozumět podstatě pravděpodobnosti. Existuje obecný názor, že statistika je těžko pochopitelná a vyžaduje dobrý matematický základ. Toto tvrzení je pravdivé jen zčásti. Jedním z hlavních kroků pro snadné používání statistiky pro forenzní účely je naučit se logicky uvažovat při interpretaci důkazů. Způsobů takového uvažování je hodně a neexistuje žádný „jediný správný“. Důležité ale je, aby znalec neporušil pravidla inferenční logiky a byl schopen odůvodnit svůj vybraný způsob.

Je nutné, aby znalec věděl, kde má jaký postup použít, a při použití více vzorců rozumět, proč a jak se mění výsledná hodnota. Čím jsou používané laboratorní metody přesnější a citlivější, tím více se zabýváme otázkou, nakolik jsou výsledky těchto metod bezchybné. Jinak řečeno, jak jsme si jisti závěrem, který z těchto výsledků vyvodíme? Když v současné době ztotožňujeme vzorek z místa činu a vzorek podezřelého a oba vzorky se shodují, výsledkem bude pravděpodobně číslo, které je vysoko na škále hodnocení důkazu. Co znamená toto číslo? Existuje v tomto případě alespoň malá nejistota, anebo se za žádných okolností nemohlo nic stát jinak? Nejistota je běžnou součástí našeho každodenního života. Její přítomnost je neustálým připomenutím našeho ohraničeného poznání a neschopnosti kontrolovat každý jev, který nás ovlivňuje.

V analýze důkazů hraje určování nejistoty jednu z klíčových rolí. Při interpretaci výsledků ve forezních vědách se míra nejistoty ohledně souzeného činu mění. Nejistota klesá anebo roste, ale nikdy nemizí úplně. Přehlédnutá nejistota ve znaleckém posudku může během soudního procesu vyústit v nespravedlivé odsouzení. Z pohledu soudce však tato nejistota musí být transformována do jednoznačného rozhodnutí: vinen nebo nevinen. Důvodem, proč používáme statistiku pro analýzu forezních důkazů, je standardizace

výsledků různých znalců a laboratoří a snaha interpretovat výsledky co nejobjektivněji.

Každý znalec má určitá kritéria, aby posoudil, zda důkaz svědčí pro jednu z uvažovaných hypotéz. Forenzní statistika a s ní spojené logické uvažování se snaží tato kritéria popsat matematicky. Nejistota je vždy přítomná, pokud se snažíme kvantifikovat jev pomocí testování, experimentů anebo modelování. **Právě míra shody mezi modelem a experimentálními daty je popisována pomocí nejistoty.**¹⁰⁴ Někdy se nejistota považuje za chybu, například chybu metody. Nejistota a chyba mají různé významy v rámci analýzy nejistoty při použití modelů. Nejistota modelování je definována jako *možná* nedostatečnost způsobená *nedostatkem znalosti*. Chyba modelování je definována jako *rozpoznatelná* nedostatečnost nezpůsobená nedostatkem znalosti.

Je potřeba mít stále na paměti, že používáme model, který aproximujeme k reálnému světu. Někdy jsou rozdíly mezi zvoleným modelem a skutečným světem zanedbatelné, jindy však nejsou. Záleží na předpokladech, které jsou obsaženy v modelu. Pokud víme o úskalích námi zvoleného modelu, dokážeme poznat, kdy tento model neodpovídá skutečnému světu, a je potřeba zahrnout tento fakt do interpretace výsledků, anebo vybrat jiný, vhodnější model.

Když řekneme „pravděpodobně“, máme na mysli odhad toho, že nastane jedna určitá situace ze všech možných situací. Existují dva typy pravděpodobnosti (Lucy, 2005). První typ pravděpodobnosti určujeme, pokud dokonale známe zkoumaný systém. Tuto pravděpodobnost zjistíme, pokud vydělíme počet případů, kdy nastal jev, celkovým počtem případů. Příkladem takovéto situace je například určování pravděpodobnosti toho, v kolika případech padne šestka při hodu kostkou. Známe všechny jevy, které mohou nastat, a pravděpodobnost toho, že nastanou. Víme taky, že dlouhodobě je pravděpodobnost toho, že padne šestka, $1/6$. Druhý typ pravděpodobnosti nastává tehdy, pokud nemáme znalost o systému, ale snažíme se odvodit pravděpodobnost pozorováním tohoto systému. Například, provedli jste průzkum reprezentativního počtu lidí a zjistili jste, že 30 % z nich jsou kuřáci. Protože jste nezkoumali celou populaci ČR, váš odhad počtu kuřáků je založen na lidech, kteří se zúčastnili průzkumu.

Tato pravděpodobnost je schopná určit relativní proporce ve velkém počtu jevů, ale není schopná určit výsledek jedinečného jevu. Takový výrok znamená, že provádíme odhad, který je vždy subjektivní. Subjektivní ale nemusí znamenat vymyšlený a ve vědních oborech je velmi často založen na výsledcích výzkumu.

---

¹⁰⁴ TARONI, F., BOZZA, S., GARBOLINO, P., BIEDERMANN, A., AITKEN, C. 2010. *Data Analysis in Forensic Science: A Bayesian Decision Perspective*. John Wiley & Sons, ISBN 0-470-99835-0.

Stochastický charakter znaleckých závěrů

Při formulování závěrů o totožnosti, resp. určení skupinové příslušnosti se používají metody formální logiky. Závěry musí být jednoznačné, stručné a srozumitelné. Tomu nejlépe vyhovují kategorické soudy: obecně kladný, obecně záporný, částečně kladný a částečně záporný soud. V případech, kdy se znalci z jakékoli příčiny nepodaří dospět ke kategorické odpovědi, formuluje tzv. závěry pravděpodobné.¹⁰⁵ Jistota a objektivita závěrů kriminalistického identifikačního zkoumání je závislá na řadě faktorů, nejdůležitější z nich je úplnost vstupních podmínek pro analýzu a existenci matematického modelu sledovaného děje a stupeň jeho shody se skutečným průběhem, jednoznačnost právního předpisu, který je podkladem pro znalecký rozbor aj.¹⁰⁶ Pravdivého poznání lze dosáhnout cestou dostupného narůstání pravděpodobnosti (v případech, že je to možné) až do úrovně praktické pravdivosti. Neexistuje přesně vyhraněná hranice mezi pravděpodobností a jistotou. I v případech, kdy proces znaleckého zkoumání je zcela algoritmizován a vyjádřen matematicky, má taková hranice podmíněnou, relativní pravdu a se zdokonalováním metod se může měnit a zpřesňovat.

V řadě znaleckých zkoumání je **znalecký závěr vysloven na základě subjektivního názoru znalce**, např. při identifikaci osoby podle ručního písma nebo při trasologické identifikaci obuvi, mechanoskopické identifikaci nástroje. Obecně se uvádí, že závěr znalce se opírá o zkušenosti, a vědomosti znalosti znalce. Otázkou je, co to jsou „zkušenosti znalce“, je to délka praxe nebo počet zpracovaných znaleckých posudků? Stejně tak je otázkou i pojem „vědomosti znalce“, je zcela nezpochybnitelné, že znalec musí mít vzdělání v oboru a dlouholeté zkušenosti, dalším problémem je jeho další vzdělávání nebo publikační a přednášková aktivita, která by dokladovala jeho další soustavné vzdělávání.

V několika výjimečných oborech, jako je např. daktyloskopické zkoumání, je stanovení individuální identifikace dáno množstvím charakteristických identifikačních znaků (markantů). Odlišná situace je v dalších oborech např. v trasologii, mechanoskopii, kriminalistické balistice nebo při zkoumání ručního písma a identifikace pisatele. V těchto zkoumáních je identita dána subjektivním hodnocením znalce a zpravidla je stanovena stupněm pravděpodobnosti. Pro stanovení stupně pravděpodobnosti se užívá verbální vyjádření. Nejde o formu matematické pravděpodobnosti, ani vyjádření procenty, ale o stupeň

---

¹⁰⁵ PORADA, V. Teorie kriminalistické identifikace a její využití v procese dokazování trestní činnosti. In: ŠIMOVČEK, I. a kol. 2012. *Hodnoty trestného práva v teorii a praxi*. Trnava: TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, s. 357-387.

¹⁰⁶ BRADÁČ, A. a kol. 1999. *Soudní inženýrství*. Brno: CERM.

dokazatelnosti nálezu vzhledem ke zpracovatelnosti sporného materiálu a kvalitě materiálů srovnávacích.

Pravděpodobnost je často nevyhnutelným stupněm poznání. Jakékoliv poznání, zvláště vědecké, nelze vždy redukovat do kategorických soudů „ano-ne“, nýbrž často připouští různá částečná řešení, což platí i pro identifikační činnost. Nelze nutit znalce k tomu, aby činil pouze kategoricky potvrzující nebo negující závěr, jestliže nachází částečné řešení, které dává také určitou důkazní informaci. Z hlediska objektivnosti a přezkoumatelnosti výsledků znaleckého dokazování musí být zřejmé, jaké podklady byly v procesu kriminalistické identifikace k dispozici, jaké znalec použil vzorce, grafy a výpočetní programy, co znamenají jednotlivé veličiny vzorců, prameny z kterých pocházejí aj.

Stupeň individuální shody (neshody) je vždy spojen s určitou pravděpodobností. Klasifikace se v praxi pohybuje ve škále hodnot 1 až 5, kdy číslo 1 odpovídá závěru o jednoznačné shodě (100 %) stop na porovnávaných objektech. Číslo 2 vyjadřuje nižší stupeň individuální shody, kdy formulace „s velkou pravděpodobností ano“ (75 %). Číslo 3 postihuje situaci, kdy nelze dospět k jednoznačnému závěru o shodě/neshodě (50 %). Stupeň 4 vyjadřuje stanovisko experta, kterým se přiklání spíše k individuální neshodě s formulací: „s velkou pravděpodobností ne“ (25 %). Číslo 5 znamená vyloučení možnosti, že by zajištěná kriminalistická stopa měla jakoukoliv spojitost s objektem identifikačního zkoumání (0 %).¹⁰⁷

Hodnocení znaleckého posudku se realizuje podle kritérií, jež mají trojí povahu,¹⁰⁸ jednak je to právní korektnost důkazu, pak důkazní význam (relevance) znaleckého posudku a za třetí je to hodnocení věrohodnosti znaleckého posudku. Při posuzování věrohodnosti je nutné přihlížet k následujícím kritériím – za prvé je to způsobilost osoby znalce (znaleckého ústavu) poskytovat věrohodné znalecké posudky, za druhé úplnost a bezvadnost podkladových materiálů a za třetí odborná odůvodněnost znaleckého posudku.

V posledních letech vyvíjí v tomto směru výraznou aktivitu např. organizace European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI). Vytváří pro konkrétní znalecké obory standardizované znalecké testy, kterými prochází forenzní znalecké ústavy členských států (u nás se to týká Kriminalistického ústavu v Praze). Odborná kvalita a úroveň je garantována nezpochybnitelnou odbornou autoritou této organizace.

Odborné sekce ENFSI se věnují také otázce pravděpodobnosti závěrů identifikačního zkoumání, například v oblasti trasologických zkoumání je

---

¹⁰⁷ PLANKA, B. a kol. 2009. *Kriminalistická balistika*. Plzeň: Aleš Čeněk. PLANKA, B., STRAUS, J. 2010. *Kriminalistická balistika – praktické cvičení*. Praha: PA ČR.

¹⁰⁸ MUSIL, J. 2010. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika* 3.

v odborné komunitě znám „holandský model“ stanovení pravděpodobnosti trasologické identifikace.¹⁰⁹ Tento model je založen na tom, že se systematicky shromažďují drobné tvarové charakteristiky markantů poškození podešve obuvi a empiricky zjištěné pravděpodobnosti výskytu. Vytvořený matematický model je schopen vyjádřit hladinu pravděpodobnosti identifikace obuvi. Tato pravděpodobnost je vyjádřitelná verbálně také v pětistupňovém rozsahu.

V souvislosti se systémovým přístupem a využíváním matematických metod, matematického a kybernetického modelování, vyplývá řada otázek, týkajících se zejména přípustnosti závěru experta, získaných čistě těmito metodami. Problémy vznikají nejenom se samotnou automatizací identifikačního zkoumání, ale zejména s využíváním závěrů, resp. výsledků zkoumání zpracovaných výpočetní technikou v případech, že výpočetní technika nebude pouze pomocným prostředkem tradičních metod zkoumání, ale rozhodujícím prostředkem identifikačního zkoumání vůbec. Základní důvody pro pochybnosti o přípustnosti těchto metod v identifikačních zkoumáních spočívají v tom, že není známo, jaké konkrétní identifikační znaky byly základem analýzy i odpovědi zpracované výpočetní technikou.

ENFSI vydala metodická doporučení pro hodnocení znaleckých posudků ve forenzních vědách.¹¹⁰ Tento dokument¹¹¹ poskytuje soudním znalcům doporučený rámec pro tvorbu znaleckých posudků a souvisejících požadavků pro soudní spis. Výsledkem znaleckého hodnocení je závěrečné hodnocení, které v konečném důsledku vede k přesvědčivosti zjištění v kontextu tvrzených skutečností.

Hodnocení znaleckých zjištění před soudem využívá jako míru nejistoty pravděpodobnosti. Ta vychází ze zjištění, souvisejících údajů a odborných znalostí, konkrétních hypotéz v dané věci a podmiňujících informací.

Hodnocení pravděpodobnosti závěrů vychází z určení věrohodnostního poměru. Praxe v oblasti zpracování zpráv by měla postupovat v souladu s těmito logickými zásadami. **Tento rámec pro hodnotící zprávy se vztahuje na veškeré obory forenzní vědy.** Věrohodnostní poměr měří věrohodnost, s níž se lze o zjištění opřít při odlišení předmětných hypotéz. Je vědecky přípustný, poskytuje logicky obhajitelnou možnost, jak se vypořádat s deduktivním úsudkem.

---

¹⁰⁹ KEEREWEER, I., Van BREST M., van de VELDE, J.M. 2000. *Guideline for Evaluating and Drawing Conclusions in Comparative Examination of Shoeprints*. In. Information Bulletin for Shoeprint Toolmark Examination, Vol. 6, No 1.

¹¹⁰ ENFSI guideline for evaluative reportin in Forensic science, 2015. [online], [cit. 30-09-2022]. Dostupné z: <http://enfsi.eu/documents/forensic-guidelines/>

¹¹¹ Zpracování tohoto dokumentu vychází z předchozích prací vydaných Association of Forensic Science Providers (AFSP, 2009).

Vyjádření k věrohodnosti vědeckých zjištění bude splňovat následující čtyři požadavky: **vyváženost, logika, robustnost a transparentnost**. Tyto požadavky jsou splněny následujícími zásadami znaleckého hodnocení.

Vyváženost – Zjištění je třeba vyhodnocovat alespoň na základě dvojice hypotéz: jedna obvykle vychází z tvrzení jednoho účastníka řízení a druhá z alternativního popisu událostí (druhým účastníkem řízení). Pokud nelze formulovat alternativu, nelze věrohodnost zjištění posuzovat. V tomto případě soudní znalci jednoznačně uvedou, že se nevyjadřují k věrohodnosti zjištění.

Logika – Znalecké posudky by se měly zabývat pravděpodobnostmi zjištění uvedených v hypotézách a příslušných podkladech, a nikoliv pravděpodobnostmi hypotéz z hlediska zjištění a podkladů. Zpráva by neměla obsahovat podmíněné výroky.

Robustnost – Posudek by měl obstát při podrobnému zkoumání jiným znalcem. Měl by vycházet z přiměřených znalostí a zkušeností s typem stop a použitím jen údajů uvedených ve spisovém materiálu. Pokud nejsou k dispozici dostatečné údaje, přístup věrohodnostního poměru poskytuje znalci rámec pro strukturované a logické odůvodnění na základě jeho zkušeností, pokud dokáže objasnit důvody pro své stanovisko společně s mírou porozumění konkrétnímu typu stopy.

Transparentnost – Závěry uvedené ve znaleckém posudku měly vycházet z prokazatelného postupu ve spisu a zprávě. Posudek by měl být sepsán způsobem, který je vhodný pro široký okruh čtenářů (tzn. účastníků v soudním systému). Může obsahovat doplňující údaje, objasňují odborné technické otázky.

Zásady hodnocení forenzní vědy

Volba pravděpodobnosti jako měřítka nejistoty nabízí tři zásady hodnocení ve znaleckých závěrech forenzních věd:¹¹²

- 1. Pravděpodobnostní vyjádření závěrů znaleckého posudku vychází pouze z podkladů daného případu, informací získaných v rámci řešení konkrétního případu.*
- 2. Závěr je smysluplný pouze tehdy, když se zabývá dvěma nebo vícero vzájemně rozpornými hypotézami.*
- 3. Úkolem soudního znalce je zvážit pravděpodobnost zjištění ve vztahu k řešeným hypotézám, a nikoliv samotnou pravděpodobnost hypotéz.*

---

¹¹² EVETT, I.W., JACKSON, G., LAMBERT, J.A., MCCROSSAN, S. 2000b. *The Impact of the Principles of Evidence Interpretation on the Structure and Content of Statements*, Science and Justice, 40, 233-239.

Věrohodnostní poměr

Věrohodnostní poměr je měřítkem relativní věrohodnosti opory, kterou konkrétní zjištění svědčí ve prospěch jedné hypotézy oproti uvedené alternativě.¹¹³ Je stanoven jako poměr dvou podmíněných pravděpodobností: (i) pravděpodobnost zjištění, pokud platí jedna hypotéza a podmíněné informace; a (ii) pravděpodobnost zjištění, pokud platí druhá hypotéza a podmiňující informace. Tyto dvě podmíněné pravděpodobnosti tvořící věrohodnostní poměr je nutno přiřadit na základě veřejných dat nebo souboru údajů, které lze zpřístupnit k odbornému zkoumání. Dále lze při nepřítomnosti těchto údajů využít znalostí a zkušeností. Je nutno uvést veškerá použitá východiska. Z použití věrohodnostního poměru obecně nevyplývá, že jedna ze dvou uvažovaných hypotéz musí být pravdivá. Přestože se zvažované hypotézy jeví jako nejvíce relevantní, nemusejí být taxativním výčtem, proto mohou být obě hypotézy nepravdivé. Věrohodnostní poměr o hypotézách nevyovídá nic jiného než to, že byly zvažovány.

Pravděpodobnost představuje pojetí, jehož prostřednictvím lze vyjádřit nejistotu (ohledně události, nebo obecně, neznámý stav skutečnosti). Zákony pravděpodobnosti definují hodnoty, jakou může pravděpodobnost mít, a způsob kombinace pravděpodobností.¹¹⁴ V kruzích soudních znalců a soudní oblasti obecně je užitečné vnímat pravděpodobnost, jako pravděpodobnost podmíněnou informacemi dostupnými osobám, které ji přiřazují (tj. veškerá pravděpodobnost je podmíněna). Pravděpodobnosti lze odhadovat z číselných údajů (tam, kde jsou dostupné a známé jako objektivní pravděpodobnost), nebo ji uvést jako míru osobního přesvědčení (subjektivní pravděpodobnost).¹¹⁵

Pravděpodobnost, subjektivní

Vaše subjektivní pravděpodobnost je mírou vašeho přesvědčení o průběhu události. Tuto míru představuje číslo od 0 do 1. Na tyto pravděpodobnosti se vztahují zákony pravděpodobnosti, ve stejném rozsahu, v jakém se vztahují na vypočtenou pravděpodobnost. Míru přesvědčení lze získat prostřednictvím myšlenkových experimentů a možným získáním dalších informací prostřednictvím ad hoc fyzikálních pokusů malého rozsahu. Vyvozování

---

¹¹³ AITKEN, C.G.G., TARONI, F. 2004. *Statistics and the Evaluation of Evidence for Forensic Scientists*, Chichester: John Wiley & Sons.

¹¹⁴ AITKEN, C.G.G., TARONI, F. 2004. *Statistics and the Evaluation of Evidence for Forensic Scientists*, Chichester: John Wiley & Sons.

¹¹⁵ TARONI, F., AITKEN, C.G.G., GARBOLINO, P. 2001. *De Finetti's subjectivism, the assessment of probabilities and the evaluation of evidence: a commentary for forensic scientists*, *Science & Justice*, 41, 145-150. Thompson W.C.

odborných znalostí je více technicistní přístup ke zjištění subjektivní pravděpodobnosti.^{116, 117}

Věrohodnostní poměr vychází z přiřazení pravděpodobnosti ke zjištěním ve vztahu k vzájemně rozporným hypotézám. Východiska pro tato přiřazení je nutno zdokumentovat ve spisu. Kdykoliv je to možné, je třeba používat relevantní a veřejná data. Pokud nejsou vhodná veřejná data k dispozici, potom lze použít data z neveřejných zdrojů. Bez ohledu na existenci zdrojů (veřejných či nikoliv) číselných údajů, lze použít i osobní údaje jako je zkušenost v podobných případech a konzultace s kolegy, za předpokladu, že soudní znalec může použití těchto dat odůvodnit. Pokud například hodnocení vychází ze zkušenosti, soudní znalec bude schopen prokázat příslušnou relevantní a zdokumentovanou předchozí odbornou praxi.

V případech, v nichž se lze s důkazním materiálem setkat jen vzácně, bude pravděpodobnost vyjádřena odbornými znalostmi a/nebo simulacemi nebo zjišťováním uzpůsobeným případu.

Soudní znalci se z části setkávají s obtížemi při přiřazování nebo zdůvodňování pravděpodobnosti, když přiřazení vyházejí z odborných znalostí. Věrohodnostní poměr však lze sdělit prostřednictvím subjektivní pravděpodobnosti za použití odborných znalostí. Takto přiřazené pravděpodobnosti lze stále vyjádřit číslem od 0 do 1 spíše, než blíže neurčeným označením (jako je časté, vzácné atd.). Takové přiřazení subjektivní pravděpodobnosti není svévolné ani spekulativní, ale vychází ze souborů znalostí, které lze podrobit zkoumání a zpřístupnit je. Soudní znalci by neměli mást příjemce odborných informací, pokud jde o základ osobního přiřazení, a rozsah, v jakém se toto přiřazení opírá o vědecký výzkum. Soudní znalci by měli zvážit prověření citlivosti věrohodnostního poměru na různé pravděpodobnosti prozkoumáním vlivů přiřazení různých pravděpodobností podle své osobní nejistoty.

Závěr by měl vyjadřovat míru opory poskytnutou znaleckým zjištěním ve prospěch jedné hypotézy oproti stanoveným alternativám v závislosti na stupni věrohodnostního poměru (VP).

---

¹¹⁶ O'HAGAN, A. et al. 2006. *Uncertain judgements: eliciting experts' probabilities*, Hoboken, NJ : John Wiley & Sons.

¹¹⁷ TARONI, F., AITKEN, C.G.G., GARBOLINO, P. 2001. *De Finetti's subjectivism, the assessment of probabilities and the evaluation of evidence: a commentary for forensic scientists*, Science & Justice, 41, 145-150. Thompson W.C.

Míra opory se bude vztahovat ke stupni věrohodnostního poměru. Věrohodnostní poměr lze vyjádřit verbálním ekvivalentem v souladu se škálou závěrů.¹¹⁸ Níže uvedený příklad slouží pouze k ilustrativním účelům:

Hodnoty* věrohodnostního poměru	Verbální ekvivalent (doporučují se dvě možnosti formulace)
1	Znalecká zjištění neposkytují oporu ve prospěch jedné hypotézy oproti druhé. Znalecká zjištění neposkytují pomoc v řešení otázky.
2–10	Znalecká zjištění poskytují slabou oporu ** ve prospěch první hypotézy relativně ve vztahu k alternativní hypotéze. Znalecká zjištění svědčí s nepatrně vyšší pravděpodobností ve prospěch jedné hypotézy než druhé.
10–100	...poskytují mírnou oporu ve prospěch první hypotézy než pro alternativní hypotézu ...svědčí s vyšší pravděpodobností v prospěch... hypotézy... než pro hypotézu...
100–1000	...poskytují středně silnou oporu pro první hypotézu než pro alternativní hypotézu ...jsou zjevně pravděpodobnější v souvislosti s ... hypotézou... než v souvislosti s hypotézou ...
10 000–1 000 000	...svědčí silně ve prospěch první hypotézy než pro alternativní hypotézu ...jsou mnohem pravděpodobnější v souvislosti s ... hypotézou ... než hypotézou ...
1 000 000 a více	...spíše mimořádně silně pro první hypotézu než pro alternativní hypotézu ...jsou naprosto více pravděpodobné v souvislosti s ... hypotézou ... než hypotézou
<p>* Věrohodnostní poměry odpovídající převrácené (1/X) hodnotě (X) vyjádří míru opory pro konkrétní alternativu oproti první hypotéze.</p> <p>** Soudní znalci nebo jejich podřízení by se měly vyvarovat vyvolání dojmu, že výroky podobného typu - „znalecká zjištění svědčí slabě ve prospěch první hypotézy oproti alternativní hypotéze“ - znamenají, že zjištění svědčí silně ve prospěch uvedené alternativní hypotézy. Znamená to jen, že zjištění jsou desetkrát pravděpodobnější, pokud platí první hypotéza, než pokud by byla pravdivá druhá hypotéza. To je i důvod, proč je třeba výslovně uvést alternativní hypotézu. V případech, v nichž může dojít ke zmatení adresáta výše uvedeným způsobem, by soudní znalec měl přidat doplňující komentář.</p>	

¹¹⁸ NORDGAARD, A., ANSELL, R., DROTZ, W., JAEGER, L. 2012. *Scale of conclusions for the value of evidence, Law, Probability and Risk*, 11, 1-24.

Otázka vhodně vysoké pravděpodobnosti je různá, např. teoretičtí fyzici si stanovili pro objev nové částice potřebnou pravděpodobnost jedna ku deseti milionům,¹¹⁹ v procentech je to vyjádřeno 99, 99999 %.

V jiných oborech je hranice pro potvrzení hypotézy obvykle mnohem nižší. Například v medicíně nebo v biologii to často bývá jedna ku dvaceti, takovou jistotu lze vyjádřit v procentech jako 95 %.

Pravděpodobnostní vyjádření identifikace objektu je často nevyhnutelným stupněm poznání v kriminalistickém zkoumání. Jakékoliv poznání, zvláště vědecké, nelze vždy redukovat na jednoduchou alternativu podle schématu „buď ano, nebo ne“, nýbrž často připouští různá částečná řešení, což platí i pro znaleckou činnost. Nelze nutit znalce k tomu, aby činil pouze kategoricky potvrzující nebo negující závěr, jestliže nachází částečné řešení otázky, které dává také určitou důkazní informaci.

Jestliže spojení faktů (i zjištěných znalcem) je běžné, činí následné logické závěry vyšetřovatel, soud ap. Jestliže však výklad faktů potřebuje speciální znalosti, může o nich závěr učinit pouze znalec. Potom je znalec povinen zformulovat svůj závěr tak, aby vysvětlil, do jaké míry (jakým stupněm pravděpodobnosti) je možno zdůvodnit odpověď na položenou otázku.

---

¹¹⁹ Objevili Božskou částici nebo je to jen náhoda? Jak fyzici hledají jistotu. [Online]. [cit. 2024-03-19]. *Idnes*. 2. 11. 2016, Dostupné z: http://technet.idnes.cz/experiment-nahoda-0my-veda.aspx?c=A161101_111506_veda_kuz

9. Odpovědnost znalce, důsledky nepravdivého posudku

Cílem všech činností jak znalce, tak i znalecké instituce (např. znaleckého ústavu) je úplné, pravdivé a přezkoumatelné provádění znaleckého a odborného zkoumání – v korporátním prostředí i spokojenost zákazníků. Pro podporu dosahování tohoto cíle je třeba evidovat a neprodleně řešit všechny doručené stížnosti. Z každé oprávněné stížnosti vyvodí vedoucí znaleckého ústavu odpovídající opatření.

Tolik teorie z oblasti kontroly kvality, ale tuto teorii je třeba skloubit i s předtím uvedeným požadavkem na úplný, pravdivý a přezkoumatelný posudek. Ovšem ne všechno je černobílé a ani znalecké zkoumání nemusí být vždy jednoznačné. Specifika některých oborů neumožňují vyvodit zcela jasný závěr, a je tedy nutno v některých otázkách také počítat s tím, že se závěry znalce mohou pohybovat pouze v určitých mírách pravděpodobnosti. Typickým případem mohou být přírodní vědy, stavebnictví, zdravotnictví (např. psychologie), sociální práce apod. V některých jiných případech zase znalec nemůže vyřešit jednoznačně otázku, neboť úroveň dosavadního poznání a rozvoje vědy či techniky mu to dosud neumožňují (ICT, zdravotnictví, grafologie apod.).

Pokud na danou otázku není možno odpovědět (např. pro nedostatek vstupních údajů nebo neexistenci validní metody), je potřeba, aby znalec tuto skutečnost i s důvody konkrétně uvedl. Je tak nutné se také vystříhat kategorických odpovědí v případech, kdy současný stav poznání neumožňuje jednoznačný závěr. Znalec by se neměl bát odpovědět na položenou otázku, že neví, případně, že tuto otázku nelze posoudit. Pokud by znalec ve znaleckém posudku v těchto případech vyvodil zcela jasný závěr, mělo by se jednat o vadu jeho znaleckého posudku. Specifická komplikovanost oboru však není otázkou, kterou by mohly samy hodnotit správní či soudní orgány a bylo by opět na znalci či vedoucím znaleckého ústavu, aby tuto problematiku posoudil prostřednictvím autokorektivních postupů.

Znalec má odpovědnost nejen za produkt – znalecký posudek, ale i za své chování. Má odpovědnost trestněprávní, občanskoprávní a správně právní. Správně právní delikty jsou vyjmenovány v přestupkové části ZZKÚ, s tím souvisí i delikty pořádkové. Při stanovení sankce musí správní orgán přihlídnout k závažnosti deliktu, předchozímu jednání znalce, jeho osobním a majetkovým poměrům a vzít v úvahu i další významná hlediska, mající vliv na skutek a sankci. Pořádkové delikty jsou zejména procesního charakteru, lze za ně uložit pořádkovou pokutu či snížit odměnu za zpracování znaleckého posudku. V případě zvláště nekvalitně zpracovaného posudku může být odměna i odepřena. Zvláštním nástrojem ZZKÚ je výstraha (§25d), která je upozorněním

na nežádoucí chování znalce v okamžiku, kdy ještě nenaplnuje skutkovou podstatu či nedosahuje intenzity správního deliktu, přestupku nebo trestného činu.

Lze hodnotit tři nejzávažnější vady znaleckého posudku:¹²⁰

- Posudek hrubě zkreslený – zde je již z názvu vada zřejmá, kdy posudek může částečně odpovídat skutečnosti, ale některé podstatné okolnosti, resp. závěry, jsou vědomě hrubě nepřesné, tj. nepravdivé.
- Nepravdivý – za nepravdivý znalecký posudek lze považovat posudek, který je ve všech podstatných okolnostech a svých závěrech lživý, tedy v podstatě smyšlený nebo zfalšovaný, tedy je vědomě v naprostém rozporu s odbornými závěry učiněnými na základě dosaženého stupně vědeckého či jiného odborného poznání.
- Neúplný znalecký posudek – je v případech, kdy znalec úmyslně zamlčí některé podstatné okolnosti (podstatné z hlediska účelu a závěrů posudku), a to i v případě, že na tyto okolnosti a závěry z nich vyplývající nebyl výslovně tázán při podávání posudku, musel je však při zpracovávání posudku zjistit a mají zásadní (podstatný) význam pro jeho odborné závěry. Musí samozřejmě jít o okolnosti či odborné závěry, které by ten, komu posudek slouží jako podklad pro rozhodování, měl znát, aby je mohl vzít v úvahu při řešení odborné otázky, v souvislosti, s níž byl posudek vyžádán.

Nepravdivý, hrubě zkreslený nebo neúplný znalecký posudek je zásadním porušením znaleckých povinností i etiky, ze které je znalec i trestně odpovědný. S tím souvisí i uvedení nepravdivých informací o okolnosti, která má podstatný význam nebo takovou informaci zamlčí. Ke kvalifikaci tohoto činu je ovšem třeba prokázat pachateli úmyslné zavinění, nedbalost nepostačuje. Subjektivní stránka skutkové podstaty si vyžaduje úmysl, kdy postačuje úmysl eventuální daný vědomostí pachatele o věcné nepravdě nebo o zamlčení. Objektivní stránka trestného činu může mít formu jak aktivní (úmyslné uvedení nepravdy), tak i pasivní (úmyslné zamlčení), přičemž o zamlčení jde i v případě, že znalec nebyl na konkrétní okolnost výslovně tázán. Podmínkou je ale vědomost o skutečnosti, že předmětná okolnost má podstatný význam pro konečné rozhodnutí, což se vždy posuzuje ve vztahu ke konkrétnímu případu. Není však nutné, aby šlo o okolnost mající rozhodující význam, a taktéž se nevyžaduje, aby bylo v důsledku nepravdivého znaleckého posudku vydáno nesprávné rozhodnutí, popř. aby došlo k nesprávnému zjištění vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny

---

¹²⁰ ŠÁMAL, P. 2016. Znalci a jejich trestní odpovědnost. *Bulletin advokacie*. ČAK. [online], [cit. 30-09-2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/znalci-a-jejich-trestni-odpovednost>

Parlamentu ČR. Zaměstnanec znaleckého ústavu je po poučení trestně stejně odpovědný jako znalec. Ve znaleckém posudku vypracovaném znaleckým ústavem musí být dle § 22 ZZKÚ výslovně uvedeno, kdo posudek zpracoval a kdo před dožadujícím orgánem stvrdí jeho správnost.

Ovšem existuje i odpovědnost věcná, kdy znalec, který vypracoval chybný znalecký posudek, odpovídá za škodu, která vznikla účastníku řízení.¹²¹ Na to pamatuje i ZZKÚ povinností znalce každoročně se prokazovat dohledovému orgánu pojištěním za škodu způsobenou v souvislosti s výkonem znalecké činnosti po celou dobu jejího výkonu. Limity pojistného plnění jsou následně specifikované § 38 vyhl. č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.

Z pohledu odpovědnostního je zajímavým nálezn Nejvyššího soudu¹²² ze dne 23. června 2010, kdy objektivní a nestranné podávání znaleckých posudků, tj. činnost znalce spočívající v podání znaleckého posudku, je definováno jako věc obecného zájmu (§ 331 odst. 1 tr. zák.). Objektivní a nestranné vypracování znaleckých posudků, což je podstata řádného výkonu znalecké činnosti, je v zájmu celé společnosti, zejména je-li podkladem pro rozhodování nebo jiný postup státního orgánu. Obecně lze však konstatovat, že judikatura v oblasti trestné činnosti znalců je poměrně chudá, proto bude třeba vyčkat dalšímu vývoji.

Zatímco v případě soudního znalce, ať již jmenovaného klasicky nebo *ad hoc*, není díky jednoznačné právní úpravě pochyb o odpovědnosti za poskytnutou forenzní expertízu, v případě dalších aktérů – konzultanta či autora odborného vyjádření – již situace tak jednoduchá není. Zde již rozhodně nepůjde aplikovat ustanovení § 346 tr. zák. Odborné vyjádření totiž není v hierarchii důkazních prostředků znaleckým, ale listinným důkazem. A tím se dostáváme k definici rozsahu odpovědnostního jednání, neboť na autora odborného vyjádření se nehledí jako na znalce (i když se jedná o zapsaného znalce), a tedy nelze aplikovat ustanovení § 346 tr. zák. (viz judikatura např. nález Ústavního soudu České republiky ze dne 15. srpna 2008, sp. zn. III. ÚS 1076/08., Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 7. března 2017, sp. zn. IV. ÚS 4175/16). Trestní řád ani občanský soudní řád totiž procesní postavení osoby podávající odborné vyjádření nijak neupravuje. Proto je zde výrazná roztříštěnost ve vnímání zpracovatele odborného vyjádření, kdy jedna část právní veřejnosti jej vnímá jako svědka, druhá jako znalce. Obojí není správné, neboť definice svědka i znalce jsou jednoznačně dané – a zpracovatel odborného vyjádření do nich nezapadá.

---

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 883/2006.

¹²² Sp. zn. 3 Tdo 1483/2009.

O poznání jednodušší situace je v případě odpovědnosti konzultanta. Byť znalec je povinen vykonávat znaleckou činnost osobně, znalec je oprávněn si ke své znalecké činnosti přibrat konzultanta. Tím je zpravidla osoba s vysoce specifickými odbornými znalostmi, která však nemusí být zapsaná v seznamu znalců. Konzultací je odpověď (ať již ve formě reálné konzultace či přímého zpracování) na odborně specifické dílčí otázky ve vztahu k zadanému znaleckému úkolu. Konzultační výstup slouží znalci jako zdroj informací v rámci podkladů či nálezu pro zpracování samotného posudku. Znalec ale nemůže postavit posudek pouze na výsledku konzultace bez další opory v nálezové situaci či informačních zdrojích. Pokud by to tak nebylo, je to pro hodnotitele či zadavatele znaleckého posudku jasným signálem, že rozsah zadání znaleckého úkolu přesahuje možnosti či odbornost znalce. Pak jej otázkou, neměl-li být odpovědí na znaleckou otázku pověřen ve skutečnosti konzultant ať již jako znalec *ad hoc* či jako zpracovatel odborného vyjádření. V každém případě by na tuto skutečnost měl upozornit znalec sám a následně by měl být znalecký úkol buď rozdělen (a bylo by tak zpracováno více znaleckých posudků), nebo zadavatelem vybrán znalec s kvalifikací pro všechny potřebné znalecké obory/odvětví/specializace, popř. pověřit více znalců zpracováním společného posudku.

Z hlediska odpovědnostního je situace jasná, neboť odpovědnost znalce není přibráním konzultanta nijak dotčena, a to včetně části zpracované konzultantem. Ovšem postavení konzultanta již tak jednoduché není, neboť z podstaty konzultačního úkolu se jedná pouze o dílčí úkony a důsledek konzultantova vlivu na posudkovou část, a tedy i závěry znaleckého posudku je pouze minoritní. Tím zcela zřetelně nelze aplikovat § 346 odst. 2 tr. zák., jelikož nepravdivý či zamlčený fakt by musel mít podstatný vliv na následující rozhodnutí.

V případě výsledku a následného stvrzení konzultované části nálezu či posudku by ovšem konzultant musel být poučen dle § 106 tr. ř. v procesním postavení přibráného znalce. Tím by již bylo možné aplikovat ustanovení § 346, pokud by si trval na svých závěrech. Není-li ale konzultant zapsán v seznamu znalců, musel by být tento jmenován znalcem *ad hoc* dle § 105 odst. 1 tr. ř. Ne vždy je ale u osoby konzultanta možné naplnit striktně dané podmínky § 24 ZZKÚ pro přibrání znalce *ad hoc*, což výslech konzultanta výrazně komplikuje nejasností jeho procesního postavení.

Zcela právně absurdním momentem se zdá být výslech znalce v procesním postavení svědka, neboť znalec již z principu věci nemůže mít zkušenost osobního vnímání skutečností důležitých pro řízení. Při hlubším vhledu do procesních postupů se ovšem jako validní a často používaná ukazuje konstrukce založená na odst. 2 § 89 tr. zák. stanovující, že „skutečnost, že důkaz nevyžádal

orgán činný v trestním řízení, ale předložila jej některá ze stran, není důvodem k odmítnutí takového důkazu“. V kombinaci s § 110a tr. ř. obhajoba může předložit znalecký posudek obsahující všechny náležitosti včetně znalecké doložky následků vědomě nepravdivého posudku a v takovém případě nelze činit rozdíl mezi znaleckými posudky vyžádanými obhajobou nebo orgánem činným v trestním řízení, neboť znalec má za povinnost zpracovat posudek nezávisle a nestranně. Tím může dojít i k situaci, kdy obhajobou vypracovaný posudek může v závěru znít v neprospěch obviněné osoby. Obhajoba pak takový posudek nemusí vůbec předložit.

Vantuch¹²³ popisuje jako typický postup, kdy státní zástupce navrhne výslech znalce obhajoby v postavení svědka a tento návrh je soudem akceptován. Tím zcela zřetelně dochází k manipulaci s nestranností posuzování soudce, neboť znaleckému posudku obhajoby je zřetelně demonstrována nedůvěra, není-li znalec vyslýchán v procesním postavení znalce. Příklon soudce k této absurdní argumentaci státního zástupce je následkem zjednodušování a zejména mechanické akceptace žalobního návrhu včetně důkazního aparátu bez jakéhokoliv pokusu o kritické myšlení. Pokud si soudce důkladně neprostuduje předložený spisový materiál, lze se setkat i s možností, kdy si soudce není vědom přítomnosti znaleckého posudku zpracovaného obhajobou ve spisu, a tak akceptuje návrh na výslech osoby znalce jako svědka. Lze se tedy ztotožnit s Vantuchovým závěrem svědčícím o úmyslném poškození účastníka řízení, když *„výslech znalce, který zpracoval posudek pro stranu obhajoby, jako svědka v hlavním líčení považují za specifickou formu předběžné selekce důkazů soudem podle jeho vlastních kritérií, při preferování těch důkazů, které potvrzují obžalobou zvolenou skutkovou verzi, a to v důsledku nekritického přejímání názorů prezentovaných v obžalobě“.*¹²⁴

---

¹²³ VANTUCH, P. 2012. Může být znalec, který vypracoval posudek pro stranu obhajoby, vyslechnut soudem jako svědek? *Bulletin advokacie*. 19(6). [online], [cit. 28-09-2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/muze-byt-znalec-ktery-vypracoval-posudek-pro-stranu-obhajoby-vyslechnut-soudem-jako-svedek>

¹²⁴ VANTUCH, P. 2012. Může být znalec, který vypracoval posudek pro stranu obhajoby, vyslechnut soudem jako svědek? *Bulletin advokacie*. 19(6). [online], [cit. 28-09-2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/muze-byt-znalec-ktery-vypracoval-posudek-pro-stranu-obhajoby-vyslechnut-soudem-jako-svedek>

10. Behaviorální analýza rozhodovacích procesů v justici

V justičním prostředí se kromě osob nezúčastněných (např. svědci) i zúčastněných (obvykle strany sporu či žalované) pohybuje řada profesionálů, pro které je práce se slovy denním chlebem – advokáti, znalci, státní zástupci, soudci a soudní úředníci. Byť se tyto kategorie od sebe v řadě ohledů liší, lze tyto „dělníky práva“ pro jednoduchost shrnout do dále používané skupiny justičního personálu. Statisticky se jedná o velkou populační skupinu, ve které zastoupení různých psychosociálních jevů podléhá distribuci dle Gaussovy křivky. Pro jednoduchost a čtivost tohoto textu vskutku nelze individuálně rozlišovat, jestli Martin z Liškova je při manipulaci se slovy, významy či termíny lepší nebo horší než Renáta z Bubákova. Proto, právě s ohledem na statisticky velká čísla, bude analýza generalizována včetně výsledků, byť máme i v justici určité procento zdravě uvažujících, inteligentních lidí. Komu se to nelíbí, nemusí číst dál. A protože lidé varování neposlouchají, vyplývá z toho, že se dotčení budou cítit úplně všichni – ti slušní, protože jsou v jednom pytlí s těmi hloupými, i narcisové a sociopaté z principu.

Aplikovaná behaviorální analýza je efektivně uplatňovaný nástroj pro poznání a rozvoj široké škály dovedností u lidí různého věku, popsany původně ve 30. letech 20. stol. B. F. Skinnerem. Behaviorální analýza je vědecký přístup zaměřený na pochopení chování a na to, jak svým chováním jedinec ovlivňuje prostředí. Zaměřuje se na principy fungování chování. V procesu sociálního učení pracuje s hypotézou, že pokud je nějaké chování odměněno, je velmi pravděpodobné, že se toto chování bude opakovat. Během desítek let byla vyvinuta řada technik, které vedou k posilování přiměřeného chování a snižování výskytu nepřiměřeného chování.¹²⁵

Zkoumanou skupinu je třeba si vymezit i předmět zkoumání, tj. deviantní chování v sociálním prostředí a jeho sociálně podmíněný rozvoj. Odchylka nebo deviantní chování je chování odchylovající se od očekávaného, tj. od skupinové normy schválené společností, a proto s sebou nese potrestání pachatele: formální (pokuta, propuštění, uvěznění) nebo neformální (napomínání, vyhrožování trestem). Kriminalita je jednou z forem deviantního chování. Deviantní chování se ale může projevit např. tím, že ve společnosti panují různá sociální očekávání, kdy někteří lidé jsou zaměřeni na dodržování zvykových norem, jiní naopak na jejich změnu. Ve vztahu k justici lze poukázat na obecné vnímání spravedlnosti z hlediska logiky, morálky, etiky i chápání a předvídatelnosti práva jako takového oproti praxi běžné v české justici. Jinou

---

¹²⁵ Aplikovaná behaviorální analýza. [Online]. [cit. 2022-07-19]. *NPI. Metodický portál RVP.CZ*. 2017. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=12741>

formou kauzálního původce je nejistota behaviorálních očekávání, kdy pravidla nejsou zcela jasná, popřípadě když jsou pravidla jasná, ale populace se neshodne ohledně jejich zákonnosti a správnosti.

Existují také individuální/skupinové odchylky a zejména primární a sekundární odchylky.¹²⁶ Primární odchylka je nevýznamná a tolerantní, jedinec není sociálně kvalifikován jako deviant a za takového se nepovažuje. Sekundární deviance je společensky definována jako deviantní, osoba je identifikována jako deviantní. Tento proces nálepkování může být zlomovým bodem v životě jednotlivce: jakmile je označen jako deviant, má okamžitou tendenci přerušit řadu sociálních vazeb se skupinou, a dokonce se od ní izolovat. Struktura odchylky zahrnuje tři hlavní součásti:¹²⁷

- člověka, který má určité chování,
- normu, která je kritériem pro hodnocení chování, které je odchýlné,
- jiné osoby nebo organizace, reagující na chování této osoby.

Princip fungování justice je dogmaticky založen na společenské smlouvě, že justiční personál – zejména státní zástupci a soudci – jsou dokonalé osobnosti jednající za všech okolností správně a bez emocí. To jim ukládají i příslušná legislativní ustanovení, která však absolutně neberou v potaz, že předmětem jejich účinnosti je lidská mysl. Emoce jsou přirozeným ventilem vzrušení, stresu, který naprosto pochopitelně (byť mnohdy podvědomě) každá osoba při styku s tímto druhem agendy prožívá. Nemožnost emoce ventilovat a nutnost jejich potlačení je právě výrazným činitelem rozvoje duševních poruch díky vzniklému interpersonálnímu konfliktu. Má-li tedy justiční personál povinně potlačovat své přirozené duševní pochody bez adekvátní kompenzace efektivními postupy řízené duševní hygieny, dochází k narušení zdravých duševních procesů. A protože v kompetici logického myšlení a emocí vždy emoce zvítězí, vede to k podvědomě negativním pocitům vůči subjektům práva. Z toho je již jen krůček k jejich nerespektování, odmítání a mnohdy až patologické nenávisti vůči těm, kteří justičnímu personálu takové duševní nepohodlí působí. Typické charakteristiky osobnosti, vyrovnávající se stresem způsobeným nesrovnalostí přirozeného hodnotového žebříčku s rozhodovací praxí systému, lze shrnout do:¹²⁸

- absence lítosti,
- chybějící soucit,

---

¹²⁶ LEMERT, E. M. 1967. *Human deviance, social problems, and social control*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

¹²⁷ FISCHER, S. et al. 2014. *Speciální pedagogika*. Triton, 1. vyd., Praha, ISBN 978-80-9387-792-7.

¹²⁸ LEHMERT, K. 2021. *Bezpečnostní aspekty v managementu*. Newton Universe, ISBN 978-80-87325-45-2.

- nedostatek pocitů viny nad vlastními činy,
- nezájem o důsledky svých činů díky chybějící odpovědnosti za ně.

Tyto sebezáchovné prvky, vedoucí k ochraně vlastní duševní integrity stresovaného justičního personálu, vedou ve svém důsledku k řadě nežádoucích sociálně-patologických jevů. Ti morálně způsobilejší pouze následkem chronického stresu vyhoří, u predisponovaných jedinců se pak rozvíjí již znaky sekundární sociopatie či změnou fungování amygdaly i psychopatické poruchy. Díky vlivu stejně nastaveného kolegiálního prostředí lze pozorovat praktický příklad stabilního Luciferova efektu. Justiční přehmaty nejsou tedy jen omyly nebo náhodnými činy statisticky nevýznamného počtu pomýlených. Jde o systémově chybné nastavení celé justiční komunity, kdy superiorní mocenská pozice bez efektivní zpětné vazby, a hlavně odpovědnosti za vlastní jednání, podpořená vynucenou – nikoliv přirozenou – autoritou, způsobila dehumanizaci v jednání, spolu se sociálním tlakem prostředí podpořeným niternou touhou justičního personálu se přizpůsobit sociálně deviantnímu okolí – to vše pracuje na podvědomě agresivním až krutém jednání vůči ostatním. Zimbardo právě takto popisuje Luciferův efekt¹²⁹ v jednání vězeňského personálu jak v průběhu Stanfordského vězeňského experimentu, tak zejména při zkoumání pohnutek amerického personálu detenčního zařízení v iráckém Abú Ghraibu. V důsledku svých experimentů Zimbardo rychle rozpoznal, že náhodní „dobří“ a „normální“ lidé mají zálibu proměnit se ve zlé, když interagují s ostatními v roli, kde nad nimi měli autoritu. Indicií potvrzující tuto domněnku jsou právě i psychologické procesy pozorovatelné v justičním prostředí, kdy personál je v jistých fázích podrobován psychologickému testování. Zde, zejména ve světle později podrobně rozebraných důsledků nedostatečné či až absentující emoční inteligence, je třeba důvodně předpokládat, zdali právě psychologickým testováním podpořená selekce justičního personálu není zaměřená právě na výběr osob disponujících dostatečně omezenou emoční výbavou – nebo zdali se jedná již o primární výběr při volbě povolání a studia.

Zimbardův experimentální koncept¹³⁰ byl až do popsání a vyšetření psychologických procesů personálu z Abú Ghraibu zpochybňován kvůli nehumánním parametrům a nízkým morálním standardům. Pokud však základní procesy popsané v rámci Luciferova efektu porovnáme s abstrahovanými procesy českého justičního prostředí, lze nalézt množství shodných prvků, které nemohou být náhodnými:

---

¹²⁹ ZIMBARDO, P. 2007. *The Lucifer effect: Understanding how good people turn evil*. Random House, 2007.

¹³⁰ ZIMBARDO, P. et al. 1971. *Stanford Prison Experiment*. [Online]. [cit. 2022-07-19]. Dostupné z: https://web.stanford.edu/dept/spec_coll/uarch/exhibits/Narration.pdf

- **narcismus** – pocit výrazné jedinečnosti, důležitosti a nadřazených schopností. Superiorní osoby vyžadují pozornost a obdiv, a pokud se jim jich nedostává, jsou k jejich získání schopni zajít poměrně daleko.
- **machiavelismus** – (skrývaný) sklon cynicky manipulovat ostatními. Bez jakýchkoli skrupulí se uchylují ke klamu, manipulaci a zneužívání druhých, a při prosazování svých cílů pohrdají jakýmkoli hodnotami. Netrpí výčitkami svědomí.
- **sociopatické rysy** se vyznačují sníženou společenskou odpovědností, absencí jakékoli empatie, bezohledným, bezcitným i impulzivním jednáním.
- **všední sadismus** – potěšení z možnosti škodit či ubližovat druhým až záliba takové situace vyhledávat.

Máme-li tedy jasně definovaný proces degradace osobnostně slabých jedinců vlivem sociálně deviantního prostředí, z toho vyplývající „výrobu“ dalších generací sociálních deviantů podporujících stabilitu původního sociálně deviantního prostředí, pak se logicky nabízí otázka, zdali v případě justičního prostředí jde, díky realizovanému psychologickému testování, o (být možná podvědomou) selekci vhodně osobnostně slabých jedinců či o přirozenou kumulaci patopsychologických osobností. V západní populaci se vyskytuje zhruba 1% podíl ryzích psychopatů a 30 % psychopaticky laděných osobností. V seniorních manažerských pozicích se však již kumulace psychopatů zvyšuje na 3–4 %. Saftova studie¹³¹ ukazuje na 5,76 % manažerů klasifikovatelných jako primární psychopaté a dalších 10,42 % dysfunkčních osobností s psychopatickými rysy. Psychopatie může být podmíněná primárně fyziologicky (cca 2–4 % populace), kdy jinak strukturovaná amygdala brání ve správném vyhodnocování a prožívání emocí. Sekundární psychopatie je situačně podmíněná (např. prostředím či traumatem), kdy predisponovaný jedinec se naučí psychopatické rysy chování využívat ke svému prospěchu.^{132, 133} Vzhledem k tomu, že funkce amygdaly jsou primárně ovlivňovány stresem – a jak uvedeno výše, cílený stres je výrazným prvkem justiční práce – je zde zcela zřejmá souvislost.

Základním korektivním faktorem v lidském jednání je odpovědnost, bez které jednání osoby odpovídá behaviorální úrovni vyspělých primátů, např. šimpanzů bonobo. Justiční pracovníci (soudci, soudní úředníci, státní zástupci

¹³¹ SAFT, J. 2017. As psychopath CEOs destroy value, nice ones create it. *Reuters*. [Online]. [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-markets-saft-idUSKBN19C2Y0>

¹³² LEHMERT, K. 2021. *Bezpečnostní aspekty v managementu*. Newton Universe, ISBN 978-80-87325-45-2.

¹³³ MARSH, A. 2022. Speaking of Psychology: Why psychopathy is more common than you think, with Abigail Marsh, PhD. Ed. K. Mills. *American Psychological Association*. [Online]. [cit. 2022-07-19]. Dostupné z: <https://www.apa.org/news/podcasts/speaking-of-psychology/psychopathy>

atd.), stejně jako bezpečnostní personál, jsou při výkonu své funkce nezávislí a jsou vázáni pouze zákonem. Vzhledem k tomu, že za škody způsobené činností justice odpovídá instituce, nelze o jakékoliv formě osobní odpovědnosti za justiční činnost ani uvažovat. Tím chybí základní korektivní faktor, který by napomohl sebereflexi jejich činnosti.

Zákon však nenahradí svou rigiditou nejen bazální odpovědnost za vlastní činy, ale ani základní požadavky na jakékoliv lidské jednání – aplikace logiky, kritického myšlení a zejména odbornosti. Byť nelze generalizovat a v širých vodách české justice se jistě vyskytují i bílé velryby, statistická křivka platí a malý počet rozumných jedinců nevyrovná masovou produkci justičních dokumentů bez známek jakékoliv autokorektury či aplikace zdravého rozumu, vědy nebo kritického myšlení. Důsledné uplatňování pouze právního pohledu na řešenou věc bez aplikace širších souvislostí či multidisciplinárních znalostí nutných k vlastnímu pochopení řešené věci je nutným výstupem člověka s omezeným rozhledem, zaměřeného pouze na vlastní obor a nevnímajícího širší souvislosti. Německý jazyk nazývá jako fachidioty či fachtrottely (od *Fachidiotie*, tj. oborové zaslepenosti neboli profesionální slepoty) odborníky, kteří znají problém pouze z pohledu své odborné oblasti, mohou mu porozumět pouze ze svého pohledu a nezohledňují všechny možnosti a směry, které jsou nezbytné. Pro úplnou srozumitelnost je totiž nezbytné celkové poznání a pochopení předmětu, věci nebo tématu. Pro fachidiota je často obtížné vcítit se do druhých, doplnit a rozšířit svůj omezený rozhled. Jiné možné způsoby nahlížení na věci fachidiot odmítá kvůli selektivnímu vnímání (např. egoismus, narcismus) a z toho plynoucí neznalosti. A to už se nám definičně významně blíží k dříve jmenovaným znakům sociální deviace či sociopatického jednání...

Byť se tedy někteří justiční odborníci domnívají, že soudce by měl hodnotit případ či znalecký posudek ve všech aspektech včetně odborných – což je sice logicky naprosto správně, avšak reálně tento požadavek naráží na všední skutečnost jednostranně vzdělaného justičního personálu, který se obvykle orientuje jen ve vlastní právní odbornosti. Problémem je nejen porozumění odborným důkazům, ale i s interpretací odborných důkazů. Díky tomu si pak je možné v rozsudcích a usneseních soudů (a nejen nich) přechíst vědě i zdravému rozumu odporující nesmysly, vydávané za pravdu. Nezbyvá než souhlasit s K. Marxem, který ve svém *Miseré de la philosophie*¹³⁴ konstatoval dodnes platnou pravdu, že „to, co charakterizuje dělbu práce v moderní společnosti, je skutečnost, že vytváří specializace, odborníky a s nimi i fachidiotismus.“ Aby situace nebyla tak jednoduchá, situace se komplikuje nejen odborností (úrovni a selektivním

---

¹³⁴ MARX, K. 1972. *Das Elend der Philosophie*, Kap. 2, T. 2 (*Arbeitsteilung und Maschinen*). In *Marx-Engels-Werke*, Dietz Verlag Berlin, Vol. 4.

zaměřením), ale i genderem a vlastní inteligencí. Vzhledem k tomu, že nejstarší statisticky významná skupina právních odborníků je aktivní od 80. let (tj. cca 40 let), lze pěkně sledovat intelektuální posun v souladu s Flynnovým efektem,¹³⁵ který ukazuje postupný nárůst inteligence v průběhu 20. stol. Oproti tomu je ale pozorovatelný opětovný propad průměrných hodnot přirozené inteligence u osob narozených po roce 1989.¹³⁶ Základní ukazatele inteligence lze aplikovat do kompetenčního souboru dovedností:

- abstraktní a logické myšlení,
- představivost,
- schopnost uvažovat o hypotetických možnostech,
- jazykový cit.

Z uvedeného je patrné, že justiční personál je výrazně omezen ve svých dovednostech podmiňujících reálně dosažitelnou inteligenční úroveň. Zejména jazykový cit, dovednost vypovídající o schopnostech se učit a aplikovat, je v některých produktech justice (o policii nemluvě) stejně tristní jako logické myšlení v jiných.

Obdobně jako absentující schopnost aplikovat dovednosti dosažené vědou a vzděláním (ať už z lenosti, neúcty či nechoty), je výrazným faktorem ovlivňujícím kredibilitu justičního personálu i gender. Ačkoliv je genderová podjatost nejlépe pozorovatelná v opatrovnických řízeních, kdy jsou často šikanováni otcové – často jediní muži v místnosti plné vzájemně se podporujících žen, obecně lze na tento faktor narazit kdekoliv. V opačném gardu je pro genderovou podjatost zase signifikantní rozhodovací praxe v oblasti sexuálních deliktů, kdy je oběť sekundárně traumatizována verbálně výslechem stejně jako poznámkami needukovaných ignorantů. Druhá, obdobně extrémní situace, nastává v okamžiku aplikace hyperkorektní kultury, kdy vyslychající, soustředěný na politicky korektní terminologii, není schopen vhodně formulovat dotazy, aby z nich vytěžil potřebné informace. Strach se pak stává zásadním limitujícím faktorem, kdy obavy nad možným obviněním z obtěžování oběti “nevhodnou” formulací jsou vyšší než potřeba objasnit skutek.

---

¹³⁵ FLYNN, J. R. Requiem for nutrition as the cause of IQ gains: Raven's gains in Britain 1938–2008. *Economics and Human Biology*. 7 (1): 18–27. [Online]. [cit. 2021-07-19]. Dostupné z: doi:10.1016/j.ehb.2009.01.009. ISSN 1873-6130. PMID 19251490.

¹³⁶ BRATSBER, B., ROGEBERG, O. 2018. Flynn effect and its reversal are both environmentally caused. *PNAS*, 115 (26) 6674-6678. [Online]. [cit. 2021-07-19]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1073/pnas.1718793115>

Kazuistika

Výmluvná je kauza¹³⁷ muže, který patnáct let zažíval domácí násilí. V roce 2014 se fyzické útoky ženy vystupňovaly až za neúnosnou mez. Žena budila členy rodiny v noci ze spánku a opakovaně jim s nožem v ruce vyhrožovala, že je zabije. Impulz začít situaci řešit přišel od syna, který se začal sebepoškozovat a tvrdil, že se zabije, pokud od matky neodejdou. "Jedna věc je si to celé prožít. Daleko horší ale bylo, když jsem manželčino týrání mé osoby i dětí začal řešit se sociálkou a soudy," říká 43letý Filip. "Nikdo mi nevěřil. Sociální pracovníce, soudní znalci i soud samotný ve mně neustále vyvolávali nedůvěru. Bylo to, jako když vám píchají do živé rány." Více než dva roky trvalo, než děti definitivně dostal do výhradní péče a matce úřady zakázaly styk s potomky. "Vůbec nevím, jestli mluvit o tom, co jsem u českých institucí zažíval, protože to může spoustu mužů odradit jít s podobným příběhem ven. Je ale důležité, aby se český systém změnil. Chci, aby si odborníci uvědomili, že není v pořádku, když muž někam přijde a automaticky je 'ten špatný'. Nechci nikoho vinit, ale lidé na těchto pozicích si neuvědomují, jak svým přístupem ubližují." V rámci trestního řízení začala Filipův případ vyšetřovat policie a Filipa prověřovali soudní znalci z oboru psychiatrie a psychologie. "Byl to další traumatizující zážitek," vzpomíná otec dvou dětí. "Lhostejným, absolutně neempatickým a otráveným způsobem mi řekli, ať jim teda povím, jak to celé bylo," vzpomíná Filip, který v té době nebyl schopný jíst ani pít, často zvracel, během dne nekontrolovatelně plakal a v noci téměř nespál. "Ptali se mě, jestli mám rád latex, sado maso prakticky... Já chápu, že si mě musí prověřit, ale tady cítíte, že to bylo prostě za hranou, když jim tam sedí muž, který má za sebou velmi traumatické zážitky," říká. Později mu jiný psychiatr v revizním znaleckém posudku diagnostikoval posttraumatický stresový syndrom a psycholog zase syndrom týrané osoby. Soudní znalci následně uvedli, že Filip s manželkou vlastně zažíval partnerskou krizi a děti se jednoduše přimkly k jednomu z rodičů. Součástí posudku také bylo tvrzení, že si otec vše dopředu naplánoval, aby měl lepší pozici v rámci opatrovnického řízení. A protože je na tom psychicky špatně, není dostatečně důvěryhodný. "Advokátka mi tehdy řekla, že kdybych byl žena, tak už dávno nic neřešíme. Nedokážu to posoudit, protože znám jen svůj případ," říká Filip a vzpomíná, že se jej několikrát u opatrovnického soudu ptali na to, jestli umí vařit a prát. Soud mu nevyšel vstříc ani v případě, kdy s advokátkou žádal, aby povolil oddělené výslechy. Když svou ženu uviděl, upadával do panické ataky, kolaboval a museli mu volat záchranku.

---

¹³⁷ „Proč jste jí facku nevrátil?“ Filip zažil domácí násilí, soudy mu nechtěly uvěřit. [Online]. [cit. 2022-06-19]. Aktualne.cz. 2017, Dostupné z: <https://zena.aktualne.cz/diskriminace-muzu-u-soudu/r~4aa7d116697311edba63ac1f6b220ee8/>

"Když jsem ji uviděl, tak jsem prostě vypínal. Bylo mi vždy hrozně špatně, srdce mi tlouklo jak o život, třásl jsem se," vzpomíná. Advokátka přitom soudce upozorňovala, že Filip zkolabuje a že se jedná o sekundární viktimizaci. "Soud jí odpověděl, že to buď nezvládnou, nebo mě to posílí. Věděli, že mi psychicky ublíží, že budu trpět a vyřídí mě to na několik dnů, ale přesto to neudělali. Chápu, že se mohlo prokázat, že jsem byl na vině já, ale přece by soudy měly z preventivního hlediska zajistit, aby člověk nezažíval tak těžkou druhotnou psychickou újmu," říká Filip, který nebyl během soudních řízení trvajících dva roky schopný pracovat.

Justiční personál, si není ochoten připustit, že násilí je bezpohlavní. "A také to, co je vůbec domácí násilí. Děje se doma, kde bohužel nikdo není. Nemohl jsem jim dát přímé důkazy, co se u nás doma dělo. Do poslední chvíle jsem navíc manželku obhajoval a stál za ní, těžko si tedy budete předem opatřovat nějaké důkazy." S obdobným přístupem se lze setkat v případě bezpečnostního personálu při oznamování a následném vyšetřování.

Filipova žena si navíc dávala pozor, kam ránu dá, a před druhými se přetvařovala. "Vypadala jako hodná a starostlivá matka, ale za zdmi bytu to byl někdo zcela jiný," říká Filip, jemuž žena například během spánku vylívala vodu na hlavu, pod pohrůžkou násilí jej nutila k sexu nebo ho za drobný prohřešek kopala do břicha. "Přesto jako by nikdo, zvláště z řad kompetentních lidí, nechtěl uvěřit, že můžu být opravdu obětí," říká Filip, kterého po odchodu od manželky naučila vařit a prát jeho známá, otec a švagrová.

Jeho manželku soud po dvou letech od podání obžaloby nakonec zprostil viny, ale zakázal jí styk s dětmi. "Hlavní problém byl, že odborníci z řad soudců, soudních znalců nebo sociálních pracovníků příliš nechápali mou situaci, nebo nevěděli, jak s případem pracovat. Například sociální pracovníce nakonec přiznala, že se s týráním dětí matkou nesetkala. Nechápala tedy, že by žena mohla ubližovat vlastní rodině," říká Filip, který šest let chodil na terapie, aby si dal život do pořádku.

"Je důležité, aby nedocházelo během soudů k druhotné újmě, kterou způsobuje nedostatek empatie a také skutečnost, že všichni automaticky podezřívají vás. Víc než to, co se dělo u nás doma, mě vyřídil celý ten proces. Žil jsem v domněnku, že když se někomu ubližuje, zvláště malým dětem, tak máme vybudovaný efektivní systém, který agresorovi neumožní v jeho jednání dál pokračovat a oběti ochránit," uzavírá.

Takových – a horších – případů je celá řada. Advokátka JUDr. Lucie Hrdá popisuje,¹³⁸ že byla u případů, kdy se „soudce ptal muže-oběti domácího násilí,

---

¹³⁸ "Proč jste jí facku nevrátil?" Filip zažil domácí násilí, soudy mu nechtěly uvěřit. [Online]. [cit. 2022-06-19]. Aktualne.cz. 2017, Dostupné z: <https://zena.aktualne.cz/diskriminace-muzu-u-soudu/r~4aa7d116697311edba63ac1f6b220ee8/>

proč ženě facku nevrátil a doma si to nesrovnal. Další argument zní, že žena přece nemohla muže udeřit, protože je muž vyšší a silnější než ona“. Hrdá též potvrzuje, že vždy záleží na konkrétním soudci, avšak je typické, že v rámci opatrovnických řízení soudci obvykle dochází k nepodloženému názoru, že muž nebude nikdy stejně dobrý pečovatel jako matka. „*Soudce po jednom muži například chtěl, ať mu popíše, jak se dělá svíčková. Zeptal by se na tohle někdo ženy? A která žena v dnešní době svíčkovou umí? Přežít se dá přece i bez ní, tohle by vůbec neměl být relevantní dotaz,*“ říká Hrdá. Argument soudců a soudkyň zní, že se nemohou k oběti chovat mile, protože by to vypadalo, že jsou podjatí. „*Být objektivní ale neznamená nebýt lidský. Nikdo po nich nechce, aby oběť objímali a plakali s ní. Jde o to, aby se k ní nechovali hnusně,*“ upozorňuje Hrdá.¹³⁹ A to se děje častěji, než aby se dalo hovořit o výjimce.

Zde je třeba zmínit, v souvislosti s významnou feminizací justice stejně jako sociálních služeb, lékařství či školství, i zajímavou studii¹⁴⁰ prokazující snížení objemu šedé kůry mozkové matek s každou dokončenou graviditou. Jediná část mozku, která se u matek vrátí po téměř 2 letech na původní úroveň, je hippokampus zodpovědný za explicitní, dlouhodobou paměť. Ostatní kognitivní funkce jsou prokazatelně sniženy ještě 6 let po porodu. Obdobně jako hormonální bouře spojená s graviditou a mateřstvím změny kognitivní schopnosti ženy v dlouhodobém měřítku, ovlivňují emoce, vnímání i kognitivní funkce ženy v krátkodobém horizontu i další hormonální změny.

Percentuální prevalence patologického hráčství koreluje s výskytem psychopatie, stejně jako jejich komplexní etiologie. Neurobiologické studie prokázaly u osob majících problémy s hazardem také menší objemy v amygdale a hippocampu, dvou oblastech souvisejících s emočním učením a regulací stresu, což je úzce navázáno na poruchu funkce amygdaly typickou pro psychopatické poruchy.¹⁴¹ Vzájemné propojení je navíc ještě více podpořeno faktem, že 96 % osob se sklony ke gamblingu má alespoň jednu další psychiatrickou poruchu. Poruchy užívání návykových látek (včetně kofeinu či nikotinu), poruchy kontroly impulzivity, poruchy nálady a úzkostné poruchy jsou zvláště běžné u lidí

---

¹³⁹ „Proč jste jí facku nevrátil?“ Filip zažil domácí násilí, soudy mu nechtěly uvěřit. [Online]. [cit. 2022-06-19]. *Aktualne.cz*. 2017, Dostupné z: <https://zena.aktualne.cz/diskriminace-muzu-u-soudu/r~4aa7d116697311edba63ac1f6b220ee8/>

¹⁴⁰ MARTINEZ-GARCÍA, M. et al. 2021. Do Pregnancy-Induced Brain Changes Reverse? The Brain of a Mother Six Years after Parturition. [Online]. [cit. 2022-06-19]. *Brain Sci.* 2021 Jan 28;11(2):168. Dostupné z: doi: 10.3390/brainsci11020168. PMID: 33525512; PMCID: PMC7912216

¹⁴¹ WU, L. et al. 2020. A role for the right dorsolateral prefrontal cortex in enhancing regulation of both craving and negative emotions in internet gaming disorder: A randomized trial. *European Neuropsychopharmacology*, [Online]. [cit. 2022-05-19]. Vol. 36, pp. 29-37, ISSN 0924-977X. Dostupné z: doi.org/10.1016/j.euroneuro.2020.04.003

s problémy s hazardními hrami.¹⁴² Závislost na hraní s lidskými osudy je v justičním prostředí definována manipulativním jednáním s typickými indikátory vzrušení a pohnutkami:

- strach – *Přijde se na to, že projednávané věci vůbec nerozumím?*
- důvěra – *Mně se musí věřit, protože zákon to vyžaduje!*
- zvědavost – *Kam až můžu zajít?*
- chamtivost – *Kde jinde by mi zaplatili takové skvělé peníze za tak mizernou práci?*
- vzrušení – *Vítězství je tak sladké...*
- časový stres – *Honem, ať to mám hotovo!*

Tyto indikátory spouští behaviorální procesy změněného odměnového chování, kdy osoba závislá na potěšení ze hry (tj. justičního vítězství nad realitou) zažívá větší vzrušení než např. při sexu. Absence korektivních opatření vede k beztrestnosti a tím i utvrzování sociálně deviantního chování justičního personálu, kdy každé další vítězství přináší větší uspokojení. Tato rozvíjející se závislost je srovnatelná se závislostí na návykových látkách, např. metamfetaminu. Zde se nabízí vcelku snadná diagnostika predisponovaných jedinců při psychotestech justičního personálu za pomoci neurobiofeedbacku, který může odhalit známé změny ve funkci mozku.¹⁴³ Zároveň se tak nabízí vysvětlení zjevně patologického jednání ve formě intenzivní fuchidie, neboť vzrušení vypíná kritické myšlení.

Absentující sociální brzdy, autokorektivní mechanismy včetně osobní odpovědnosti a zejména extrémní vzrušení vede k predátorskému chování. Sociální predace využívá jako základní stimulant strach oběti, který justiční personál vytváří nátlakem vedoucím ke stresu cílové osoby. Emocionálně ploché či až psychopaticky laděné osobnosti se ukájejí již samotným pozorováním strachu, který vyvolávají, a tím si zároveň připravují cestu k dosažení svého cíle v podobě vítězství. Stres a z něj vyplývající strach totiž podporují sugestibilitu oběti a tím i její manipulovatelnost. Princip je jednoduchý – reakce na extrémní stres jsou:

- *FIGHT – boj – těžko ale může verbálně napadený jedinec zatlouct soudce do židle, že...*

---

¹⁴² POTENZA, M. N., BALODIS, I. M., DEREVENSKY, J. et al. 2019. Gambling disorder. *Nat Rev Dis Primers* 5, 51. [Online]. [cit. 2022-06-19]. Dostupné z: doi.org/10.1038/s41572-019-0099-7

¹⁴³ WU, L. et al. 2020. A role for the right dorsolateral prefrontal cortex in enhancing regulation of both craving and negative emotions in internet gaming disorder: A randomized trial. *European Neuropsychopharmacology*, [Online]. [cit. 2022-06-10]. Vol. 36, pp. 29-37, ISSN 0924-977X. Dostupné z: doi.org/10.1016/j.euroneuro.2020.04.003

- *FLIGHT – útek – jen obtížně může stresovaný jedinec opustit jednací síň, že...*
- *FREEZE – zamrznutí – častý úkaz, kdy si cíleně stresovaná osoba na nic nevzpomene...*
- *FAWN – vzdání se – justicí vyžadovaný stav, kdy osoba se nechá po libosti manipulovat.*

Stres nemusí být nutně negativním prvkem či patologickým faktorem. Zdravý člověk potřebuje určitou míru stresu k aktivizaci, aby vystoupil ze své osobní komfortní zóny přímou výzvou nějakého druhu ohrožení k akci. Na druhou stranu, nepřítomnost stresu je nebezpečný stav, charakterizovaný jako počátek úpadku.¹⁴⁴ Důležitou premisou je uvědomění si, že reálné události mají menší vliv na stav jedince než vnitřní myšlenkové procesy jedince. Starosti obvykle motivují a mobilizují jedince do té doby, než rozvíjející se pesimismus vede k iracionálnímu jednání. Nepříjemné důsledky stresových situací se hromadí a jejich sekvence je jistou cestou k zhroucení psychiky – na rozdíl od příjemných pocitů, které se neakumulují, a jejich sériový výskyt vyžaduje oddělené prožívání jednotlivých momentů.

Odolnost proti strachu či emočním výkyvům je ovlivněna oslabením organismu díky snížení inhibičních vlivů vývojově nejvyšších součástí nervové soustavy odpovědné za regulaci chování. Následně je tedy jedinec pod vlivem emocí až natolik, že se stanou neovladatelnými. Krátkodobě vedou ve výjimečných případech k výraznému zvýšení výkonnosti, většinou však při déletrvajícím expozici dezintegrují činnost individua a výrazně tak snižují možnosti obrany a následného přežití.

Psychická odolnost je pravým opakem fyzické kondice – obtížně a dlouhodobě se buduje, ale pak zase vydrží nadlouho. V extrémních situacích se lidé často řídí tzv. *sociálním darwinismem*, tj. snahou přežít za každou cenu i na úkor jiných – tím lze efektivně vysvětlit institut spolupracujících obviněných. Toto chování však možnost přežití obvykle příliš nezvýší. Návratem z kritického prostředí však psychická zátěž jedince nekončí. Silnější jednotlivci mohou propadnout velikášství, u slabších osobností se lze setkat s pomlouvačností či se zvýší koeficient lživosti. Ne nadarmo však psychologové tvrdí, že i nulový koeficient lživosti je patologický, proto je třeba, jako ke všemu, i k poutavému vyprávění přistupovat s výraznou mírou kritického myšlení.

V souvislosti s razantním snížením limitu stresové tolerance u běžné populace díky postcovidovému syndromu lze očekávat i výraznější nástup extrémní varianty FREEZE reakce v podobě polyvagálního syndromu, který díky

---

¹⁴⁴ DRAŠAR, P. 1989. Některé psychologické a teoretické aspekty situace přežití. Sokol Silůvky, 1989.

neznalosti zdravotnického personálu nevhodným ošetřením vede k úmrtí ošetřovaného zdánlivě z přirozených příčin – a justiční pachatel odejde nepotrestán. Jak již bylo zmíněno výše, k vyvolání extrémního stresu u cílové osoby a zároveň k dosažení extrémního uspokojení ovládající osoby jsou v případě justičního prostředí využívány manipulace. Odhlédneme-li od systémových manipulací se spisovým materiálem a důkazy, zůstávají zde manipulace sociální, zaměřené na destrukci osobnosti manipulované osoby. Manipulace jako taková je forma sociální výměny informací, která přináší výhody manipulátorovi a zároveň tlačí cíl manipulace do nevýhodné pozice. Prostředkem manipulace je dezinformace jako záměrná manipulace informačního obsahu, která je skrytě zařazena do komunikačního systému s úmyslem klamat. K tomu využívá:¹⁴⁵

- nedokonalé kritické vyhodnocování informací,
- systematické kognitivní chyby – heuristika dostupnosti, předpojatost, opomenutí,
- iracionalitu – náchylnost k dezinformacím = nižší úroveň kognitivního uvažování,
- důvěru ve zdroj = důvěru v lež.

Samotné behaviorální procesy aplikující uvedené principy jsou již známé každému, kdo někdy přišel do styku s justičním jednáním:

- gaslighting – manipulátor se snaží znejistit cíl tak, že manipulované osoby zpochybňují vlastní paměť, vnímání reality a svůj zdravý rozum;
- konfrontační výslechové techniky – kdy verbální mikroagrese zvýší extrémním stresem sugestibilitu cílové osoby;
- účelová difamace primárně cílí na senzitivní osoby (až 20 % populace);
- cílený stres vedoucí k fawningu, tj. sociálně adaptivnímu chování deeskalujícímu konflikt za jakoukoliv cenu včetně destrukce vlastní osobnosti.

---

¹⁴⁵ LEHMERT, K. 2021. *Bezpečnostní aspekty v managementu*. Newton Universe, ISBN 978-80-87325-45-2.

11. Manipulativní techniky v justičním prostředí

Manipulativní techniky, využívané k výše uvedenému jednání za účelem vyvolání extrémního stresu u cílové osoby a zároveň k administrativnímu odůvodnění jednání manipulátora v souladu s celým systémem, jsou složeny z řady argumentačních klamů. Nejubožejší, avšak nejčastější, je využívání argumentačních klamů ve formě čisté lži k manipulativnímu odůvodnění konání či nekonání. Ačkoliv by se mohlo zdát, že používání krystalické lži je běžné pouze v prostředí soukromého práva, často – a stejně málo sofistickovaně – jej lze nalézt i v právu trestním.

Následující příklady pochází z národního prostředí, což nijak nesnižuje (ani nezveličuje) jejich hodnotu. Ačkoliv právní systémy se mohou lišit, princip komunikace včetně způsobu její manipulace zůstává stejný.

Příkladem aplikace lži v právu soukromém je např. až směšná argumentace Mgr. R. B., která v opatrovnickém sporu bezostyšně tvrdí soudu ve svém podání, že otec (pracující jako vedoucí akreditované farmaceutické laboratoře) se „...každodenně dostává do styku s nebezpečnými látkami, což zvyšuje nebezpečí zdravotního ohrožení osob, se kterými pobývá ve společné domácnosti“.¹⁴⁶ Ačkoliv se může zdát, že se jedná o argument *ad hominem*, při byť i malém zapojení zdravého rozumu je zřejmé, že jde o čistokrevnou lež – ani řadový pracovník akreditované chemické laboratoře nemůže přenést jakoukoliv kontaminaci mimo laboratoř, natož v koncentraci ohrožující jinou osobu (dřív by totiž zemřel sám – sledování seriálu Simpsonovi může škodit zdravému úsudku!). Je až s podivem, že soud na tuto argumentaci přistoupil – vypovídá to hodně o až mizivé aplikaci prostého rozumu na straně české justice.

Obdobnou zřejmou lží, produkovanou k posílení vlastní vyjednávací pozice, mohou být např. tvrzení JUDr. I. G.,¹⁴⁷ která srdceryvně líčí násilnickou partnerku jako oběť, požadující po týraném expartnerovi po rozchodu finanční vyrovnání za byt v jeho vlastnictví tvrzením, že ho pořídili společně – až na to, že v době pořízení bytu spolu neměli žádný vztah, byt si pořídil a zaplatil sám. To je zcela zřejmým apelem na lítost, kdy se argumentující pokouší z nedostatku racionálních argumentů vzbudit emoce a tím podpořit svou chabou pozici. Tyto argumentační klamy obvykle slouží jako podpůrné argumenty pro konstrukci klamu „rozjetého vozu“, kdy postupným budováním osamocených souhlasů s jednotlivými tvrzeními si argumentující strana vytváří pozici k celkovému přijetí vlastního falešného názoru, což však neznamená, že by byl tento jakkoliv fakticky oprávněný.

---

¹⁴⁶ Č.j. O P 307/2021-140.

¹⁴⁷ Sp. zn. 14 Nc 1029/2020.

Že využívání manipulativních taktik není genderově vyhraněnou záležitostí, dokazuje Mgr. J. M.,¹⁴⁸ který jedním dechem tvrdí, že důkazně podložené hodnocení oponenta je toliko neobjektivním dojmem, avšak v dalším odstavci jiný objektivní důkaz oponenta vášnivě vyvrací vlastními domněnkami, prezentovanými jako neotřesitelný fakt. Zde se velmi pěkně demonstruje (kromě zjevné obsahové lži, typické pro podřadná advokátní podání) i poněkud sofistikovanejší *argumentum ad lapidem*, který spočívá v tom, že řečník nepohodlné tvrzení bez dalších argumentů odmítne jako „očividně“ nesmyslné nebo jinak nevěrohodné, a tak se vyhne nutnosti jej vyvracet. Výše uvedené formy argumentace lží jsou obvykle využívány intelektuálně slabě disponovanými osobnostmi, které nejsou schopny složitějších konstrukcí. Jedinou podporou právníké lži v této formě bývá agresivita, s kterou tyto mentální invalidé operují jak v aktivní, tak i v pasivní formě.

Typickým argumentačním klamem ve chvíli, kdy justičnímu personálu dojdou argumenty, je klam relevance, založený na vyvracení argumentu odlišného od toho, o kterém se skutečně diskutuje, aniž by posuzující (např. soudce) tento rozdíl rozpoznal nebo uznal. Účelem této, často extrémnější verze protiargumentu, je vzbuzení dojmu, že něčí pozice je silnější než ve skutečnosti. Vzhledem k malé fantazii pachatelů těchto praktik je nejčastější formou konstrukce lži či klamu využití projektivních technik, kdy skutky páchané vlastními klienty přisoudí verbálně agresivní formou protistraně. To již hraničí s argumentem *tu quoque*, kdy argumentující používá zjevného pokrytectví k neutralizaci primárního argumentu a odvedení pozornosti od problému. Klam relevance bývá argumentačně slabší stranou obvykle kombinován s čistou lží, zhusta doplněnou dalšími prvky, např. zahlcením slovy či odkazy na (neexistující či nerelevantní autoritu). Demonstrace tohoto manipulativního komplexu je však nad rámec předkládané analýzy, neboť se jedná o rozsáhlejší texty.

Dalším stupněm manipulativních technik je použití deduktivního klamu, definovaného jako argument, který je fakticky neplatný, neboť samotný argument může mít pravdivé předpoklady, ale přesto má falešný závěr, tj. dedukce postupuje chybně. Přítomnost formálního klamu v deduktivním argumentu nevypovídá nic o premise argumentu nebo jeho závěru (*argumentum ad logicam*). Z principu své konstrukce je tento druh argumentačního klamu více užíván ze strany státního zastupitelství či soudu samého, neboť je vhodnou odpovědí na předcházející techniky založené na lži. Příkladnou konstrukcí deduktivního klamu je intelektuálně slabá úvaha JUDr. P. J. (OSZ Pha 4),¹⁴⁹ který jako hlavní argument nepochybné správnosti forenzně i logicky vadného

---

¹⁴⁸ Sp. zn. O P 282/2023.

¹⁴⁹ Č.j. 2 ZN 3824/2021-36.

postupu policejního vyšetřovatele uvádí rozsah spisu v počtu stránek (*sic!*), ačkoliv tento zcela prokazatelně řadu jemu nevyhovujících důkazů usvědčujících pachatele opomenul či zmanipuloval, byť je měl k dispozici. Klíčový deduktivní klam, použitý JUDr. J. k odložení případu podvodu a zpronevěry mezi bývalými partnery (žena dlouhodobě okrádala svého přítele i jeho děti, což sama do protokolu před policejním orgánem přiznala), spočívá v tvrzení bez důkazů, že „*partnerské soužití protiprávní jednání podezřelé fakticky vylučuje, neboť společné soužití vyžaduje společné hospodaření*“. Tak státní zástupce oficiálně odůvodnil páchání trestné činnosti mezi partnery, beztrestně a s požehnáním státu. Tento argumentační klam by byl zcela zřejmým argumentem z neznalosti, kdy prohlášení musí být pravdivé, protože nebyla prokázána nepravda nebo neexistuje žádný důkaz proti němu – kdyby se pachatelka sama nedoznala a všechny věcné důkazy její přiznání nedosvědčovaly. Argument z neznalosti lze použít k podpoře několika protichůdných závěrů najednou, avšak reálně nic nedokazuje. Místo toho přesouvá důkazní potřebu od osoby, která argument uplatňuje. Obdobně často bývá v justici uplatňován i argument kruhem, který v tvrzení užívá shodný předpoklad i závěr. Obsahově se však jedná o rozsáhlé texty, neboť principem je dostatečné oddělení výchozího i závěrečného tvrzení, aby si čtenář neuvědomil opakování domněnek.

Mezi čirou lží a neznalostí je rozdíl v úmyslu, byť zejména v justičním prostředí jdou ruku v ruce a obvykle není zřejmý rozdíl v primární pohnutce. Budeme-li optimisticky vycházet z předpokladu, že kromě patologických lhářů se mohou vyskytovat i prostě a jednoduše neznalí lidé (či fachidioti), pak k maskování neporozumění řešenému problému slouží argumentační klam *ad ignorantiam*. Zde lze jako příklad uvést JUDr. V. L. (MS Pha),¹⁵⁰ která v rámci trestního řízení neprovedla důkazy v podobě znaleckých posudků navržených obhajobou, které se jí nehodily do konceptu vedeného trestního řízení – s odůvodněním, že specializace znalce v oboru kriminálního zneužití chemických či biologických látek je irelevantní k projednávanému předmětu spočívajícímu v kriminálním zneužití chemických látek biologického původu. Při veřejném zasedání toto navíc odůvodnila úmyslnou manipulací s definicemi, kdy kriminální zneužití těchto látek vydávala za problematiku řešení průmyslových nehod. Jedná se o zářný příklad manipulativní fachidiocie, potvrzené vlastním přiznáním pachatelky manipulace: „*...hledala jsem obor, ve kterém bych jednou mohla pomáhat lidem. Když jsem ale vyhodnotila svoje studijní výsledky z biologie a chemie, tak bylo jasné, že na medicínu moje cesta nepovede. Začala jsem proto hledat jiný obor, ve kterém by se dalo pomáhat lidem, a tehdy mě napadlo*

---

¹⁵⁰ Sp. zn. 48 T 10/2022.

právo...“.¹⁵¹ Jak takový člověk může rozhodovat o lidských osudech na základě přiznané ignorance vědy (a z toho vyplývajících defektních názorů a rozhodnutí), je záhadou. Od této demonstrace arogance moci a manipulace *ad ignorantiam* prostou osobní neznalostí či jednostrannou oborovou zaslepeností se dostáváme až k ryze úmyslným manipulativním skutkům, které již nelze omluvit jinak.

Manipulativním jednáním *par excellence* je emocionálně výrazně zabarvené vyjádření JUDr. T. M. (OSZ Pha 2)¹⁵² o založení podnětu k trestnímu stíhání pro pomluvu *ad acta*, která velmi složitou a překroucenou konstrukcí dospěla ke zjištění, že se nejedná o způsobilý podklad pro vedení trestního řízení, ačkoliv byla přítomna jasná výzva k útoku na osobu podatele, řadou hrubě nepravdivých výroků vznikla jeho firmě značná škoda a současně dle prokurátorky označení jako „*rasista*“ či „*bílý supremacista*“ není pro čestného člověka dostatečně difamujícím.¹⁵³ Za pomoci sekvenovaných argumentačních klamů JUDr. M. přizpůsobila své vyjádření tvrzení pachatelky v plném rozsahu. Označení historické symboliky demonstrované muzeálními replikami předkřesťanských předmětů, určenými pro vyznavače reenactmentu a living history, za rasistickou, pravicově extremistickou, nacionalistickou či protimigrační je podle JUDr. M. názorem obhajitelným, zároveň krytým svobodou projevu garantovanou ústavně, aniž by se snad jednalo o zveřejňování nepravdivých informací, které by bylo nutné řešit prostředky trestního práva. Tím však JUDr. M. sama projektovala své osobní postoje včetně zřejmé předsudečné nenávisti do odůvodnění, které tak již z principu nemohlo být nestranné. Jedná se tak o příkladné rychlé manipulativní zevšeobecnění, postavené na cíleně ukvapených hodnoceních několika příkladů, nikoliv reálném zhodnocení podstatných důkazů. Proto také při pozdějším nestranném přezkoumání často neobstojí právě kvůli nedostatku podpůrných důkazů; to si však vyžaduje vůli přezkoumávajícího se opravdu zamyslet. Tvrzení totiž může být v jednom případě pravdivé, což však neznamená, že je pravdivé vždy nebo jako celek. Tato ukvapená zobecnění bývají zejména v justiční argumentaci častá, neboť existuje široká škála toho, co je ještě přijatelné jako „dostatečný“ důkaz. Pravidla pro dokazování se často mění na základě uváděného tvrzení i prostředí.

Asi nejpůsobivějším bodem vyjádření JUDr. M. se stala výtko ne odbornosti předloženého odborného vyjádření, že jeho zpracovatelé neváhají „*opakovaně pejorativně bez dalšího vysvětlení označovat hnutí Black Lives Matter hnutím*

---

¹⁵¹ ZITKA, J. 2019. Zajímají mě lidské příběhy. Se soudkyní Vlastou Langhamerovou (nejen) o její dobrovolnické činnosti. In: *Český zápas*, č. 3, pp. 5-6.

¹⁵² Sp. zn. 1 ZN 244/2021-6.

¹⁵³ LEHMERT, K., AMBROZOVÁ, E., POKORNÝ, V., KOLEŇÁK, J. 2021. Vnímání odborných důkazů justicí. In *Sborník 7. mezinárodní konference o trestněprávních a kriminalistických aspektech dokazování*, Praha: VŠFS.

rasistickým, aniž by ani náznakem upozornili na myšlenky, které stály v jeho počátku. Mezi nimi je i protest proti selektivní policejní brutalitě namířené proti Afroameričanům v USA.“ Toto prohlášení je samo o sobě velmi nevhodné, neboť hnutí *Black Lives Matter* je již z podstaty věci rasistické stejně jako např. *Ku-klux-klan* – obě hnutí vyzdvihují nadřazenost jedné rasy nad druhou a ve jménu obou se páchá násilí. Jedná se tedy o čirý argumentační klam falešného dilematu, což je manipulativní nástroj určený k polarizaci publika, založený na propagaci jedné strany a démonizaci druhé.

Dalším hvězdným argumentem JUDr. M. je prohlášení, že jestliže se někdo přátelí s členy bývalé kapely Orlík (byť i jen virtuálním „olajkováním“ příspěvku jednoho z nich na Facebooku), pak jsou rasisté nejen oni, ale i jejich přátelé. Dle této logiky by pak slavná série filmů o básnících byla rasistická, jelikož v ní vystupuje člen kapely Orlík David Matásek... Zde se jedná o klasický příklad argumentačního klamu falešnou stopou, což je běžná taktika k odvrácení pozornosti a nasměrování čtenáře k falešnému závěru. Tyto dílčí argumentační klamy slouží jako podpora odkazu na pokrytectví (argument *tu quoque*), který odvrací kritiku od cíle tím, že obviňuje druhou osobu ze stejného problému nebo něčeho srovnatelného. Zde by se také již dalo uvažovat i o předsudečné nenávisti, ačkoliv tato pohnutka bývá častější ve sporech rodinného práva.

Tato forma neskrývané, byť však výrazně ovlivňující předsudečné nenávisti není v českém justičním prostředí vzácná. Zcela zřejmě se jedná o důsledek dlouhodobého (obvykle po celou délku kariérního života) výskytu jedince v sociálně deformovaném prostředí, kdy zodpovědní jedinci posuzují zbytek světa z pohledu své pokřivené logiky. Takovým příkladem, kdy jednání a formulace jsou motivovány předsudky vůči skupině, kterou v jejich očích reprezentuje manipulovaná oběť, může být „intelektuální“ produkt JUDr. J. S (MSZ Pha)¹⁵⁴, který prostřednictvím souboru induktivních a kauzálních klamů prokazuje nevinu zloděje a podvodníka, jenž se sám protokolárně přiznal, a veškerý důkazní materiál toto přiznání podporoval. Zjevně deklarovaný předsudek lze vysledovat v rozsáhlé argumentaci manipulátora, zaměřené na nesouvisející civilní spor mezi obětí a pachatelem – a zejména jejich více než 20letý věkový rozdíl. Tvrzení manipulátora („...trestná činnost musí být prokázána...“, „...podezřelý nemusí poskytovat důkazy o své nevině...“) jsou fakticky sice správná, ale věcně v ostrém kontrastu s obsahem spisového materiálu, kdy se podezřelý sám opakovaně do protokolu přiznal a dokumentace třetích stran toto nezávisle podporuje. Výrazně se blíží zneužití autority k podpoře manipulativního argumentu (*argumentum ad auctoritatem*). Zatímco názor autority může mnohdy představovat důkazy a data, stává se klamem,

---

¹⁵⁴ Sp. zn. 3 KZN 949/2023-5.

pokud je jejich odbornost nebo autorita nadhodnocená, nelegitimní nebo pro dané téma irelevantní. Tento argumentační faul v kombinaci s prostoučným principem falešného dilematu vytváří právě díky zdání autority pro intelektuálně jednoduché autory či čtenáře solidní a nepopíratelný důkaz. V principu jde o každé tvrzení, které nebylo dokázáno, a je tak považováno za nepravdivé (nebo že každé tvrzení, které nebylo vyvráceno, je považováno za pravdivé). Ačkoli všechna dokázaná tvrzení mohou být pravdivá a všechna vyvrácená tvrzení nepravdivá, přesto neplatí, že by všechna nedokázaná tvrzení byla nepravdivá nebo všechna nevyvrácená tvrzení pravdivá. Tvrzení, které nebylo dokázáno ani vyvráceno, může být stejně dobře pravdivé jako nepravdivé, a existují pravdivá tvrzení, která nelze dokázat, a nepravdivá tvrzení, která nelze vyvrátit. Na justiční personál zřejmě příliš intelektuálně těžká úvaha...

A tím se dostáváme již k ryzím manipulacím na objednávku. Typickým příkladem je vytváření obsahově falešných dokumentů, vedoucích k potřebným „správným“ výsledkům. Zde se již obvykle jedná o složitější komplex argumentačních klamů. V různě intenzivní podobě jsou tyto manipulativní komplexy součástí třeba znaleckých posudků z neexaktních oborů, kdy již metodologie a samotná dokumentace znaleckého zkoumání je vedena za určitým cílem. Méně sofistikovaný model, realizovaný se souhlasem dozorcujícího či kontrolního orgánu, se neobtěžuje s náročným procesem konzistentního pokroucení reality, a proto již jen do závěru uvede požadovaný výsledek. Intelektuálně nejubožejší formou, využívající jako zastřešující právě výše zmíněný argument *ad auctoritatem* jako jediný důkaz, je prostě jen lež obsahově odůvodňující zadání.

Podíváme-li se na tyto formy cílené manipulace blíže, lze tyto subtilní rozdíly rozeznat právě u neexaktních oborů. Příkladem může být PhDr. M. P., který se jako klinický psycholog dlouhodobě profiluje coby specialista na stres a posttraumatické poruchy. Jen škoda, že je zcela zřejmě ovládá jen teoreticky, neboť pacienta s těžkou stresovou poruchou, kterou mu tento sám (jako vystudovaný psycholog) relevantně popsal včetně etiologie, odsoudil jako supervizor psychologického vyšetření opakovaně k dlouhodobému bezdůvodnému užívání psychofarmak, neboť „odborníkovi“ bylo zatěžko být i jen minimálně přemýšlet. Ve zprávě z vyšetření se neostýchal uvést, že „...sdělení zkoumané osoby jsou natolik fantastická (tj. nerozumím tomu), že se musí jednat o bludy...“, ačkoliv vystresovaný pacient jako studovaný odborník relevantně popisoval standardní fyziologické procesy známé každému gymnaziálnímu studentovi. Ten samý soudní znalec na zadání soudů opakovaně vyšetřoval rodiče v rámci opatrovnických sporů, kdy v různých kauzách došel k až obdivuhodně shodným výsledkům – společným jmenovatelem je tvrzená výchovná

nezpůsobilost otců a následně vždy prokázané dlouhodobé týrání dětí patopsychologickými matkami, na kteréž týrání vlastních dětí tyto otcové úřady nepohodlně dlouho a hlasitě upozorňovali. Beze studu tento „odborník“ pak veřejně tvrdí, že „...představa, že mělo být odhaleno týrání a nebylo, je pro mne jako znalce velmi nepříjemná“. Svě profesní selhání obhájuje tvrzením, že „Hodně záleží na tom, co uvádí rodiče v průběhu toho znaleckého posudku. Jiná věc je, když by v tomto případě otec uváděl to týrání v průběhu znaleckého posudku a jiná situace, když to neuvádí.“¹⁵⁵ Pokud však otec týrání v jiném případě konzistentně uváděl již před znaleckým vyšetřením a toto znalci relevantními dokumenty doložil, byl v souladu s přáním konkrétní soudkyně označen jako nezpůsobilý výchovy.¹⁵⁶

Extrémnější příklad je, když psychicky zdravý člověk je znalcem cíleně označen jako nemocný, což v důsledku může vést až k jeho osobní a profesní likvidaci – to celé posudkem, který již na první pohled vykazuje i laikovi zřejmé chyby ve formě i obsahu, splňující definici hrubě zkresleného nebo nepravdivého posudku. Zde se dá uvažovat již přímo o plnění cíleného zadání, zejména když výsledek koreluje s dlouhodobou snahou soudce či jiné autority. Příkladem může být znalecký posudek MUDr. G. L., která svým odborným názorem cíleně zlikvidovala soudem zadanou osobu, když přes své vyšetření neshledávající závady v psychice (doložené i řadou vyšetření dalších specialistů) taxativně uvedla skutečnosti reálně doložené věrohodnými dokumenty jako bludy, a tím zdravého člověka účelově označila za „paranoidně psychotickou osobnost (F22.0 Porucha s bludy)“.¹⁵⁷ Tato účelová likvidace pak byla vyvrácena jak revizním znaleckým zkoumáním, tak akceptací revizních závěrů dalšími zdravotnickými i státními úřady – ovšem beze studu, omluvy či náhrady škody ze strany pachatelky.

Nejvýraznějším příkladem účelové manipulace v justičním prostředí je zmanipulovaný rozsudek. Dobře zdokumentovaným příkladem, který je potvrzený právě i nálezem odvolacího senátu MS Pha, je případ nahrazení souhlasu rodiče, řešený před OS P4.¹⁵⁸ Zde soudkyně JUDr. A. R. nahradila souhlas otce s docházkou dítěte do předškolního zařízení, když tento konstantně poukazoval na vývojovou nezralost a zejména na hygienickou nesamostatnost dítěte. Jistou, avšak nikoliv věcně rozhodnou, satisfakcí je skutečnost, že to samé konstatovala i pediatrička při vyšetření měsíc po rozsudku – matce však vystavila

---

¹⁵⁵ Zavírala syny do sklepa a bila je pěstmi. Je kvalitnější rodič, napsali znalci. [Online]. [cit. 2023-11-19]. *Seznamzpravy.cz*. 2023. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-urady-mohly-detem-usetrit-roky-utrpeni-neverily-vsak-ze-je-matka-tyra-239525>

¹⁵⁶ Zn. posudek č. 607/2022.

¹⁵⁷ Zn. posudek č. 393/2022.

¹⁵⁸ Č. j. 0 P 307/2021-355.

potvrzení o vývojové zralosti za další měsíc pouze na základě jejího tvrzení bez vyšetření dítěte. U dítěte se do několika měsíců vyvinula diagnostikovaná psychicky podmíněná obstipace, ohrožující jej na zdraví.

Ve chvíli, kdy JUDr. R. zcela argumentačně selhala a otec poukázal na její neumělé pokusy s ním manipulovat k dosažení pro ni obsahově žádoucí odpovědi, narcistní osobnost soudkyně Rundové tuto skutečnost neunesla a v emocionální erupci mu udělila pořádkovou pokutu, když se jeho výpověď pokusila zlostně překřičet. V textu rozsudku pak kromě jiných lží uvedla, že „...arogantně a hulvátsky se chová i (v) průběhu ústního jednání“. Vzhledem k tomu, že otec byl v oblasti sociálních činností nejkvalifikovanější osobou v jednacím síni, konzistentně upozorňoval na nevhodnost předškolní docházky svého syna, čímž si vysloužil i obvinění z napadení právní zástupkyně matky.¹⁵⁹ Odvolací senát MS Pha konstatoval naprosté osobnostní i profesní selhání JUDr. R. s tím, že „...otcova reakce v situaci, kdy nemohl ani dokončit větu, byla zcela pochopitelná“ – a pořádkovou pokutu zrušil.¹⁶⁰ JUDr. R. tento výsledek osobnostně opět nezvládla a následně demonstrovala nadřazenost soudce nad právem pomocí tak extrémních prostředků jako je presumpce viny či písářská oprava nesprávnosti v meritu věci pouhým vyšším soudním úředníkem. Obdobné patopsychologické chování zmiňují i jiné její oběti. Kvalifikace této ostudy justice, která selhala jako člověk i odborník nejen v právu občanském, ale i trestním dle jejích vlastních slov pochází zejména z toho, že je matkou tří dětí. Tímto příkladem jsem se tak posunuli z předchozího prostředí fachidiocie již plně do oblasti narušené psychiky jako procesu vnímání reality ve formě narcistních a sociopatických poruch.

Zajímavým, a v jistém ohledu i typickým, příkladem je Mgr. P. (OS P7), který se jako člen Republikové soudcovské rady pyšní tím, že je soudcem dbalým zákona, jehož nezávislost by měla jít „...rukou v ruku v ruce s rozumem a důvěrou, že soudce je člověk, který dokáže posoudit míru svých znalostí a potřeb se vzdělávat sám“. Též by ocenil i větší důvěru v soudce jako takové.¹⁶¹ S tím ovšem ostře kontrastuje jeho všeobecné hodnocení ze strany „zákazníků“, jež se k jeho schopnostem vyjadřují dost jednoznačně – „vůbec nevěděl, co soudí“, „Afektovaný a užvaněný, což je mu na škodu, protože je pak bolestně vidět ta neznalost zákona i prostá lidská hloupost ... nedostatečné kvality nahrazuje přebujelým egem“ apod.¹⁶² Jistě by bylo možné říct, že jde o zahořklé stížnosti

---

¹⁵⁹ Č.j. O P 307/2021-358.

¹⁶⁰ Sp. zn. 14 Co 258/2022.

¹⁶¹ Nezávislost, rozum a důvěra. [Online]. [cit. 2023-04-19]. *Soudcovská unie ČR*. 2023. Dostupné z: <http://www.sucr.cz/zpravy-a-stanoviska/slovo-soudce/518-nezavislost--rozum-a-duvera.html>

¹⁶² Hodnocení soudců. [Online]. [cit. 2022-01-19]. *Znamysoudce.cz*. Dostupné z: <http://www.znamysoudce.cz/Soudce.aspx?id=615>

nespokojených klientů, kdyby... Kdyby nebyly důkazy o emoční oploštělosti i z nezávislých zdrojů. V případě odškodnění za škodu vzniklou usmrcením a náhradu nemajetkové újmy, kdy pozůstalý žaloval zdravotnické zařízení za smrt manželky způsobené nesprávnou léčbou, popisoval právní zástupce žalobce následky psychického utrpení vnímaného manželem při dlouhém umírání manželky na agresivní nádorové onemocnění.

Soudce Mgr. P. si jako soudce dbalý zákona, který je také člověkem, při advokátově řeči podepíral hlavu a na papír si cynicky kreslil obrázky. Při vyhlášení rozsudku se podle něj s odkazem na soudní znalce nepodařilo prokázat příčinnou souvislost, kdy údajně nemá z celého provedeného dokazování jediný důkaz tvrzení žalobce prokazující. Znalecké posudky z oboru zdravotnictví sice přiznávají, že skutkový děj je možný, avšak jeden (a ten je jako jediný dle magistra práva – jinak též univerzálního odborníka na vše včetně humánní medicíny – P. správný) opatrně praví, že se nedokáže vyjádřit. Znalecký posudek onkologa doc. MUDr. P. V., Ph.D., který o příčině úmrtí nepochyboval, Mgr. P. nevzal v úvahu, neboť se při jeho výsledku prokázaly zdravotní problémy znalce, stejně tak, že znalec neměl k dispozici veškerou dokumentaci nebo že se zná se žalobcem. Zdánlivě možná racionální důvody – kdyby se nejednalo o laciné a vágní odůvodnění. Dokumentace nemusí být nutně významná celá a specialistů-onkologů zase není tolik. Navíc, jak je zřejmé z jiných případů uvedených v kazuistice, jiným soudcům možná podjatost znalce ve formě vztahu lékař-pacient nevadí. Dle vlastních slov soudce vedla k zamítnutí návrhu, a navíc nařízené úhradě nákladů řízení straně žalované údajně sama žalující strana svým požadavkem na odškodné, kterým se soudce cítil popuzen, a proto byla podle něj jako „nestranného“ soudce nutná obrana žalované strany. Opravdu je možné, aby soudce odůvodnil rozsudek svým emocionálním hnutím? Jak je zřejmé – nejen z tohoto případu, je to nejen možné, ale v ČR naprosto běžné. Důkazy zde nehrají roli, emoční nastavení a sympatie soudce jsou zcela zásadní. To potvrdil i odvolací rozsudek Městského soudu v Praze, kdy soudce JUDr. F. L. racionálně situaci posoudil a rozhodl o zcela zřejmém pochybení žalované strany.¹⁶³

Obdobně jako v předchozím případě, i jiný medializovaný případ ukazuje zřetelnou manifestaci arogance moci a narcismu soudce. Trestní kauza ve věci sexuálního násilí ze strany D. Feriho je všeobecně známá a široce medializovaná. Necháme-li stranou důkazní stránku, je jistě zajímavé odůvodnění rozsudku nepodmíněného trestu za skutek, za který i v případě mnohem závažnějšího

---

¹⁶³ Za manželčinu smrt požadoval od kliniky 25 milionů. ‚Ta částka je neskutečná,‘ uvedl soudce, žalobu smetl. [Online]. *Irozhlás.cz*. 2023. [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: https://www.irozhlás.cz/zpravy-domov/soud-mamografie-umrti-zeny-odskodneni-zamitnuti-zaloby_2305180500_vtk

dopadu na oběť (zejména oběť dětskou, dlouhodobě zneužívanou či jinak traumatizovanou, např. vztahem k pachateli či homosexuálním charakterem činu) ukládá naše justice tresty podmíněné. Soudkyně JUDr. L. H. (OS P3) zmínila jako přitěžující okolnosti jasné odmítnutí tří zneužitých dívek (nejmladší bylo 17 let), superiorní pozici pachatele a zejména – chování obviněného, který se prý při výsleších obětí smál ve vedlejší místnosti nahlas.¹⁶⁴ Stanovení přitěžující okolnosti ovlivněním „nestranného“ soudce chováním účastníka jednání je zcela zřejmě za hranou zdravého rozumu i důvěry v nezaujatost justice. Jak absurdní je taková přitěžující okolnost výrazně subjektivního charakteru (navíc ve vztahu mezi „nestranným“ soudcem a jedním z účastníků v okamžiku, kdy probíhá posouzení deliktu jednoho účastníka vůči druhému), je zřejmé i v kontextu předchozí rozhodovací praxe té samé soudkyně. JUDr. L. H. v roce 2008 odsoudila dva pedofilní homosexuály za dlouhodobé, opakované zneužívání nezletilých chlapců (nejmladšímu bylo 6 let) v rámci dětského volnočasového oddílu k trestům 4,5 roku nepodmíněně a podmíněně včetně sexuologické léčby.¹⁶⁵

Demonstraci narcismu v nejčistější podobě si dopřejeme z prostředí Vrchního soudu v Praze, kde se o ni laskavě postaral svým zpracováním Mgr. Petr Černý. Ten se v analyzovaném usnesení¹⁶⁶ dopouští kromě věcných manipulací s realitou v globálním pohledu textu i výrazné manipulace autoritou, kdy zcela zjevně nepravdivá (mnohdy až vyloženě lživá) tvrzení podává čtenáři jako nezpochybnitelný fakt, ačkoli ví (nebo by alespoň ve světle své praxe vědět měl), že jsou nepravdivá. Tato lživá tvrzení pak ve smyslu *in dubio contra reo* vedou k odůvodnění údajné, avšak reálnými důkazy neprokázané, činnosti odsouzeného, jen aby nemusel povolit obnovu řízení, kde by vyšlo najevo, že celý případ byl od počátku vyšetřování – prostě zpackaný. Celý text usnesení využívá další z typicky manipulativních taktik ve formě zahlcení slovy, kdy pisatel úmyslně zastírá informační nedostatečnost přehrší bezobsažných formulací, maskujících absenci informací a důkazů. Text analyzovaného usnesení je ukázkovým případem odborné zaslepenosti zpracovatele, vykazující též výrazné znaky narcistní poruchy osobnosti. Ačkoliv vzděláním pouhý absolvent magisterského studia práva, odvažuje se „zasvěceně“ hovořit o problematice přírodních věd, a dokonce ji opravovat. Je jen ke škodě justici jako systému, že neví, o čem mluví – kéž by to neplatilo alespoň v jeho vlastní odbornosti, právu, kde však vykazuje

---

¹⁶⁴ Když mluvily oběti, smál se na celé kolo. Soudkyně líčila, co Ferimu přitížilo. [Online]. [cit. 2023-12-19]. *Novinky.cz*. 2023. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-kdyz-mluvily-obeti-smal-se-na-cele-kolo-soudkyne-licila-co-ferimu-pritizilo-40449328>

¹⁶⁵ Zneužili 18 chlapců. Trest-podmínka a 4,5 roku. [Online]. [cit. 2023-08-19]. *Lidovky.cz*. 2008. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/zneužili-18-chlapcu-trest-podminka-a-4-5-roku.A080411_113210_ln_domov_svo

¹⁶⁶ Č. j. 15 To 63/2023-107.

výrazné mezery z nepochopení principu věci. Explicitním důkazem o úmyslnosti manipulativních tvrzení zpracovatele Černého za účelem uškodit odsouzenému je i faktický rozpor v reálných a zpracovatelem Černým vybájených datech – zpracovatel Černý uvádí „zjištění, kolik kilogramů marihuany se vejde do jednoho kbelíku s víkem – 40 kg“¹⁶⁷ s odkazem na výpověď spolupracujícího odsouzeného, ačkoliv tento sám uvádí, že „Vypěstované konopí bylo v plastových kyblících o obsahu 40 l, který byl ještě uložen v papírové krabici.“¹⁶⁸ Sušina konopí není voda, její hustota je 0,1 g/cm³, tj. náplň předmětného kbelíku by ideálně vážila max. 4 kg. A podobných logických diskrepancí je text usnesení plný... Odborná „erudice“ magistra práv, radícího soudním znalcům v přírodních vědách, je pozorovatelná v obsahově rozsáhlých pasážích, kdy kromě manipulace s výpočty cíleně manipuluje i s právními podklady k jejich provedení, aby svědčily v neprospěch odsouzených, kdy zemědělské dotační směrnice vydává za závazný forenzní předpis – to celé na 10 stránkách.

Podobným exposé se demonstruje právě narcistická porucha osobnosti, projevující se trvalou potřebou grandiozity, obdivu od druhých a nedostatkem empatie. Lidé s narcistickou poruchou osobnosti bývají velmi přecitlivělí na zranění sebevědomí, na které mohou reagovat defenzivně hněvem nebo devalvací druhých. Patologie narcistické poruchy osobnosti se empiricky demonstruje konflikty s okolím a zároveň deficity týkajícími se vlastního sebevědomí – což, jak je uvedeno výše, poměrně dobře vystihuje osobnosti pohybující se v justičním prostředí. Pro narcisty bývá obtížné požádat o pomoc, protože to považují za známku slabosti a zároveň to zraňuje jejich sebevědomí. Jsou pevně přesvědčeni, že porozumět či hodnotit je může pouze osoba, která dosahuje srovnatelného sociálního statutu.¹⁶⁹

Přehledka defektních myslí by nebyla kompletní bez již zmíněné JUDr. A. Rundové, která ve své osobnosti kromě dále podrobněji rozebrané absence emoční a sociální inteligence zdařile koncentruje znaky narcismu i sociopatie – a stala se tím proslulá na evropské úrovni. Kromě již zmíněného, a jak demonstrováno dříve, nijak neobvyklého případu cílené likvidace jednoho rodiče zdánlivě legálními prostředky pro dosažení svého rozmaru bez ohledu na dítě – i za cenu týrání jak rodiče, tak dítěte, se tato ostuda justice nesmazatelně zapsala do historie práva. V únoru 2022, tj. v době, kdy již byly známé důsledky experimentálních genových injekcí proti covidu na zdraví a manipulace s nimi spojené, předběžně vykonavatelným rozhodnutím, nutícím zjevně otcem

---

¹⁶⁷ Č. j. 15 To 63/2023, čl. 23.

¹⁶⁸ Č. j. 1 T 21/2020, str. 11.

¹⁶⁹ HOUBOVÁ, P. et al. 2005. Narcistická porucha osobnosti – diagnostika a léčba. *Psychiatr. pro praxi*; 1: 18-25.

zmanipulovanou 9letou dceru, nahradila souhlas matky-lékařky rozhodnuté nechat zcela medicínsky správně u zdravého dítěte přirozený průběh imunitní odpovědi.¹⁷⁰ V té době již byla několik měsíců známá aktuální statistika ONS (UK), upozorňující na úmrtnost dětí (10–14 let) v závislosti na vakcinaci proti covidu (01-10/2021). Porovnání bylo drtivé; neočkovaní-očkovaní jednou dávkou - očkovaní dvěma dávkami vykazovali na 100.000 osob poměr úmrtí 4,58–45,12–238,37 osob.¹⁷¹ I přesto – nebo možná právě proto – JUDr. Rundová dívku odsoudila k 50x vyšší pravděpodobnosti úmrtí v době, kdy prokazatelně od převládající varianty covidu nehrozilo zdravému dítěti vážné riziko. K odůvodnění této potenciálně smrtelné manipulativní hry si JUDr. R. zvolila jako berličku názor Ústavního soudu, který byl publikován usnesením 24. 8. 2021¹⁷² – ten se však vztahuje na aplikaci klinicky testované a lety praxe ověřené vakcíny proti meningokokům. Nemá žádný vztah k aktuálnímu stavu vědeckého poznání či aplikaci nevyzkoušené a klinicky netestované látky, která nesplňuje charakteristiku vakcíny – neboť tyto prokazatelně nechránily před přenosem infekčního agens, zato měla již v době rozsudku známá zdravotní rizika s vysokým potenciálem úmrtí nebo doživotních následků. Což JUDr. R. klasifikuje zcela zřejmě jako manipulativní lhářku a podvodnici – a ve světle dalších, zde nepublikovaných, informací bezpochyby i jako narcistní sociopatku.

Tento konkrétní případ je o to zajímavější, že jeho *modus operandi* odpovídá jiné kauze, kdy stejná soudkyně vyvinula extrémní tlak na otce i dítě 7 změnami režimu styku za 13 měsíců (např. z paritní péče skokově na 2x 48 hod bez důvodu i důkazu), aby rozdělila jejich úzkou rodičovskou vazbu, kdy dítě bylo cíleně přiřčeno psychopatické matce (Hare skór 40/40 – i Ted Bundy měl 39/40).¹⁷³ Na pomoc si vzala i bezostyšné porušení zákonných předpisů, kdy byl znalecký posudek upozorňující na závažné týrání dítěte ze strany matky a doporučující jeho okamžité předání do péče otce eliminován strohou poznámkou, že nesplňuje nároky kladené na znalecký posudek. Tuto argumentaci převzal i odvolací senát MS Praha, zcela zřejmě bez seznámení se s posudkem jako takovým. A JUDr. R., aby náhodou její zlý čin nebyl oficiálně zjištěn, odmítala předvolat znalce ke konfrontaci i u dalších jednání, kde si nechala předložit zmanipulované znalecké posudky na oba rodiče a dítě.

---

¹⁷⁰ Soud rozhodl místo matky: dcera se může naočkovat. [Online]. [cit. 2023-08-19]. *Seznamzpravy.cz*. 2022. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/koronavirus-vakcina-soud-rozhodl-misto-matky-dcera-se-muze-naockkovat-187639>

¹⁷¹ LEHMERT, K., LAVIČKOVÁ, K., AMBROZOVÁ, E., KOLEŇÁK, J. 2022. The End of Covid Crisis – Lessons Learned and Time to Prepare for Future Events. In *Proceedings of 15th Int. Sci. Conf. European Forum for Entrepreneurship 2022*, Praha: Newton University.

¹⁷² Sp. zn. IV ÚS 1637/2021, bod 18.

¹⁷³ HARE, R. D. 1999. *Without Conscience: The Disturbing World of the Psychopaths Among Us*. New York: Guilford Press.

I v následujícím případě byl neposlušný rodič (zde pro změnu matka) v rámci opatrovnického styku nátlakem JUDr. R. „veden k rozumu“, pro změnu asistovaným stykem (1 hod/14 dní). Zde dokonce překvapivě pozitivně reagoval i OSPOD a upozornil bezvýsledně soudkyni na nutnost okamžitého zavedení standardního styku díky vytvoření syndromu zavrženého rodiče. Bez výsledku... Takové případy existují i v zahraničí – arogance a ignorance justice je tedy univerzální a globální.

Dobře popsána je kauza Jonathana Vanderhagena,¹⁷⁴ amerického hudebníka, který v roce 2017 požádal o výhradní péči o svého ročního syna s argumentem, že chlapcova matka v minulosti užívala drogy a řádně se nestarala o Killiana, který se narodil s hydrocefalem a vyžadoval terapii a pravidelné návštěvy lékaře. Příklad byl přidělen soudkyni obvodního soudu Rachel Ranciliové v Macomb, ale Killian zemřel, když byl v péči své matky v Genesee County v září 2017. Za jeho smrt nebyla vznesena žádná obvinění.

Soudkyně Ranciliová kontaktovala úřad šerifa okresu Macomb 8. července 2019 po několika „znepokojivých příspěvcích“, na které byla podle policejní zprávy upozorněna na Facebooku. Vanderhagen publikoval krátké texty včetně jednoho obsahujícího vulgarismy, kritizující soudní systém a konkrétní soudkyni, o které se důvodně domnívá, že selhala v případě jeho syna. Též publikoval své podezření, že za smrt jeho syna je zodpovědná chlapcova matka. Údajně ofensivní a společensky závadné posty, na které soudkyně Ranciliová upozornila policejní orgán, byly formulovány dle policejní zprávy jako tento: „Odhalování špatných, zkorumpovaných a stinných lidí, jako jste vy, je to, co dělám ;) Vyjměte toto z našeho soudního systému.“ Protokol z policejního vyšetřování dále konstatuje, že „Nikdy nevyhrožuje újmou nebo násilím vůči Ranciliové“ nebo jiné osobě, kterou označil za zapojenou. „Nicméně se zdá, že je na ně velmi našťvaný a má pocit, že za to mohou oni, když mu nepomohli,“ dodal vyšetřující policista.

Po první soudní výstraze, zákazu kontaktu (Vanderhagen nikdy soudkyni Ranciliovou nepotkal jinak než v soudní síni) a složení kauce mu byla kvůli dalším postům na sociálních sítích ve výše uvedeném duchu zvýšena kauce na hodnotu odpovídající zvláště nebezpečným kriminálíkům s vysokým rizikem útěku do zahraničí. Tu již nebyl schopen složit, a proto byl vzat do vazby. Ačkoliv Vanderhagenův advokát tvrdil, že Vanderhagen „má absolutní ústavní právo demonstrovat své stížnosti vůči vládě veřejně“ i že Vanderhagenovy příspěvky se týkají jeho syna, odkrývají pravdu a odhalují křivdy spáchané systémem, neboť „Neexistují žádné výhrůžky. Nelze kontaktovat soudkyni Ranciliovou. Nedošlo k

---

¹⁷⁴ HALL, C. 2019. Macomb dad blames judge for son's death. Now he's jailed for harassment. [Online]. *Detroit Free Press*. Dostupné z: <https://eu.freep.com/story/news/local/michigan/macomb/2019/09/13/jonathan-vanderhagen-facebook-custody-judge-rancilio/2277473001/>

žádnému jejich kontaktu.“ Soudce okresního soudu Sebastian Lucido však byl názoru, že se jedná o vyhrožování úřadujícímu soudci obvodního soudu. Příklad se zdá logicky jasný, když dle profesora ústavního práva na Wayne State University Roberta Sedlera „Existuje právo prvního dodatku kritizovat soudce. Skutečná věc je, že jde o nepřiměřenou kauci. Michiganská ústava je v tom velmi specifická.“ Peter Henning, profesor Wayne State University a bývalý federální žalobce, k věci dodal, že nejde jen o to, co lidé zamýšlejí, ale také „co by rozumný člověk považoval za obtěžování nebo vyhrožování?“

Celou kauzu velmi reálně zhodnotil konstatováním, že „soudci neradi vidí, když jsou jejich příkazy ignorovány. Nikdy nechcete soudce rozhněvat“. A to je, z psychologického hlediska, nejzásadnější. Patopsychologie demonstrovaného schématu myšlení je zřejmá a Henningovo konstatování božské nadřazenosti soudců je k zamyšlení.

Byť existuje řada terminologických konceptů – a sociopatie jako termín byla z oficiální terminologie vyřazena (ze světa však nezmizela), v současnosti je tato dysfunkce řazena mezi antisociální poruchy osobnosti. Je charakterizovaná omezenou schopností empatie a dlouhodobým vzorem přehlížení nebo porušování práv druhých. Mezi další příznaky patří impulzivita a bezohledné chování, nedostatek výčitek svědomí poté, co deviant ublížil jiným, klamavost, nezodpovědnost a agresivní chování.¹⁷⁵ A právě maladaptivní vzorce sociálního chování, kognice i vnitřního prožívání, výrazně odlišné od norem běžné populace, byly nastíněny výše.

Z pohledu společenského je takové sociálně dysfunkční chování nazýváno represivní tolerancí, neboť systém se zdržuje explicitního stranění, ale primárně chrání sebe – a tím vlastně chrání existující systém diskriminace. Pasivní forma represivní tolerance je založená na „bezmyšlenkovité přijímání zakořeněných postojů a myšlenek, i když jsou zjevně škodlivé pro ostatní lidi, nebo dokonce pro životní prostředí“, zatímco aktivní způsob lze definovat jako „hlasité schvalování jednání, které je zjevně agresivní vůči jiným lidem“. Teoretický filozof Herbert Marcuse chtěl dosáhnout skutečné a správné tolerance „odejmutím tolerance projevu a shromažďování skupinám a hnutím, které prosazují agresivní politiku“. Ve své eseji¹⁷⁶ totiž považoval toleranci liberální demokracie za toleranci represivního systému, který nás skrz iluzi svobody drží ve spokojenosti. V rámci filozofického diskurzu je třeba doplnit i myšlenku Norberta Bolza, německého

---

¹⁷⁵ Antisocial Personality Disorder: Often Overlooked and Untreated. [Online]. *American Psychiatric Association*. 2022. Dostupné z: www.psychiatry.org/news-room/apa-blogs/antisocial-personality-disorder-often-overlooked

¹⁷⁶ WOLFF, R. P. I., MOORE, B., MARCUSE, H. 1970. *A Critique of Pure Tolerance*. Boston: Beacon Press. ISBN 0-8070-1559-8.

filozofa, který teorii represivní tolerance spojuje s globálním pojetím *cancel culture*, tj. s přesvědčením, že ve jménu vyššího dobra lze omezovat svobodu projevu, což v realitě znamená: netolerance k pravicovým názorům, nekritičnost k levicovým.¹⁷⁷ A proč o tom zde vůbec hovoříme?

Současná atmosféra společenské netolerance, zaměřená na demonstraci síly vůči komukoliv, aby nedošlo k odhalení slabosti jednotlivce či systému, se projevuje i ve stále výraznějším omezování svobody názoru. Zatímco kriticky přemýšlející člověk si vyhodnotí validitu informace sám (a sám se rozhodne, jakou hodnotu jí věnuje), soudní moc si uzurpuje právo rozhodovat o tom, co a jak by si občané měli myslet, ačkoliv k tomu nemá kromě svého pocitu nadřazenosti ani vědomosti, ani morální oprávnění. Údajně pro dobro lidí, ve skutečnosti však zcela ve smyslu Bolzova hodnocení *cancel culture* jako netolerance k pravicovým názorům, nekritičnost k levicovým postojům. Praktický příklad lze nalézt opět globálně kdekoli, avšak porovnání rozsudků jednoho soudu (Městský soud v Praze) je zvláště zřejmé.

V jednom gardu občan, hloupě žertující na adresu vražedného střelce z mešit v novozélandském Christchurch (2019) ve smyslu naznačovaného souhlasu, naplnil skutkovou podstatu zločinu podpory a propagace terorismu, ve formě např. „Bravo“ a tleskajícím smajlíku či větě a „Kam mám posílat peníze na právníky střelců? (smajlík s černými brýlemi)“. Dle názoru¹⁷⁸ soudu je třeba zajistit ochranu elementárním právním hodnotám před činy škodlivými pro společnost, tj. komentáři pod videem, publikovaným na výrazně nekorektním webovém portálu drsnysvet.cz, koncipovaném tak, že je sem umístován materiál v podobě videí násilných událostí či např. pornografického materiálu, k němuž se uživatelé často vyjadřují za použití černého humoru a sarkasmu. Již zmiňovaná soudkyně JUDr. V. Langhammerová se pustila do obsáhlého laického filozofování a lingvistických analýz bez odborného podkladu, kdy *“Soud je toho názoru, že veřejně komentovat takovýto obsah internetu obsahující takovou formu bezprecedentního násilí za použití jakékoliv ironie či černého humoru je zcela nepřipustné.”* Je zajímavé, že ze všech nekorektních a mnohdy i odporných videí a komentářů pod nimi jí trestněprávně vadí pouze tento jednotlivý případ. Péče o jemnocit návštěvníků takového portálu je dojemná, neboť soudkyně Langhammerová jako ochránce lidu podotýká, že *“je nutné uvědomit si, že ani svoboda slova na internetu není bezbřehá a příspěvky podobného charakteru mohou v nemalé míře ovlivnit širokou škálu dalších uživatelů, kteří si je přečtou.”*

---

¹⁷⁷ MATĚJČKOVÁ, T. 2023. Filozofie na kampusech zdegenerovala v levicovou ideologii. [Online]. [cit. 2023-11-19]. *Echo24.cz*, 2023. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/HQHRH/kniha-tereza-matejkova-rozhovor-nemecky-profesor-bolz-filozofie-zdegenerovala>

¹⁷⁸ Sp. zn. 48 T 8/2020.

Odříznutí životní reality soudce od všednosti světa je možné najít v konstatování, „... že komentovat v tomto veřejném prostoru, který ovlivňuje širokou masu osob, podobný obsah jakkoliv ironicky, humorně, nebo pochvalně je naprosto nepatřičné a v civilizované společnosti neakceptovatelné.“ Paní doktorka by se ve svém svatém nadšení měla podívat i na charakter dalších příspěvků včetně komentářů, které se (nejen) na tomto portálu vyskytují.

V druhém případě stejný soud konstatoval, že v případě hesla „*From the River to the Sea, Palestine will be free*“, vnímané nejen jako jednoznačný požadavek na konec židovské suverenity v Izraeli, ale jako úplný konec židovské etnické přítomnosti v regionu Levanty vůbec, dle názoru soudce JUDr. Štěpána Výborného „nelze říci, že nese jednoznačně násilné či dokonce genocidní poselství“. Oproti výše zmíněné JUDr. V. Langhammerové se alespoň JUDr. Š. Výborný opřel o stanoviska znalců, neboť „ani předchozí „propalestinská“ shromáždění v Praze neukazovala na použití tohoto hesla v jeho extrémistickém významu“.¹⁷⁹

Soustavný a dlouhodobý výzkum manipulativního jednání justičního personálu chybí, avšak i uvedená analýza ukazuje některé důležité informace. Předně, sebevědomí má vyrůstat ze znalostí – není-li co demonstrovat, vystoupení vyzní výrazně komicky až pateticky. Fachidiocie v kombinaci s absentujícím kritickým myšlením a narcistním vnímáním je potenciálně smrtelným koktejlem, zejména když je tento deviantní komplex zaštitěný paragrafy podporujícími sociální devianty v jejich výlučnosti.

Oborová zaslepenost justičního personálu neumožňuje obvykle kvalifikovaně posoudit ani základní témata, neboť je-li někdo odborníkem v oblasti práva, jen těžko lze očekávat hluboké znalosti v oblasti jiných věd. Ovšem narcistní uvažování neumožňuje si tuto realitu přiznat – až příliš často chybí zdravý úsudek a odvaha k vlastnímu názoru. Tyto omezené osobnostní kvality se stávají základem pro subjektivní, manipulativní hodnocení díky propastnému rozdílu justiční praxe vnímání, reality a názorů skutečných odborníků. Vzhledem k tomu, že sociálně patologické prostředí justice si již od škol vychovává vhodné pokračovatele a při celoživotním začlenění do této pokřivené reality jen málo z nich zůstane nepostižených, lze zcela důvodně uvažovat o nekalé profesní solidaritě.

Samolibost moci soudní, povýšená nad logiku, zdravý rozum i vědu – o morálce, etice či obyčejné lidské slušnosti ani nemluvě, je kodifikována i ... soudně! Zatímco jakýkoliv zaměstnanec, který bude hrubě jednat s platícím

---

¹⁷⁹ Zrušení prosincové demonstrace na podporu Palestiny bylo nezákonné, rozhodl soud. [Online]. [cit. 2024-01-12]. *Česká justice*. 2023. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/12/zruseni-prosincove-demonstrace-na-podporu-palestiny-bylo-nezakonne-rozhodl-soud/>

klientem, bude přinejmenším disciplinárně postížen zaměstnavatelem (jde mu koneckonců o dobré jméno společnosti, a tedy i udržení příjmu), popř. i trestně, bude-li si klient stěžovat dále, soudce je nedotknutelný i v případě, že bude účastníky řízení napadat. A největší paradox je, že moc soudní sice konstatuje, že lze soudce postihnout jak disciplinárně, tak i trestně – ale takový přístup by byl napadením nezávislosti soudců, neboť by se jako běžní daňoví poplatníci museli přímo zodpovídat za své jednání. A oni přeci žádnou odpovědnost nést nechtějí, neboť pohodlnější je, že škody za jejich neschopnost, neodbornost či hloupost zaplatí ta moc exekutivní (tj. Ministerstvo spravedlnosti), která by je jako všechny jiné občany mohla za chyby trestat.

Rozhodnutím ze dne 9. října 2009 Úřad městské části Praha 2 (správní orgán I. stupně) zastavil řízení o přestupku proti občanskému soužití, kterého se měl dopustit JUDr. Jan Klášterka, soudce Městského soudu v Praze, tím, že měl dne 13. května 2009 při jednání ve věci vedené pod sp. zn. 58 Co 237/2007 urazit žalobce a vydat ho v posměch, čím mu měl ublížit na cti. Důvodem zastavení řízení bylo zjištění, že posuzovaný skutek není přestupkem. Odvolání žalobce proti uvedenému rozhodnutí žalovaný zamítl rozhodnutím ze dne 8. ledna 2010 (ve znění opravného usnesení ze dne 19. července 2010). Rozhodnutí žalovaného napadl žalobce žalobou u Městského soudu v Praze. Usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 14. května 2010, čj. Nad 21/2010-76, byla věc přikázána k rozhodnutí Krajskému soudu v Praze; ten rozsudkem ze dne 25. května 2011, čj. 44 A 47/2010-106, žalobu zamítl.

Ústavní soud z judikatury Evropského soudu pro lidská práva dovodil,¹⁸⁰ že do osobnostních práv občana lze zasáhnout i výkonem soudcovské činnosti odůvodněním soudního rozhodnutí, nevyplývá z něj ale, že prostředkem ochrany by v takovém případě mělo být přestupkové řízení. Dotčená osoba dle NSS nemá žádné subjektivní právo na potrestání pachatele přestupku. Návrhové oprávnění postižené osoby podle § 68 odst. 1 zákona o přestupcích je jen projevem toho, že zájem státu na potrestání přestupků proti občanskému soužití je minimální. Toto oprávnění tak neznamena, že má návrhověl na potrestání obviněného právo a že jej může na správních orgánech vynuovat. Ke kolizi ústavně garantovaného práva na nezávislý a nestranný výkon soudní moci s (neexistujícím) subjektivním právem postižené (tj. poškozené) osoby na potrestání původce takového jednání tedy nemůže dojít.

Hvězdný je výrok NSS, že „v demokratickém právním státě, který je založen na dělbě státní moci, představovala tato možnost legitimní opatření, které preventivně bránilo ingerenci moci výkonné do moci soudní (například proto, že správní orgán může být podroben politické manipulaci).“ Ovšem manipulace či

---

¹⁸⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 310/05.

svévole v justičním světě NSS zcela zřejmě netrápí tak jako možnost kontroly nad justiční bublinou, neboť možné podřízení se soudců platné legislativě jako běžný civilizovaný občan je dle NSS možným útokem exekutivy na jejich nezávislost. Soudce lze totiž za jediné jednání postihnout jak v řízení přestupkovém, tak v řízení disciplinárním – jako každého běžného občana, který učiní nesprávné rozhodnutí s důsledkem škody zaměstnavateli. Podle § 87 odst. 1 zákona o soudech a soudcích je kárným proviněním soudce „zaviněné porušení povinností soudce, jakož i zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů“. Jedná se o disciplinární opatření pracovněprávního charakteru, byť jej soudce údajně vnímá stejně jako „trestní“ řízení o přestupku.

Dle NSS standardním prostředkem ochrany před cíleným verbálním útokem soudce ovšem není sankční (zde přestupkové) řízení (jež sleduje jeho potrestání), ale podání žaloby proti státu na náhradu nemajetkové újmy způsobené zásahem do osobnosti fyzické osoby. Právo osoby dotčené na cti bránit se ataku na svou čest a lidskou důstojnost bez ohledu na to, kdo je jeho původcem, je žaloba před civilními soudy z titulu zásahu do osobnostních práv.¹⁸¹

A tak se justice vzájemně utvrzuje ve své výlučnosti, nadřazenosti nad běžnými občany a faktické nepostižitelnosti. Tím zcela reálně dělí společnost na dvě skupiny – běžné občany, kteří platí nepostižitelný život těm, kteří o nich rozhodují. Po zcela realistickém abstrahování všech řečí o demokracii se vlastně NSS vysmál všem – a zároveň sdělil, že soudce může soudit jen jemu rovný – znak tak typický pro elitářské struktury.

Velmi případným potvrzením chápání vlastní nadřazenosti nad obyčejnými lidmi je pracovně právní spor skupiny soudců okresního soudu v Děčíně s jejich vlastním předsedou. Po nástupu do funkce předsedy okresního soudu zavedl elektronickou evidenci docházky a odpracované doby s tím, že soudce musí odpracovat alespoň 3 hodiny z pracovního dne na pracovišti, aby měl nárok na stravenku. Skupina soudců – jinak normálních státních zaměstnanců, honorovaných z daní – tato interní pravidla ignorovala a považovala je za neústavní zásah moci výkonné do nezávislosti moci soudní, protože předseda soudu si podle nich snaží vynutit jejich přítomnost v budově soudu. Ta drzost, když si zaměstnavatel dovoluje po zaměstnanci žádat přítomnost na pracovišti (v rozsahu 1/3 pracovní doby) a ještě to hodlá kontrolovat... S prvoinstančním verdiktem, který potvrdil platnost interních předpisů, se ale nehodlají smířit,

---

¹⁸¹ Soudy a soudci: postih jednání soudce ve výkonu funkce. [Online]. [cit. 2023-04-12]. *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2014. Dostupné také z: <https://sbirka.nssoud.cz/cz/soudy-a-soudci-postih-jednani-soudce-ve-vykonu-funkce.p2973.html>

neboť dle jejich elitářského vnímání se právo na stravování, tedy zaměstnanecký benefit, týká specifického postavení soudce, a nepřiznání benefitu narušuje soudcovskou nezávislost.

Obecná veřejnost vnímá tento arogantní přístup moci s bezmocí. Někteří jedinci jsou systémem označeni za dezoláty, dezinformátory či rovnou psychicky narušené osobnosti – včetně toho, že systém neváhá takové osoby osobnostně zlikvidovat zfalšovanými znaleckými posudky z oboru psychologie či psychiatrie či je rovnou kriminalizovat. A protože systém má tendenci krýt krýt svá selhání, jen málokdy a pouze v jednotlivých případech bude potrestán. Z nemožnosti domoci se spravedlnosti narůstá pocit frustrace jedinců a později celé společnosti. Tím se roztáčí spirála bezmoci, která u obětí systému vede k pocitům zoufalství.

Zvyšující se frustrační hladina (avšak nikoliv i souvztažná frustrační tolerance – ta se naopak generačně snižuje nepřímou úměrou) je úzce propojená s narůstajícím výskytem psychických poruch od úzkostných stavů až po deprese. Depresivní poruchy postihují již od konce 80. let 20. stol. dlouhodobě zhruba 30 % dospívajících, u pubertálních dívek se však podíl zvedá až na dvojnásobek. Obdobně stoupá i incidence poruch příjmu potravy, která je úzce vázána na stres.¹⁸² A tyto hodnoty po rozsáhlém sociálním experimentu covidové izolace stoupají ještě extrémněji včetně hloubky poruch samotných. Ačkoliv se konkrétní čísla liší podle jednotlivých národních podmínek covidových restrikcí i kulturního prostředí, poruchy emocionality s tím související ukazující na klesající úroveň emoční inteligence v dlouhodobém časovém rámci ve společných faktorech:

- sociální uzavřenost,
- poruchy soustředění,
- kognitivní obtíže,
- úzkostné a depresivní poruchy,
- nárůst agresivity a dalších patopsychologických jevů.

Ačkoliv jednotlivě nejde o nic mimořádného, kumulace těchto jevů signalizuje až toxickou emocionální ochablost generací od 90. let 20. stol. A protože děti dospívající v 90. letech jsou dnes na vrcholu produktivního života – a to i v justici a bezpečnostních složkách, výše uvedený soubor příznaků emocionální paralýzy osobnosti svědčí o výrazné percepční předpojatosti.

Emoční vyhasnutí či ochabnutí vede k výraznému pocitu citové zranitelnosti díky sníženému prahu agitace. Jakékoliv rozrušení, třeba i jen nesouhlas s jejich pohledem na svět, vede ke zmatenému uvažování. Pak i v neutrálním vyjádření protistrany patologicky vidí projev nepřátelství, vůči kterému je třeba se dle

---

¹⁸² GOLEMAN, D. 1995. *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books, New York.

zažitého zvyku bránit okamžitým útokem. Percepčně předpojaté osobnosti očekávají vždy úmyslné zlomyslnosti bez schopnosti připustit nevinnou chybu a automaticky reagují mnohdy až extrémní agresí. Opakování tohoto emočně vyhaslého vzorce chování dochází k jeho upevňování a tím se razantně zužuje repertoár jejich možných behaviorálních reakcí a sociálních interakcí, např. neschopnost pochopit, demonstrovat či vnímat zdvořilost nebo žert. Tato forma emoční ochablosti je jistě povědomá komukoliv, kdo kdy navštívil jakoukoliv policejní stanici či soudní síň a pozoroval přítomný bezpečnostní či justiční personál. Zdařilým případem emocionálně vyhaslé osobnosti v justici je již dříve demonstrovaná JUDr. A. Rundová, jejíž osobnost je právě založená na absentující emočně sociální inteligenci. Asi nejlépe definoval podobné chování MUDr. Radkin Honzák, který v souladu s Kevinem Duttonem vidí velice křehkou hranici mezi „sériovým vrahem a neurochirurgem, protože neurochirurg musí být taky bez nervů. Jde jen o to, jestli ten člověk má v sobě víc agresivity, víc blbé výchování, blbé dětství, anebo jestli je jak tatíček Masaryk.“¹⁸³

Objeví-li se tedy v jedné soudní síni alespoň na jedné straně patopsychologická osobnost s narušenou emoční inteligencí, je o zábavu postaráno. Prostředí vymáhání práva a justice, jak jsme si demonstrovali dříve, psychicky narušené osobnosti přitahuje a následně produkuje na obou stranách. Sociální zákony arogance moci pak nutně vedou k její demonstraci ze strany úřední a tím pouze podpoří pocit ohrožení cílové osoby a z něj vyplývající bouřlivou agresivní reakci. Rozrůstající se množina osob s různými psychickými deficity, zejména po covidových sociálních izolacích, je spojena s nedostatkem poskytovatelů psychologické či psychiatrické péče.

Netřeba si nalhávat, že psychiatrická péče se bude vymykat zákonům pravděpodobnosti. I zde existuje statisticky velký počet pacientů, kteří nebyli diagnostikováni, byli nevhodně diagnostikováni nebo nedodrží léčbu. Spolu s rozsahem celosvětového užívání stimulantů (metamfetamin, amfetamin apod.), které v pokročilejších stádiích akutní či chronické intoxikace vyvolávají toxické psychózy, se v celosvětové populaci vyskytuje poměrně velká skupina osob vykazujících vnitřní motivaci pro vykonání násilného činu. A dostupnost nástrojů činu dává možnost tento čin vykonat. Ovšem většina osob motivovaných k provedení násilného činu je limitována vnitřním hodnotovým žebříčkem, který jim brání tento čin vykonat.

---

¹⁸³ Přibývá autismu a ADHD u dětí. „Něco se stalo,“ říká Radkin Honzák. [Online]. [cit. 2023-11-16]. *Seznamzpravy.cz*. 2023. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-galerie-osobnosti-honzak-psychopat-je-clovek-bez-nervu-treba-neurochirurg-nebo-masaryk-236874>

12. Kritické myšlení jako nezbytná součást znaleckého hodnocení

Kritické myšlení je analýza faktů za účelem vytvoření úsudku.¹⁸⁴ Počátky kritického myšlení jako komplexní teorie lze vystopovat až do starověkého Řecka u Sokrata, jehož pozorování, že „na autoritu nelze spoléhat“, zaznamenal jeho žák Platón. Sokrates prohlásil, že je důležité „hledat důkazy, podrobně zkoumat úvahy a předpoklady, analyzovat základní pojmy a sledovat důsledky nejen toho, co je řečeno, ale také toho, co se dělá“. Jeho metoda dotazování je nyní známá jako „sokratovské dotazování“ a je nejznámější strategií pro výuku kritického myšlení.

Sokrates svým způsobem dotazování zdůrazňoval potřebu myslet pro jasnost a logickou konzistenci. Kládl otázky, aby odhalil jejich iracionální myšlení nebo nedostatek spolehlivých znalostí. Sokrates ukázal, že autorita neposkytuje přesné znalosti. Zavedl metodu zpochybňování přesvědčení, podrobně zkoumal domněnky a opíral se o důkazy a zdravé úvahy. Platón zaznamenal Sokratovo učení a pokračoval v tradici kritického myšlení. Aristoteles a následující řečtí skeptici zdokonalili Sokratovo učení systematickým myšlením a zpochybňováním skutečné podstaty reality za hranicemi toho, jak věci vypadají na první pohled.¹⁸⁵

Richard W. Paul popsal moderní formu kritického myšlení jako dvouvlňové hnutí.¹⁸⁶ „První vlna“ kritického myšlení je často označována jako „kritická analýza“, což je jasné, racionální myšlení zahrnující kritiku. Jeho detaily se mezi těmi, kdo jej definují, liší. Podle Barryho K. Beyera kritické myšlení znamená činit jasné, odůvodněné soudy. Během procesu kritického myšlení by měly být myšlenky zdůvodněny, dobře promyšleny a posuzovány.¹⁸⁷ Americká nadace pro kritické myšlení definuje kritické myšlení jako „intelektuálně disciplinovaný proces aktivního a obratného konceptualizace, aplikace, analýzy, syntézy nebo vyhodnocování informací shromážděných nebo generovaných pozorováním, zkušenostmi, uvažováním, reflexí nebo komunikací jako vodítko k přesvědčení a akce“.¹⁸⁸

---

¹⁸⁴ GLASER, E. A. 1941. *An Experiment in the Development of Critical Thinking*. Teacher's College, Columbia University, USA.

¹⁸⁵ PAUL, R. ELDER, L. 2006. *The Thinker's Guide to the Art of Socratic Questioning*. Foundation for Critical Thinking, 2006. ISBN 9780944583319.

¹⁸⁶ WALTERS, K. 1994. *Re-Thinking Reason*. State University of New York Press. pp. 181-98. Albany.

¹⁸⁷ WALTERS, K. 1994. *Re-Thinking Reason*. State University of New York Press. pp. 181-98. Albany.

¹⁸⁸ FCT – Foundation of Critical Thinking, 2019. Dostupné [online] z www.criticalthinking.org

Dobří kritičtí myslitelé dokážou ze souboru informací vyvodit rozumné závěry a rozlišit užitečné a méně užitečné detaily pro řešení problémů nebo rozhodování. Kritické myšlení je jednou z nejvyhledávanějších dovedností téměř v každém odvětví a na každém pracovišti. Na kritické myšlení lze pohlížet tak, že má dvě složky:¹⁸⁹

1. Soubor dovedností generujících a zpracovávajících informace a přesvědčení.
2. Zvyk založený na intelektuálním nasazení používat tyto dovednosti k řízení chování.

Je tedy nutné je porovnat s:

1. pouhým získáváním a uchováváním informací, neboť zahrnuje specifický způsob, jakým jsou informace vyhledány a nakládány;
2. pouhým vlastnictvím souboru dovedností, neboť zahrnuje jejich neustálé používání;
3. jednoduše používat tyto dovednosti ("jako cvičení") bez přijetí jejich výsledků.

Kritické myšlení se liší podle motivace, která je jeho základem. Je-li založen na sobeckých pohnutkách, často vede k obratné manipulaci s myšlenkami ve prospěch vlastních zájmů nebo zájmů své skupiny. Jako takový je typicky intelektuálně chybný, jakkoli může být pragmaticky úspěšný. Pokud je založen na spravedlnosti a intelektuální integritě, je obvykle vyššího intelektuálního řádu, ačkoli je vystaven obvinění z „idealismu“ těmi, kteří jsou zvyklí na sobecké používání kritického myšlení.¹⁹⁰

Kritické myšlení jakéhokoli druhu není nikdy univerzální u žádného jednotlivce; každý je vystaven epizodám nedisciplinovaného nebo iracionálního myšlení. Jeho kvalita je proto typicky otázkou stupně a závisí mimo jiné na kvalitě a hloubce zkušenosti v dané myšlenkové doméně nebo s ohledem na konkrétní třídu otázek. Nikdo není kritickým myslitelem skrz naskrz, ale pouze do takové míry, se subjektivními vhledy a slepými místy, podléhající vlastním sklonům k sebeklamu. Z tohoto důvodu je rozvoj dovedností a dispozic kritického myšlení celoživotním úsilím jednotlivce.

---

¹⁸⁹ GLASER, E. A. 1941. *An Experiment in the Development of Critical Thinking*. Teacher's College, Columbia University, USA.

¹⁹⁰ LEHMERT, K. 2022. *Security and safety in management processes*. Textbook Manuscript, Newton University.

Každý si myslí, že je přirozené myslet kriticky. Ale velká část našeho myšlení, ponechána svému vlastnímu zařízení, je zaujatá, zkreslená, částečná, neinformovaná nebo přímo zaujatá. Nicméně kvalita našeho života a toho, co vyrábíme nebo stavíme, závisí na kvalitě našich nápadů. Nekvalitní myšlení je drahé, a to jak z hlediska peněz, tak z hlediska kvality života. Dokonalost v myšlení je však třeba systematicky pěstovat. Kritické myšlení je způsob myšlení – o jakémkoli předmětu, obsahu nebo problému, ve kterém myslitel zlepšuje kvalitu svého myšlení obratným přijímáním nových myšlenkových struktur a aplikuje dané – nebo rozvíjí nové – intelektuální standardy.¹⁹¹

Kritické myšlení tedy lze definovat, jakkoli je definice nekonzistentní, jako sebeřízené, sebedisciplinované, sebekontrolované a sebekorektivní tenké myšlení. Předpokládá souhlas s přísnými standardy excelence a pečlivou kontrolu jejich používání. Znamená schopnost efektivně komunikovat a řešit problémy a závazek překonat náš přirozený egocentrismus a sociocentrismus.¹⁹² V procesu kritického myšlení, který se skládá z následujících kroků, by předcházela turbulentní nebo zmatená situace, po níž by následovala vyjasněná, jednotná, vyřešená situace.¹⁹³

1. návrhy, které posouvají mysl vpřed k možnému řešení;
2. intelektuální vyřešení obtíží nebo zmatek z problému, který má být řešen, nebo z otázky, která má být zodpovězena;
3. použití jednoho návrhu za druhým jako pracovních nápadů nebo hypotéz k zahájení a provádění pozorování a jiných operací při shromažďování faktografického materiálu;
4. mentální zpracování myšlenky nebo domněnky ve smyslu, ve kterém je uvažování součástí, nikoli úplné;
5. testování hypotézy zjevným nebo nápaditým jednáním.

Výše uvedená akademická formulace je tedy aktem analýzy faktů, aby bylo možné důkladně porozumět problému nebo tématu. Proces kritického myšlení obvykle zahrnuje kroky, jako je shromažďování informací a dat, kladení promyšlených otázek a analýza možných řešení. Příkladem může být potřeba řešení konfliktu mezi dvěma zaměstnanci, kdy aplikace kritického myšlení umožní

---

¹⁹¹ LEHMERT, K. 2022. *Security and safety in management processes*. Textbook Manuscript, Newton University.

¹⁹² PAUL, R., ELDER, L. 2006. *The Thinker's Guide to the Art of Socratic Questioning*. Foundation for Critical Thinking, 2006. ISBN 9780944583319.

¹⁹³ DEWEY, J. 1933. *How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educational Process*. Lexington, MA: DC Heath.

pochopit podstatu konfliktu a následně formulovat vhodná či nezbytná opatření k řešení situace. Být objektivní je nezbytnou součástí kritického myšlení – analyzovat problém, aniž by řešitel umožnil osobním předsudkům, emocím nebo předpokladům ovlivnit to, jak uvažuje. Silný kritický myslitel analyzuje problém pouze na základě kontextu a faktů shromážděných po důkladném a nestranném výzkumu. Ideální přístup ke kritickému myšlení na akademické půdě nebo ve výzkumu je:¹⁹⁴

- identifikace problému,
- formulace problému a možnosti jeho řešení,
- sběr dat o problému prostřednictvím výzkumu,
- organizace a třídění dat,
- vývoj a implementace řešení,
- analýza funkčnosti navrhovaných řešení,
- inovace přijatých řešení.

Pro srovnání, klíčové složky bezpečnostně kritického myšlení, definované dlouholetým metodologem CIA Jackem Davisem jako „přízpůsobení vědeckých výzkumných procesů prostředí a jeho zvláštním okolnostem“,¹⁹⁵ které je posuzováno podle výsledků zahrnujících myšlení, intuici, logiku a kreativitu. Mezi klíčové komponenty patří:¹⁹⁶

- kladení správných otázek,
- identifikace předpokladů řešitele,
- řešení zdrojů informací, které nejsou snadno dostupné,
- hodnocení informací a dat z hlediska přesnosti, relevance a úplnosti,
- analýza dat a tvorba hypotéz,
- vyhodnocování hypotéz, zejména hledání protichůdných možností,
- vyvozování závěrů,
- prezentace závěrů a zjištění.

Techniky strukturovaného analytického myšlení činí kritické myšlení explicitním. Externalizují vnitřní myšlenkové procesy tak, aby byly dostatečně jasné a transparentní, aby je bylo možné sdílet, zlepšovat a kritizovat. Mnoho lidí věří, že nemají čas učit se, cvičit nebo používat specifické techniky myšlení, zvláště když čelí naléhavému rozhodnutí nebo krizi, ale právě tehdy potřebují

---

¹⁹⁴ HUITT, W., 1998. *Critical thinking: An overview*. Educational psychology interactive, 3.6: 34-50.

¹⁹⁵ PHERSON, K. H., PHERSON, R. H., 2016. *Critical Thinking for Strategic Intelligence*. Sage, 2016. [online]. Dostupné z: https://in.sagepub.com/sites/default/files/upm-assets/72242_book_item_72242.pdf

¹⁹⁶ PHERSON, K. H. et. al., 2018. Geospatial Thinking Is Critical Thinking. *Trajectory*, 2018. [online]. Dostupné z: <https://trajectorymagazine.com/geospatial-thinking-critical-thinking/>

dovednosti k překonání kognitivních předsudků, které je mohou svést na scestí. Vysoké skóre stresu vede k vysoké pravděpodobnosti chyby, proto je nutné snížit stresovou zátěž, důkladně analyzovat všechny možnosti a proaktivně řešit možné rizikové body. Kritická analýza potenciálních bezpečnostních rizik je založena na klíčových kompetencích, které při správné aplikaci umožňují proaktivní předvídání potenciálních rizik a zabraňují hromadění chyb.¹⁹⁷

Náročné klíčové předpoklady přináší systematické úsilí vytvořit explicitní seznam a zpochybnit základní předpoklady nebo mentální model, který je základem interpretace důkazů nebo úvah. Zavedení pracovní hypotézy následným posouzením její solidnosti (tj. důvodu alokace zdrojů) vyžaduje notifikaci (posouzení pravdivosti předpokladu) nebo relevanci (identifikace klíčových nejistot). Seznam musí být neustále aktualizován v závislosti na získávání dalších informací nebo měnících se okolnostech. Identifikace klíčových nejistot je základem pro definování požadovaného rozsahu informací nebo upřesnění tematických oblastí.¹⁹⁸

Proces alternativních řešení umožňuje mozku analyzovat i neúplné informace a dedukcí extrapolovat možná vysvětlení. Na základě zlomkových informací a ignorování chybějících dat či potenciálních alternativ však může alternující řešení vést myšlenkový proces na špatnou cestu, ze které nám přirozené předsudky brání logicky vykročit. Ukotvení mysli tak fixuje řešení situace jedním způsobem, nicméně konstrukce alternativního vysvětlení je poměrně jednoduchá:¹⁹⁹

- formulování hlavní hypotézy (nebo alespoň kvalifikovaného odhadu) a brainstorming možných alternativ, které pokrývají řadu možností od nejnepravděpodobnějšího po nejrealističtější řešení;
- rozdělení hypotézy na její klíčové složky podle rámcové struktury, jako je „kdo“, „co“, „jak“, „kdy“, „kde“ a „proč“, za účelem vyhodnocení všech kritických dimenzí a definování alternativních kombinací;
- vytvoření nulové hypotézy nastavením opaku hlavní hypotézy: stává se úložištěm zdánlivě anomálních dat, která se později mohou ukázat jako mnohem cennější.

---

¹⁹⁷ PHERSON, K. H., PHERSON, R. H. 2016. *Critical Thinking for Strategic Intelligence*. [Online]. Sage, 2016. Dostupné z: https://in.sagepub.com/sites/default/files/upm-assets/72242_book_item_72242.pdf

¹⁹⁸ LEHMERT, K. 2022. *Security and safety in management processes*. Textbook Manuscript, Newton University.

¹⁹⁹ LEHMERT, K. 2022. *Security and safety in management processes*. Textbook Manuscript, Newton University.

Nalezená nekonzistentní data mozek přirozeně snaží vměstnat do příběhu nebo hlavní hypotézy, ale pokud je k dispozici více než jedna hypotéza, lze data porovnat s každou možností a zjistit, která data jsou nepotvrzená a jak je důležité zpochybňování obecné moudrosti. To může ušetřit spoustu času při třídění složitých možností a více kusů dat; pokud se objeví údaj, který je přesvědčivě v rozporu s některou z hypotéz – například solidní alibi – lze tuto možnost rychle zahodit a vaši pozornost zaměřit na pravděpodobnější.²⁰⁰

Identifikace klíčových faktorů jako charakterizace hnacích sil ve hře v dané situaci může pomoci předpovídat budoucnost a snížit pravděpodobnost, že budete zcela překvapeni. Změnou vah těchto klíčových faktorů lze vytvořit věrohodné alternativní scénáře, které zachycují řadu možných výsledků. Je také možné sledovat, který scénář se vyvíjí, pomocí indikátorů, které splňují pět kritérií: pozorovatelný a sběratelský, platný, spolehlivý, stabilní a jedinečný. Jedinečnost je těžké naplnit, ale měla by být cílem.²⁰¹

Pro formulování kontextu je schopnost zastavit se a přemýšlet o zastřešujícím kontextu pátou dovedností, ale pravděpodobně nejkritičtější. Klíčové orientační otázky jsou „Co ode mě potřebují?“, „Jak mohu pomoci formulovat problém?“ a „Musím jejich otázky dávat do kontextu?“ Jednoduché techniky rámování vám umožní získat a udržet synchronizaci; pomáhá zajistit co nejsnazší koordinaci a vyhnout se nutnosti přeformulovat projekty, když jsou dobře rozjeté.²⁰²

Hlavní překážkou kritického myšlení jsou emoce. Inicializace emočního vnímání vypíná logické myšlení, proto ji sociální inženýři využívají jako útočníky k eliminaci přirozené obrany, protože o cíli se pak rozhoduje na základě pocitů, nikoli podle nejlepšího zájmu. Techniky kritického myšlení vám pomohou vypořádat se s širokou škálou bezpečnostních problémů – od kybernetických a interních hrozeb až po ochranu citlivých zařízení. Můžete dělat lepší rozhodnutí, efektivněji spolupracovat a být připraveni na nejhorší, pokud budete navrhovat projekty, vyhýbat se analytickým pastím, stimulovat kreativní alternativy a poskytovat přesvědčivé argumenty pro zlepšení protipatření. Definice kritického myšlení se liší, ale základní koncept je stejný – objektivní analýza a vyhodnocení problému za účelem vytvoření úsudku.

---

²⁰⁰ LEHMERT, K. 2022. *Security and safety in management processes*. Textbook Manuscript, Newton University.

²⁰¹ LEHMERT, K. 2022. *Security and safety in management processes*. Textbook Manuscript, Newton University.

²⁰² LEHMERT, K. 2022. *Security and safety in management processes*. Textbook Manuscript, Newton University.

III. Řízení kvality forenzních procesů

Forenzní procesy vedoucí ke znaleckému posudku zpracovávají nejen samostatní znalci, ale i organizace na znaleckou produkci zaměřené. Laboratoře, znalecké kanceláře, znalecké ústavy – organizace, které mohou – a v řadě případů by měly – mít povinně zajištěnou kontrolu kvality své produkce. Základem systému řízení kvality je ISO standardizace, kdy ISO 9001 je všeobecným standardem řízení kvality, na který navazují specializované normy. Je paradoxní, že pro justici je přídomek „akreditovaný/certifikovaný“ argumentem, jedná-li se o spřátelenou instituci (např. laboratoř OKTE PČR), i když nemusí vědět, co to vlastně znamená. A charakteristické pro justici též je, že neví, co by vlastně mohla díky standardizaci řízení kvality vyžadovat.

V následujícím textu se pro jednoduchost hovoří o znaleckém ústavu. Procesy řízení kvality (QSM) se ale vztahují na všechny zainteresované strany, neboť jsou aplikovatelné univerzálně. Jistě, justici na kvalitě vlastní produkce nezáleží, ale procesní stránka řízení kvality je uplatnitelná právě i v řízení jakosti dodavatelů nejen forenzních, ale i justičních činností a produktů. S jistou mírou abstrakce lze tedy následující procesy vztáhnout i na běžnou činnost soudní, neboť základní standard řízení kvality je po desetiletích vývoje geniálně zjednodušen do té podoby, že jej lze uplatnit opravdu všude – kde se chce. Výmluvy „... že to nejde, protože ...“ jsou jen výmluvami neschopných, kteří se bojí, že budou kontrolováni a jejich neschopnost tak vyjde najevo. Protože koneckonců, budeme-li skutečně abstrahovat až na dřeň, i justice je jen výrobou, kdy justiční personál je zákazníky – daňovými poplatníky – placen za svou produkci a ti tak mají nárok na bezvadnost zaplaceného produktu.

Pojďme se tedy podívat na nastavení procesů, které jsou funkční a byť jejich zavádění bolí, jejich praktická aplikace se vždy po nějaké době ukáže jako efektivnější a přehlednější. Kvalitní kontrola činnosti umožní zároveň nejen spravedlivější odměňování, ale i spokojenějšího zákazníka, který má jistotu, co za své peníze dostane. A byť si česká justice plete hrdost s pýchou, snad ta malá skupinka osvícených soudců a dalších pracovníků justice zde najde podněty k zamyšlení.

13. Definice znaleckého ústavu

Výkonem znalecké činnosti se rozumí, v souladu s § 7 ZZKÚ, provádění znaleckých úkonů, zejména zpracování a podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení, a činnost, která bezprostředně směřuje k podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení. Ve věcech výkonu znalecké činnosti a ve věcech žádostí o zápis do seznamu znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů (dále jen „seznam znalců“) rozhoduje Ministerstvo spravedlnosti ČR.

Znaleckým ústavem může být ten, kdo:

1. je vysokou školou nebo její součástí,
2. vykonává vědeckovýzkumnou činnost v příslušném oboru a odvětví a případně specializaci alespoň po dobu 3 let bezprostředně předcházejících dni podání žádosti o zápis do seznamu znalců,
3. bude vykonávat znaleckou činnost prostřednictvím osob zapojených do vědeckovýzkumné činnosti v příslušném oboru, odvětví, popř. specializaci,
4. je bezúhonný,
5. má odpovídající materiálně technické zázemí, přístrojové vybavení a personální zázemí, které dává záruku řádného výkonu znalecké činnosti,
6. má vypracována pravidla pracovních postupů zajišťujících řádný výkon znalecké činnosti,
7. má vnitřními předpisy stanoven postup, jak bude znalecké posudky brát na vědomí,
8. není na základě pravomocného rozhodnutí soudu v úpadku,
9. má kontaktní adresu na území České republiky,
10. nebyl v posledních 3 letech před podáním žádosti o zápis potrestán pokutou za přestupek proti zákonu o znalcích.

Porovnáme-li situaci se zahraničím, je nám nejbližší úprava soudně znalecké činnosti v rámci Slovenské republiky. Legislativní úprava znalecké činnosti byla realizována oproti České republice s výrazným předstihem již v roce 2004, konkrétně zákonem č. 382/2004 Z.z., o znalcoch, tlumočnících a prekladateľoch, včetně prováděcí vyhlášky č. 490/2004 Z.z., kterou se vykonává zákon č. 382/2004 Z.z., o znalcoch, tlumočnících a prekladateľoch. Tento zákon rozlišuje tři formální kategorie znaleckých entit:

- znalce jako fyzické osoby,
- znalecké organizace,
- znalecké ústavy.

Pro předmět této práce je podstatné, že znalecké ústavy kromě vlastní činnosti při posuzování zvláště komplikovaných znaleckých případů také vykonávají specializovanou vědeckou činnost. V oblasti znalecké činnosti také vykonávají činnost rezortního metodického centra.

14. Politika kvality znaleckého ústavu

Řízení kvality má zásadní význam pro posilování důvěry uživatelů ve služby poskytované společností. Propracovaný systém řízení kvality se zabývá řízením kvality s ohledem na provádění zakázky i odpovědnosti vedení společnosti za kvalitu, dodržování relevantních etických požadavků, přijetí a pokračování vztahů s klientem a konkrétních zakázek, lidské zdroje a monitorování. Předmětem činnosti znaleckého pracoviště je znalecké zkoumání a vypracování znaleckých posudků, odborných vyjádření, poskytování konzultací a výpovědí ve vztahu ke zkoumané problematice. Při všech činnostech znaleckého pracoviště jsou uplatňovány následující principy:

- vysoká odbornost a profesionalita zaměstnanců – kmenových i externích včetně konzultantů;
- kvalita materiálů a vybavení využívaných k odborným činnostem v rámci znaleckého zkoumání;
- komplexnost poskytovaných služeb;
- individuální přístup k potřebám zákazníka a z toho vyplývající výhodnost vzájemného vztahu.

Realizací politik a postupů zde uvedených je při znalecké činnosti zajištěna technická způsobilost i odborná úroveň, umožňující provádět veškeré činnosti dle standardizovaných postupů. Interní audity realizace systému kvality a důsledně uplatňovaná opatření k nápravě při zjištění jakýchkoli neshod jsou zárukou dlouhodobého plnění výše uvedených požadavků.

Stanovená politika jakosti je závazná pro všechny pracovníky znaleckého pracoviště. Při plnění pracovních povinností musí dbát všichni pracovníci na její respektování a realizaci prostřednictvím cílů kvality. Odpovědnost za stanovení a realizaci cílů kvality má vedoucí znaleckého pracoviště, popř. manažer kvality. Plnění, vyhodnocování účinnosti a případně i nová specifikace cílů kvality se provádí minimálně jednou ročně v rámci přezkoumávání vedením znaleckého pracoviště ve spolupráci s manažerem kvality a interním auditorem, průběžně je plnění cílů projednáváno na interních poradách.

Odbornou způsobilostí, nestranností, věrohodností, objektivitou a přesným dodržováním postupů dokumentovaných v řízených dokumentech systému řízení kvality znaleckého pracoviště je docílit předpokladů k uznání vystupovat jako nezávislý znalecký ústav a zároveň splňovat požadavky na zajištění kvality všech činností, které jsou vymezeny v legislativě vztahující se k činnostem znaleckého ústavu. Znalecké pracoviště se zavazuje udržovat a zlepšovat systém managementu jakosti následujícími kroky:

- systém managementu jakosti odpovídá rozsahu činnosti znaleckého ústavu včetně rozsahu a objemu odborných činností, které jsou prováděny v souladu s platnými zákonnými i podzákonnými předpisy včetně technických norem a dalších právních dokumentů;
- odbornou a technickou způsobilostí, nestranností, věrohodností a přesným dodržováním schválených postupů se zavazuje vystupovat jako nezávislý znalecký ústav;
- zavazuje se poskytovat služby na takové úrovni, aby nebylo poškozeno dobré jméno znaleckého ústavu;
- vedení znaleckého ústavu vykazuje aktivitu a osobní angažovanost ke správné odborné praxi a ke kvalitě prováděných znaleckých činností a dalších služeb poskytovaných zákazníkům, včetně prosazování zdrojů a včasného přenosu informací;
- všechny činnosti související s požadavky zákazníka jsou prováděny se snahou maximálně tyto požadavky uspokojit za předpokladu, že nedojde k narušení nestrannosti a odbornosti výkonu znalecké činnosti;
- pracovníci znaleckého ústavu jsou obeznámeni s politikou a dokumentací řízení kvality včetně odborných a technických postupů, které uplatňují při své práci. Jsou zahrnuti do vzdělávacích programů k zajištění odborné způsobilosti. Vzdělávací programy jsou vypracovány vedením znaleckého ústavu tak, aby odpovídaly současným i plánovaným cílům znaleckého ústavu;
- účelem systému managementu kvality z pohledu kvality je precizovat a trvale zlepšovat efektivitu již zavedeného systému řízení.

Politika kvality je v rámci znaleckého ústavu vytvořena s cílem průběžně zlepšovat nabízené a prováděné činnosti ve spojení s požadavky kladenými jak z pohledu legislativy, tak i zákazníky, stejně tak jako zvyšovat efektivnost a produktivitu těchto činností. Celkovým dlouhodobým cílem kvality je provozování znalecké činnosti v definovaných oborech a specializacích. K dosažení tohoto celkového cíle kvality jsou v oblasti personální, organizační, technické a metodické stanoveny dílčí cíle, které jsou realizovány jako konkrétní úkoly v kratším časovém horizontu.

15. Management řízení jakosti

Základní dokument systému managementu a také vrcholový dokument řízené dokumentace používané znaleckým ústavem (dále jen „příručka kvality“) se odvolává na další systémové postupy z něj vyplývající v kombinaci se související dokumentací ve formě směrnic. V příručce kvality jsou uvedeny řízené dokumenty související se systémem managementu kvality a závazky, které vyplývají z jeho činnosti. Na příručku kvality navazují další vrstvy řízené dokumentace používané znaleckým ústavem, které upřesňují specifické uplatňované postupy. Struktura řízené dokumentace je objasněna dále.

Příručka kvality je určena pro všechny pracovníky znaleckého ústavu, pro potřeby auditů externími organizacemi a pro potřeby prezentace systému managementu kvality zákazníkům znaleckého ústavu a dalším spolupracujícím organizacím. Zároveň je používána pro operativní instruování pracovníků znaleckého ústavu o struktuře systému managementu kvality a o používaných postupech zajištění kvality včetně akceptace znaleckých posudků.

Proces tvorby, schválení příručky kvality a jejích změnových řízení probíhá v souladu s pravidly řízení dokumentace, který popisuje jednotnou formu řízení dokumentace v rámci celého znaleckého ústavu. Pracovníci znaleckého ústavu mají poslední aktuální znění příručky k dispozici u pracovníka znaleckého ústavu pověřeného řízením managementu kvality (dále jen „manažerem kvality“). Změny příručky oznamuje pracovníkům znaleckého ústavu manažer kvality v rámci interních porad. Pokud nejsou změny rozsáhlejšího charakteru, je přezkoumání aktuálnosti dokumentu provedeno jednou za rok. V případě, že se jedná o rozsáhlé změny, je aktualizace provedena okamžitě a pracovníci znaleckého ústavu jsou s těmito změnami neprodleně seznámeni. Originál dokumentu příručky kvality v tištěné podobě je až do zahájení skartačního řízení pro účely archivace uložen u manažera kvality. Za řízení příručky a její distribuci uživatelům v aktuální podobě, odpovídající originálu, odpovídá manažer kvality. Jeden z evidovaných výtisků příručky kvality je také uložen u určeného orgánu vysoké školy (např. prorektor pro řízení kvality). Za kompletnost, aktualizaci a kontrolu příručky kvality znaleckého ústavu odpovídá manažer kvality. Realizaci všech ustanovení příručky kvality zajišťují pracovníci znaleckého ústavu.

Politikou ochrany důvěrných informací znaleckého ústavu je zajišťovat důvěrnost informací o zakázkách a ochrana elektronického přenosu dat v souladu se ZZKÚ i další legislativou. Všichni pracovníci znaleckého ústavu, interní, externí i konzultanti, berou svými podpisy v prohlášení o mlčenlivosti na vědomí, že všechny informace týkající se zdrojových údajů i samotných znaleckých posudků jsou důvěrné jak ve vztahu vůči svému zaměstnavateli, tak i

ve vztahu vůči zákazníkovi. K zajištění důvěrnosti informací o zakázkách jsou přijaty následující postupy:

- Prostory, ve kterých se mohou nalézat informace o zakázkách, údaje o nich a znalecké posudky či odborná prohlášení (např. archiv) nejsou cizím osobám volně přístupné.
- Dokumentace je ukládána jen v prostorech znaleckého ústavu, po uplynutí doby uložení je dokumentace kontrolovaně skartována v souladu postupy definovanými v příručce kvality.
- Dodatečné kopie znaleckých posudků či odborných prohlášení mohou být pořizovány jen se souhlasem vedoucího pracovníka znaleckého ústavu, na základě písemného požadavku objednatele nebo orgánu veřejné moci.
- Počítače jsou umístěny v prostorách znaleckého ústavu. Přístup k záznamům v počítačích je omezen na určené osoby.
- Všichni pracovníci znaleckého ústavu (interní, externí i konzultanti) podepsali prohlášení o zachování důvěrnosti informací v rámci realizovaných činností v souladu s ZZKÚ.
- Data jsou zálohována na samostatný externí disk po kompletní dokumentaci ke každému případu. Média se zálohovanými daty jsou uložena na určeném místě v trezoru znaleckého ústavu, do kterého má přístup pouze vedoucí znaleckého ústavu a jeho zástupce.

System managementu znaleckého ústavu je dokumentovaný v příručce kvality a je k dispozici všem pracovníkům znaleckého ústavu u manažera kvality. Normativní dokumenty, které byly použity k nastavení a zavedení systému managementu v odběrové laboratoři jsou obsahovou součástí předmětné příručky kvality. Vyjádření vedení o politice kvality a jejích cílech je obsaženo v úvodu příručky kvality. Cílem vytvoření systému managementu kvality pro znalecký ústav bylo definovat prostředky, způsoby a pravidla jeho realizace, umožňující trvalé plnění kritérií ustanovení ZZKÚ a souvisejících ustanovení. Souhrn těchto prostředků a postupů pro zabezpečování kvality je pro kodifikaci a řízení systému managementu jakosti popsán v příručce kvality znaleckého ústavu. Příručka kvality je vrcholovou dokumentací popisující řízení systému kvality v rámci znaleckého ústavu, vzhledem k nejasnému normativnímu standardu vychází z požadavků EN ISO 9001 a EN ISO IEC 17025. V jednotlivých kapitolách norem jsou zpracovány informace o přijatých zásadách a postupech zajištění:

- vhodného organizačního členění znaleckého ústavu,
- nestrannosti, nezávislosti a věrohodnosti,

- odborné způsobilosti (tj. kvalifikace a odpovědnost pracovníků, prostory a prostředí),
- pracovních postupů (analýza a zpracování informací, dokumentace /evidence/akceptace, ochrana informací),
- interních auditů,
- přezkoumávání systému kvality,
- spolupráce s jinými znaleckými orgány, organizacemi, MSp a se zákazníky,
- řešení stížností,
- nakupování služeb a dodávek,
- přezkoumávání požadavků, poptávek a smluv,
- opatření k nápravě a preventivní opatření,
- udržitelný rozvoj.

Příručka kvality znaleckého ústavu je určena:

- pro potřeby pracovníků znaleckého ústavu jako návod pro provádění činností,
- pro Ministerstvo spravedlnosti ČR jako schvalujícího orgánu k posouzení správnosti vybudovaného systému managementu znaleckého ústavu a k následné kontrole dodržování jeho pravidel.

16. Předmět řízení kvality

Základní text poskytuje informace o hlavních zásadách zajišťování kvality a o praktických postupech aplikovaných ve znaleckém ústavu při provádění všech specifikovaných činností. Popisuje organizační strukturu znaleckého ústavu, definuje úkoly, pravomoci a odpovědnosti jednotlivých pracovníků managementu znaleckého ústavu včetně manažera kvality. Definuje zdroje, opatření a postupy uplatňované při řízení. Základní požadavky kladené na systém kvality znaleckého ústavu jsou specifikovány dále.

Základní dokument systému managementu a také vrcholový dokument řízené dokumentace používané znaleckým ústavem (dále jen „příručka kvality“) se odvolává na další systémové postupy z něj vyplývající v kombinaci se související dokumentací ve formě směrnic. V příručce kvality jsou uvedeny řízené dokumenty související se systémem managementu kvality a závazky, které vyplývají z jeho činnosti. Na příručku kvality navazují další vrstvy řízené dokumentace používané znaleckým ústavem, které upřesňují specifické uplatňované postupy. Struktura řízené dokumentace je objasněna dále.

Příručka kvality je určena pro všechny pracovníky znaleckého ústavu, pro potřeby auditů externími organizacemi a pro potřeby prezentace systému managementu kvality zákazníkům znaleckého ústavu a dalším spolupracujícím organizacím. Zároveň je používána pro operativní instruování pracovníků znaleckého ústavu o struktuře systému managementu kvality a o používaných postupech zajištění kvality včetně akceptace znaleckých posudků.

Proces tvorby, schválení příručky kvality a jejích změnových řízení probíhá v souladu s pravidly řízení dokumentace, který popisuje jednotnou formu řízení dokumentace v rámci celého znaleckého ústavu. Pracovníci znaleckého ústavu mají poslední aktuální znění příručky k dispozici u pracovníka znaleckého ústavu pověřeného řízením managementu kvality (dále jen „manažerem kvality“). Změny příručky oznamuje pracovníkům znaleckého ústavu manažer kvality v rámci interních porad. Pokud nejsou změny rozsáhlejšího charakteru, je přezkoumání aktuality dokumentu provedeno jednou za rok. V případě, že se jedná o rozsáhlé změny, je aktualizace provedena okamžitě a pracovníci znaleckého ústavu jsou s těmito změnami neprodleně seznámeni. Originál dokumentu příručky kvality v tištěné podobě je až do zahájení skartačního řízení pro účely archivace uložen u manažera kvality. Za řízení příručky a její distribuci uživatelům v aktuální podobě, odpovídající originálu, odpovídá manažer kvality. Jeden z evidovaných výtisků příručky kvality je také uložen u určeného orgánu znaleckého ústavu (např. manažer pro řízení kvality), který za její kompletnost,

aktualizaci a kontrolu příručky kvality znaleckého ústavu odpovídá. Realizaci všech ustanovení příručky kvality zajišťují pracovníci znaleckého ústavu.

17. Ochrana důvěrných informací

Politikou ochrany důvěrných informací znaleckého ústavu je zajišťovat důvěrnost informací o zakázkách a ochrana elektronického přenosu dat v souladu se ZZKÚ i další legislativou. Všichni pracovníci znaleckého ústavu, interní, externí i konzultanti, berou svými podpisy v prohlášení o mlčenlivosti na vědomí, že všechny informace týkající se zdrojových údajů i samotných znaleckých posudků jsou důvěrné jak ve vztahu vůči svému zaměstnavateli, tak i ve vztahu vůči zákazníkovi. K zajištění důvěrnosti informací o zakázkách jsou přijaty následující postupy:

- Prostory, ve kterých se mohou nalézat informace o zakázkách, údaje o nich a znalecké posudky či odborná prohlášení (např. archiv) nejsou cizím osobám volně přístupné.
- Dokumentace je ukládána jen v prostorech znaleckého ústavu, po uplynutí doby uložení je dokumentace kontrolovaně skartována v souladu postupy definovanými v příručce kvality.
- Dodatečné kopie znaleckých posudků či odborných prohlášení mohou být pořizovány jen se souhlasem vedoucího pracovníka znaleckého ústavu, na základě písemného požadavku objednatele nebo orgánu veřejné moci.
- Počítače jsou umístěny v prostorách znaleckého ústavu. Přístup k záznamům v počítačích je omezen na určené osoby.
- Všichni pracovníci znaleckého ústavu (interní, externí i konzultanti) podepsali prohlášení o zachování důvěrnosti informací v rámci realizovaných činností v souladu s ZZKÚ.
- Data jsou zálohována na samostatný externí disk po kompletní dokumentaci ke každému případu. Média se zálohovanými daty jsou uložena na určeném místě v trezoru znaleckého ústavu, do kterého má přístup pouze vedoucí znaleckého ústavu a jeho zástupce.

18. Nestrannost, nezávislost a věrohodnost

Politikou nestrannosti, nezávislosti a věrohodnosti znaleckého ústavu je vytvářet a udržovat takové podmínky pro zamezení účasti znaleckého ústavu v jakýchkoli činnostech, které by mohly snížit důvěru v jeho způsobilost, nestrannost, úsudek nebo provozní věrohodnost. Následující postupy zajišťují nestrannost, nezávislost a věrohodnost procesů i produktů znaleckého ústavu.

Nestrannost

Pro zajištění nestrannosti činnosti znaleckého ústavu musí být přijata opatření ve dvou rovinách:

- opatření na bázi morálně volných vlastností,
- opatření technického, organizačního nebo personálního charakteru.

Všichni pracovníci znaleckého ústavu včetně externích pracovníků i konzultantů jsou ve svém popisu pracovní funkce zavázáni k přesnému plnění svých pracovních povinností podle svého nejlepšího svědomí a odborného úsudku. Součástí prohlášení vedení je ustanovení o neovlivňování odborných činností pracovníků znaleckého ústavu, které by mohly ohrozit objektivitu výsledků. Opatření odborného charakteru jsou popsána v jednotlivých prvcích systému managementu znaleckého ústavu.

Nezávislost

Požadavek nezávislosti je zajištěn následujícími opatřeními:

- Veškeré činnosti administrativního i odborného charakteru včetně případných nákladů spojených s povinností znalecký posudek na žádost orgánu veřejné moci osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit, se fakturují na základě aktuálního ceníku prací.
- Finanční prostředky na potřeby investičního charakteru jsou pro znalecký ústav přidělovány na základě požadavků vedoucího pracovníka znaleckého ústavu.
- Odměny pracovníků znaleckého ústavu jsou nezávislé na počtu a výsledcích provedených zakázek.

Tato opatření současně eliminují riziko vlivu nepatřičných obchodních, finančních nebo jiných vnitřních a vnějších tlaků, které mohou nepříznivě ovlivňovat kvalitu práce interních i externích pracovníků či konzultantů.

Věrohodnost

Požadavek věrohodnosti je zajištěn následujícími opatřeními:

- znalecký ústav využívá prostory, které svými parametry odpovídají požadavkům na dokumentační bezpečnost, zejména nejsou přístupny cizím osobám mimo znalecký ústav;
- odborné postupy jsou realizovány podle dokumentovaných postupů, které jsou verifikovány vedením znaleckého ústavu či nezávislou autoritou;
- sběr, analýzu a zpracování dat do znaleckého posudku provádí osoby pracující v rámci znaleckého ústavu (interně, externě či konzultačně v souladu s ZZKÚ) s dostatečnou způsobilostí a vzděláním dle ZZKÚ;
- dokumentace znaleckého ústavu je ukládána v prostorách znaleckého ústavu;
- akceptace posudku vedením znaleckého ústavu se řeší ve shodě s pravidly postupu zpracování znaleckého posudku;
- údaj o vzetí na vědomí znaleckého posudku musí být uveden ve znaleckém posudku, a to včetně data a podpisu odpovědné osoby;
- případné stížnosti či námitky zákazníků se řeší ve shodě s pravidly postupu řešení stížností;
- znalecký ústav má přijata opatření k zajištění důvěrnosti informací, které se vztahují k pracovním činnostem;
- všichni pracovníci znaleckého ústavu podepsali Prohlášení o mlčenlivosti a zachování důvěrnosti informací;
- podaný znalecký posudek musí být úplný, pravdivý a přezkoumatelný;
- znalecký posudek musí obsahovat náležitosti stanovené ZZKÚ a souvisejícími předpisy, zejména náležitosti popsané v § 28 ZZKÚ;
- vedoucí pracovník znaleckého ústavu má přesně písemně stanoveny své povinnosti, pravomoci a odpovědnosti formou pracovní náplně.

19. Řízení a organizace znaleckého ústavu

Je-li znalecký ústav koncipován jako organizační součást většího celku, pak se definuje jako specializované odborné pracoviště. Vzájemné vazby jednotlivých funkčních útvarů firmy jsou vyjádřeny organizačním schématem. Vrcholové a odborné vedení znaleckého ústavu tvoří vedoucí znaleckého ústavu, zástupce vedoucího znaleckého ústavu a manažer kvality.

Vedoucí znaleckého ústavu – zajišťuje vnější vazby znaleckého ústavu. Je oprávněn k jednání se zadavateli znaleckých posudků, s organizacemi a institucemi vydávajícími předpisy a normy, související s činností znaleckého ústavu i s orgány veřejné moci. Písemně určuje zpracovatele znaleckých posudků v souladu s § 7 odst. 1 písm. c), popř. odborného vyjádření, a dále stanoví, kdo se bude podílet na zpracování znaleckého posudku či odborného vyjádření a kdo je povinen znalecký posudek na žádost orgánu veřejné moci osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit. V nepřítomnosti je vedoucí znaleckého ústavu zastupován (včetně podepisování definované dokumentace) zástupcem vedoucího znaleckého ústavu.

Zástupce vedoucího znaleckého ústavu – je přímo podřízen vedoucímu znaleckého ústavu a v nepřítomnosti vedoucího znaleckého ústavu přejímá jeho pravomoci a odpovědnosti.

Manažer kvality – je přímo podřízen vedoucímu znaleckého ústavu a je jmenován z řad pracovníků znaleckého ústavu. Je představitelem vrcholového vedení znaleckého ústavu, má přímý přístup k úrovni vrcholového managementu, kde se přijímají rozhodnutí týkající se politiky znaleckého ústavu nebo jeho zdrojů. Je kontaktní osobou pro případné jednání s akreditační, autorizační či jinou certifikační autoritou ve zvolených oborech.

Interní auditor – je jmenován z řad pracovníků znaleckého ústavu. Vzhledem k zajištění nezávislosti auditora na prověřovaných činnostech mohou být vybrané interní audity prováděny externí osobou způsobilou pro provádění interních auditů kvality.

19.1 Interní komunikace

Systém interní komunikace je v rámci znaleckého ústavu nastaven s cílem, aby všichni pracovníci včetně externistů a konzultantů byly včas a v dostatečné míře informováni o skutečnostech souvisejících s jejich pracovní náplní. Cíle interní komunikace:

- zapojit všechny pracovníky do činnosti znaleckého ústavu,
- zvýšit jejich spokojenost, aktivitu, angažovanost,

- podporovat jejich zájem o zvyšování své odbornosti,
- zajistit efektivní a účinný způsob přenosu informací.

Nástroji interní komunikace jsou zejména porady, které za účasti vedoucího znaleckého ústavu, zástupce vedoucího znaleckého ústavu a pracovníků znaleckého ústavu probíhají v pravidelných intervalech dle rozhodnutí vedoucího znaleckého ústavu, nejméně však 1x za měsíc prezenčně či online. V rámci porad jsou řešeny zejména provozní záležitosti a záležitosti týkající se řízení systému jakosti. Zápis bývá rozeslán pracovníkům emailem. Specializované porady *ad-hoc* pracovních týmů k řešení jednotlivých znaleckých úkolů jsou svolávány a vedeny vedoucím konkrétní pracovní skupiny, určeným vedoucím znaleckého ústavu.

Tyto způsoby interní komunikace plně vyhovují potřebám znaleckého ústavu a odpovídají velikosti, komplexnosti a řešených úkolů znaleckého ústavu včetně potřeby účinného přenosu zpráv.

19.2 Řízení dokumentů

Znalecký ústav má zaveden a udržuje postup pro řízení veškeré dokumentace, která je součástí dokumentovaného systému kvality. Všechny činnosti realizované v rámci znaleckého ústavu jsou prováděny dle vytvořených dokumentovaných postupů. Struktura dokumentace je rozdělena do 4 vrstev následujícím způsobem:

Obr. 10: Hierarchizace dokumentace systému managementu kvality

Zdroj: autor, 2022

I. vrstva Příručka kvality

II. vrstva Související dokumenty (SD):

SD 1 Seznam interní dokumentace

SD 2 Seznam externích dokumentů

SD 3 Seznam pracovníků

III. vrstva Standardní operační postup (SOP)

IV. vrstva Záznamy o kvalitě a odborné záznamy – formuláře a jiná záznamová media využívaná k záznamům o činnostech v rámci řízení systému managementu jakosti i odborných záležitostech

Externí dokumentace – zákony, vyhlášky, normy, standardy, vnitropodnikové směrnice, odborné dokumenty související s činností znaleckého ústavu.

Mezi jednotlivými vrstvami dokumentace systému kvality existuje návaznost ve formě odkazů na popsané řešení konkrétního požadavku. Neplatné dokumenty i záznamy jsou v rámci znaleckého ústavu archivovány a následně skartovány dle definovaných pravidel.

19.3 Řízená dokumentace – interní

Proces řízení interní dokumentace zahrnuje vydávání a schvalování, distribuci, změnová řízení, stahování, archivaci a skartaci interní dokumentace. Všechny interní dokumenty zpracované pracovníky znaleckého ústavu jsou vydávány v evidovaném počtu výtisků tak, aby byly k dispozici na všech potřebných místech. Každý řízený dokument je vydán jako:

- original, tj. výtisk č. 1 (slouží k dalšímu rozmnožování dokumentů); je uložen u manažera kvality,
- výtisk č. 2, 3 ... x – kopie z výtisku č. 1 určená pro použití pro jednotlivé pracovníky.

Součástí prvního výtisku příručky kvality, standardních operačních postupů (SOP), interních návodů (NA) jsou následující listy uvedené vždy v příloze daného dokumentu:

- rozdělovník – je vystaven pouze v případě, že je dokument vydán ve vyšším počtu výtisků než 1
- změnový list
- evidenční list prohlášení

Řízené výtisky pořízené z výtisku č. 1 dokumentu jako výtisky dokumentu neobsahují výše uvedené přílohy. O vydání výtisků řízeného dokumentu mimo rozdělovník rozhoduje vedoucí znaleckého ústavu. Takové výtisky slouží pouze pro podání informace v čase vydání kopie dokumentu a nepodléhají řízení a aktualizaci. Dokumenty vydané mimo rozdělovník musí být vždy označeny nápisem „NEŘÍZENÝ výtisk“ na titulním listě dokumentu. Funkci správce dokumentace znaleckého ústavu vykonává manažer kvality.

Tvorba příručky kvality je odpovědností manažera kvality, který jako správce dokumentace systému managementu kvality nese plnou odpovědnost za její řízení. Příručku kvality schvaluje a podepisuje vedoucí znaleckého ústavu. V příručce kvality je aplikováno následující uspořádání:

- používání volných listů;
- jednoznačná identifikace každého listu, ze které jsou patrné následující údaje: označení příručka kvality, název a adresa laboratoře, datum vydání, číslo listu a celkový počet listů, nahrazení strany č., číslo změny jednotlivých listů příručky;
- rozdělovník na titulním listě;
- změnový list;
- evidenční list prohlášení – jmenný seznam pracovníků s jejich podpisy, pro které je příručka kvality závazným dokumentem.

Vydání a schválení ostatních dokumentů – veškerou řízenou dokumentaci v oblasti systému managementu kvality zpracovanou pracovníky znaleckého ústavu (standardní operační postupy, návody) schvaluje vedoucí znaleckého ústavu. Jedná se o dokumentované postupy, které detailně popisují činnosti uvedené v příručce kvality a definují provádění jednotlivých činností.

Distribuce řízených dokumentů – řízené výtisky dokumentu jsou vydávány na základě rozdělovníku, pokud není v dokumentu stanoven jiný způsob záznamu o distribuci dokumentu. Do rozdělovníku zapíše správce dokumentu jména osob, kterým byl dokument přidělen. Držitelé řízených výtisků potvrdí přidělení dokumentu podpisem a datem přidělení.

Změnové řízení – návrh na změnu dokumentu může dát kdokoliv, kdo dokument používá nebo z něj vychází při činnostech prováděných v organizaci. Návrh na změnu dokumentu je realizován při následujících činnostech:

- při běžném provozu na pracovišti – zjištěna potřeba aktualizovat dokument;
- v rámci pravidelných auditů kvality;
- nebo v rámci přezkoumávání dokumentu, které je prováděno minimálně 1x za rok.

Změny v interních dokumentech lze provést také ručním zápisem či vpisem až do nového vydání dokumentu. Oprávněná osoba, která změnu takto provede, uvede datum a parafu. Následně je tato změna schválena pracovníkem, který dokument schvaloval a ten potvrdí souhlas se změnou parafou u provedené změny. Změny jsou realizovány:

- výměnou změnovaných listů (v případě potřeby jednoduchých změn);
- výměnou původních dotčených jednotlivých listů textu za nové listy s aktualizovaným textem.

Pokud jeden list se při změně nahrazuje více listy, použije se číslování stran s písmeny (např. strana 4 bude nahrazena dvěma listy, ty potom budou mít označení 4a, 4b a v záhlaví každého listu bude zapsáno „*Nahrazuje stranu č. 4*“). V záhlaví nového listu se také zaznamená číslo změny (např. „*Změna č. 1*“). Změny na konkrétní straně jsou označovány podbarvením změněného textu.

Neplatné stránky jsou vždy ukládány na konec výtisku č. 1. Neplatné stránky jsou jednoznačně označeny červeným jednoduchým škrtnutím a uvedením NEPLATNÉ a data, kdy se stala stránka neplatnou.

Pokud se jedná o rozsáhlejší změnu dokumentu (např. o výměnu většího počtu listů) provede se změna formou nového vydání dokumentu jako další verze dokumentu. Každá provedená změna je zaznamenána správcem dokumentu do změnového listu, který je vždy v přílohách u matrice každého řízeného dokumentu. Ve změnovém listu zaznamená správce dokumentu číslo změny, číslo strany, důvod změny, datum změny a kdo změnu provedl. Změny schvaluje vedoucí znaleckého ústavu, pokud zpracovatelem dokumentu není sám. Při novém vydání podpisem titulního listu potvrzuje vydání nového dokumentu. Při změně provedené výměnou listů schvaluje tyto změny podpisem změnového listu dokumentu.

Přezkoumávání dokumentu – z hlediska platnosti provádí zpracovatel dokumentu min. 1x ročně. Potvrzením o provedení přezkoumání je záznam na zadní straně výtisku č. 1. Důvodnost změny posuzuje zpracovatel dokumentu za spolupráce přímého nadřízeného, pokud zpracovatelem není sám vedoucí pracoviště. Po konečném rozhodnutí o oprávněnosti změny zapracuje zpracovatel tuto změnu do dokumentu.

Distribuce a stahování – aktualizaci změněných dokumentů v případě změny jednotlivých listů zajišťuje správce dokumentu, přičemž musí zajistit:

- distribuci nových listů do všech řízených výtisků dokumentu dle rozdělovníku,
- stažení neplatného znění, v případě nového vydání a archivaci jednoho výtisku, která se řídí pravidly popsány v následujícím odstavci,
- v případě neplatných listů jsou tyto označeny jako neplatné a uloženy na konec výtisku č. 1.

Správce dokumentu dále zajišťuje stahování neplatných znění dokumentů jako celku a po přidělení nového vydání dokumentu jeho distribuci.

Archivace interních dokumentů – je realizovaná manažerem kvality, pokud se jedná o neplatnou stranu dokumentu. Správce dokumentu umístí tuto stranu na konec výtisku č. 1 za Změnový list. Vždy se archivuje jedno neplatné znění. Při novém vydání dokumentu předá správce dokumentu jeden výtisk příslušného neplatného dokumentu manažeru kvality. Manažer kvality označí tento výtisk na titulním listu nápisem „NEPLATNÉ“ a uvede datum, kdy dokument pozbyl platnosti. Dokument parafuje. Vyřazený dokument archivuje manažer kvality po dobu 5 let, případě znaleckých posudků 10 let, nestanoví-li ZZKÚ jinak. V systému řízených dokumentů znaleckého pracoviště se k trvalému uchování dokumentů používají nejen elektronická média, ale rovněž jsou uchovávány dokumenty v tištěné podobě.

Evidence interních dokumentů – za vedení a aktualizaci seznamu interních dokumentů odpovídá manažer kvality znaleckého ústavu.

19.4 Řízená dokumentace – externí

Mezi externí dokumentaci využívanou znaleckým ústavem patří zejména normy a legislativa (vyhlášky a zákony). Rozhodnutí o zařazení dokumentu do externí dokumentace přísluší manažeru kvality (dokument v oblasti systému řízení kvality) nebo vedoucímu znaleckého ústavu (oblast odborná). Manažer kvality запиše nový dokument do seznamu externí dokumentace a uloží dokument na stanovené místo, opatří dokument razítkem znaleckého ústavu, parafou a pořadovým číslem dokumentu v seznamu externích dokumentů.

Externí dokumenty jsou distribuovány ostatním pracovníkům správcem externího dokumentu, místo uložení a zodpovědné osoby je napsáno v seznamu externí dokumentace. Za sledování aktuálnosti externí dokumentace odpovídá správce externího dokumentu. Při zjištění, že je externí dokument zastaralý, popř. pro organizaci postradatelný, je informována osoba, která o zařazení dokumentu rozhodla a ta rozhodne o vhodnosti zajištění aktuálního dokumentu, popř. o jeho zrušení. Přezkoumání externích dokumentů probíhá minimálně 1x ročně, záznam o přezkoumání je poznamenán manažerem kvality přímo do seznamu dokumentů.

20. Přezkoumání nabídek, poptávek a znaleckých posudků

Politikou přezkoumání nabídek, poptávek a znaleckých posudků je přezkoumávat každou poptávku, nabídku a znalecký posudek související s činností znaleckého ústavu. Přezkoumávání lze realizovat jednáním zainteresovaných stran za účelem vyjasnění obsahu poptávky, nabídky nebo zadáním znaleckého posudku a dosažením shody potřeb nebo požadavků jedné strany s možnostmi strany druhé. Pro realizaci této politiky byla v rámci znaleckého ústavu přijata následující opatření:

- požadavky zákazníků včetně znaleckých otázek jsou odpovídajícím způsobem stanoveny, dokumentovány a pochopeny;
- objednávka znaleckého posudku s jasně definovanými znaleckými otázkami je, včetně všech požadavků definovaných v ZZKÚ, prokazatelně akceptována zápisem pod unikátním alfanumerickým pořadovým kódem do interní dokumentace znaleckého ústavu;
- znalecký ústav má potřebné zdroje i schopnosti pro plnění těchto požadavků jak využitím zdrojů zevnitř znaleckého ústavu, tak zapojením externích konzultantů;
- znalecký ústav umožní zpracovatelům znaleckých posudků použít odpovídající metody, aby nestranně, úplně, pravdivě a přezkoumatelně posoudili všechny skutečnosti, které vedou k zodpovězení znaleckých otázek definovaných zadáním znaleckého posudku.

Jakékoliv odlišnosti požadavku či nabídky od písemné objednávky s definovanými znaleckými otázkami jsou dořešeny před zahájením prací. O takových přezkoumáváních, včetně údajů o všech změnách, jsou vedeny záznamy. Zákazník musí být prokazatelně upozorněn zejména tehdy, kdy zadané znalecké otázky jsou nevhodně formulovány, např. manipulativně, návodně či odborně nerealizovatelně. Pokud zákazník i tak trvá na původním znění znaleckých otázek, je znalecký ústav oprávněn mu odmítnout zakázku, aby nebyla zpochybněna jeho věrohodnost a neovlivnitelnost.

Záznamy jsou vedeny též o případných jednáních se zákazníky, která se týkají požadavků zákazníků nebo výsledků práce v průběhu realizace objednávky (znaleckého zkoumání). Dojde-li během plnění zakázky ke změnám nebo úpravám požadavků nebo způsobu plnění, je o tom druhá strana neprodleně informována.

Zákazník je informován o jakýchkoli potenciálních odchylkách od objednávky či zadání znaleckého posudku včetně příloh a dodatků vedoucím znaleckého ústavu. Pokud je potřeba po zahájení prací objednávku znaleckého

posudku či smlouvu doplnit, pak je celý proces přezkoumávání zopakován a jakékoli doplňky jsou sděleny všem dotyčným pracovníkům včetně akceptace a doplnění zápisu do interní dokumentace. Přezkoumávání se týká následujících dokumentů:

- objednávky znaleckých posudků, odborných vyjádření apod.,
- veškeré typy smluv včetně příloh a dodatků (kupní smlouvy, smlouvy o dílo, servisní smlouvy, aj.).

Pravomoc k přezkoumání je pracovníkům znaleckého ústavu udělena vedoucím znaleckého ústavu na základě odborných znalostí a dovedností potřebných k výkonu přezkoumání příslušných dokumentů. Objednávky jsou přijímány písemně nebo elektronicky; stejně tak jsou akceptovány. Přijaté objednávky jsou evidovány v knize zakázek znaleckého ústavu, kde je objednávka znaleckého posudku akceptována podpisem vedoucího znaleckého ústavu. Oprávnění k přezkoumání zakázek včetně objednávek znaleckých posudků a odborných vyjádření má vedoucí znaleckého ústavu a manažer kvality. Přezkoumání zahrnuje zjištění, zda znalecký ústav schopen splnit objednávku v daném rozsahu, odbornosti, specializaci, popř. termínu. Záznamem o přezkoumání je podpis vedoucího znaleckého ústavu nebo manažera kvality v knize zakázek v kolonce „Pozn.“.

V případě, že v průběhu realizace zakázky dojde k jakýmkoli odchylkám od smlouvy/objednávky, je zákazník neprodleně informován – provádí se záznam do spisu vedeného ke znaleckému případu. Dojde-li k nutnosti změnit původní smluvní dokument (zadání, např. formulaci znaleckých otázek) v průběhu realizace zakázky, provádí znalecký ústav přezkoumání smluvního dokumentu ve shodě s výše uvedeným postupem. Vedoucí znaleckého ústavu je odpovědný za to, že všechny zainteresované osoby jsou seznámeny s provedenými změnami. Přezkoumání smluvních vztahů je prováděno na úrovni spolupráce vedoucího znaleckého ústavu a odpovědného znalce.

21. Nákup služeb a dodávek

Politikou nakupování služeb a dodávek znaleckého ústavu je zajistit takový výběr potřebných služeb a materiálního zabezpečení znaleckého ústavu, aby nebyla ovlivněna kvalita prací prováděných v rámci činnosti znaleckého ústavu a práce mohly být prováděny dostatečně kvalifikovaně v požadovaném rozsahu a ve sjednaných časových termínech. Součástí dodávek je i zapojení externích pracovníků a konzultantů.

21.1 Výběr položek nákupu

Výběr potřebného materiálního zabezpečení se pro potřeby znaleckého ústavu zužuje pouze na spotřební jednorázový spotřební materiál a ITC; řídí se následujícími zásadami:

- znalecký ústav zajišťuje, aby materiál, který ovlivňuje kvalitu prováděných prací, byl zkontrolován nebo jinak ověřen jako vyhovující normativním specifikacím nebo požadavkům stanoveným příslušnou metodou (neporušenost, funkčnost apod.);
- používané služby a materiální zabezpečení, včetně služeb externích konzultantů, musí odpovídat stanoveným požadavkům; kontrolu provádí vedoucí znaleckého ústavu nebo jím pověřený pracovník;
- dokumentace pro pořizování věcí, které ovlivňují kvalitu výstupu znaleckého ústavu, musí obsahovat údaje popisující požadovaný výrobek;
- znalecký ústav prověřuje dodavatele materiálů a služeb včetně externích konzultantů, které jsou kritické z hlediska vlivu na kvalitu výstupů, vede záznamy o těchto prověrkách a má seznam těch dodavatelů, kteří byli schváleni.

21.2 Vlastní postupy nákupu služeb a dodávek

Návrh objednávky spotřebního materiálu či služeb včetně využití externích konzultantů vypracuje vedoucí znaleckého ústavu nebo pověřený pracovník. Zejména při výběru externích konzultantů vychází pracovníci znaleckého ústavu ze svých zkušeností a porovnávají je s požadavky příslušných odborných postupů v rámci daných odborností a specializací. Podkladem je dodavatelem zpracovaná technická, odborná a cenová nabídka. Objednány jsou pouze služby a produkty, které vyhovují požadavkům metodik a odborných pracovníků znaleckého ústavu. Po dodávce zabezpečí vedoucí znaleckého ústavu nebo pověřený pracovník kontrolu dodávky včetně konzultačního posudku. Osoba přejímající dodávku zkontroluje její správnost a kompletnost a na dodací list zapíše:

- datum kontroly
- podpis kontrolující osoby
- v případě neshodné dodávky vyplní „Záznam o řízení neshodné práce“ a odkaz na jeho označení uvede na objednávku a dodací list.

Každá osoba pracující ve znaleckém ústavu je oprávněná podat požadavek k nákupu potřebného materiálu či služby. Požadavek je uveden v rámci evidence požadavků, kde je oprávněnou osobou zhodnocen. Pořízený materiál či služba je příslušnou osobou před převzetím zkontrolován. Pokud je ověřeno, že splňuje požadované parametry, je materiál či výstup služby použit. Po uvolnění k použití je s produktem manipulováno ve shodě s návodem dodaným výrobcem či potřebami znalce zpracovávajícího příslušný posudek či odborné vyjádření. Materiál je uskladněn tak, aby byly dodrženy podmínky dané výrobcem a aby nemohlo dojít k poškození cizí osobou.

21.3 Postup hodnocení dodavatelů

Pro znalecký ústav jsou přijatelní ti dodavatelé, kteří jsou známi na trhu a trvale garantují kvalitu svých výrobků či služeb. Dodavatelé, od nichž znalecký ústav nakupuje materiály, výrobky a služby, které mají vliv na kvalitu prováděných prací, jsou evidováni v dokumentu „*Seznam a hodnocení dodavatelů*“. Kritériem hodnocení jsou zejména soulad objednaného a dodaného, včasnost dodávky, jednání a komunikace. Zpravidla v rámci přezkoumávání vedením znaleckého ústavu je prováděno vyhodnocení dodavatelů a jejich dodávek, nejméně však 1x ročně. O vyhodnocení je proveden záznam do „*Seznam a hodnocení dodavatelů*“.

22. Služba zákazníkovi

Politika poskytování služeb zákazníkům je spolupracovat se zákazníky při vyjasňování jejich požadavků na provedení práce. Je třeba umožnit zákazníkům seznámit se s procesem znaleckého zkoumání, aby byly uspokojeny jejich požadavky, a přitom aby nedocházelo k ovlivnění postupů a výsledků, nebyla dotčena důvěrnost informací a byla dodržena bezpečnost všech zúčastněných. Je vhodné od zákazníků žádat informace o míře jejich spokojenosti s dodanými službami znaleckého ústavu a využívat tyto informace k opatřením, vedoucím ke zlepšování služeb.

22.1 Odpovědnost

Za zajišťování spolupráce znaleckého ústavu se zákazníky je odpovědný vedoucí znaleckého ústavu.

22.2 Postupy a dokumentace

Spolupráce se zákazníkem, požadujícím provedení práce, je nabízena s cílem vyjasnění jeho požadavků při přezkoumávání objednávek a smluv. Zákazník může přitom specifikovat a vyjasnit svůj požadavek na formulaci znaleckých otázek. Znalecký ústav neposkytuje interpretace a odborná stanoviska jako autorizovanou činnost. Se zákazníkem jsou dále projednávány možnosti a podmínky:

- a) Umožnění bezpečného přístupu na zkoumané místo, jež je předmětem či prostředím znaleckého nebo odborného zkoumání; přístup je realizován při dodržení všech souvisejících forenzních pravidel, bezpečnostních předpisů a pravidel o zachování důvěrnosti informací.
- b) Přípravu, balení, přesnou adresu konečného příjemce odebraných vzorků, odeslání vzorků nebo předmětů, které jsou třeba k účelům ověření, přesnou adresu příjemce znaleckého posudku či odborného vyjádření.
- c) Komunikaci se zákazníkem, poradenství a návody v odborných záležitostech.
- d) Informování zákazníka v průběhu plnění jeho zakázky (při zjištění nesrovnalostí vytvoření záznamu o přezkoumání, např. popis vzniklé situace na objednávce).
- e) Poskytnutí následných informací pro znalecký ústav o spokojenosti zákazníka s prací znaleckého ústavu.

Zpětná vazba na zákazníka je realizovaná formou:

- projednání na poradě – se zápisem;
- přímým oslovením objednavatele.

Tímto způsobem je zákazníkům umožněno vyjádřit se ke službám poskytovaných znaleckým ústavem. Výsledky monitorování zpětné vazby jsou podkladem pro plánování dalších činností znaleckého ústavu a případných preventivních opatření.

Požadavky zákazníka ovlivňující znalecké či odborné zkoumání nejsou pro znalecký ústav přijatelné. Zadavatel nebo jeho zástupci mohou požadovat po znaleckém ústavu doklad o uznání odborné způsobilosti znaleckého ústavu, např. zápis do seznamu znalců Ministerstva spravedlnosti ČR.

22.3 Náležitosti znaleckého posudku

Znalecký posudek musí být úplný, pravdivý a přezkoumatelný. Znalecký posudek musí obsahovat tyto náležitosti:

- titulní stranu,
- zadání,
- výčet podkladů,
- nález,
- posudek,
- odůvodnění v rozsahu umožňujícím přezkoumatelnost znaleckého posudku,
- závěr,
- přílohy potřebné k zajištění přezkoumatelnosti znaleckého posudku včetně kopie objednávky znaleckého posudku s vyznačeným datem akceptace a podpisem vedoucího znaleckého ústavu,
- znaleckou doložku,
- otisk znalecké pečeti.

Vyžaduje-li to povaha věci, je zpracovatel znaleckého ústavu oprávněn přibrat se souhlasem zadavatele konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek. Tato okolnost spolu s důvody, které k ní vedly, musí být uvedena ve znaleckém posudku.

Znalecký posudek zpracovaný znaleckým ústavem musí být podepsán vedoucím znaleckého ústavu a znalcem nebo osobou uvedenou v § 7 odst. 1 písm. c) ZZKÚ a dále musí být ve znaleckém posudku uvedeno, kdo se podílel na jeho zpracování a kdo je povinen znalecký posudek na žádost orgánu veřejné

moci osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit. Znalecký posudek zpracovaný znaleckým ústavem musí být vzat na vědomí postupem upraveným vnitřními předpisy znaleckého ústavu. Údaj o akceptaci znaleckého posudku v něm musí být uveden, a to včetně data a podpisu odpovědné osoby, tj. vedoucího znaleckého ústavu.

Znalecký posudek musí být kromě odůvodněných případů zpracován v souladu s obecně uznávanými postupy a standardy daného oboru a odvětví. V souladu s obecně uznávanými postupy a standardy obsahuje závěr posudku jednoznačné odpovědi na položené otázky; pokud podklady nebo metoda neumožňují zpracovateli vyslovit jednoznačný závěr, uvede zpracovatel skutečnosti snižující přesnost závěru, tj. stanoví míru nejistoty.

Na poslední stranu znaleckého posudku připojí znalecký ústav znaleckou doložku, která obsahuje označení seznamu, v němž je zapsán, označení oboru a odvětví, popřípadě specializaci, ve kterých je oprávněn podávat znalecké posudky, a číslo položky, pod kterou je znalecký posudek zapsán v evidenci znaleckých posudků.

Znalecký posudek se podává v listinné podobě nebo, souhlasí-li s tím zadavatel, v elektronické podobě; lze jej podat též ústně do protokolu. Při podání znaleckého posudku ústně do protokolu se uvedou též údaje, které jsou předmětem znalecké doložky.

Podává-li se znalecký posudek v listinné podobě, musí být každé jeho vyhotovení vlastnoručně podepsané zpracovatelem a vedoucím znaleckého ústavu; musí být připojen otisk znalecké pečeti. Znaleckou pečeti lze opatřit pouze znalecký posudek.

Podává-li se znalecký posudek v elektronické podobě, musí být každé jeho vyhotovení podepsáno kvalifikovaným elektronickým podpisem, musí být připojen certifikát pro elektronický podpis, na kterém je kvalifikovaný elektronický podpis založen obsahující jméno znaleckého ústavu a označení „znalecký ústav“; musí být opatřen kvalifikovaným elektronickým časovým razítkem. Certifikát, na kterém je založeno elektronické časové razítko, musí mít platnost nejméně 5 let ode dne vyhotovení znaleckého posudku.

Znalecký ústav má povinnost vyhotovit stejnopis znaleckého posudku podaného v listinné podobě a uchovat jej nejméně po dobu 10 let ode dne podání znaleckého posudku. Znalecký ústav má povinnost uchovat znalecký posudek podaný v elektronické podobě se všemi náležitostmi nejméně po dobu 10 let ode dne podání znaleckého posudku.

22.4 Evidence posudků

Znalecký ústav je povinen zapisovat níže uvedené údaje do evidence znaleckých posudků, vedeného elektronicky Ministerstvem spravedlnosti ČR. Oprávněná osoba znaleckého ústavu do evidence posudků запиše do 5 pracovních dnů ode dne zadání znaleckého posudku nebo ode dne, kdy nastala skutečnost, ke které se povinnost zápisu váže:

- den zadání znaleckého posudku,
- den podání, případně den vysvětlení nebo doplnění znaleckého posudku,
- předmět znaleckého posudku,
- obor a odvětví, případně specializaci, ve kterých má být podán znalecký posudek,
- označení zadavatele znaleckého posudku,
- označení znaleckého ústavu a osob, které se podílely na jeho zpracování,
- termín pro vyhotovení znaleckého posudku,
- příslušné jednacím číslo orgánu veřejné moci,
- údaj o vyúčtovaném a přiznaném znalečném.

23. Stížnosti

Cílem všech činností znaleckého ústavu je úplné, pravdivé a přezkoumatelné provádění znaleckého a odborného zkoumání a spokojenost zákazníků. Pro podporu dosahování tohoto cíle je třeba evidovat a neprodleně řešit všechny doručené stížnosti. Z každé oprávněné stížnosti vyvodí vedoucí znaleckého ústavu odpovídající opatření.

23.1 Odpovědnost

Za řešení stížností stanoveným postupem je odpovědný vedoucí znaleckého ústavu.

23.2 Postup řešení stížností

Je-li zákazník nebo třetí strana s postupem znaleckého nebo odborného řešení po stránce technické či odborné nespokojen, má právo uplatnit písemnou stížnost u vedoucího znaleckého ústavu na adrese znaleckého ústavu. Uvedená podání jsou vyřizována následujícím standardním postupem:

- Stížnosti došlé znaleckému ústavu jsou předány vedoucímu znaleckého ústavu.
- Stížnosti jsou řešeny vedoucím znaleckého ústavu, případně dalšími zainteresovanými pracovníky znaleckého ústavu. Ihned po obdržení je stížnost zaevidována na formulář „*Záznam o evidenci a řešení stížnosti*“ a je potvrzen stěžovateli jejich příjem.
- Do 15 pracovních dnů je vedoucím znaleckého ústavu sjednáno setkání se stěžovatelem k řešení jeho stížnosti. Zároveň je připraven návrh řešení. Jednání je vedeno za účasti manažera kvality znaleckého ústavu mezi určenými zástupci obou stran.
- oprávněnosti stížnosti rozhoduje vedoucí znaleckého ústavu nebo jím pověřená osoba tak, aby byla zachována nezávislost a mlčenlivost ve vztahu k činnostem, které jsou předmětem stížnosti. Je-li stížnost uznána za oprávněnou, jsou přijata nápravná opatření. Na jednání je dohodnuto vzájemně vyhovující řešení.
- Je-li stížnost uznána za neoprávněnou, je stěžovatel seznámen s důvody rozhodnutí o neoprávněnosti stížnosti. Písemné vyjádření s uvedením těchto důvodů odešle vedoucí znaleckého ústavu stěžovateli do 10 pracovních dnů od rozhodnutí.

- Lhůta k vyřízení stížnosti je 30 dnů. Tato lhůta smí být překročena pouze ve výjimečných případech. O překročení této lhůty musí být včas informován zákazník.
- Z jednání o stížnosti je pořízen záznam do formuláře „*Záznam o evidenci a řešení stížnosti*“, uloženého v evidenci stížností u manažera kvality. Záznamy o stížnostech se archivují po dobu 10 let.
- Na postup znaleckého ústavu si může zákazník nebo třetí strana stěžovat u Ministerstva spravedlnosti ČR.

Pokud byly při řešení stížnosti potvrzeny jakékoliv neshody na straně znaleckého ústavu, je proveden audit příslušné oblasti systému managementu kvality a jsou zkoumány příčiny jejich vzniku. K odstranění příčin těchto neshod jsou vždy stanovována nápravná opatření. Vyřizování stížností podléhá kontrole při interních auditech kvality znaleckého ústavu.

23.3 Řízení neshodné práce

Politikou řízení neshodné práce je neprodleně řešit zjištěné neshodné činnosti tak, aby se zamezilo v pokračování neshodných realizací a aby byly neprodleně zjištěny a odstraněny příčiny jejich vzniku. Za řízení neshodných prací odpovídá vedoucí znaleckého ústavu. Odpovědnosti za jednotlivé činnosti řízení neshodné práce vycházejí z následující tabulky:

Tab. 1: Řízení neshodných prací

Činnost	Povinnost a odpovědnost pracovníků OL	Vypracované záznamy
zjištění neshodné práce	jakýkoli pracovník znaleckého ústavu – urgentně informuje vedoucího znaleckého ústavu	<i>Záznam o řízení neshodné práce a NO</i>
identifikace vzniku neshodné práce (pokud lze objektivně zjistit)	manažer kvality ve spolupráci se zpracovatelem znalecké činnosti, při které neshoda vznikla (pokud se jedná o neshodnou práci v odborné oblasti), případně pracovník, který neshodnou práci identifikuje	<i>Záznam o řízení neshodné práce a NO</i>
zastavení všech probíhajících činností v případě, že neshodná práce má dopad na výsledky; stažení již vypracovaného znaleckého posudku; informování zadavatele o vzniklé situaci	vedoucí znaleckého ústavu	-
návrh nápravných opatření (NO), termín splnění	pracovník odpovídající za oblast, kde byla identifikována neshoda	<i>Záznam o řízení neshodné práce a NO</i>
schválení nápravných opatření	vedoucí znaleckého ústavu	<i>Záznam o řízení neshodné práce a NO</i>
realizace nápravných opatření	určení pracovníci za dohledu vedoucího znaleckého ústavu	-
kontrola účinnosti nápravných opatření (po termínu realizace)	manažer kvality	<i>Záznam o řízení neshodné práce a NO</i>
pověření k opětovnému započítání práce	vedoucí znaleckého ústavu	-
konečná odpovědnost za odstranění neshodné práce	vedoucí znaleckého ústavu	-

Zdroj: autor, 2022

V rámci přezkoumání vedením vypracuje manažer kvality znaleckého ústavu zprávu o počtu neshodných prací ve sledovaných oblastech. Tato zpráva je předávána vedoucímu znaleckého ústavu, kde jsou údaje využity jako vstupy pro přezkoumání systému managementu kvality k plánování preventivních opatření. Vyplněné „Záznamy o řízení neshodné práce a NO“ jsou uloženy u manažera kvality znaleckého ústavu.

23.4 Zlepšování

Uplatňováním plánů zlepšování a aplikací podaných návrhů na zlepšení personál znaleckého ústavu podporuje stálý trend zvyšování efektivnosti nastaveného systému kvality. Manažer kvality znaleckého ústavu kontinuálně definuje a popisuje postupy vedoucí k neustálému zlepšování činností znaleckého ústavu. Vedení znaleckého ústavu usiluje o neustálé zlepšování svých výsledků v oblasti růstu kvality, výnosů, produktivity práce a spokojenosti svých zákazníků a dalších zainteresovaných stran. Toto úsilí je podporováno nastaveným systémem kvality. Všechny dílčí kroky přezkoumání systému managementu kvality, interní audity, analýzy údajů, opatření k nápravě a preventivní opatření pak tvoří zpětnou vazbu pro případné korekce politiky a cílů kvality tak, aby bylo dosaženo neustálého zlepšování všech činností zajišťovaných znaleckého ústavu. Zdroje pro zlepšování:

- výsledky interních i externích auditů,
- přezkoumávání a aktualizace cílů kvality,
- porady,
- doporučení pro zlepšování navržená zaměstnanci,
- analýzy spokojenosti zákazníků – viz hodnocení spokojenosti zákazníků,
- neshodné práce a stížnosti,
- preventivní opatření,
- přezkoumání systému managementu kvality.

Za využívání postupů nastavených s cílem neustálého zlepšování odpovídá vedoucí znaleckého ústavu.

23.5 Opatření k nápravě

Prostřednictvím nápravných činností vyloučit (minimalizovat) opakování neshodné práce nebo odstranit jiné zjištěné odchylky. Vedení znaleckého ústavu systémově aplikuje jakékoliv opatření k nápravě stanovené za účelem vyloučení příčin neshod a jiných odchylek a spolu s pracovníky znaleckého ústavu je realizuje v rozsahu, který odpovídá velikosti neshod a možným rizikům jejich dalšího výskytu.

Výběr, návrh i přijetí nápravných opatření jsou nedílnou součástí řešení neshodné práce. Odpovědnosti a povinnosti za činnosti v rámci řízení nápravných opatření v rámci znaleckého ústavu jsou popsány dále. Postupy aplikované v rámci řízení neshodné práce (analýza příčin, výběr a návrh nápravných opatření, schválení a přijetí nápravných opatření, jejich realizace a kontrola účinnosti) jsou popsány výše. O uložených opatřeních k odstranění neshodné práce vyvolané

závažným nebo opakovaným porušením dokumentovaných postupů jsou prováděny záznamy do formuláře „*Záznam o řízení neshodné práce a NO*“. Veškeré změny politiky a postupů systému managementu kvality, znaleckých nebo odborných činností vyvolané opatřením k nápravě jsou při realizaci opatření dokumentovány. Výsledky všech auditů realizovaných na základě přijatých opatření patří mezi podklady pro přezkoumávání existujícího systému managementu kvality vedením znaleckého ústavu.

23.6 Preventivní opatření

Politikou přijímání a realizace preventivních opatření je provádět, v rámci prevence, analýzu všech výsledků kontrolních činností s cílem identifikování potenciálních zdrojů neshod a případných možností zlepšení. Využívat preventivních opatření ke zlepšování kvality činností znaleckého ústavu je povinností všech pracovníků znaleckého ústavu, zejména vedení znaleckého ústavu. Preventivní činnost je činnost analytická. Předmětem přezkoumávání v rámci prevence jsou výsledky:

- operativního řízení kvality,
- interních auditů,
- přezkoumávání dokumentace,
- řešení stížností zákazníků,
- dozorové a kontrolní činnosti Ministerstva spravedlnosti ČR.

Při přezkoumávání jsou porovnávány aktuálně získané výsledky týkající se jednotlivých oblastí činnosti znaleckého ústavu s výsledky předcházejícími. Výsledkem porovnávání je případné zjištění trendů a rizik, vedoucích při jejich trvání k neshodným činnostem. Při zjištění takových trendů a rizik jsou určovány příčiny a zdroje tohoto jevu. Příčiny a zdroje neshod závisí na závažnosti zjištěných trendů. Pokud nelze operativně (jednoduchým způsobem) určit příčinu, stanoví vedoucí znaleckého ústavu způsob analýzy problému.

Po identifikaci potenciálního zdroje neshody nebo možnosti zlepšení postupu je navrženo a realizováno odpovídající preventivní opatření (např. školení, zvýšení četnosti kontrol interního operativního řízení kvality apod.), odstraňující potenciální zdroj neshody nebo upravující postup tak, aby bylo dosaženo zlepšení. Přezkoumávání v rámci prevence je prováděno operativně při každém získání nových výsledků výše uvedených činností manažerem kvality.

Pokud je rozhodnuto o preventivním opatření, je tato skutečnost zaznamenána do formuláře „*Záznam o PO*“. Záznam obsahuje zjištění z přezkoumání a navržená preventivní opatření včetně specifikace termínů realizace a odpovědných osob. Záznam podepisuje vedoucí znaleckého ústavu,

kontrolu plnění provádí manažer kvality. Záznamy o preventivních opatřeních jsou jedním z podkladů při přezkoumávání systému managementu kvality. Při něm je prostřednictvím četnosti výskytu neshod posuzována účinnost realizovaných opatření. Za realizaci přezkoumávání v rámci prevence, za stanovení vhodných preventivních opatření a za určení osob odpovědných za realizaci těchto opatření ve stanoveném rozsahu a v určeném termínu odpovídá vedoucí znaleckého ústavu.

24. Řízení záznamů

Realizace záznamů a jejich případné opravy tak, aby byly úplné, jasné a přesně identifikovatelné, je povinností všech pracovníků znaleckého ústavu. Vedení znaleckého ústavu je má za povinnost uchovávat je tak, aby byly dostupné všude tam, kde se s nimi pracuje a byla přitom zajištěna jejich důvěrnost. O realizaci všech postupů v rámci znaleckého ústavu v oblasti zabezpečování kvality i v oblasti odborné jsou prováděny záznamy. Záznamy poskytují objektivní doklad o rozsahu plnění požadavků na kvalitu nebo na uspokojivou funkci systému managementu kvality. Jsou rovněž zaznamenávány informace, které by mohly být potřebné pro budoucí sporné situace. Všechny záznamy jsou důvěrné a zpracovatelé jsou vázáni mlčenlivostí.

24.1 Odpovědnost

Odpovědnosti za činnosti související s řízením interních záznamů znaleckého ústavu mají pracovníci záznamy pořizující, stejně tak tito pracovníci odpovídají za správnost a úplnost pořizovaných záznamů a za jejich ochranu do doby jejich archivace. Za vytváření formulářů na základě požadavků jednotlivých pracovníků, požadavků legislativy apod. odpovídá manažer kvality. Za pořizování záznamů v souladu s postupy stanovenými systémem managementu kvality, za jejich evidenci a archivaci odpovídají manažer kvality. Kontrolu pořizování a správnosti záznamů operativně provádí vedoucí znaleckého ústavu při běžném provozu a manažer kvality s interním auditorem v rámci interních auditů kvality. Elektronicky řízené záznamy jsou přístupné pracovníkům na základě uděleného přístupu, tyto záznamy jsou pravidelně zálohovány.

24.2 Členění záznamů

V rámci systému dokumentace znaleckého ústavu jsou využívány formuláře vytvořené manažerem kvality na základě požadavků pracovníků znaleckého ústavu. Jsou využívány pro pořizování záznamů jako objektivních důkazů o uplatňovaném systému managementu kvality a realizované znalecké/odborné činnosti znaleckého ústavu.

24.3 Vlastní postup řízení záznamů

Záznamy jsou prováděny pracovníky znaleckého ústavu, kteří postup znaleckého/odborného zkoumání realizují nebo těmi, kteří jsou k zaznamenání znaleckého/odborného postupu nebo jeho výsledků určeni. Záznamy jsou prováděny aktuálně v průběhu realizace znaleckého/odborného postupu. Rozsah

a způsob zaznamenávaných informací je určen jednotlivými postupy činností a je u těchto postupů také specifikován pracovníkem odpovědným za realizaci znaleckého/odborného zkoumání nebo vedoucím znaleckého ústavu. Záznamy zahrnují veškeré důležité informace o podmínkách, průběhu a výsledku činnosti.

24.4 Formální stránka formulářů

Formální stránka záznamů, které dokumentují plnění požadavků systému managementu kvality, je maximálně normalizována pomocí formulářů. Formální úprava struktury jednotlivých záznamů o kvalitě a povinnost jejich vyhotovení je určena pomocí dokumentů nadřazených vrstev řízené dokumentace. V příručce kvality je také popsán způsob jejich vyhotovování, vyhodnocování, předávání, využívání a ukládání. Jsou zde určeny osoby odpovědné za provádění uvedených činností.

24.5 Zásady vedení záznamů

Při vedení všech typů záznamů je nutno dodržovat definovaná pravidla vedení dokumentace znaleckého/odborného zkoumání v rámci systému managementu kvality znaleckého ústavu. Záznamy jsou:

- prováděny čitelně a nesmazatelně rukou nebo prostřednictvím počítače,
- opatřené datem a čitelným podpisem osoby, která záznam vyhotovila (identifikace záznamu),
- prováděné prostřednictvím počítače jsou následně vytištěny; zápisy jsou datovány, jednoznačně identifikovány a archivován min. 1 ks výtisku na pracovišti (případně na zálohovacím médiu),
- jednoznačně identifikovány dle výše popsaných pravidel.

Pokud je některé záznamy oprávněno provádět více osob, jsou jednotlivé záznamy podepsány osobou, která záznam provedla.

25. Interní audity

Politikou realizace interních auditů kvality je provádět plánované i operativní interní audity, dodržování zásad a postupů zabezpečování kvality s cílem zajištění správné realizace systému kvality.

25.1 Odpovědnost

Odpovědnosti za činnosti v rámci interních auditů jsou v rámci znaleckého ústavu stanoveny takto:

- definování a schvalování programu interních auditů kvality znaleckého ústavu (vedení znaleckého ústavu);
- organizace interního auditu (manažer kvality);
- vlastní realizace auditů – zahájení, prověřování, vyhodnocení – kategorizace neshod, konzultace a dokumentace auditu (interní auditor);
- návrh nápravných opatření vzhledem ke zjištěným neshodám (zástupce prověřované oblasti – zpracovatel znaleckých posudků);
- kontrola realizace nápravných opatření (manažer kvality);
- nařízení dodatkového auditu (vedoucí znaleckého ústavu nebo manažer kvality);
- kontrola realizace nápravných opatření (manažer kvality, interní auditor).

25.2 Vlastní postupy provádění interních auditů

Interní audity znaleckého ústavu probíhají jako:

- pravidelné,
- mimořádné neplánované,
- dodatkové interní audity.

Pravidelné audity probíhají dle Programu interních auditů na kalendářní rok.

Mimořádné neplánované audity jsou audity vyvolané např. stížností zákazníka, reakcí na negativní zjištění při předchozích auditech nebo ověřením nápravného opatření apod. Neplánové audity nařizuje vedoucí OL, manažer kvality nebo ředitel organizace.

Dodatkový interní audit se provádí, pokud je zjištěna neshodná práce, jejíž charakter zpochybňuje shodu uplatňovaného systému managementu kvality s požadavky legislativy nebo s vlastními přijatými politikami a postupy – jedná se

o závažné neshody, dále jako audity po uplatnění nápravných opatření s cílem potvrdit jejich efektivnost.

Postup provádění mimořádného interního auditu a dodatkového je shodný s postupem u pravidelného auditu kvality. Interní audity v OL jsou plánovány prostřednictvím „*Programu interních auditů kvality na rok*“. Program sestavuje manažer kvality vždy na období jednoho kalendářního roku a takovým způsobem, aby každé kritérium ZZKÚ bylo prověřeno alespoň 1x ročně.

25.3 Plánování interních auditů kvality

Manažer kvality vyhlásí termín interního auditu kvality dle termínu a rozsahu uvedeného v programu interních auditů. Dále navrhne složení týmu interních auditorů pro daný audit a jmenuje vedoucího interního auditora. Vedoucí interní auditor vypracuje „*Plán auditu*“ v němž stanoví:

- cíl prověřování,
- rozsah auditu (procesní, systémový, prvkový audit),
- místo auditu – pracoviště, kde bude proveden audit,
- podklady, které jsou nutné před započítím vlastního auditu – specifikace požadavků na prověřované,
- konkrétní datum interního auditu (upřesněné ve fázi přípravy auditu),
- časový rozsah auditu,
- jména interních auditorů, popř. pozorovatele.

Rozhodnutí o použití plánu auditu je v pravomoci manažera kvality. Pokud se manažer kvality rozhodne nepoužít plán auditu, je odpovědný za seznámení „klientů auditu“ s průběhem auditu a s okolnostmi s tím souvisejícími.

25.4 Příprava interního auditu kvality

Interní auditor vypracuje podklady nutné k provedení interního auditu. Kontrolní list je formulář, který musí mít minimálně tyto náležitosti:

- datum interního auditu,
- označení interního auditu,
- prověřovaný proces (např. Interní audity),
- prověřovaná kritéria/norma (např. ZZKÚ, vyhláška apod.),
- jméno a podpis auditora.

Obecně platí, že do kontrolního listu je nutné zapisovat minimálně ty údaje, které jsou podstatné pro vypracování protokolu z interního auditu jakosti. Vždy je nutno zaznamenávat přesné odkazy na oblast, v níž byl shledán nedostatek a

zaznamenávat všechny objektivní důkazy o plnění/neplnění kritéria. Auditóři určení pro realizaci konkrétního auditu přezkoumají příslušné podklady k realizaci auditu ve vztahu na definované požadavky. Následuje seznámení se s výsledky předchozích auditů v dané oblasti – zjištění, zda byly zjištěny neshody, definována případná nápravná opatření, doporučení. Uvedené skutečnosti jsou součástí „*Protokolu z interního auditu*“.

25.5 Provedení auditu na místě

Vlastní audit kvality je realizován týmem auditorů. V rámci konkrétního auditu je dodržován předmět auditu stanovený „*Plánem auditu*“. Auditor využívá různé taktiky a postupy prověřování např. kontrolu dokumentace, pohovory s pracovníky apod. Auditor pokládá dotazy tak, aby byli do procesu prověřování co nejvíce zapojeni pracovníci auditovaného pracoviště. Tím je zjišťována nejen míra zavedení systému managementu na pracovišti, ale také povědomí pracovníků o problematice. Vhodným způsobem komplexního prověření je prověření „procesní“ nebo také „vertikální“. Jedná se o prověření všech kritérií procesu na konkrétním případě. Vhodné je tuto techniku použít u minimálně u těchto procesů:

- realizace zakázky (prověření zakázky od přijetí objednávky až po podání vysvětlení před orgánem veřejné moci),
- metrologie (prověření veškeré dokumentace k zařízení vč. fyzické kontroly zařízení, je-li používáno),
- řízení dokumentů (prověření vybraného dokumentu od schválení k vydání po archivaci),
- řízení lidských zdrojů (prověření veškeré personální dokumentace vybraného pracovníka).

25.6 Vyhodnocení, konzultace

Při interním auditu se hodnotí objektivní skutečnosti. Hodnocení zjištěných skutečností se provádí dle následujícího členění:

Tab. 2: Klasifikace neshodných činností

Zjištěné skutečnosti	Klasifikace neshod:
naprosté selhání v dodržování písemného postupu s kritickým významem vzhledem ke kvalitě výsledku prováděné činnosti nebo ve fungování systému kvality vzhledem k požadavkům zákazníka nebo požadavkům normativní dokumentace (např. ZZKÚ)	systémová neshoda
menší nedostatky v systému, které neohrožují bezprostředně funkci systému řízení kvality, jejich neodstranění v přiměřené době by však mohlo znamenat jejich přeměnu na velké neshody	nesystémová
obvykle izolované nebo nahodilé neshody, které však signalizují potenciaální problémy závažnějšího rázu	doporučení

Zdroj: autor, 2022

Systémové a nesystémové neshody jsou zapisovány do „*Záznamu o řízení neshodné práce a NO*“. Pokud je stanoveno doporučení, je uvedeno vždy minimálně do „*Protokolu z interního auditu*“. Doporučení nemusí osoba odpovědná za činnost, ke které se doporučení vztahuje, akceptovat, pokud jednoznačně prokáže, že nejsou tato doporučení podstatná, popř. neshoda je hodnocena jako neodstranitelná. Pokud ovšem toto vyjádření odpovědná osoba neučiní a k doporučení nezaujme žádný postoj, je tato skutečnost při dalším auditu hodnocena jako neshoda.

Kromě neshod a doporučení může auditor také podávat návrhy na tzv. příležitosti ke zlepšení. Tyto informace mohou vycházet ze zkušeností s řešenou oblastí na jiných pracovištích a pro pracoviště nejsou závazná (pokud nejsou realizována, nejsou hodnocena jako neshoda). Příležitosti pro zlepšení jsou uváděna rovněž v „*Protokolu z interního auditu*“.

Skutečnosti zjištěné během auditu oznamuje auditor na místě prověřovaným pracovníkům. Auditor do kontrolního listu zaznamenává, zda je prověřované kritérium systému kvality plně realizováno. Do kontrolního listu zapíše stručně popis plnění, příp. neplnění. V případě neplnění vždy hledá objektivní důkaz neplnění, který zde uvede (bez objektivních důkazů není neshoda!). Pořadové číslo neshody pro prováděný audit zaznamená auditor u prověřovaného kritéria do kontrolního listu. Prověřovaný má právo vyjádřit se ke zjištěným skutečnostem. Rozhodnutí o použití kontrolního listu je v pravomoci interního auditora. Pokud se interní auditor rozhodne nepoužít kontrolní list, je odpovědný za konkrétní záznamy k doložení plnění/neplnění požadavků normativní dokumentace (např. ZZKÚ) v „*Protokolu z interního auditu*“. Následně provede auditor zápis do formuláře „*Záznam o neshodě*“, kde stručně a přesně definuje zjištěnou neshodu.

V případě zjištění neshody při auditu je řešena otázka nápravných opatření. Konečné nápravné opatření navrhuje zástupce prověřované činnosti. Auditor zaznamená daný návrh do „*Záznamu o neshodě*“. Po domluvě s prověřovaným uvede termín realizace nápravných opatření a jméno osoby odpovědné za realizaci. Uskutečnění schválených opatření k nápravě a prověření účinnosti se kontroluje při následném auditu po termínu stanoveném pro realizaci nápravného opatření. Kontrolu účinnosti dle záznamu o kontrole v protokole potvrdí manažer kvality záznamem do „*Programu interních auditů*“.

25.7 Dokumentace auditu

Závěrečná dokumentace auditu je realizována záznamem do „*Protokolu z interního auditu*“ a shromážděním všech použitých formulářů během auditu (plán auditu, kontrolní list, záznam o neshodě). „*Protokol o interním auditu*“ je jednotný formulář, který vyplňuje auditor na základě použitých dokumentů. V „*Protokolu z interního auditu*“ zpracovatel uvede:

- datum auditu,
- jména členů týmu auditorů,
- předmět auditu,
- výsledky auditu formou stručného souhrnného zhodnocení auditu,
- přílohy Protokolu o interním auditu – použité formuláře během auditu.

„*Protokol z interního auditu*“ je zpracován vždy po skončení auditu i v případě, že během auditu nebyly konstatovány žádné neshody.

25.8 Kvalifikace interních auditorů

Audity jsou prováděny vyškolenými osobami, které jsou nezávislé na činnosti, kterou prověřují. Vyškolení provádí manažer kvality znaleckého ústavu před provedením auditu nebo jako externí školení. Záznamy o proškolení jsou uloženy v osobních složkách pracovníků znaleckého ústavu, pokud má znalecký ústav vlastní interního auditora. Požadavky na kvalifikaci vyplývají z výše zmíněného postupu, jmenný seznam pracovníků interních auditorů je uveden v „*Seznamu pracovníků*“.

26. Přezkoumání systému managementu

Politikou provádění přezkoumání systému managementu kvality vedením je zajistit vhodnost, efektivnost a další zdokonalování systému managementu kvality pravidelným přezkoumáváním tohoto systému vedením znaleckého ústavu.

26.1 Odpovědnost

Za přezkoumávání systému managementu kvality odpovídá vedení znaleckého ústavu. Přezkoumávání je prováděno zejména vedoucím znaleckého ústavu a manažerem kvality na základě podkladů a informací od dalších odborných pracovníků znaleckého ústavu.

26.2 Vlastní postupy pro přezkoumávání systému managementu kvality

Přezkoumání systému managementu kvality je realizováno v rámci znaleckého ústavu jako konstruktivní porada formou diskuse všech zúčastněných stran, která je řízena programem, připravovaným manažerem kvality znaleckého ústavu. Termín a místo stanovuje vedoucí znaleckého ústavu. V souladu s normalizovaným ustanovením normy obsahuje tento program následující body:

Tab. 3: Postupy pro přezkoumávání systému managementu kvality

Body programu přezkoumání SMK		Zpracování podkladů
1	Posouzení vhodnosti politiky a postupů zavedených pro znalecký ústav, aktualizaci dílčích cílů	manažer kvality
2	Záležitosti vyplývající z předchozího přezkoumávání, zprávy vedoucích a dozorových osob	
3	Zprávy z dozorů Ministerstva spravedlnosti ČR	
4	Protokoly o externích auditech provedených zadavateli zkoušek nebo jinými orgány	
5	Výsledky interních auditů provedených od posledního přezkoumání	
6	Výsledky účasti znaleckého ústavu v programech zkoušených způsobilosti	

7	Návrhy na změny objemu a typu prováděných prací vč. návrhů na změny (dodatky) systému kvality (přiměřenost současných lidských zdrojů a zařízení, prostor apod.)	
8	Výsledky přezkoumávání dokumentů znaleckého ústavu a jejich případné změny	
9	Podrobnosti o všech stížnostech zadavatelů prací	
10	Zpětná vazba od zákazníka	
11	Hodnocení dodavatelů	
12	Přehled s výsledky řešení neshodných prací, nápravných opatření a preventivních opatření	
13	Shrnutí přezkoumání, přijatá opatření a úkoly	

Zdroj: Autor, 2022

Program může být aktuálně rozšířen v závislosti na výskytu nových skutečností do určeného termínu přezkoumávání. Povinností manažera kvality je zajistit záznam z přezkoumání systému managementu kvality. Manažer kvality znaleckého ústavu provede zápis výsledků z přezkoumání systému managementu kvality do interního formuláře „Záznam z přezkoumání systému managementu kvality“. Manažer kvality je odpovědný za kontrolu uskutečnění výsledků přezkoumání v odsouhlaseném časovém termínu. V zápisu potvrzuje realizaci dohodnutých opatření. Formulář „Záznam z přezkoumání systému managementu kvality“ obsahuje:

- datum porady a jména zúčastněných osob,
- program porady a stručný popis průběhu,
- popis případně přijatých opatření včetně identifikace pracovníka odpovědného za realizaci opatření a časového termínu,
- schválení přijatých opatření vedoucím znaleckého ústavu,
- kontrolu realizace přijatých opatření manažerem kvality.

Zápisy o přezkoumávání systému managementu kvality se trvale archivují u manažera kvality. Slouží jako doklad o provádění a o výsledcích přezkoumávání.

Závěr

Důkazní materiály slouží jako základní podklad justičním a správním orgánům pro vynášení verdiktu. Důkazem je věc nebo postup, které mohou přispět k objasnění projednávané věci v průběhu řízení. Zákonné požadavky na provedení důkazu, akceptované a prováděné vyšetřujícími orgány směřují obvykle ke kvalitnímu produktu, jejich hodnocení ze strany justičních orgánů je různé, mnohdy velmi subjektivní. Požadavky práva na důkazní prostředek vychází ze základní nutnosti věrohodnosti a prokazatelnosti, kde na důkazní prostředek jsou kladeny nároky na:

- přípustnost,
- věrohodnost,
- úplnost,
- spolehlivost.

Různé právní systémy různých zemí definují důkazy odlišně, avšak na výše uvedených premisách se civilizované právní systémy směřující alespoň deklaratorně ke spravedlnosti shodují. Tato pochybnost je záměrná, neboť ačkoliv zákonné požadavky na provedení důkazu, akceptované a prováděné vyšetřujícími orgány směřují obvykle ke kvalitnímu produktu, jejich hodnocení ze strany justičních orgánů je různé, mnohdy velmi subjektivní. Kazuistiky, vybrané naprosto náhodně z různých oblastí práva ukazují na možnou nepredikovatelnost rozhodnutí justičních orgánů – a to i ve zdánlivě nesporných případech s přímými důkazy.

Manipulaci lze chápat jako akt ovlivňování a přesvědčování ostatních, aby si osvojili víru nebo chování, které prosazují zájmy manipulátorů, přičemž se jedná o cenu za cíle manipulátorů. I když je to běžné v mezilidských vztazích, často se to děje také v širším měřítku. Nejobvyklejší formou manipulace mezi lidmi je sociální manipulace. Manipulace je forma sociální výměny, která přináší výhody manipulátorovi a zároveň přesouvá náklady na cíle manipulace.

Některé techniky manipulace běžně používají také profesionálové v reklamě s cílem prodat zboží, jiní zase v politice s cílem získat přízeň voličů. V těchto případech se zpravidla neuplatňují vyšší city, které jsou naopak hlavním nástrojem manipulátora v mezilidských vztazích. Propaganda slouží k ovládnutí davu a je založena právě na manipulaci s lidským myšlením. Politický režim jejím prostřednictvím útočí i na základní lidské potřeby a city, cílevědomě přesměrovává přirozené emoce, nutí lidi vzdát se svých práv. Právní prostředí je na sugesci a manipulaci založeno – policejní orgán se chce co nejnázve dostat k jakémukoliv řešení případu, státní zástupce potřebuje mít neprůstřelný případ

(odložený nebo podaný), advokátovým cílem je vyhovět klientovi a soudce? Ten často jen potřebuje nějak odůvodnit svůj pohled na věc a přizpůsobit realitu svému chápání a znalostem.

Cílem sociální deviace je uspokojení určité potřeby či dosažení nějakého cíle, přičemž deviantní chování vede k tomuto cíli z pohledu subjektu rychleji než chování konvenční. Existuje-li tedy možnost využití manipulačních technik k rychlejšímu či efektivnějšímu dosažení cíle manipulátora, je pro sociálního devianta naprosto přirozené prostřednictvím sekvencí argumentačních klamů manipulovat s cílovými osobami. Jedná-li se o součást sociálních procesů určených pro rozsáhlejší manipulace s celými populacemi či skupinami obyvatelstva, jde o sociální inženýrství. Rozmanité manipulativní a podvodné triky, jejichž cílem je ovlivnit oběť manipulace, lze demonstrovat v případě podivných komunikačních zvrátů a protichůdných prohlášení, dohledatelných v soudních análech.

Justice jako systém ani soudy jako výkonné složky by nikdy nezvládly úspěšně projít systémem hodnocení kvality. Již základní požadavky kladené na každého živnostníka, jehož podnikání vyžaduje ISO 9001, jsou z hlediska jakosti práce až příliš, aby to soudy byly schopné splnit. Proto buďme jako znalci-odborníci lepší než ti, kteří naši práci sice hodnotí, ale ne vždy jí rozumí.

Literatura

1. Anonym. „Antisocial Personality Disorder: Often Overlooked and Untreated”. [online]. American Psychiatric Association. 29 Dec 2022. Dostupné z: www.psychiatry.org/news-room/apa-blogs/antisocial-personality-disorder-often-overlooked
2. AITKEN, C.G.G., TARONI, F. 2004. Statistics and the Evaluation of Evidence for Forensic Scientists, Chichester: John Wiley & Sons.
3. BERGMAN, B., KLEFSJÖ, B. 2003. Quality from Customer Needs to Customer Satisfaction. 2nd Ed., Studentlitteratur, Lund.
4. BRADÁČ, A. a kol. 1997, 1999. Soudní inženýrství. Brno: CERM.
5. BRATSBER, B., ROGEBERG, O. 2018. [online]. Flynn effect and its reversal are both environmentally caused. PNAS, 115 (26) 6674-6678. Dostupné z: <https://doi.org/10.1073/pnas.1718793115>
6. BROEDERS, A. P. A. 2004. Forensisch onderzoek van A tot Z', Justitiële Verkenningen, 30(1), pp. 29-60
7. BROEDERS, A. P. A. 2007. Principles of forensic identification science in: T. Newburn, T. Williamson and A. Wright (eds.), Handbook of Criminal Investigation. Willan Publishing, 303-337
8. BUSS, D. M. 2005. The Murderer Next Door: Why the Mind is Designed to Kill. Penguin Books, New York.
9. BYRNE, J. 2022. What's the difference between a QMS, eQMS and an eDMS? Cognidox. [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: <https://www.cognidox.com/blog/qms-eqms-edms-whats-the-difference>
10. COOPER, A., SMITH, E. L. 2011. Homicide Trends in the United States, 1980-2008. US DoJ, NCJ 236018.
11. CRUICKSHANK, M. 2003. Total Quality Management in the higher education sector: A literature review from an international and Australian perspective, Total Quality Management & Business Excellence, 14:10, pp. 1159-1167. [online], [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1478336032000107717>
12. DAHLGAARD-PARK, S.M. 2007. Consistency and transformation in the quality movement. The TQM Magazine, 18:3, pp. 213-215.
13. DEWEY, J. 1933. How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educational Process. Lexington, MA: DC Heath.
14. DRAŠAR, P. 1989. Některé psychologické a teoretické aspekty situace přežití. Sokol Silůvky.

15. EDGEMAN, R. L., HENSLER, D. A. 2005. QFD and the BEST Paradigm: Deploying Sustainable Solutions. *World Review of Science, Technology and Sustainable Development*, 2(1), pp. 49-59.
16. ENFSI guideline for evaluative reportin in Forensic science. 2015. [online]. Dostupné z: <http://enfsi.eu/documents/forensic-guidelines/>
17. FCT – Foundation of Critical Thinking. 2019. [online]. [cit. 2020-02-12]. Dostupné z: www.criticalthinking.org
18. EVETT, I.W., JACKSON, G., LAMBERT, J.A., MCCROSSAN, S. 2000. The Impact of the Principles of Evidence Interpretation on the Structure and Content of Statements, *Science and Justice*, 2000b, 40, 233-239.
19. FISCHER, S. et al. 2014. *Speciální pedagogika*. Triton, 1. vyd., Praha, ISBN 978-80-9387-792-7.
20. FLYNN, J. R. Requiem for nutrition as the cause of IQ gains: Raven's gains in Britain 1938–2008. *Economics and Human Biology*. [online]. 7 (1): 18–27. Dostupné z: doi:10.1016/j.ehb.2009.01.009. ISSN 1873-6130. PMID 19251490.
21. FOLEY, K. 2004. *Five Essays on Quality Management – Presented in honour of Homer Sarasohn*. Standards Australia International Ltd., Sydney, Australia.
22. FOLLET, M.P. 1918. *The new state*. Penn State University Press, reprint 1998.
23. FREEMAN, R.E., REED, D.L. 1983. Stockholders and stakeholders: a new perspective on corporate governance. *California Management Review*, XXV3.
24. GARVARE, R., ISAKSSON, R. 2001. Sustainable development: extending the scope of business excellence models. *Measuring Business Excellence*, 5(3).
25. GLASER, E. A. 1941. *An Experiment in the Development of Critical Thinking*. Teacher's College, Columbia University, USA.
26. GOLEMAN, D. 1995. *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books, New York.
27. GROSS, H. 1893. *Handbuch für Untersuchungsrichter, Polizeibeamte, Gendarmen u.s.w.* EOD Network, reprint 2020.
28. HALL, C. 2019. Macomb dad blames judge for son's death. Now he's jailed for harassment. [online]. *Detroit Free Press*. Dostupné z: <https://eu.freep.com/story/news/local/michigan/macomb/2019/09/13/jonathan-vanderhagen-facebook-custody-judge-rancilio/2277473001/>
29. HANSSON, J., KLEFSJÖ, B. 2003. A core value model for implementing Total Quality Management in small organizations. *The TQM Magazine*, 15(2), pp. 71-81.

30. HARE, R. D. 1999. *Without Conscience: The Disturbing World of the Psychopaths Among Us*. New York: Guilford Press.
31. HELLSTEN, U., KLEFSJÖ, B. 2000. TQM as a management system consisting of values, techniques and tools. *The TQM Magazine*, 12(4), pp. 238-244.
32. Home Office UK. 2020. *Evidence in criminal investigations*. Ver. 5.0.
33. HOUBOVÁ, P. et al. 2005. Narcistická porucha osobnosti – diagnostika a léčba. *Psychiatr. pro praxi*; 1: 18-25.
34. HUITT, W. 1998. Critical thinking: An overview. *Educational psychology interactive*, 3.6: 34-50.
35. International Standard Organization (ISO). [online]. [cit. 04-07-2022]. Dostupné z: www.iso.org
36. JOHNSTON, J., JOY, A. 2016. Mass Shootings and the Media Contagion Effect. [online]. Western New Mexico University. Dostupné z: <https://www.apa.org/news/press/releases/2016/08/media-contagion-effect.pdf>
37. JURAN, J. 1988. *Quality Control Handbook*. 4th Ed. McGraw-Hill, New York.
38. KARAPETROVIC, S. 2002. Strategies for the integration of management systems and standards. *The TQM Magazine*, 14 (1), pp. 61-67.
39. KEEREWEER, I., Van BREST, M., van de VELDE, J. M. 2000. Guideline for Evaluating and Drawing Conclusions in Comparative Examination of Shoeprints. In *Information Bulletin for Shoeprint Toolmark Examination*, Vol. 6, No 1, 2000.
40. KELDERMAN, E. 2021. 9 Core Elements of a Quality Management System (QMS)? [online]. [cit. 04-07-2022]. Qualio. Dostupné z: <https://www.qualio.com/blog/the-9-core-elements-of-a-quality-management-system>
41. KLEFSJÖ, B., BERGGUIST, B., GARVARE, R. 2008. Quality management and business excellence, customers and stakeholders: Do we agree on what we are talking about, and does it matter? *The TQM Journal*, 20(2), pp. 120-129.
42. LAU, R. S. M., ANDERSON, C. A. 1998. A three-dimensional perspective of total quality management. *International Journal of Quality and Reliability Management*, 15(1), pp. 85-98.
43. LEMERT, E. M. 1967. *Human deviance, social problems, and social control*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
44. LEHMERT, K. 2021. *Bezpečnostní aspekty v managementu*. Newton Universe, 2021, ISBN 978-80-87325-45-2.

45. LEHMERT, K. 2022. Security and safety in management processes. Textbook Manuscript, Newton University.
46. LEHMERT, K., AMBROZOVÁ, E., KOLEŇÁK, J. 2021. Znalecké posuzování trestné činnosti v CBRNe oblasti. In Sborník 6. mezinárodní konference o trestněprávních a kriminalistických aspektech dokazování, Praha: VŠFS.
47. LEHMERT, K., AMBROZOVÁ, E., POKORNÝ, V., KOLEŇÁK, J. 2021. Vnímání odborných důkazů justicí. In Sborník 6. mezinárodní konference o trestněprávních a kriminalistických aspektech dokazování, Praha: VŠFS.
48. LEHMERT, K., LAVIČKOVÁ, K., AMBROZOVÁ, E., KOLEŇÁK, J. 2022. The End of Covid Crisis – Lessons Learned and Time to Prepare for Future Events. In Proceedings of 15th Int. Sci. Conf. European Forum for Entrepreneurship 2022, Praha: Newton University.
49. MARSH, A. 2022. Speaking of Psychology: Why psychopathy is more common than you think, with Abigail Marsh, PhD. [online]. Ed. K. Mills. American Psychological Association. Dostupné z: <https://www.apa.org/news/podcasts/speaking-of-psychology/psychopathy>
50. MARTINEZ-GARCÍA, M. et al. 2021. [online]. Do Pregnancy-Induced Brain Changes Reverse? The Brain of a Mother Six Years after Parturition. Brain Sci. 2021 Jan 28;11(2):168. Dostupné z doi: 10.3390/brainsci11020168. PMID: 33525512; PMCID: PMC7912216.
51. MARX, K. 1972. Das Elend der Philosophie, Kap. 2, T. 2 (Arbeitsteilung und Maschinen). In Marx-Engels-Werke, Dietz Verlag Berlin, Vol. 4.
52. McROBERTS, F. 2004. From the start, a faulty science. [online], [cit. 26-09-2022]. Chicago Tribune, 19. 10. 2004. Dostupné z: www.chicagotribune.com/news/specials/chi-0411290148nov29.1.2796064.story
53. MATĚJČKOVÁ, T. 2023. Filozofie na kampusech zdegenerovala v levicovou ideologii. [online]. Echo, 13. 11. 2023. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/HQHRH/kniha-tereza-matejckova-rozhovor-nemecky-profesor-bolz-filozofie-zdegenerovala>
54. MUSIL, J. 2010. Hodnocení znaleckého posudku. Kriminalistika 3, 2010.
55. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. 2001. Kriminalistika. Praha: C. H. Beck.
56. NATIONAL RESEARCH COUNCIL (NRC). 2009. Strengthening Forensic Science in the United States: A Path Forward. [online]. [cit. 24-09-2022]. Washington, DC: The National Academies Press. Dostupné z: <https://doi.org/10.17226/12589>
57. NIST. 2005. Criteria for performance excellence, National Institute for Standard and Technology, Gaithersburg.

58. PAUL, R., ELDER, L. 2006. The Thinker's Guide to the Art of Socratic Questioning. Foundation for Critical Thinking. ISBN 9780944583319.
59. PHERSON, K. H. et al. 2018. Geospatial Thinking Is Critical Thinking. [online]. Trajectory. Dostupné z: <https://trajectorymagazine.com/geospatial-thinking-critical-thinking/>
60. PHERSON, K. H., PHERSON, R. H. 2016. Critical Thinking for Strategic Intelligence. [online]. Sage. Dostupné z: https://in.sagepub.com/sites/default/files/upm-assets/72242_book_item_72242.pdf
61. PLANKA, B. a kol. 2009. Kriminalistická balistika. Plzeň: Aleš Čeněk.
62. PLANKA, B., STRAUS, J. 2010. Kriminalistická balistika – praktické cvičení. Praha: PA ČR.
63. PORADA, V. 2012. Teorie kriminalistické identifikace a její využití v procese dokazování trestní činnosti. In: ŠIMOVČEK, Ivan a kol. Hodnoty trestného práva v teorii a praxi. Trnava: TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, 2012, s. 357-387.
64. POTENZA, M. N., BALODIS, I. M., DEREVENSKY, J. et al. 2019. Gambling disorder. [online]. Nat Rev Dis Primers 5, 51. Dostupné z: doi.org/10.1038/s41572-019-0099-7
65. RADDER, L. 1998. Stakeholder delight: the next step in TQM. The TQM Magazine, 10(4), pp. 276-280.
66. RŮŽA, J. 1981. Mikroskopy. Praha: Kriminalistický ústav.
67. SAFT, J. 2017. As psychopath CEOs destroy value, nice ones create it. [online]. Reuters, 21. 6. 2017. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-markets-saft-idUSKBN19C2Y0>
68. SAKS, M. J. FAIGMAN, D. L. 2008. Failed forensics: how forensic science lost its way and how it might yet find it. Annual Review of Law and Social Science. 4: 149–171. DOI: 10.1146/annurev.lawsocsci.4.110707.172303
69. SALEEM, S. POPOV, O., BAGILLI, I. 2014. Extended Abstract Digital Forensics Model with Presevation and Protection as Umbrella Principles. [online]. [cit. 30-09-2022]. Procedia Computer Science, Vol. 35, 2014, pp. 812-821. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2014.08.246>
70. SLOVÁK, D., ZVÁROVÁ, J. 2011. Stochastické modely v procesu identifikace. EJBI – ročník 7, číslo 1, s. 44-50
71. SOLAN, L. M. 2013. Intuition versus Algorithm: The Case of Forensic Authorship Attribution. [online]. [cit. 14-09-2022]. Journal of Law and Policy, pp. 551-576. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/>

- publication/255698723_Intuition_versus_Algorithm_The_Case_of_Forensic_Authorship_Attribution#fullTextFileContent
72. SOLOMON, J. 2007. FBI's Forensic Test Full of Holes. [online]. [cit. 30-09-2022]. The Washington Post. 18-11-2007, p. A1. Dostupné z: www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/11/17/AR2007111701681.html
  73. STRAUS, J. 1996. Stochastická identifikace v kriminalistice. *Kriminalistika*, 2.
  74. STRAUS, J. 2000. *Kriminalistika a policejní vědy. Bezpečnostní teorie a praxe, zvláštní číslo*, s. 194.
  75. STRAUS, J. a kol. 2012. *Úvod do kriminalistiky, 3. rozšířené vydání*, Plzeň: A. Čeněk.
  76. STRAUS, J. 1999. *Forezní biomechanika*. Praha: PA ČR, 256 s.
  77. STRAUS, J. a PORADA, V. 2017. *Teorie forezní biomechaniky. 1. vydání*. Praha: VŠFS, 168 s. Edice SCIENCEpress. ISBN 978-80-7408-140-8.
  78. ŠÁMAL, P. 2016. Znalci a jejich trestní odpovědnost. [online]. [cit. 30-09-2022]. *Bulletin advokacie. ČAK*. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/znalci-a-jejich-trestni-odpovednost>
  79. TAHIRI, S. 2016. Digital forensics models. [online]. [cit. 24-09-2022]. INFOSEC Institute. Dostupné z: <https://resources.infosecinstitute.com/topic/digital-forensics-models/>
  80. TARONI, F., AITKEN, C.G.G., GARBOLINO, P. 2001. De Finetti's subjectivism, the assessment of probabilities and the evaluation of evidence: a commentary for forensic scientists, *Science & Justice*, 41, 145-150. Thompson W.C.
  81. VANTUCH, P. 2012. Může být znalec, který vypracoval posudek pro stranu obhajoby, vyslechnut soudem jako svědek? [online]. [cit. 28-09-2022]. *Bulletin advokacie*. 19(6). Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/muze-byt-znalec-ktery-vypracoval-posudek-pro-stranu-obhajoby-vyslechnut-soudem-jako-svedek>
  82. VAROL, D. 2021. DMAIC explained: Using Six Sigma in Quality Management. [online]. [cit. 24-06-2022]. Scilife. Dostupné z: <https://www.scilife.io/blog/dmaic-six-sigma-in-quality-management>
  83. WALTERS, K. 1994. *Re-Thinking Reason*. State University of New York Press. pp. 181-98. Albany, 1994.
  84. WOLFF, R. P. I., MOORE, B., MARCUSE, H. 1970. *A Critique of Pure Tolerance*. Boston: Beacon Press. ISBN 0-8070-1559-8.

85. WU, L. et al. 2020. A role for the right dorsolateral prefrontal cortex in enhancing regulation of both craving and negative emotions in internet gaming disorder: A randomized trial. [online]. European Neuropsychopharmacology, Vol. 36, pp. 29-37, ISSN 0924-977X. Dostupné z: doi.org/10.1016/j.euroneuro.2020.04.003
86. ZIMBARDO, P. et al. 1971. Stanford Prison Experiment. [online]. Dostupné z: https://web.stanford.edu/dept/spec_coll/uarch/exhibits/Narration.pdf
87. ZIMBARDO, P. 2007. The Lucifer effect: Understanding how good people turn evil. Random House, 2007.
88. ZITKA, J. 2019. Zajímají mě lidské příběhy. Se soudkyní Vlastou Langhamerovou (nejen) o její dobrovolnické činnosti. In: Český zápas, č. 3, pp. 5-6.

Příloha

Vzor znaleckého posudku dle Ministerstva spravedlnosti ČR

TITULNÍ STRANA²⁰³

ZNALECKÝ POSUDEK²⁰⁴

ČÍSLO POLOŽKY: ²⁰⁵	01/2021 ²⁰⁶
ZNALEC: ²⁰⁷	Dr. Pavel Nováček Nová 222, 123 45 Svojkovice IČO: 100 10 022
OBOR/ODVĚTVÍ/SPECIALIZACE: ²⁰⁸	
ZADAVATEL: ²⁰⁹	Jiří Novotný, nar. 15. 1. 1985 Slukovice 12, 987 65 Slukovice
ČÍSLO JEDNACÍ: ²¹⁰	
PŘEDMĚT: ²¹¹	
ČÍSLO VYHOTOVENÍ: ²¹²	1/3
DATUM: ²¹³	1. 1. 2021
POČET STRAN: ²¹⁴	15

²⁰³ § 28 odst. 2 písm. a) zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech (dále jen „ZZ“); § 39 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti (dále jen „ZV“).

²⁰⁴ § 39 odst. 1 písm. c) ZV; též: „**Dodatek ke znaleckému posudku č. položky**“ [srov. § 39 odst. 1 písm. c) ZV] a „**Znalecký posudek revizní**“, který vyžaduje uvést na titulní straně **též číslo položky** evidence posudků přezkoumávaného znaleckého posudku (srov. § 51 ZV).

²⁰⁵ § 39 odst. 1 písm. c) ZV – míněno číslo položky v evidenci znaleckých posudků (srov. § 39 odst. 4 ZV; § 60 a Příloha č. 2 ZV).

²⁰⁶ § 60 ZV, Příloha č. 2 ZV.

²⁰⁷ § 39 odst. 1 písm. a) ZV, § 39 odst. 4 ZV; též „Znalecká kancelář“ nebo „Znalecký ústav“ nutno podle § 39 odst. 4 ZV zapsat ve formátu do evidence znaleckých posudků uvedeném v Příloze č. 2 ZV; (srov. § 60, 61 ZV).

²⁰⁸ § 39 odst. 1 písm. e) ZV - podle § 39 odst. 4 ZV nutno zapsat ve formátu evidence znaleckých posudků uvedeném v Příloze č. 2 ZV.

²⁰⁹ § 39 odst. 1 písm. a) ZV - podle § 39 odst. 4 ZV nutno zapsat ve formátu evidence znaleckých posudků uvedeném v Příloze č. 2 ZV.

²¹⁰ § 39 odst. 1 písm. b) ZV - pokud je zadavatelem orgán veřejné moci a sdělil jej znalci; podle § 39 odst. 4 ZV nutno zapsat ve formátu evidence znaleckých posudků uvedeném v Příloze č. 2 ZV.

²¹¹ § 39 odst. 1 písm. d) ZV.

²¹² § 39 odst. 1 písm. f) ZV – pokud se posudek podává v listinné podobě.

²¹³ § 39 odst. 1 písm. g) ZV.

²¹⁴ § 39 odst. 2 ZV – nepovinný údaj, který se případně uvádí jako rozsah textu vč. Příloh.

SEZNAM KAPITOL²¹⁵

SEZNAM PŘÍLOH / ÚDAJ, ŽE PŘÍLOHY NEJSOU²¹⁶

1. ZADÁNÍ ZNALECKÉHO POSUDKU²¹⁷

1.1. ODBORNÁ OTÁZKA ZADAVATELE²¹⁸

1.2. ÚČEL ZNALECKÉHO POSUDKU²¹⁹

1.3. SKUTEČNOSTI SDĚLENÉ ZADAVATELEM MAJÍCÍ VLIV NA PŘESNOST ZÁVĚRU POSUDKU²²⁰

2. VÝČET PODKLADŮ²²¹

2.1. POPIS POSTUPU ZNALCE PŘI VÝBĚRU ZDROJŮ DAT²²²

2.2. VÝČET VYBRANÝCH ZDROJŮ DAT A JEJICH POPIS²²³

2.3. VĚROHODNOST ZDROJE DAT²²⁴

3. NÁLEZ²²⁵

3.1. POPIS POSTUPU PŘI SBĚRU ČI TVORBĚ DAT²²⁶

3.2. POPIS POSTUPU PŘI ZPRACOVÁNÍ DAT²²⁷

3.3. VÝČET SEBRANÝCH NEBO VYTVOŘENÝCH DAT²²⁸

---

²¹⁵ § 43 odst. 1 ZV – nepovinný údaj – lze uvést seznam kapitol, grafů a zkratk – seznam kapitol je povinný, pokud je to nutné k zajištění přehlednosti.

²¹⁶ § 43 odst. 2 ZV – povinný údaj; v případě, že je posudek bez příloh je třeba tuto skutečnost explicitně uvést.

²¹⁷ § 28 odst. 2 písm. b) ZZ; § 40 ZV.

²¹⁸ § 40 odst. 1 písm. a) ZV.

²¹⁹ § 40 odst. 1 písm. b) ZV.

²²⁰ § 40 odst. 1 písm. c); § 40 odst. 2 ZV – nutno uvést i fakt, že zadavatel žádné skutečnosti znalci nesdělil.

²²¹ § 28 odst. 2 písm. c) ZZ; § 41 odst. 1 ZV; též v souladu s postupy, upravenými procesními předpisy [§ 107 odst. 1 a 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 127 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o.s.ř.“)].

²²² § 41 odst. 1 ZV - pro každou disciplínu **je klíčové** (a též nesnadné) **správně vymezit co jsou data**, tedy to, o co se bude po zpracování/přípravě analyzovat a co má někde svůj zdroj. Mohou to být jak hmotné tak nehmotné informace. Data je třeba vyjasnit vždy s ohledem na zadanou odbornou otázku, ve které je formulován cíl konkrétního znaleckého zkoumání. Některé disciplíny (jako např. chemie, soudní lékařství apod.) analyzují velmi rozmanité druhy dat.

²²³ § 41 odst. 1 ZV.

²²⁴ § 41 odst. 1 ZV – uvádí se pouze v případě, že nebylo možné ověřit věrohodnost zdroje dat.

²²⁵ § 28 odst. 2 ZZ.

²²⁶ § 41 odst. 2 ZV.

²²⁷ § 41 odst. 2 ZV.

²²⁸ § 41 odst. 2 ZV.

4. POSUDEK²²⁹

4.1. POPIS POSTUPU PŘI ANALÝZE DAT²³⁰

4.2. VÝSLEDKY ANALÝZY DAT²³¹

5. ODŮVODNĚNÍ²³²

5.1. INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ANALÝZY²³³

5.2. KONTROLA POSTUPU²³⁴

XY. REVIZE POSTUPU PŘEZKOUMÁVANÉHO ZNALECKÉHO POSUDKU²³⁵

Tato kapitola bude součástí posudku pouze v případě, že se jedná o revizní posudek. Legislativní zkratka „revizní posudek“ není v ZV vůbec obsažena. Namísto toho je uveden popis funkce takového posudku, a sice formulací „přezkoumávání jiného posudku“. Vzhledem k tomu, že dosavadní judikatura, používající pojem „revizní posudek“ je a většinou zůstane platná, nebude zřejmě problém tento výraz použít i v názvu posudku (viz § 51 ZV a pozn. pod čarou 2).

6. ZÁVĚR²³⁶

6.1. CITACE ZADANÉ ODBORNÉ OTÁZKY²³⁷

6.2. ODPOVĚĎ²³⁸

6.3. PODMÍNKY SPRÁVNOSTI ZÁVĚRU²³⁹, PŘÍPADNĚ SKUTEČNOSTI SNIŽUJÍCÍ JEHO PŘESTNOST²⁴⁰

---

²²⁹ § 28 odst. 2 písm. e) ZZ.

²³⁰ § 41 odst. 3 ZV.

²³¹ § 41 odst. 3 ZV.

²³² § 28 odst. 2 písm. f) ZZ; § 41 (4) ZV – kontrola postupu znalce podle § 52 písm. a) až e).

²³³ § 41 odst. 4 ZV.

²³⁴ § 41 odst. 4 ZV.

²³⁵ § 45 ZV – tuto zvláštní část obsahuje pouze revizní posudek.

²³⁶ § 28 odst. 2 písm. g) ZZ; § 41 (5) ZV.

²³⁷ § 41 odst. 5 ZV.

²³⁸ § 28 odst. 5 ZZ, § 41 odst. 5 ZV.

²³⁹ § 41 odst. 5 ZV.

²⁴⁰ § 28 odst. 5 ZZ, § 41 odst. 5 ZV – znalec uvede podmínky správnosti závěru nebo odůvodnění nepřesnosti závěru v případě, že podklady nebo metoda neumožňují vyslovit jednoznačný závěr.

KONZULTANT A DŮVOD JEHO PŘIBRÁNÍ:²⁴²

Konzultant: Ing. David Prokeš, trvale bytem Horní 18, 894 24 Horní Planá
IČO: 177 56 871

Důvod přibrání konzultanta:

x Konzultant nebyl přibrán.

Formality pro ústavy, kanceláře a společné posudky

- JINÉ OSOBY PODÍLEJÍCÍ SE NA ZPRACOVÁNÍ²⁴³
- OZNAČENÍ OSOBY, KTERÁ JE POVINNA NA ŽÁDOST OVM STVRDIT A DOPLNIT POSUDEK NEBO VYSVĚTLIT JEHO OBSAH²⁴⁴
- ÚDAJ O VZETÍ NA VĚDOMÍ POSUDKU²⁴⁵

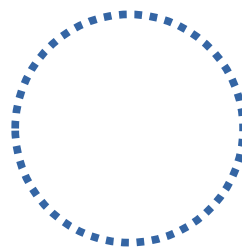
ODMĚNA NEBO NÁHRADA NÁKLADŮ ZNALCE²⁴⁶

Byla sjednána smluvní odměna.

ZNALECKÁ DOLOŽKA,²⁴⁷ PŘÍP. DOLOŽKA ZNALCE O UVĚDOMĚNÍ SI NÁSLEDKŮ VĚDOMĚ NEPRAVDIVÉHO POSUDKU²⁴⁸

Znalecký posudek jsem podal jako znalec, jmenovaný rozhodnutím ministra spravedlnosti, č. j. 100555/2008-OD-ZN/111 ze dne 1. 1. 2008 pro základní obor expertiza písma, pro odvětví forenzní analýza rukopisu. Znalecký úkon je zapsán pod pořadovým číslem **1111/11/2021** znaleckého deníku. Znalečné a náhradu nákladů účtuji dle přiložené likvidace na základě dokladu č. **2210011**.

Prohlašuji, že jsem si jako znalec vědom následků podání vědomě nepravdivého a hrubě zkresleného znaleckého posudku v souladu s § 127a občanského soudního řádu.

²⁴¹ § 46 odst. 2 ZV - § 39 odst. 4 ZV – údaje na poslední straně posudku je nutno uvádět v požadovaném formátu evidence posudků uvedeném v Příloze č. 2 ZV.

²⁴² § 23 ZZ; § 46 odst. 1 písm. a); § 44 odst. 2 ZV – znalec označí přímo k příslušné pasáži posudku řešenou dílčí otázku a označí, který konzultant ji řešil (vyhláška počítá s větším počtem konzultantů, jejichž přesnější označení se uvede na poslední straně).

²⁴³ § 46 odst. 1 písm. b) ZV – pokud posudek zpracoval znalecký ústav, § 44 odst. 1 ZV – též v případě, že se jedná o tzv. společný posudek (typicky např. soudní pitva).

²⁴⁴ § 46 odst. 1 písm. c) ZV – pokud posudek zpracoval znalecký ústav.

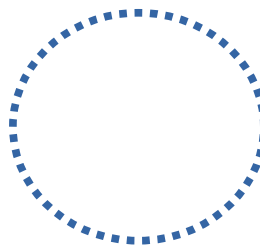
²⁴⁵ § 46 odst. 1 písm. d) ZV – pokud posudek zpracoval znalecký ústav.

²⁴⁶ § 46 odst. 1 písm. e) ZV.

²⁴⁷ § 28 odst. 2 písm. i) ZZ.

²⁴⁸ § 46 odst. 1 písm. f) ZV – doložka podle § 127a o.s.ř. nebo § 110a trestního řádu náleží vždy před znaleckou doložkou.

6.4. OTISK ZNALECKÉ PEČETI²⁴⁹

6.5. DATUM A PODPIS²⁵⁰

XX. YY. 20ZZ dr. Pavel Nováček

Číslování

ČÍSLOVÁNÍ STRAN ZNALECKÉHO POSUDKU:²⁵¹

- ČÍSLOVÁNÍ STRAN PŘÍLOH,²⁵²
- OZNAČENÍ PŘÍLOH TAK, ABY JE NEBYLO MOŽNO ZAMĚNIT.²⁵³

PŘÍLOHY²⁵⁴

- TITULNÍ STRANA PŘÍLOHY:
- ÚDAJ, KE KTERÉMU ZNALECKÉMU POSUDKU NÁLEŽEJÍ,
- SEZNAM PŘÍLOH.

Elektronická a listinná podoba

ZNALECKÝ POSUDEK V LISTINNÉ PODOBĚ:²⁵⁵

- SEŠITÍ POSUDKU,
- PŘIPEVNĚNÍ SEŠÍVACÍ ŠŇŮRY K POSLEDNÍ STRANĚ POSUDKU,
- PŘETIŠTĚNÍ SEŠÍVACÍ ŠŇŮRY ZNALECKOU PEČETÍ,
- SEŠITÍ PÍSEMNÉ PŘÍLOHY VČ. TITULNÍ STRANY.²⁵⁶

---

²⁴⁹ § 28 odst. 2 písm. j) ZZ; § 46 odst. 1 písm. g) ZV.

²⁵⁰ § 46 odst. 1 písm. h) ZV.

²⁵¹ § 47 odst. 1 ZV.

²⁵² § 47 odst. 2 ZV; § 47 odst. 1 písm. a) ZV – nutné, pokud jeto možné a účelné.

²⁵³ § 47 odst. 1 písm. b) ZV – nutné, pokud jeto možné a účelné.

²⁵⁴ § 28 odst. 2 písm. h) ZZ; § 50 odst. 1 ZV – pokud není dobře možné je sešít se znaleckým posudkem nebo je zpracovat v témže souboru jako znalecký posudek.

²⁵⁵ § 48 ZV.

²⁵⁶ § 50 (2) ZV.

ZNALECKÝ POSUDEK V ELEKTRONICKÉ PODOBĚ:²⁵⁷

- FORMÁT POSUDKU PDF/A²⁵⁸,

- OPAKOVANÉ OPATŘENÍ KVALIFIKOVANÝM ELEKTRONICKÝM ČASOVÝM RAZÍTKEM.²⁵⁹

- PÍSEMNÉ PŘÍLOHY VČ. TITULNÍ STRANY²⁶⁰:

- FORMÁT PŘÍLOH PDF/A,
- PODPIS,
- CERTIFIKÁT PRO ELEKTRONICKÝ PODPIS,
- KVALIFIKOVANÉ ČASOVÉ RAZÍTKO.

- PÍSEMNÉ PŘÍLOHY, KTERÉ JSOU PÍSEMNOSTMI.²⁶¹

- ZACHYCENÍ NA TRVALÉM NOSIČI DAT TAK, ABY NEDOŠLO K JEJICH POZMĚNĚNÍ NEBO SMAZÁNÍ.
- TITULNÍ STRANA PÍSEMNÝCH PŘÍLOH, KTERÉ JSOU PÍSEMNOSTMI:
- ZACHYCENÍ NA TÉMŽE TRVALÉM NOSIČI DAT,
- PODPIS,
- CERTIFIKÁT PRO ELEKTRONICKÝ PODPIS,
- KVALIFIKOVANÉ ČASOVÉ RAZÍTKO.

---

²⁵⁷ § 49 ZV.

²⁵⁸ § 49 odst. 1 ZV.

²⁵⁹ § 49 odst. 2 ZV – pokud certifikát, na kterém je kvalifikované elektronické časové razítko, pozbude platnosti před uplynutím požadované doby na uchování posudku znalcem.

²⁶⁰ § 50 odst. 3 ZV – stejně jako zn. posudek podaný v elektronické podobě.

²⁶¹ § 50 odst. 4 ZV.

Souhrn

Forenzní postupy a řízení kvality

Monografie se zabývá aktuálním tématem právních a odborných aspektů znalecké činnosti, včetně řízení procesů a kvality forenzních procedur. Zmiňuje nový zákon o znalcích, účinný od 1. ledna 2021, a zdůrazňuje, že znalecký posudek, často využívaný zejména v soudních a někdy i správních řízeních, není závazným nástrojem právního řešení. Znalecký posudek slouží k získání odborně podložených informací relevantních pro dané řízení a v případě správného provedení může být klíčovým důkazem pro objasnění předmětu sporu. Přes svou nezávaznost se závěry znaleckých posudků mohou výrazně lišit, což může vést k rozhodnutí soudu o potřebě dalšího zkoumání.

Autoři dále rozpracovávají vztah forenzních věd k současnému vědeckému systému, jejich využití v procesu dokazování a právních definic. Forenzní věda je popsána jako klíčový prvek v rozvinutých právních systémech, který umožňuje objektivní analýzu důkazů a podporuje vyšetřování i obhajobu. Publikace poukazuje na zásadní roli standardizace a kvality forenzní práce, upozorňuje na nedostatky v systému kontroly kvality a navrhuje potřebu zlepšení, aby byla justice efektivnější a spravedlivější.

Dále se text věnuje potřebě zlepšení kontroly kvality a standardizace v justičních procesech, kritizuje stávající systém a poukazuje na potřebu reformy. Publikace je určena primárně soudním znalcům a poskytuje ucelený přehled o znalecké praxi a jejím postavení v justičním systému. Nabízí praktické rady pro zlepšení kvality práce a ukazuje, jak může efektivní řízení kvality přispět k lepší spravedlnosti a respektu v oblasti soudního rozhodování.

Kvalita justice jako systému je přímo závislá na kvalitě jejího personálu. Nedostatečně nastavená pravidla kontroly kvality, nebo v horším případě jejich úplná absence vedou k nekvalitním výsledkům. Absence kontroly kvality a faktická nepostižitelnost justičních pracovníků způsobují patologické procesy v rámci této sociální skupiny, což může vést k jejich pocitu nadřazenosti nad ostatními.

Znalecký posudek představuje odbornou analýzu problému specifikovaného zadavatelem v písemném zadání. Je definován formální strukturou stanovenou legislativou, konkrétně § 28 ZZKÚ a příslušnými prováděcími vyhláškami. Posudek

musí být úplný, pravdivý a kontrolovatelný ve vztahu k dané problematice a stanoveným otázkám. Musí být zpracován podle obecně uznávaných metod a standardů relevantního oboru. Závěr posudku by měl jasně odpovědět na položené otázky; pokud dostupné podklady nebo metody neumožňují vyslovit jednoznačný závěr, znalec by měl uvést okolnosti snižující přesnost závěru, tj. míru nejistoty.

Forenzní procesy, které vedou k vytvoření znaleckého posudku, nezahrnují pouze samostatné znalce, ale také organizace specializované na znaleckou činnost. Laboratoře, znalecké kanceláře a ústavy by měly mít zavedený povinný systém kontroly kvality své práce. Základem pro řízení kvality je standardizace dle ISO, přičemž ISO 9001 představuje obecný standard pro řízení kvality, který je doplněn o specializované normy. Je ironické, že v justici se termíny „akreditovaný“ a „certifikovaný“ používají jako argumenty pro důvěryhodnost, i když mnohdy není jasné, co tyto termíny skutečně znamenají, a není zřejmé, co by justice měla od standardizovaného řízení kvality očekávat.

Publikace je primárně určena soudním znalcům a nabízí podrobné informace o nuancích znalecké praxe podle nové legislativy a o mentalitě justičního prostředí, ve kterém mají znalci prezentovat své závěry. Najdou v ní užitek nejen samotní soudní znalci, ale i laboratoře, znalecké kanceláře a ústavy, které připravují podklady pro soudní a vyšetřovací účely. Publikace poskytuje vedoucím těchto zařízení praktický návod, jak akreditovat své operace a udržovat efektivní systém řízení kvality. Osoby s rozhodovacími pravomocemi v justici zde naleznou informace o důležitosti zlepšení kvality a standardizace procesů, které mohou přispět k odstranění právní nejistoty a zvýšení důvěry veřejnosti v justici. Nabízené řešení by mělo vést ke zvýšení důvěry v soudní moc. Publikaci ocení i studenti a laická veřejnost, kteří hledají hlubší porozumění forenzním procesům v praxi.

Justice jako systém ani soudy jako výkonné složky by nikdy nezvládly úspěšně projít systémem hodnocení kvality. Již základní požadavky kladené na každého živnostníka, jehož podnikání vyžaduje ISO 9001, jsou z hlediska jakosti práce až příliš, aby to soudy byly schopné splnit. Proto budme jako znalci-odborníci lepší než ti, kteří naši práci sice hodnotí, ale nemusí jí rozumět.

Summary

Forensic procedures and quality control

The monograph deals with the current topic of legal and professional aspects of expert work, including process management and the quality of forensic procedures. He mentions the new law on experts, effective from January 1, 2021, and emphasizes that an expert opinion, often used especially in court and sometimes administrative proceedings, is not a binding tool for a legal solution. An expert opinion is used to obtain expertly based information relevant to the proceedings and, if performed correctly, can be key evidence for clarifying the subject of the dispute. Despite their non-binding nature, the conclusions of expert opinions can differ significantly, which can lead to a court decision on the need for further investigation.

The authors further elaborate the relationship of forensic sciences to the current scientific system, their use in the process of proof and legal definitions. Forensic science is described as a key element in developed legal systems that enables the objective analysis of evidence and supports both the investigation and the defense. The publication points to the essential role of standardization and quality of forensic work, draws attention to shortcomings in the quality control system and suggests the need for improvement to make justice more efficient and fair.

Furthermore, the text addresses the need to improve quality control and standardization in judicial processes, criticizes the current system and points to the need for reform. The publication is intended primarily for forensic experts and provides a comprehensive overview of expert practice and its position in the justice system. It offers practical advice for improving the quality of work and shows how effective quality management can contribute to better fairness and respect in judicial decision-making.

The quality of justice as a system is directly dependent on the quality of its personnel. Inadequately set quality control rules, or in the worst case, their complete absence lead to low-quality results. The absence of quality control and the de facto impunity of justice workers cause pathological processes within this social group, which can lead to their feeling of superiority over others.

The expert opinion represents a professional analysis of the problem specified by the client in the written assignment. It is defined by the formal structure established by legislation, specifically § 28 ZZKÚ and relevant implementing decrees. The opinion must be complete, truthful and verifiable in relation to the given issue and set questions. It must be processed according to generally accepted methods and standards of the relevant field. The conclusion of the assessment should clearly answer the questions posed; if the available sources or methods do not allow a definite conclusion to be made, the expert should state the circumstances reducing the accuracy of the conclusion, i.e. the level of uncertainty.

Forensic processes that lead to the creation of expert opinion do not only involve independent experts, but also organizations specialized in expert work. Laboratories, expert offices and institutes should have a mandatory quality control system in place for their work. The basis for quality management is standardization according to ISO, while ISO 9001 represents a general standard for quality management, which is supplemented by specialized standards. Ironically, in the judiciary, the terms „accredited“ and „certified“ are used as arguments for credibility, even though it is often unclear what these terms really mean, and it is not clear what the judiciary should expect from standardized quality management.

The publication is primarily intended for forensic experts and offers detailed information on the nuances of expert practice under the new legislation and the mentality of the judicial environment in which experts are supposed to present their conclusions. It will be useful not only for forensic experts themselves, but also for laboratories, expert offices and institutes that prepare documents for judicial and investigative purposes. The publication provides managers of these facilities with practical guidance on how to accredit their operations and maintain an effective quality management system. Decision-makers in the judiciary will find here information on the importance of improving quality and standardizing processes, which can contribute to eliminating legal uncertainty and increasing public confidence in the judiciary. The proposed solution should lead to the increase of trust in the judiciary. The publication will also be appreciated by students and the lay public who are looking for a deeper understanding of forensic processes in practice.